

j. B. keijnoogen

H. DREXELII.
S. J.

ROSÆ
Selectissimarum
Virtutum
quas

DEI MATER
ORBI
EXHIBET.

PARS SECUNDA.
OPERUM
TOMUS XIV.

COLONIAE,

Apud BALTHASAREM
ab EGMOND.
MDCCXV.

ROSÆ

Selectissimarum Virtutum,

Quas

Dei Mater Orbi exhibet,

PARS II.

Coram

Ser^mo utriusque Bavariæ Duce, S.R.I. Archidapifero, Electore,

MAXIMILIANO,

Et Ser^ma Conjuge

ELISABETHA,

Explicata

A B

HIEREMIA DREXELIO è Societate JESU.

ANTVERPIÆ,
Apud Viduam JOANNIS CNOBBARI.

ANNO M. DC. LII.

PARS ALTERA ROSARUM.

CAPUT PRIMUM.

Rosa Trachinia, seu, *Prudentia.*

THEOLOGORUM antistes Thomas Aquinas à teneris unguiculis miro affectu in Domini Matrem ferebatur, quem in ipsis etiam cunis exhibuit. Nam etiamnum infantulus, cùm lavandus esse, chartulam humi temere abjectam arripuit, eamque manu arcte compressit. Nutrix schedulam lavando è manu subtrahere nitebatur, sed frustra. Nam infans, quantis potuit lacrymis, chartam defendit. Ita lotus est. Mater re cognitâ infanti post adhibitum balneum blandâ & tamen difficili dexteritate è digitis chartulam subtraxit. In hac perscripta erat Angeli ad beatissimam Virginem salutatio. Nec cessabat infans: ademptam chartulam constanti fletu repetiit, redditam mox deglutivit.

Id porrò nec miraculo nec mysterio vacare plerisque visum est, quòd eximius

INDICULUS
IN
ROSAS.
SECUNDÆ PARTIS.

PARS

§. I.

Prudentiam Rosæ, quæ Trachinia dicitur, non immeritò comparamus. De hac naturæ scrutator Plinius : illius, inquit, genera nostri fecere celeberrima, Prænestinam & Campanam : proximam ei *Trachiniam* minus rubentem, albicantibus foliis. *a* Huic simillima est Prudentia:non ea nimiùm rubet; pallidula est, quia semper circumspecta & cauta. Prudentia in ratione practica, inquit D. Thomas, consistit. Addit:Sicut iste qui ratiocinatur bene ad aliquem finem particularem, puta ad victoriam, dicitur esse prudens, non simpliciter, sed in hoc genere, scilicet in rebus bellicis : ita ille, qui bene ratiocinatur ad totum bene vivere,dicitur Prudens simpliciter. *b* Prudentia porro, ut sanctus Doctor affirmat,est recta ratio agibilium, seu, Sapientia in rebus humanis. *c* Hinc Aristoteles : Prudentia, inquit, in sensu interiori consistit, qui perficitur per memoriam & per experimentum ad promptè judicandum de particularibus. *d*

Prudentia virtutum omnium gubernatrix : nam, ut princeps Theologus loquitur, virtutes omnes adjuvat, & in omnibus operatur. *e* Hoc illud divinum animi

a *Plin.l.*21.*nat.histor.c.*4.*initio.*
b *S.Thom.*2.2.*q.*47.*a.*2. *concl.& ad* 1.
c *Idem q.ead. art.*2. *&* 8.
d *Aristoteles tom.*5.*l.*6.*Ethic.c.*8.*fine.*
e *S.Thom.dicta q. a.*5. *ad* 2.

olim futurus Ecclesiæ Doctor in eam chartulam primus incidiſſet, tanto eam conatu retinuiſſet, non dimiſſurus, niſi vis inferretur. Quod quidem non obſcurum fuit argumentum, huic infantulo poſt aliquot annos & ſcientiæ laudem, & virginitatis florem à virginum virgine impetrandum. Et vero Thomas ſuos in hanc Matrem amoris pleniſſimos ſenſus, cum libris aliis, tum præcipuè opuſculo *a* de Angeli ad Virginem ſalutatione, inſigniſſimè declaravit. *b* Ita mature urunt urticæ, ita vix natæ redolent Roſæ. Ita pietas & prudentia ſubinde annos prævenit nec in morte moritura. Virgo beatiſſima illud è cælo *Ave* humanæ genti impetravit, quod ad cæleſtem nos ſapientiam & prudentiam erudiret. Siquidem Virgo ab Angelo inauditis laudibus affecta, & Dei Mater jam pronuntiata, prudentiſſimè quæſivit: Quomodo fiet iſtud? quomodo, Angele Dei, quomodo & Mater & Virgo ſim? Interrogatio prudentiſſima. Nam ſui propoſiti ſibi conſcia non priùs cæleſti nuntio aſſenſa eſt, quam edocta ſit, futurum ut virginitate pareret inoffenſa.

In hac igitur Parte alterâ prima Matris Virginis virtus occurrit explicanda *Prudentia*. Et de hac, more jam inſtituto diſſeremus.

Pru-

a *Quod editum minore formâ.*

b *Vide Ant. Spinell. cap. 35. pag. 515.*

loquebatur, cogitabat qualis illa esset salutatio. De una & pænè sola hac Virgine jure meritissimo cantabunt templa: Hæc est Virgo sapiens, & una de numero prudentum. Quid enim, inquit Bernardus, non sapiebat Maria, in quâ Dei sapientia latebat? Hæc abditissima mysteria nec Apostolis, nec Prophetis, sed neque Angelis satis cognita intelligebat. Apostolos certè in plurimis erudiit, iis præcipuè, quæ ad Christum in utero conceptum, in stabulo natum, in Nazarethanâ domo educatum pertinebant. Prophetas eo superavit hæc Virgo: nam illorum aliqui de præteris vaticinati. Ita Moses: In principio creavit Deus cælum & terram. De futuris aliqui. Sic Isaias: Ecce, inquit, Virgo concipiet. De præsentibus alii. Ita Ioannes: Ecce, ajebat, ecce Agnus DEI. Mater Domini hanc triplicem gratiam conjunctim habuit. De præterito namque sic vaticinatur: Suscepit Israël puerum suum. De futuro: Beatam me dicent omnes generationes. In nuptiis Canæ præscia miraculi: Quæcunque, ait, dixerit vobis, facite. De præsenti: Fecit mihi magna, qui potens est, Latentem utero filium monstravit, Agnum suum in præsepi decumbentem orbi universo exhibuit.

Porrò Angelos superavit, quia supremi Angeli arcanum istud Christi in utero concepti, per infusam inspirationem, ut Theologi loquuntur, à Deo hauserunt, medii à superioribus, per traditam illuminationem, infimorum saltem aliqui ab Apo-

aurum eſt, hæc illa virtutum princeps,quæ reliquis omnibus utitur, atque ipſarum ordinem,modum & occaſionem tanquam oculus mentis undequaque perſpicaciſſimus oſtendit.

Beatus Ephrem Domini Matrem laudaturus, Principem omnium prudentiſſimam & ſagaciſſimam vocat. Damaſcenus, Sapientiæ theſaurum nominat.Illa paradiſi hortulana Eva nimium credula ſimplicitate & inexpiabile pænè imprudentiâ ſerpentinæ facundiæ ceſsit, Hanc imprudentiam Mater Domini correxit, cùm ad Angeli affatus prudentiſsimè ſubjecit: Quomodo fiet iſtud? Hinc Eccleſia Virginem in cælum evectam velut interrogans:Quò inquit, progrederis Virgo prudentiſsima? Quòd ſi, Salomone teſte, qui moderatur labia ſua,prudentiſsimus eſt. *a* Virgo præ omnibus prorſum hominibus longè prudentiſsima erit dicenda.Imò verò ſi in hac virgine,quod miremur,aliud non ſit,quàm quòd tam prudenter loqui,tam opportunè ſciverit tacere, poſſet ea nihilominus *Miraculorum miraculum*, prodigiorum mundi prodigium maximum appellari.

Bernardus Virginis cultor eximius ſolerter ad calculum revocavit, quoties Virgo ab Euangeliſtis memoretur locuta, ter cum Deo,bis cum Angelo,bis cum hominibus. Verè diffuſa eſt gratia in labiis illius. *b* Ergo quæ labia ſic moderari potuit, planè prudentiſsima fuit: nam antequam loque-

a *Prov. c.* 10. *v.* 19.
b *Pſal.* 44. *v.* 18.

ꝑientiam ejus, & dicebant alter ad alterum: Non eſt talis mulier ſuper terram in aſpectu, in pulchritudine, & in ſenſu verborum. *a* Hæc longè verius de Heroide illâ dicuntur, quæ Holofernem ab inferis ſub jugum miſit, quæ ſtygii ſerpentis caput contrivit, quæ Apoſtolorum magiſtra fuit. Hæc illa ſapientiæ domus eſt, in quâ ſibi ſapientia columnas ſeptem excidit, cùm in eâ ſeptem Spiritus divini munera collocavit.

Hebræus Ezechiel: Iſta eſt, inquit, lex domus in ſummitate montis, omnis finis ejus in circuitu ſanctum ſanctorum eſt. *b* Omnia in Virgine ſanctiſſimà. In Regum faſtis prædicatur Thecuitis, quòd Abſalonem filium prudenter in gratiam reſtituerit apud parentem. Laudatur Bethſabea, quod prudentia ſua Salomonem plurimùm juverit, ut paternum ſolium adipiſceretur. Rebeccæ quoque prudentia effertur, quæ filio modum tradidit impetrandæ à patre benedictionis. At omnis harum ſolertia cum Prudentia Mariæ conferenda non eſt, quæ omne humanum genus Deo reconciliavit, quæ noſtræ mortalitatis pelle Filium Dei veſtiit, ut à Patre benedictionem largiſſimam impetraret.

Romani veteres Prudentiam pinxerunt vultu triplici, ut quæ tria potiſſimum tempora, præteritum, præſens, futurum complecteretur. De primo Salomon: Qui congre-

a *Iudith c.* 11. *v.* 19.
b *Ezech. c* 43. *v.* 12.

ſtolis cognorunt. Non obſcurè divinus Paulus id ſignificans : Ut innoteſcat, inquit, principatibus & poteſtatibus in cæleſtibus per Eccleſiam, multiformis ſapientia Dei. *a* Hoc gentis humanæ decus Maria excellentiſſimè cognovit modo triplici. Primo quidem per afflatum divinum : quod pulchrè dixit Bernardus illi ſoli datum noſſe, cui datum eſt experiri. Deinde per Angelum, qui Virgini dixit : Spiritus ſanctus ſuperveniet in te. Perinde ſi diceret : Scies utique illo doctore, quo & actore ; Hunc interrogabis, & reſpondebit tibi. Tertio per experientiam prorſus feliciſſimam : ſiquidem æternam ſapientiam corpore veſtitam ſuis ſpectavit oculis, ſuis tractavit manibus, ſuis appreſſit uberibus. Hinc verè Virgo prudentiſſima.

a *Epheſ.c.* 3. *v.* 10.

§. II.

In Regum faſtis commendatur Abigail mulier prudentiſſima & ſpecioſa. *a* Sed nihil illa ad hanc Virginem, ſub cujus linguâ mel & lac ; favus diſtillans labia illius : non enim effundebat verba, ſed ſtillabat. Cujus teſtis Ambroſius : Corde humilis, verbis gravis, animi prudens, loquendi parcior, legendi ſtudioſior. En quam ſibi familiariter jungantur verborum parſimonia & laudabilis prudentia. Iuditham ipſi hoſtes curioſius contemplati, mirabantur ad ſapien-

a 1. *Reg. c.* 25. *v.* 18.

nisse, agere præsentia, futura cavere debet. Nos plerumque circa præsentia occupati sumus. Ad tempora malè exacta inviti revocamus animum. Ille qui ambitiose multa concupivit, superbè contempsit, insidiose decepit, avarè rapuit, prodigè effudit, libidinose invasit, necesse est memoriam suam timeat & fugiat. Huic ergo primus Prudentiæ vultus deest, quo respiciat præterita. Fortassis & tertius quoque deest, quo prospiciat futura, & imminentem consideret æternitatem. Non enim tam videndum, quid in præterita blandiatur, quàm quid deinceps è re futurum sit. Eo nos impellens Augustinus: Prudentia, inquit, docet te, ut quæ non potes perpetuo tenere, fructuose permittas abire. Prudentia docet, ut in cunctis semper idem sis, tam in prosperis, quàm adversis. Prudentia promissa accelerat, & amplius quàm promisit, præstat. a Ab exemplis res patebit.

a *Aug. serm. 4. ad Frat. in eremo.*

§. III.

Moses, antequam Hebræi agminis Dux esse juberetur à Deo, regis Ægyptii Pharaonis exercitum contra Æthiopas duxit. Quâ in re illud cogitavit, quod non vulgarem hominis prudentiam argueret. Nam ut hostem opprimeret, priusquam is de adventu suo cognosceret, non per fluminis ripam, sed per interiora terræ expeditionem fecit: Quâ in re satis declaravit, quan-

gregat in messe, inquit, filius sapiens; qui autem stertit æstate, filius confusionis est. a Dum vivimus, æstas & messis est: minimum temporis spatium tam pretiosum est, ut eo lucrari liceat, quòd totâ prosit æternitate. Quid ergo agimus? æstate non colligimus? stertimus? Pars magna æstatis transiit. Nihilominus multa superest messis: obsecro, dum licet, non feriemur.

Alterum tempus, quod Prudentia respicit, est præsens. Ejus nos Salomon quoque commonefaciens: Qui cum sapientibus, ait, graditur, sapiens est. b Huic tali cogitandum: Quæ mea sunt opera, cujus pretii, quàm Deo grata? qui mei sunt socii? quò tandem tendo? quis itineris mei finis ac exitus erit?

Tertium tempus futurum, de quo pie monemur à religiosissimo scriptore: Memento semper finis, & quia præteritum non redit tempus. Age, age nunc, quidquid agere potes. Dum tempus habes, congrega tibi divitias immortales. c Boëthii scitum est: Rerum exitus Prudentia metitur. Itaque si prudens fuerit animus tuus, præterita cogita, præsentia ordina, futura provide. In tria hæc tempora vita dividitur: quod est, quod fuit, & quod futurum est. Ex his, quod agimus, breve est: quod acturi sumus, dubium: quod egimus, certum. Homo frugi præteritorum meminisse,

a *Prov. c. 10. v. 5.*
b *Prov. c. 13. v. 2.*
c *Imit. Christi l. 1. c. 23.*

Amasis Regis prudentiam quis non miretur? Fuit is pænè ultimus eorum, qui priscis temporibus Ægypti regnum tenuere. Prudentiæ specimen Rex iste hoc etjam dedit. Cùm omnia Samiorum tyranno Polycrati prosperrimè fluerent, isque fortunam in cunctis indulgentissimam experiretur Amasis illi per litteras (ut fertur) jus omne veteris amicitiæ remisit, testatus, absque dubio fortunam ei truculenter insidiari, cui tam indulgenter obsequeretur. Prævidit Rex prudentissimus Polycratis exitium. A primis certè diffidebant ultima. Nam Oroëtes Darii Regis satrapa Polycratem victum captumque morte, nec eâ communi, affecit; sed in cruce altâ suspensum, mirabile & miserabile orbi spectaculum subjecit. Proprium Prudentis est, oculos in ventura mittere; qui de futuro nihil præmeditatur, in omnia incautus incidit.

Epimenides Cretensis (de cujus ætate ac somno fabulas Græcas non tangimus) cum Munichiam locum Athenis naturâ magis quam opere munitum vidisset, multis audientibus testatus est, nescire Athenienses quantas ille locus clades civibus esset allaturus; quòd si futura prævidere ac pericula cavere vellent, dentibus eum locum demolituros, si manibus non liceret. Præsagium hoc fuit, aut certè præmonitus prudentissimi. Nam eventus (quod satis constat) prædictioni non defuit. Nimirum murus aheneus est homini Prudentia.

tum ingenio polleret ac prudentia. Fuit difficillimum hoc iter præ ſerpentum copia. Eorum plurimos hic tractus gignit, aliquot etiam genera quæ nuſquam alibi reperiuntur, noxios omnes, & ipſo aſpectu horrendos, & in his quaſdam volucres, ut non ſolum humi latentes inſidientur, ſed & ſublimes ex improviſo noceant. In hoſtem hunc venenatum Moſes ſtratagema prudens & omnino dignum admiratione commentus eſt. Vim ibidum ingentem comparare pro magno habuit negotio. Eſt avis hæc ſerpentibus inimica: Ibides namque manſuetæ alites, contra ſolos ſerpentes, feroces. a Curaverat autem Moſes caveas non paucas in arcæ formam, quas ibidibus completas ſecum deferebat, & ſic exercitus iter à ſerpentibus ſecurum reddebat. Specimen hoc fuit excellentis prudentiæ, quæ hoc potiſſimum ſuggerit, ut ſuum cuique malo antidotum maturè prævideamus.

Sed apparuit hominis ejuſdem prudentia non vulgaris in Aaronis dignitate vindicandâ, cui cùm ſacerdotium tumultuoſe à populo abrogaretur, ille ut motus ſævientis multitudinis, qui in horas gliſcebat, cohiberetur, nec frater temerè ſpoliaretur ſacerdotio, diſquiſitionem rei non ad multitudinis ſtudium, cujus proprium eſt, nihil ſapere, ſed ad Numinis voluntatem relegavit, cujus aſſenſu dignitas fratri ſtabilita eſt, & competitorum impietas graviter vindicata.

Amaſis

a *Ioſephus l. 2. Antiquit. c. 5. ante medium.*

peritiam militandi perderet. Multò prius prospexit Scipio, prædixitque hoc malum non sibi sed urbi obventurum. Inter Christianos prudentior est, qui suis ante omnia, dein alienis malis studet occurrere.

Prævidit & Hanno, nobilissimus Carthaginiensis Senator, secundi belli Punici eventum suæ civitati fore calamitosum. Cùm autem Mago Annibalis frater in curia referret, ducenta millia Romanorum intra biennium ab Annibale cæsa, quatuor Consulares exercitus deletos, magnam Italiæ partem ad Pænos defecisse, & quo major fides iis, quæ dicebantur, accederet, tres annulorum modios in curiæ vestibulo effudit, & simul Hannonem interrogavit, an belli, quod in Italia gererent, adhuc pœniteret? Hanno vicissim percunctatus est Magonem: Ecquis ex urbe Româ post tot clades acceptas ad Annibalem venisset petiturus pacem? & an Romæ ulla pacis mentio facta diceretur? Negavit utrumque Mago. Ergo bellum, subjungit Hanno, tam integrum & periculosum hodie, quàm à principio fuit, cum Romanis habemus. Hinc maximè vereor, si (quod nolim) fortuna variare cœperit, frustra pacem imploremus victi, quam nobis etiam vincentibus nemo detulit.

Prudenter omnino & in rem civitatis, si aures reperisset tam excoctæ prudentiæ capaces. Verùm & Hanno non tam sibi quàm aliis optima quæque prudentissimè

§. IV.

Sed quid proſit, ô Chriſtiani, ruituros parietes ſolerter inſpicere,& fulcra iis apponere, præcipitium ad inferos aut prævidere, aut ſedulo cavere nolle? Fuerunt qui aliena mala prudentiſſimè prævidérint, in prævidendis ſuis minus oculati.

Fabius ille Maximus, qui Punicos in Italia ſucceſſus non pugnando magis quàm cunctando fregit, ferocia Varronis Conſulis animadverſa, collegam ejus Paulum Æmylium multum diuque precatus dicitur, ne temere quippiam à Varrone fieri pateretur: prævidere ſe, niſi conatibus illius iretur obviam, brevi fore, ut aliquis in Italiâ locus ſupra Traſimenum & Trebiam Romana clade inſigniretur. Prudentiſſimè prævidit vir iſte, ſed aliena potius mala quàm ſua.

Non minus prudens illud ſapientiæ corculum Scipio Naſica. Romæ inter Patres agebatur de Carthagine funditus delenda; exiitque ea conſultatio in longam & difficilem diſceptationem. Portius Cato, cui antea Priſci nomen, cenſebat Carthaginem evertendam, ut Roma ſtaret incolumis. In hanc ſententiam multi pedibus ivere. At contra Scipio Naſica identidem conteſtatus eſt, viderent illi qui tam cupidè vellent Carthaginem exciſam, ne populus Romanus æmulæ civitatis metu liberatus in domeſticam incideret diſcordiam, aut certè peri-

virtutibus & vitiis ſubtilia multa tractantes, dividentes, definientes, ratiocinantes, acutiſſimè concludentes, libros implentes, ſuam ſapientiam ventilantes, a plurimum laboris adhibuerunt aſſequendæ Prudentię, eam tamen nunquam aſſecuti. Hieronymus illorum conatus explicans: Reliquerunt, inquit, frequentias urbium, & ſuburbanos hortulos, ubi ager irriguus, & comæ arborum, ubi ſuſurrus avium, rivus immurmurans, & fontis ſpeculum, ubi illecebræ plurimæ cùm aurium, tum oculorum. Ne igitur luxu & rerum videndarum copia, vigor animi remolleſceret, procul his omnibus degere voluerunt. Ita Pythagorei, quorum Muſis ſolitudo viſa eſt commodior, quam cætus hominum. Fuerunt qui ipſum ſibi oculorum uſum interdixerunt; quò mens Prudentiam induta cerneret acutius.

Sed irriti fuerunt conatus iſti: Prudentiam illam non aſſecuti ſunt, quam Bernardus hoc afficit elogio: Iſta regit affectus, dirigit actus, corrigit exceſſus, componit mores, vitam honeſtat & ordinat. Poſtremo humanarum pariter & divinarum rerum ſcientiam confert. Hæc eſt, quæ confuſa diſterminat, hiantia cogit, ſparſa colligit, ſecreta rimatur, vera veſtigat, veriſimilia examinat, ficta & fucata explorat. Hæc eſt quæ agenda præordinat, acta recogitat, ut nihil in mente reſideat, aut incorrectum, aut egens correctione. Hæc eſt, quæ in proſpe-

a *Aug. tract. 45. in Ioan. poſt initium.*

ſuaſit. Prudentia Ghriſtiana omnium primo ſibi ipſi conſulit, & hoc partem ſui arbitratur, ſic curare aliena, ut non negligantur propria; ſic corpori providere, ut tamen magis animo, parti hominis longè digniori.

Serio monet divinus Paulus: Prudentia carnis mors eſt, prudentia autem ſpiritus, vita & pax. *a* Hæc imminentia mala non ſolum proſpicere novit, ſed & cavere; nec ulla putat eſſe mala, niſi ea quæ malos efficiunt, uti ſunt peccata.

Hæc Prudentia bona fallacia à ſolidis acutè internoſcit, hæc futura vigilanter proſpicit, proinde fluxis æterna cupidiſſime præponit.

Pſalmographi vaticinium eſt: Simul inſipiens & ſtultus peribunt. *b* Super his verbis Auguſtinus diſſerens, & ſimul Prudentiam Chriſtianam exhibens noſcendam: Quis eſt imprudens, inquit, qui non ſibi proſpicit in futurum? Quis eſt inſipiens, qui non intelligit in quo malo ſit? Tu vero intellige in quo malo ſis modò, & proſpice, ut in bonis ſis in poſterum. Intelligendo in quo malo ſis, non eris inſipiens; proſpiciendo tibi in futurum, non eris imprudens. *c*

a *Rom. c.* 8. *v.* 6.
b *Pſal.* 48. *v.* 11.
c *Aug. tom.* 8. *in Pſal.* 48. *mihi pag.* 183.

§. V.

Hac Prudentia caruerunt illi Philoſophorum, qui, ut Auguſtinus loquitur, de vir-

nimus, & quando tandem vitam emendamus? Nostra proposita comitiorum sunt acta, hoc est, de multis consultamus, nihil exequimur. Nimirum difficultatibus fracti aut territi manum retrahimus, ita in pristinam relabimur ignaviam..

At verè Prudens malis non premitur, sed utitur: novit enim æquè tam in adversis quam in secundis rebus virtutem suam explicare. Bonus scriba quovis calamo pulchros efformat characteres. Virtutem Prudens inter opes, si liceat, monstrabit, si minus, in paupertate; si possit, in patria præcellet, si minus in exilio: si possit, dux militiæ, si minus miles: si possit, firmus & integer, si minus, debilis; quamcunque sortem acceperit, aliquid ex illa memorabile efficiet. Ferarum domitores sævissima animalia, elephantes, tigrides, leones jugum pati docent, imò usque in contubernium mitigant: ita prudens artifex omnia sibi mala attemperat, ut prosint; dolor, egestas, ignominia, & alia quæcunque horrenda, cùm ad prudentem perveniunt, mansueta sunt, & prosunt. Ita Prudens in adversis & prosperis semper idem est, uti eadem est manus, & quæ in palmam extenditur, & quæ in pugnum constringitur. Ea caussa prudentem verè beatum hoc ratiocinio asserimus: Qui prudens est, & temperans est; qui temperans est, & constans est; qui constans est, & imperturbatus est; qui imperturbatus est, sine tristitia est; qui sine tristitia est,

ris adversa præsentit, quod & fortitudinis & prudentiæ est. *a*

Atque hæc Prudentia à Bernardo sic laudata non otiosa & marcens, actuosa est & multi laboris, satagit, ut fiat quod rectè fieri judicavit. Hic plerique capite valemus, sed caremus manibus. Annos atque dies deliberamus, tandem nihil fit. Consilia conferimus de optimo vitæ statu, sed nulla consiliis opera succedunt: facienda quidem cum ratione statuimus, & tamen nihil fit: prudenter optima quæque decernimus, diceres uno die ad perfectionis culmen evolaturos, & demum heu! nihil fit.

Fuit, ut in comitiis provincialibus varia esset consultatio, & nulla ferè conclusio. *b* Id homo ingenii non infaceti observans, id commentus est. Chartam virginem puramque sine scriptura, nullis in eâ syllabis, nec ullis quidem litteris exaratis, in litterarum tamen formam convolvit, & fronti hoc unum inscripsit: *Comitiorum acta.* Complicata, signataque charta, candidus campus sine ulla nigella pecude repertus est. Inde rumor emanavit: Hæc esse prolixæ consultationis acta, quod nihil actum sit. Talibus plerumque clausulis nostra sepelitur prudentia. Statuimus prudenter multa, tandem urceus exit, currente rota, cum tamen amphora cœperit institui. *c* Seriam emendationem vitæ in dies proponimus,

a *Bern. l. 1. de Consid. c. 7. fine.*
b *Annum studio tacemus.*
c *Horat. de arte Poët. post initium.*

rum uſum identidẽ iterare. Septimus, Dei præſentiam & æternitatis præmium aſſiduè cogitare. Atque hos tales modos *Iudicium*, alter Prudentiæ actus, ſuggerit. Eadẽ in aliis virtutibus obtinendis ratio eſt.

3. Tertius Prudentiæ actus eſt, *Imperium*, cùm intelligentia imperat voluntati, ut id, quod recte judicatum eſt, illa exequatur ſtudioſe. Auguſtinus de Prudentia mentionem injiciens; Hujus, inquit, excubiæ, atque diligentiſſima vigilantia eſt, ne ſubrepente paullatim mala ſuaſione fallamur. *a* Et ad Hieronymum: Certè hinc perſuadent, inquit, qui unam virtutem habuerit, habere omnes; & omnes deeſſe, cui una defuerit, quòd Prudentia nec ignava, nec injuſta, nec intemperans poteſt eſſe. *b* Prudentia doctrix morum; ordinatrix affectuum, moderatrix & auriga virtutum; murus tutiſſimus Prudentia.

4. Prioribus tribus Prudentiæ actibus jungendi ſunt & iſti. Homo Prudens ſcopulum illum, ad quem alter offendit, ſolertiſſime declinat. Ipſę pecudes locum fugiunt ubi læſæ ſunt, viam non repetunt quæ in foveam deduxit; tenaces laqueos avis pænè capta prætervolat, rete piſcis ſuſpectum non innatat. Multò magis Prudentia cladibus alienis fit cautior, & inter mala non ſua diſcit ſapere. Imo quod plus eſt. Prudentia Chriſtiana è malis omnibus cùm ſuis tum alienis aliquid boni elicit bene iis utendo. Hinc vetus ac verum ver-

a *Aug. de moribus Eccleſiæ c. 24.*
b *Idem epi. 29.*

beatus est. Ergo Prudens beatus est, & & Prudentia ad beatam vitam est.

ACTIONES PRUDENTIÆ.

1. Actus Prudentiæ plerumque tres principales Theologi assignant. Primus horum est, *Consilium*; nam fine, ad quem tenditur constituto, voluntas intelligentiam impellit, ut ea viam inveniat, qua ad finem illum perveniatur. Siracides monet: Fili, sine consilio nihil facias, & post factum non pœnitebis. *a* Sed parum est, inquis, in me consilii. Nil interest, sive tuo, sive alieno consilio utaris: eo enim utendum est, & sæpe tutius alieno uteris quàm tuo. Quocirca, quod Tobias jubet, consilium semper à sapiente perquire. *b*

2. Alter Prudentiæ actus est *Iudicium*: cum quis rationem init, qua illud obtinendum sit quod humana Prudentia obtentum cupit. Exempli caussa: est, qui Castitatem ambiat. Quis modus virtutis hujus assequendæ? Judicium hos suggerit modos. Primus omnium est, nunquam otiari. Alter, oculos coërcere. Tertius, omnes ad lasciviam occasiones, malos socios, feminarum commercium, impuros libros, mensarum luxum amoliri. Quartus, precandi ac lectitandi studium conjungere. Quintus, diversis corpus rigoribus, præsertim inedia, exercere. Sextus, Sacramento-

rum

a *Eccli. c. 32. v. 24.*
b *Tob. c. 4. v. 18.*

tra Deum temere vagentur; Affectus, ne circa res conditas nimiũ occupentur; Voluntatem, ne à Deo avertatur; Intentionem, ne illi mala misceatur; Suspiciones & judicia, ut in bonum convertantur. Sic & verba factaque omnia, gestus omnis & incessus à Prudentia ad moderationem reducendus est, ut omnia, quod Paulus monet, honestè & secundum ordinem fiant. *a* Sapientia hominis lucet in vultu ejus, affirmat Salomon. *b*

8. Prudentiam quotidiana conscientiæ discussio seu examen mirè auget. Beati qui custodiunt judicium, & faciunt justitiam in omni tempore. *c* Optimus hic monitor Bernardus: Integritatis tuæ, inquit, curiosus explorator, vitam tuam in quotidiana discussione examina. Attende diligenter, quantum proficias, vel quantum deficias: qualis sis in moribus, & qualis in affectibus: quàm similis Deo, vel quàm dissimilis: quàm propè vel longè, non locorum intervallis, sed morum affectibus. Stude cognoscere te, quia multo melior & laudabilior es, si te cognoscis, quàm si te neglecto cognosceres cursus siderum, vires herbarum, complexiones hominum, virtutes gemmarum, proprietates aquarum, naturas animalium, & haberes omnium cælestium & terrestrium scientiam. Redde ergo te tibi. Statue te ante te, tanquam ante alium, & sic temet-

a 1. *Cor.* c. 14. *v.* 40.
b *Eccles.* c. 8. *v.* 1.
c *Psal.* 105. *v.* 3.

bum eſt : Malis bene uti, nervus eſt Prudentiæ.

5. Nobiliſſimum prudentiæ opus eſt, potuiſſe nocere, ſed noluiſſe. Quemadmodum ſtulti proprium eſt, non poſſe, velle tamen nocere. Mitiſſimus, ſed & prudentiſſimus David, nondum Rex, Regi Sauli, cujus inſidiis aſſiduè fatigabatur, ſæpius nocere potuit, nunquam voluit. Potuiſſet capitali huic inſidiatori & vitam adimere, ſi voluiſſet : ſed quia Prudens fuit, conſtanter noluit: Propitius ſit mihi Dominus, inquit, ne faciam hanc rem. *a* Et quotquot illum ad hoc facinus inſtigarunt, acri ſermone cohibuit. Nempe Prudentiæ eſt, poſſe, ſed nolle nocere.

6. Prudentia ſimplicitatem non tantum non excludit, ſed illi ſe ſociam jungit æterno fœdere. Luculentum Domini pronuntiatum eſt : Eſtote prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ. Simplicitas Prudentiæ juncta ſic temperat hominem, ut nec fallere velit, nec falli poſſit, niſi in rebus quæ damnum animo non inferunt. Hinc optime Hieronymus dixit : Prudentia abſque bonitate malitia eſt, & ſimplicitas abſque ratione ſtultitia nominatur. Ita Prudentia & ſimplicitas, ſi jungantur, plurimum poſſunt, nullarum virium ſunt ſeparatæ. Imò omnis virtus ſine prudentiâ periculoſa temeritas eſt.

7. Prudentiæ eſt, omnia in homine ordinare & componere; Cogitationes, ne ex-

a 1. *Reg. c.* 24. *v.* 7.

deditiſſima, Cedreno teſte. Litteras Hebræas etiamnum ſuperſtite Ioachimo patre didicit, linguæ ſcilicet ſacræ myſteria, & illius, quam nos in libris veneramur notitiam. *a* Atque hinc, quod Origenes affirmat, habebat Maria legis ſcientiam, & vaticinia quotidianâ meditatione cognorat. Hinc etiam, ut Ambroſii loquamur ore, nunquam minus ſola eſſe videbatur, quàm cùm ſola eſſet. Nam quomodo ſola, cui tot libri adeſſent, tot Archangeli, tot Prophetæ? Legerat quia Virgo conciperet, non legerat quemadmodum Virgo generaret, ideò ſciſcitatur ab Angelo, quod in Prophetâ non inveniebat. *b*

E Græcis Andreas Cretenſis: Conſentaneum, inquit, erat eam uti nobilem & Davidis filiam Scripturæ non ignaram eſſe. Auguſtinus ſingulari fiduciâ velut familiaris ſanctiſſimæ Virgini: Revolve, ait, ô Maria, propheticam lectionem, quæ ipſam plenitudinem paritura eſt Prophetarum: recole in libro Iſaiæ Virginem quam legiſti, & gaude quia tu eſſe meruiſti. *c*

Ildefonſus ſtudioſiſſimus Virginis cultor: Unum profectò ſcimus, inquit, quia omnis ejus vita & actio intenta fuit ſermoni Dominico; corpore erat in Domo parentum, ſpiritu in illo divinæ contemplatio-

a *Origen. hom. 6. in Lucam.*

b *Ambroſius l. 2. de Virgin. & l. 2. in Lucam. Legerat hoc Maria, ideo credidit futurum; ſed quomodo fieret, ante non legerat.*

c *Auguſt. ſerm. 21. de Nativit. B. Virg.*

ipſum plange. *a* Hæc eſt optima Prudentiæ actio.

9. Veræ Prudentiæ eſt prudentiam carnis ſtudioſiſſime declinare. Carnis prudentia eſt, Magno Gregorio teſte, cor machinationibus tegere, ſenſum verbis velare; quæ falſa ſunt, vera oſtendere, quæ vera ſunt, fallacia demonſtrare; irrogata ab aliis mala multiplicius reddere; *b* cùm vires ſuppetunt, nullis reſiſtentibus cedere. E diverſo veræ Prudentiæ actus ſunt, nil per oſtenſionem fingere, ſenſum verbis aperire, vera ut ſunt diligere, falſa devitare, bona gratis exhibere, mala libentius tolerare quàm facere, nullam injuriæ ultionem quærere, contumeliam pro veritate lucrum putare, pro maledicentibus orare. *c* Hæc vera eſt Prudentia, hanc Dominicum præceptum exigit: Eſtote prudentes.

a *Bern. l. Meditat. c. 5. mihi pag.* 1054.
b Für ein Maultaſchen / ein paar.
c *Greg. l. 19. mor. c. 16. mihi pag.* 560.

CAPVT SECVNDVM

Roſa Flava,

ſeu,

Lectio ſacra.

§. I.

LECTIO mirificè facit ad ſacram contemplationem, cui Virgo noſtra longè de-

gratias egit, quod tam impense sacris lucubrationibus faverent. Arcanum hoc prodigium non dissimili sic confirmatum.

Edmundus ad multam noctem in libris vigilabat. Tandem oculi tam pertinaci lectione fatigati claudi cœperunt & nictare, cereus interim, duobus oculis velut custodibus sopitis, in libri paginas delapsus, eas tamen penitus illæsas reliquit, & potius seipsum consumsit: nam flamma ceram devoravit, chartam non adussit; adeò virium suarum oblitus est ignis, ut noluerit litteras illas delere, quas Dominus extare voluit ut legerentur. a

a *Sur. tom. 6. in vita S. Edmundi die 16. Novembr.*

§. II.

Quisquis nonnunquam meditari & pensiculatius quiddam cogitare, quisquis jacta virtutis semina in se fovere desiderat, necesse est omnino, ut piam lectionem non intermittat, eamque quantum fieri potest, stato tempore urgeat. Si nequeat totas paginas, integra rerum capita perlegere, unam saltem alteramve periodum legat, idque quotidie, si ullo modo possit. Absque hac lectione, nec ille unquam exactius meditari, nec conceptam animo pietatem nutrire poterit. Oratio una est, qua ad cælum subvolamus, ala, Lectio altera: una non tollit in auras; geminis volatur alis.

Sed quid facient, inquit, ii, qui legere non norunt,

tionis intuitu. Nimirum ab ore Dei pendebat. Nemo divinam hanc Virginem otiosam aut feriantem unquam somniet, quam aut lectionis, aut precationis, aut laboris assiduitas semper occupatissimam tenuerunt. Nam à nona diei hora *a* ad primam facem quotidie divinos libros lectitavit: profuitque plus uni virgunculæ singularis lectio ad beatitatem & decus, quàm omnibus sapientibus omnes bibliothecæ. Subinde Virgo divina tanto lectionum ardore complexa est, ut eam ad mediam usque noctem perduceret. Nam Simon Cassianus, pluresque alii censent Angelum media nocte in Virginis sacratissimum musæum venisse, & vel precanti, vel lectitanti exoptabilem cælo nuntium attulisse.

Neque tantum ipsa Virgo Lectionem sacram ardentissime sitiit, sed insuper illustribus miraculis testata est, quam ea sit grata Deo.

Edmundus Cantuariensis Pontifex in adultam usq; noctem Bibliis inhærens lucubraverat. Subitò lumen deficiens attentissimo lectori se negavit. Doluit religiosissimus lector legendi occasionem sibi præreptam. Noluit tamen optimus Antistes domesticorum quietem turbare, ita ad Domini Matrem versus fidentissimè rogavit igniculum redderet extendendæ lectioni. Hic cereus denuò spirare cœpit, & vivere, ad nutum Lectioni sacræ futurus famulus. Edmundus Deo Matrique Virgini gratias

a *Est nostra tertia pomeridiana.*

bendis, & legendis? Nec alii ex iis, qui valde ſerii, multo ſanctioribus ſtudiis vitam exegerunt. Virtutis umbram vix aſſecuti, ad arcaniora illa vivendi documenta, ad Humilitatis penetralia, ad Caſtitatis adyta, ad ſuiipſius odium, ad ſecreta illa quotidianæ mortis exercitia nunquam penetrarunt, & tamen dies noctesque chartis involuti, hoc impetrarunt, ut doctiores morerentur, non ut ſanctiores.

Fuit tam inter Romanos, quam Græcos ſuus lectionis affectus. Plato ſapientiæ, ſed humanæ longè princeps, tantum Pythagoricæ diſciplinæ tribuit, ut Philolai Crotoniatæ Pythagorici tres libros quadraginta millibus ſeſtertium, ſeu mille Philippeis emerit, *a* emptos tanto ſtudio lectitarit, ut ad ejus defuncti caput ſint reperti. Quis noſtrum, ô juvenes, ô viri, ſic ſacra Biblia, ſic Auguſtinum, ſic Chryſoſtomum, ſic Bernardum, ſic librum de Chriſto imitando ſcriptum lectitat?

Ceterum, quantum Plato vir ſummus Philolaum miratus eſt, tantum nec minùs, Platonem Tullius Cicero, qui uſque adeo ejus copiam legendo imbibit, dicendo effinxit, ut pænè ille ipſe ſit factus. Pari affectu Iſocratis jucunditatem, ac vim Demoſthenis ita legendo hauſit, ut eorum virtutes aut exæquarit, homo ad eloquentiam natus, aut propriâ vi nixus ſuperavit.

Nec

a Tauſent Thaler vmb drey Bücher / *Ita Gellius l. 3. Noct. c. 17.*

norunt, aut quibus negotia lectionem non permittunt? Priores illi audiendo sarciant, quod negligunt non legendo. De aliis mihi nemo persuaserit, tantam esse negotiorum molem, quin quotidie unam alteramve capitis partem perlegant. Nimium se negotiis permittunt, nec suæ potestatis sunt, qui hoc tale non possunt: nec ab eis solidæ pietatis quidquam expectes, qui toto die nunquam sibi vacant, nunquam sui sunt. Rectè illos dixeris nunquam domi suæ esse, tametsi nec pedem domo efferant.

Tales nunquam se sibi vindicant, sed inter occupationes vitam exigunt velut mancipia; vix unquam liberiùs respirant ad Deum. Asinos dixeris, non homines. Quotiescunque illis animi salutem ingesseris, illud unum respondebunt semper: *Non vacat*. Equidem otii fugam & occupationes commendamus, nimias illas & quæ hominem sibi ipsi furentur, quis laudat? Ergo ad nutriendam in animo virtutem ea sæpius non audienda tantum, sed & legenda sunt, quæ amorem ac cultum doceant virtutis. De hac tali piâ Lectione, mi Lector, Nicetas *a* noster differit; sed hic alium callem insistimus. Patere, oro, tibi hoc idem saluberrimum legendi studium pluribus rationibus persuaderi.

Et quæso, num ab Idololatris hoc in genere nos sinemus vinci? Quantum illi temporis, Deus bone, quantum oculorum consumpserunt in vanissimis nugis & scriben-

a *Nicet l. 2. c. 3.*

bibliothecis religiose propemodum dicarit. Quos nisi frequenter legisset, tam impense iis favisset nunquam, Quid Virgilius Maro, qua indagine, quanta solertia censendus est Ennium legisse, quoties repetitum dextra lævaque pertractasse, rerum pondere exegisse, verba pensitasse? Qui fortè rogatus quid ageret, ex Ennii luto se aurum dixit colligere. Iam vero ipse Ennius nisi Homerum miratus frequenter quoque lectitasset, nunquam illius se sortitum animam testatus esset. Adeo scriptoris, quem assiduè legerat, sensa spiritumque combiberat, ut illius animum induisse censeri potuerit. Ita fit: Ciceroniani fiunt qui Ciceronem; Catulliani, Propertiani, aut Ovidiani evadunt, qui Catullum, qui Propertium, qui Ovidium dies noctesque volvunt: sic omnino Ambrosiani aut Augustiani, vel etiam Gregoriani fiunt, qui Ambrosium & Augustinum, qui Gregorium diurnis nocturnisque lectionibus exhauriunt. Eorum animas sortiuntur, quorum libros legendo devorant. Sed quantò honestius est, ô Christiani, Bellarminianum potius quàm Tibullianum dici, qui scilicet Bellarmini Principem Christianum, Gemitum columbinum, Moriendi artificium, Æternam felicitatem Sanctorum, Ascensionem mentis in Deum potius quam spurcum Tibullum, aut impurum Venusinum, aut similis farinæ librum legendo contriverit. Bellarminus & ejus generis scriptores, aurum & gemmas, alimentum & sa-

§. III.

Nec inter Reges hoc ſedulum legendi ſtudium inuſitatum. Didicit Alexander Macedo non pauca ab Ariſtotele, ſed puer: adultus verò medioque gerendarum rerum ardore, Homerici carminis lectione captus, tanto ejus rei ſtudio tenebatur, ut aurium ſcrinium in Dariana præda repertum, gemmis opulentiſſimè variegatum, illi uſui deſtinarit, ut Homeri opera eo incluſa bellicis geſtarentur expeditionibus. Silent alioquin inter arma & leges & libri, ſed vocales eos fecit, præ ipſo tubarum fremitu, tantum in Rege ſtudium legendi: Quid agimus, ô Sodales Parthenii, ô viri Religioſi, qui non inter lituos in pulvere & ſole, ſed in ſilentio amœno faſtidimus ſanctiſſimos quoſque ſcriptores. Fabulis nonnunquam optimas horas ducimus: collatiunculas non Caſſiani, ſed Aniani, aliorumque talium fabulatorum quærimus, diem ludo frangimus, è feneſtris prætereuntem turbam numeramus, colloquia ſteriliſſima miſcemus, omnia agimus, ut nihil agamus. Quin ergo partem horulæ lectioni damus, & ſaluberrima vitæ monita haurimus. Regum etiam ac Imperatorum exemplis accenſi?

Tiberius Imperator tanti Parthenium, Arianum & Eupherionem fecit, ut horum Poëtarum carmen, & imagines inter vetuſta & illuſtria vatum nomina omnibus biblio-

nit; oratio postulat, contemplatio degustat. Lectio quasi solidum cibum ori apponit, meditatio masticat & frangit, oratio saporem acquirit; contemplatio est ipsa dulcedo, quæ jucundat & reficit. Ex his possumus colligere, quòd Lectio sine Meditatione arida est, Meditatio sine Lectione erronea. Hauriendus est sæpe de Lectionis serie affectus, & formanda oratio, quæ Lectionem interrumpat, & non tam impediat interrumpendo, quàm puriorem continuò animum ad intelligentiam lectionis restituat. In omnibus autem scripturis initium legendi debet esse timor Domini, ut in eo primo solidetur intentio legentis, & ex eo ordinetur, & exurgat totius lectionis intellectus & sensus. a

Hinc ejusdem Bernardi verbis rectissimè asseritur: Valde nobis necessaria est lectio divina. Nam per lectionem discimus quid facere, quid cavere, quò tendere debeamus. Per lectionem sensus & intellectus augentur. Lectio nos ad orationem instruit, & ad operationem. Lectio & oratio sunt arma, quibus diabolus expugnatur; hæc sunt instrumenta, quibus æterna beatitudo acquiritur. Per orationem & lectionem vitia destruuntur, & virtutes in anima nutriuntur. Lectio demit errorem vitæ, subtrahit hominem à vanitate mundi. His utile prorsus documentum subnectens Bernardus: Certis horis, inquit, certæ lectioni vacandum

a *Bern. de orando Deo, initio & propius fin. Et ad fratres de Monte Dei, medio fere.*

lutem animi propinant: illi alii cænum & sordes, venena & mortem instillant. Qualis rerum lectio, talis & legentium profectus. Non tam legenda sunt varia, quàm utilia.

§. IV.

Diu multumque Aurelius Augustinus inter Dialecticos Sophistas verum indagavit, at non solum id non invenit, sed à vero longe aberrans in Manichæum delirium incidit, nec à lapsu tam gravi prius erigi cupivit, quam Tarsensis Pauli divina monumenta legit.

Fuit beati Thomæ Aquinatis Lectio adeo diligens & pensiculata, ut illius oculi libris assiduè affixi, nec in proximo quidem stantes viderent, neque interpellantium vocibus turbarentur, aures. Nullum fuit meliorum scriptorum genus, in quo non esset studiose ac multum volutatus. Collationes Patrum assidue pervolvebat. Hinc illud cùm doctrinæ tùm sanctimoniæ jubar emicuit.

Citra fidem proditum videri potest, quod de Bernardi Abbatis solertia narratur, qui nullo unquam præceptore usus, ceterum lectione assiduâ ita profecit, ut in mysticis scriptis explicandis nullus hodie sagacior numeretur. [a] Hinc nihil miri, Lectionem sacram à Bernardo tantopere omnibus esse commendatam. Beatæ vitæ dulcedinem, inquit, Lectio inquirit, meditatio invenit,

a *M. Anton. Cocc. l. 2. c. 7.*

lus à Gregorio Magno plurimum laudatus: *a* fuerat hic homo mendicus & morbidus, gravi paralysi sic lecto affixus, ut nec movere se posset, omnisque litterariæ disciplinæ insuper ignarus. Sed eo legendi & audiendi studio ardebat, ut è peculiola emendicata sacrarum litterarum opuscula mercatus sit: quandocunque autem lectorem nactus est, ea illi legenda, sibi auscultanda & ediscenda tradidit, usque adeo Lectioni sacræ intentus, ut assiduitate audiendi, cura & diligentia percipiendi ea quæ legerentur, sanctioris doctrinæ oppido gnarus evaserit. Tanti est animum iis, quæ leguntur, serio intendere. Hinc ea memoriter recitabat, quæ ipse legere nesciebat: hinc opibus inopiam, ægritudinem valetudini præferebat: hinc omnem calamitatis impetum ridendo perferebat.

Hic multis non possum non indignari, qui librorum copia abundant, sed nec ipsi eos legunt, nec aliis legendos permittunt, verè canes, ut ajunt, in præsepio; qui quidem fænum ipsi non comedunt, eos autem, qui fæno imminent, rictu invadunt. Nam ut quidam disciplinæ, sic alii voluptati & jactantiæ libros colligunt. Sunt qui libris non aliter quàm Corinthiis vasis, aut pictis tabulis, sculptisq; statuis utantur, & hac suppellectilis parte conclavia exornent, quæ exornandis animis est inventa. Sunt qui libros egregios & multos habent, sed eos in vinculis tenent, qui si forsan e-

a Greg. l. 4. dial. c. 14.

dum est. Fortuita enim & varia lectio, & quasi casu reperta non ædificat, sed reddit animam instabilem: & leviter admissa, levius recedit à memoria. Sed certis ingeniis immorandum est, & assuefaciendus est animus. Quo spiritu scripturæ factæ sunt, eo spiritu legi desiderant, ipso etiam intelligendæ sunt. Nunquam ingredieris in sensum Pauli, donec usu bonæ intentionis in lectione ejus, & studio assiduæ meditationis spiritum ejus imbiberis. Nunquam intelliges David, donec ipsa experientia ipsos Psalmorum affectus indueris. Sed & de quotidiana lectione aliquid quotidie in ventrem memoriæ demittendum est, quod fidelius digeratur, & sursum revocatum crebrius ruminetur, quod proposito conveniat, quod intentioni proficiat, quod detineat animum, ut aliena cogitare non libeat. *a*

a *Idem ibid.*

§. V.

Tractarunt alii divinarum rerum lectionem solertius fortasse, suntque ob eam rem majus nomen adepti, sed qui Hilarione religiosius id fecerit, vix quisquam fuit. Quippe qui Davidicum carmen, & aliorum sacra vaticinia tanquam præsente Numine recitabat, sæpè ac multum testatus, considerate ac religiose ea prorsus esse legenda, quæ à divino spiritu essent profecta. *a*

Hunc non infeliciter æmulatus Servu-

lus

a *Hieron. in vita c. 5.*

poſſent, qui ditiſſimi, cujus ſæpe contrarium videmus. Qui gloriam è libris quærit, huic libri non habendi ſolùm, ſed noſcendi; neque bibliothecæ tantùm, ſed & memoriæ committendi; cerebro non armario concludendi ſunt, alioquin vel bibliopolâ, vel bibliothecâ nemo erit glorioſior.

Ptolemæus Philadelphus Ægypti rex, Alexandrinâ bibliothecâ quadraginta millia ſelectiſſimorum librorum concluſit: qui diverſis ex locis diu magno ſtudio quæſiti ſimul arſerunt. Regium hunc apparatum Serenus Samonicus vir ingentis doctrinæ privatis fortunis ſuperavit. Nam ſexaginta duo millia librorum doctiſſimis curis collegit, quos omnes Gordiano Iuniori, cujus patri familiariſſimus erat, moriens reliquit. Magna prorſus hæreditas, & multis ſuffectura ingeniis.

§. VI.

Sunt & alii prioribus illis planè contrarii, qui nullâ librorum, & quod ſequitur, nullâ lectionis curâ tanguntur. Inter eruditos cenſeri volunt, ſed totis quandoque menſibus, imò annis pænè integris vix librum aperiunt, vix pauculos verſus legunt. Muſæa illorum ſcrutare, raros illic codices, rariſſima volumina reperies: eorum loco teſtudinem aut chelyn, fiſtulaſque æneas, fritillum & abacum luſorium, omneque aleatorium choragium primo aſpectu cernes. Hic ingemiſcunt Muſæ velut captivæ, ſub tam indoctâ tyrannide.

rumperent & loqui possent, ad judicium privati carceris suos Dominos evocarent. Nunc flent taciti, & queruntur, illud præcipuè, quòd aliqui stupores avari libris affluant, quibus multi adolescentes ingeniosi egeant.

Calvisius Sabinus ævo Senecæ, dives auri, sed certè non ingenii fuit. Huic memoria tam infida & mala, imò tam nulla erat, ut illi modò nomen Ulyssis excideret, modò Achillis, modò Priami, quos tam bene noverat, quàm nos pædagogos nostros novimus. Nihilominus eruditus volebat videri. Hanc itaque compendiariam artem excogitavit: magnâ pecuniæ summâ servos emit, unum qui Homerum teneret, alterum qui Hesiodum; novem præterea Lyricis singulos assignavit. Postquam hæc familia illi comparata est, cœpit convivas suos inquietare. Habebat autem servos ad lecti fulcra cùm cænaret, ut illos aspicere, iisque innuere posset. Ab his subinde cùm peteret versus, quos referret; sæpe in medio versu excidebat. Ille tamen in eâ opinione erat, ut putaret se scire, quod quisquam in domo suâ sciret. *a* Ita Sabinus servorum suorum scientiâ gloriabatur, tu tuorum librorum. Quid inter te atq; illum interest, nisi quod aliquantò tu stultior; equidem uterque alieno, verùm ille servorum & certè suorum, at tu librorum nil ad te pertinentium ingenio gloriaris. Quòd si librorum copia doctos faceret aut bonos, doctissimi omnium atque optimi esse pos-

a Senec. epist. 27.

tyres , gemelli fratres , qui ſe uno partu editos , non formæ magis quam morum ſimilitudine probarunt , cum tyrannidem declinarent , decennio toto latuerunt , quod quidem tempus omne orationi & lectioni ſacræ ſtudioſiſſimè impenderunt. Quam autem hoc vitæ inſtitutum Numini gratum extiterit , cacodæmonis confeſſione patuit. Hic per idolum conſultus,non prius ſe reſponſurum dixit, quam Gervaſius & Protaſius thura ſibi adoleviſſent. Sed qui legendo fidem , precando conſtantiam ingentem hauſerant , occidi potuerunt , cogi ut Chriſtum negarent , non potuerunt. Ita cacodæmonis doli in contrarium ceſſere : quos enim perditos cupiebat , eos corona martyrii donatos vidit. Sic iis omnino armis, quæ manibus eorum extorquere cogitaverat , victus ipſe ſuccubuit , hoc eſt, oratione & lectione. *a*

Eandem orationis & lectionis panopliam etiam feminæ induerunt , eaque omnes diabolorum exercitus non tantum ſuſtinuerunt , ſed & profligarunt ; ſexu ac ſeipſis fortiores.

a *Ambroſ. epiſt.* 85.

§. VII.

Cæcilia Romana patricii generis virgo clariſſimam proſapiam caſtiſſimis moribus longè ſuperabat. Hæc Euangelicæ hiſtoriæ librum aut legit , aut in ſinu obvolutum geſſit , ut quocunque iret & quotieſcunque vellet, lectione ſacra identidem refici poſ-

Regi Ptolemæo tot nobilissimos libros ignis abstulit: hic pænè contrarium imperat fatum. Paucos eosque neglectos libros pulvis consumit. Ita multorum ignavia, solius pænè culinæ sollicita, litterarum negligens, coquos examinat non scriptores.

Quàm longè aliter Basilius Magnus, qui à principio Philosophiæ studiis inescatus, ubi verò sanctioris scientiæ dulcedinem gustavit, humanas artes & disciplinas aspernatus, divina solum studia mirari, eaque tanto affectu complecti cœpit, ut panis vinique usu omni sibimet interdicto (sic ajunt) perdius & pernox lectioni sacræ inhæserit, dum salubrioris sapientiæ compos fieret. Hic cocum & culinam in libris reperit, totos dies, noctes totas sine fastidio epulaturus.

Huic non multum impar Equitius Abbas Valeriis, qui, ne sibi unquam deesset quod legeret, quocunque ibat scorteas manticas libris refertas secum deferebat. Nec illi hoc visum est onus, quod lectionis tam multiplex utilitas pensaret. *a* Ita militem strenuum non lorica, non gladius, non galea, non alia gravant arma, quibus defendenda est vita, non aliter qui sacra se lectione armat, cacodæmonis insultus non tantum facilè sustentat, sed illius machinamenta expugnat. Nam, quod Bernardus dixit, lectio & oratio sunt arma, quibus diabolus expugnatur.

Gervasius & Protasius sanctissimi martyres,

a *Greg. l. 1. Dial. c. 4.*

iste amicitiæ nomine: Quæso, inquit, tu mihi hunc libellum penitius inspiciendum præbe. Cœpit legere, cœpit probare, & illo affici. Sed ut hunc hominem discipuli amicum & socium noveritis, erat is religiosæ familiæ desertor, sed occultus, poteratque hunc suæ perfidiæ bolum indurata jam conscientia glutire & concoquere. Libellum ergo commodatum à socio paullo pressius legere, nonnunquam insistere, varias lectioni cogitationes miscere, subinde ingemiscere, sentire se tangi, agnoscere se peti, vulnerari se non negare, sed etiamnum dissimulare. & vulnus tegere, nec tamen posse quiescere, librum illum & amare & odisse, nihilominus lectionem sibi terrificam curiosius repetere, & inde gravius sauciari. Eò demum hæc una lectio hominem adegit, ut primò ad seipsum, deinde etiam ad vitam, quàm turpiter deseruerat, priorem redierit. *a* Huic sanè profuit in lectione tam piâ curiositati frena laxasse. Fructuosa semper lectio sacra, non animo solum, sed ipsi etjam subinde corpori, quod eventu longè mirissimo testor & hæc finio.

Fuit ut vir religiosus *b* Turnonum è viâ diverteret in domum honestissimam sibique notam. Suscepit hunc hospitem perhonorificè matrona nobilis, cui duo erant filii, & alter quidem jam sacerdos. Hi cum matre in iisdem ædibus degebant. Religio-

a *Annales Fran. Bencii anno* 1587. *in Provincia Aquitania.*

b *Sacerdos è Societate* Iesu.

poſſet. Sic caſtimoniam defendit, ſic martyrii palmam obtinuit, ſic ſupplicii acerbitatem pertulit. Nimirum ad Chriſtum feſtinabat, qui virginem toties allocutus eſt, quoties illa lectionem de Chriſto exorſa eſt. Notiſſimum illud Auguſtini: Oratio tua locutio eſt ad Deum: quando legis, Deus tibi loquitur; quando oras, cum Deo loqueris. *a* Idem Hieronymus aſſeverans: Oras? inquit, loqueris ad ſponſum: legis? ille tibi loquitur. *b*

Hinc Sylvia Ruffina herois nobiliſſima per aſſiduam lectionem id didicit, ut ſciret etiam in ſolitudinem non eſſe ſola. Nam toties ſecum loquentem Chriſtum habuit, quoties lectioni ſacræ operam navavit.

Par ferè legendi ſtudium ſtudiique affectus in Marcella nobili vidua vigebat. Hæc incredibili cura divinas paginas volvebat. Inde hoc denique aſſecuta eſt, ut carmen illud Davidicum aſſiduè ſecum ipſa repeteret: In corde meo abſcondi eloquia tua, ut non peccem tibi. *c*

Lectio ſacra ſemper fructuoſa, nonnunquam non ſine prodigio ſalutaris extitit. Dederat Burdigalæ magiſter diſcipulo libellum pium ſtato tempore legendum. Vidit hunc in adoleſcentis manibus, qui à multo tempore familiaris fuit illi ipſi adoleſcenti. Atque ut eſt curioſitas, humanæ gentis vitium, videndi avidiſſima, ſic iſte

a *Aug. in Pſ. 85. mihi pag. 385.*
b *Hieron. tom. 1. epiſt. 22. ad Euſtoch. mihi pag. 60.*
c *Pſal. 118. v. 11.*

abſuerit, quin cutis per ipſum ſtringeretur. *a* Ita compertum eſt, piorum libellorum uſum non animis ſolum eſſe utilem, ſed interdum corporibus etiam ſalutarem. Idcirco Cyprianus optime monet: Sit tibi vel oratio aſſidua, vel lectio: nunc cum Deo loquere, nunc Deus tecum. *b*

a *Franc. Bencius in Annal. An.* 1587. *in Provincia Lugdunenſi.*
b *Cypr. l.* 2. *epiſt.* 2. *ad Donatum.*

ACTIONES
LECTIONIS SACRÆ.

1. Quamvis ipſa lectio virtutis actus ſit, habet tamen hæc ſui exercitii certam rationem. Prima eſt, ſacra lectio (quantum quidem fieri poteſt) certum ſibi ſtatumque diei tempus cupit aſſignari, ſicut & oratio. Hi enim tales ſunt labores, qui non quovis ſemper tempore rectiſſimè fiunt. Sicut arborum fructus qui ſtatis anni temporibus proveniunt, paullatim aucti dulceſcunt, ſi autem præcoces ſint aut ſerotini, plerumque decidui ſunt, nec ætatem ferunt, ſed priuſquam ad maturitatem pervenerint, corrumpuntur: ſic orationis ac lectionis exercitium, ordine ſervato juvat; confuſo illo, tædium ſui facit, & mentis affectum languere cogit.

2. Non nimis multa ſimul eodemque tempore legenda, ne obruatur memoria. Plinii Secundi documentum id fuit, qui utiliter ſuadebat, multum eſſe legendum, ſed

giosus hospes tam humaniter habitus, ut aliquam grati animi symbolam relinqueret, fratri natu majori librum. *De Consolatione afflictorum* inscriptum, obtulit dono amplam insuper gratiarum actionem adjiciens, quod tam lautè licuerit diversari: sibi porro ad manus non esse nisi librum illum, tenue quidem munusculum, sed pronissimæ voluntatis tesseram. Hoc igitur unum rogare, hanc hominis religiosi inopiam dignetur non spernere. Animo prorsus benevolo acceptus est liber, cujus prima frons placuit. Ita hospes abiit. Non multò pòst, cùm ille filiusfamilias eum ipsum librum attentius volutaret, rixas audiit fratris cum matre altercantis. Mox libro, ut fit, temere in sinum conjecto, litem compositurus accurrit. Et quia in fratrem natu minorem plusculum sibi juris ab ætate concessum credidit, germanum paullo acerbius objurgans: Tune, inquit, cum matre digladiari? hoc genus jurgii tam imparis & indecori non erubescis? Sed frater prolixæ reprehensionis impatiens, & impotens iræ jamque furore geminato æstuans, arreptum calente impetu cultrum in fratris pectus defigit. Sed providentissimus Deus letalem plagam prodigio luculento avertit. Siquidem ille ipse quem diximus liber in sinum abditus contra ferrum velut scutum objectus vitam servavit fratri. Nam eam pectoris partem petebat culter, quam tegebat liber. Fidem fecit, quod inventum est volumen totum pænè trajectum, ut parum abfue-

Tostati Abulensis volumina (sunt quindecim) non suspenso aut volante, sed presso vestigio perlegit.

4. Sacræ lectionis est, non quosvis admittere scriptores, sed cum delectu. Erudite sapiens Romanus monet: Lectio multorum auctorum, & omnis generis voluminum, habet aliquid vagum & instabile. Certis ingeniis immorari & innutriri oportet, si velis aliquid trahere, quod in animo fideliter sedeat. Nusquam est, qui ubiq; est. *a* Idem & Hieronymus commendans: Post Scripturas sanctas, inquit, doctorum hominum tractatus lege, eorum duntaxat, quorum fides nota est. *b* Nos cum eodem Hieronymo ineptas & aniles fabulas, quod Paulus monet, *c* semper exclusas volumus.

5. Libelli pii sic legendi sunt, ut lecta dirigantur ad opus. Frustra legit, qui non facere conatur, quæ legit. Fiant è verbis facta. Optimè dixit Bernardus: Lectio docet quid facias, discernit quid caveas, ostendit, quo tendus: multum proficis, cùm legis, si tamen facis ea quæ legis. *d* Exempli

a *Seneca epist. 2.*

b *Hier. epist. ad Furiam vid.*

c 1. *Tim. c. 4. v. 7. Facta item apocrypha & ficta, inanes genealogias, miracula ficta, historias commentitias, oracula assimulata, vaticinia subdititia, legis pugnas, Iudaicas fabulas, quæstiones stultas, promissiones falsas, veras nugas, deliria, figmenta, somnia quæcunque alia è nostris libris omnibus proscripta esse volumus, jubemus.*

d *Bern. de modo bene vivendi.*

ſed non multa. Rectè dixeris virum pru-
dentem voluiſſe, multum quidem legen-
dum unâ hebdomade, aut menſe uno, ſe
non una horâ. Quemadmodum ſtoma-
chus in prandio cænave unâ non obruen-
dus eſt cibis, ſic memoria & intellectu
non impediendus eſt monitis, cum ſeri
eſt lectio, & animi ſalutem ſpectat. E
iſto ſequens præceptum deducitur.

3. Non obiter & perfunctorie, non fe-
ſtinanter, ſed conſiderate ac meditate le-
gendum. Subinde ſubſiſtendum, & qua
lecta ſunt, paullo attentius expendenda
eo prorſus modo quo gallinæ bibunt, quæ
ubi aliquid liquoris roſtro hauſerint, mo
erigunt ſe, hauſtum liquorem per breve
guttur dimiſſuræ: iterum mergunt ro-
ſtrum, iterumque attollunt, dum ſitim
expleverint; ita nos aliquot perlectis ver-
ſibus, mentem erigamus cælo, & quid in
rem noſtram ſit, diſpiciamus. Sed iterum
legamus, iterumque perpendamus lecta.
Sic altiùs hærebunt quæ legerimus, nec
unquam ſine fructu erit lectio. Hoc fecit
Martinus Delrius *a* lectionis longè ſtu-
dioſiſſimus, qui totos dies etiam impran-
ſus, idque ex more, uſque ad ſeram ce-
nam affixus libris hærebat. Cum ſcripto-
rem arripuit, non antè dimiſit, quàm at-
tente atque integre perlegiſſet, & quæ-
cunque in capedunculas litterarii ſui the-
ſauri referenda judicâſſet, ea ſcitè de-
ſcripſiſſet. Ita plus ſimplici vice omnia
Toſta-

a *Eruditionem viri publica loquuntur mo-
numenta.*

Caput III.

Rosa Melesia,

seu

Diligentia.

I.

Milesiæ Rosæ, cujus ardentissimus est color, recte confertur fecundissima omnium virtutum Diligentia, sive Accuratio in rebus omnibus. Illustrissimis exemplis hac in re Mater Dei prælucet. Vix enim nuntium accepit è cælo Elisabetham cognatam uterum ferre, mox, ut Lucas testatur, Surgens Maria abiit cum festinatione in montana. *a* Arduum fuit hoc iter, & longum. Nam optimi Auctoris *b* sensu & calculo è Nazareth in Hebron civitatem, ubi Zacharias habitabat, Mater Domini triginta duas leucas *c* confecit. Hoc iter Virgo cælestis alacritate mira obiit, siquidem cum festinatione abiit in montana; moras in via trahere, notos salutare, superfluum censebat; festinabat. Alterum industriæ exemplum præbuit Virgo divina quærendo filio. Diligentiam Virginis turbare potuisset hæc cogitatio: Jam duodecennis

d est,

a *Luc.c.1.v.39.*

b *Christoph. de Castr. in hist. Virg. mihi pag.* 226.

c *Singulis horam assignando.*

pli causa: Lego, quantæ virtutis sit, quantique animi, promptam dare veniam graviter lædenti. Hîc ego mecum ipse disquiro: Cur ergo tot nobilissimas occasiones negligo, cur præmium facillimè obtinendum sperno? Cur non omnibus inimicis meis, & quisquis me unquam læsit, non quàm promptissimè veniam tribuo? Ita lectio actioni attemperanda. Pari modo legenti occurrit, quàm abstinentia animum & corpus juvet; quàm nobile sit fenus Eleemosyna, quam cælestis & Deo digna sit vita ad castimoniæ leges instituta. Hîc novis me stimulis impello: Cur ergo non exactius abstinentiam servo? cur non liberalius eleemosynam spargo? cur non ardentius castimoniam colo? doleo tantum à me virtutis & præmii neglectum, jamque statuo conatu omni omnibusque viribus deinceps facturum, cujus me sacra hæc monet lectio. Ita fiunt è vocibus actiones. Nimirum lecta in vitæ regulam convertenda. Tunc enim est utilis notitia litterarum; cum in actum transit, seque ipsam rebus approbat, non verbis. Hinc optime dictum ab Isidoro: Omnis profectus ex lectione & meditatione procedit: quæ enim nescimus, lectione discimus: quæ didicimus, meditatione conservamus. *a*

a *Isidor. l. 3. de summo bono.*

CAPUT

larchi tabulam auro repenſam emit? *a* Vbi hodie Julius Cæſar, qui Timomachi duas tabulas, Medeam & Ajacem, octoginta talentis ſeu quadraginta octo millibus philippeorum emit? Ubi Rex Attalus, qui unicam Ariſtidis pictoris Thebani tabulam centum talentis, ſeu ſexaginta milbus philippeorum licitatus eſt? Vbi hodie qui tabulam, quantumvis artificioſam & grandem, decem millibus philippeorum emat? Et hinc, ajunt, artis neglectus; hinc nos penicillo pingimus volante nec multum ſollicito, hinc nunquam ad ſui perfectionem veniet pictura. Si quid exactius fiat, ſunt qui mirentur & laudent; qui vero dignum arti præmium rependat, nemo hominum eſt. Equum aliquot philippeorum millibus mercari in levi habent, tantundem pro abſolutiſsima pictura dare, extremæ prodigalitatis ſpecimen cenſent. Sic torpet induſtria. Sic artes jacent. Nam licet laudatores forſan habeant, non habent largitores,

Quàm hæc vere dicantur, non diſputem. Hoc aſſero: De laboribus noſtris, quos Deo largitori munificentiſsimo vendimus, id neutiquam affirmari poſſe. Abrahamo dictũ: Ego ſum protector tuus & merces tua magna nimis. *b* Deus operum noſtrorum non æſtimator ſolum benigniſsimus, ſed reſtitutor liberaliſſimus eſt. Idcirco nimium ſibi ipſi invidet, qui [illegible] d 2[illegible] quid-

a *Plin. l. 35. nat. hiſt. c. 8. Idem l. 35. c. 10. & 11.*

b *Gen. c. 15. v. 1.*

eſt, imo Deus eſt meus filius, amiſſus eſſe non poteſt, abſque mea opera ſeipſum ſi- ſtet inventum, inventor rerum omnium. Obvium erat hæc cogitare, & domi de- ſidere. Sed alia fuit mens Virginis, ſingu- laris diligentiæ ſpecimen præbere vo- luit; triduo quæſivit, cum cura & luctu in- venit.

Diligentia plurimis noſtrorum labo- rum deeſt, Negotiamur, agimus, labora- mus, ſed frequenter parum accuratè & diligenter. Subinde omnia noſtra lan- guent, frigent, jacent, multi laboris ple- rumque non ſumus, *a* plurima ſolute & negligenter facimus. Adeo rara eſt in re- bus omnibus diligentia. Hæc una quaſcun- que actiones, tam interiores quàm exte- riores, mirificè commendat. Veriſſimè dicitur: Homo diligens & accuratus duo meretur panes, cum alius deſes & mare- dus vix dimidium. Conſiderate mihi, ob- ſecro, veterum pictorum opera, quàm ac- curata, quàm artificio plena, quàm ela- borata, quàm ea denique abſoluta ſint. Quid, obſecro, cauſſæ, quod ævo noſtro vix ulli tales ſint pictores? An colorum an artis, aut potius accurationis eſt defe- ctus? Sunt è noſtris pictoribus, qui reſpon- deant, non artem ſibi defuturam: ſi ad- forent æſtimatores artis; ævi noſtri ge- nium nimis in luxum excurrere, hinc ar- tes nimia parſimonia ſepeliri. Et ubi jam, inquiunt, Candaules Rex Lybiæ, qui Bu- larch

a Wir boren nit gern dicke Bretter.

mus, sed malè ac segniter exequimur: deest nervus, diligentia deficit, languor omnia corrumpit.

§. II.

Rex Ezechias omnibus sui regni administris solertiam persuasurus exhortatione quàm maximè seria: Videte, ait, quid faciatis, &c. Sit timor Domini vobiscum, & cum diligentia cuncta facite. *a* Nunquam enim bene fit, quidquid honestæ rei negligenter fit. Huc omnino spectant vivacis documenta diligentiæ, quæ Septimius Severus & Helvius Pertinax Imperatores Romani posteris dedere. Vterque septuagenario jam major erat, Pertinax cum ad Imperium elatus, Severus cum morte sublatus est. Ætatem bellicis laboribus uterque contriverat. Et Helvius post suscepta rerum gubernacula, ubi primum Tribuno militarem tesseram de more dedit, eam esse voluit hanc vocem, *Militemus*. Septimius vero jam animam actûrus, ejus ipsius tesseræ, quam Pertinax dederat, non immemor, hoc ipse signum edidit, *Laboremus*. Hæc germana diligentiæ sunt symbola, *Militemus* & *Laboremus*. b

Nunquam triumphabit diligentia, ubi labori parcitur, cui omnia vendunt superi. Eam ob caussam Paulus laboris & ipse

 aman-

a 2. *Paralip. c. 19. v. 7.*
b *Vide supra in parte* 1. c. 8. §. 2.

quidquid huic Domino facit, non id studio, quàm potest, contentissimo facit. Rectissime dixit religiosus ille scriptor: Multum facit, qui rem bene facit: sine sollicitudine & diligentia nunquam acquires virtutes: homo fervidus & diligens ad omnia est paratus. *a*

Quæri potest, quæ ars, quodve opificium maximam desideret diligentiam. Videtur sanè labor typographicus summam exigere industriam. Nam sutor unum alterumve acus errorem facile teget; typographus, si vel litterulam unicam non suo loco, non ordine recto, intervallo non congruo ponat, in centum & plures annos errorem mittit. Nunquam non errasse dicetur: tanti est, vel semel, vel levissimum quid neglexisse. Dum in orbe hoc agimus, in officina typographica sumus, formas ponimus, prælum ducimus, volumina excudimus. Erramus? in omnem æternitatem abit error. Cum Zeuxide pictore quivis nostrum dixerit, *Æternitati pingo*; quicquid demum faciam, Æternitati cuncta facio. *b* Hinc jure meritissimo non mediocris, non mollis, sed summa exigitur diligentia, idque in rebus omnibus, cum omnia Æternitati facienda sint. Nos sæpissime, quod apud typographos frequens est, formulas peritè collocamus, sed ignaviter imprimimus; *c* bene statuimus,

a *Thom. de Kemp. l. 1. c. 25.*

b *Vide Consid. de Æternit. Consider. 9 §. 3. initio.*

c Wir sassen wol/trucken aber vbel.

tuo. *a* Omnia obsequuntur diligentiæ. Hæc in rebus omnibus summo studio sectanda, idque plures ob caussas.

a *Chrys. tom. 5. hom. 54. ad Antioch. mihi pag.* 306.

§ III.

Prima caussa. Quod diligenter fit, altero tanto melius est eo, quod oscitanter & obiter est factum. Scripturam aspice duorum scribarum, diligentis & torpidi: quàm ille primus characteres format æquales, tersos, elegantes; quàm alter impares, curvos, deformes! Socordia in caussa est tam fœdæ scripturæ. Omnium opificum fabriles operas considera, aurifabrorum scyphos, pictorum tabulas, sculptorum statuas, cultrariorum gladios, bibliopegorum libros, sartorum vestes, textorum pannos, sutorum calceos. Quidquid in omnibus cum cura diligentiaque confectum est, laudem fert, stata mercede dignissimum, quidquid indiligenter & levi brachio factum, ab omnibus ut res nihili *a* repudiatur. M. Crassus eam à mechanicis diligentiam requirebat, ut ipse etjam servos suos in iis artibus instituere non erubesceret. *b* Quidquid cum cura fit, etiam diligenter fit.

Altera caussa. Diligentia omnium voces & elogia meretur, omnes ad emendũ invitat. A rebus vilissimis id patet. Fuit in maxima civitate homo mechanicus,

 sutor,

a Lumpen arbeit.

b *Plutarch. in ejus vita.*

amantissimus hortatur: Labora sicut bonus miles. *a* Ingenuos animos labor nutrit.

Præclare Musonius apud Stobæum: Ut facilius ac promptius labores illos sustineamus, inquit, quos virtutis & honestatis gratia subituri sumus, hæc animo reputare secum utile fuerit: Quàm multi multa tolerent propter malas cupiditates, ut qui amant flagitiose, qui otia consectantur, qui honores venantur & gloriam. Non est ad magna facilis ascensus. Absque diligentia nihil sui perfectionem obtinet. Grandis est labor? Præmium multo erit grandius. Sed labor forsan est assiduus? Quàm tamen & brevis & nullus ad æternitatem?

Clodius Albinus Cæsar omnium, qui ante eum fuerunt, bellicosissimus extitit acer ingenio, ad quærendum diligens, ad omnia quæ intendisset, in finem perseverans. Hunc Aurelius Victor tam prudentem ac industrium fuisse ait, tamque felicem armis præcipue, ut nullo cum hoste congressu nisi victor discesserit. Nos cælum ascendere molimur; sed à cælitibus sanè ridemur, nisi asiduè adversus ignaviam pugnemus. Hunc hostem nisi quotidiano congressu vincimus, frustra speramus cælum. Tam immensum beatitudinis præmium desidiosis ac frigidis obtingere non potest. Verisime dixit Chrysostomus: Mala res est ubique remisio, charissime; propterea ab initio, Adæ dictum est: In sudore vultus tui vesceris pan-

a 2. *Timoth. c. 2. v. 3.*

Hic illud Ezechiæ millies ter millies ingerendum : Cum diligentia cuncta facite.

Quarta, Nunquam ſine præmio eſt diligentia, Rectè Gregorius : Studioſo, inquit, tarditas ad præmium proficit, inſidioſo velocitas *a* ad ſupplicium creſcit. Imo pars præmii eſt, diligenter feciſſe quod faciendum erat. Nam ſuaviſſime conſcientiam afficit, debitam rei diligentiam adhibuiſſe.

Quinta, Decus omnium virtutum diligentia, nec earum ulla ſine hoc ornamento perfecta. Quod Theologiæ princeps Thomas Aquinas optime dixit: Diligentia requiritur in qualibet virtute. *b* Et concludit : Negligentia ſpeciale vitium eſt, quæ ſollicitudinis debitæ defectum importat. Inde diligentiam recte appellabimus, *debitam in quovis opere ſollicitudinem*, quæ quidem ſingularis virtutis actus eſt. Ex quo non poſſum non plurimum mirari, cum omnia libris plena ſint, & ſcribendorum librorum necdum ullus finis, cumque plurimi ſcriptores omne genus virtutum commendare, ſui eſſe inſtituti, profiteantur, eorum tamen pleroſque omnes de diligentia altiſſime ſilere, & mutos eſſe. An non hæc omnibus ingerenda, & quovis modo inculcanda? An non omnibus elogiis longe digniſſima? ſed ea jam plerumque ſcriben- [illegible] d. 5 [illegible] di ra-

a Darvon hudlen.

b *Thom. 2. 2. q. 54. art. 1. ad. 1.*

ſutor, ſed tantæ induſtriæ, ut ex illius u-
nius officina cives plerique omnes nec ſi-
ne ambitu calceos ſibi confici voluiſſent,
ſi is unus omnibus ſatisfacere potuiſſet.
Corium hic opifex non aliud, quàm alii
cerdones, habuit, nec formis fere aliis eſt
uſus, ſed diligentia longè alia calceos con-
fecit. Hinc emptorum ad hunc unum ac-
curſus maximus. Iure merito: nam in re-
bus etiam vilibus eximium quid eſt, &
appetendum, diligentia.

Tertia cauſſa. Si ſpectetur is, cui omnis
hominum labor conſecrandus eſt, jure
merito quàm diligentiſsimè omnia ſunt
facienda. Diligentia cum virtute conjun-
cta ſeipſam ſæpius examinat: Eccui hæc
facis? cui laboras? ſi Deo, cui certè labor
omnis debetur, nihil ei nimis diligenter
& exacte fiet. Hic illud veterum, Ne quid
nimis, valere jubemus. Nulla nimia eſt
cura, quæ Deo impenditur.

Sanctus Ignatius Lojola cum hominem
è ſuis remiſſius agentem cerneret, ſic eum
allocus eſt: Quæſo te, quid ſpectas? quo
tuæ actiones eunt? cui laboras? Ille Deo
ſe laborare reſpondit, DEUM ſibi finem
eſſe, cujus cauſſa omnia faceret. Cui de-
nuo Ignatius: Tune Deo, inquit, hæc fa-
cis tam languide, tam negligenter? Mun-
do tam ſegniter ſervire, nil magni crimi-
nis ſit: in Dei obſequiis ſocordius rem
agere, error eſt intolerabilis: *a* Maledi-
ctus qui facit opus Domini fraudulẽter. *b*

Hic

a *Ribad. in vita S. Ignatii l. 5. c. 10. fine.*
b *Hierem. c. 48. v. 10.*

tores, avaros EuclIones, ambitiosos Alexandros, quomodo non dormiant? illi ut amoribus suis indulgeant, isti ut pecunias suas augeant, hi ut per altiores honorum gradus ascendant. Nimirum dulce est, vigilare, cum numi crescunt, cum honores exsurgunt, cum amores incendunt. Ah quàm sæpe solertes sumus, & industrii in nostrum exitium! Quoties vigilamus, cum longe sanctius in utramque aurem dormiremus?

Vt jugulent homines, surgunt de nocte latrones;

Vt teipsum serves, non expergisceris? a Ignavissime amator cæli, nescis mereri quod amas, quod optas; alii inveniunt, quo prius beneficium afferant, quàm poscant. Vel improbum quemque non vides, quomodo non dormiat, sed omnem moveat lapidem, quomodo manibus pedibusque obnixe omnia faciat, ut votis potiatur; & tu dormis, qui ascendere moliris cælum?

Septima caussa. Priscorum sapientum vox erat: Diligens industria utilior, quàm bonum ingenium. *b* Ratio in promptu est: ingenia bona plerumque exorbitantia, nec unquam fere sine mixtura dementiæ. *c* Hinc sæpissime quanto meliora ingenia, tanto periculosiora, nisi, patiantur se regi.

a *Horat. epist. l. 1. epist. 2. ad Lollium.*

b *Apud Stobæum.*

c *Aristoteli nullum magnum ingenium sine mixtura dementiæ fuit. Seneca de Tranquill. fine libri.*

di ratio obtinuit, ut, cum unus tacet, omnes illum ſequentes taceant. Ovium aut cervorum ritu incedimus: quo primus viam ſignat, hac ceteri ſequuntur, & cum flumen tranant, alter alterius tergori caput imponit, ſic fere ſcribimus: quod priores non docuere, hoc & ceteri ſilendo tranſeunt.

Sed ad rem. Cum diligentia, ſeu debita ſollicitudo, ad quamlibet virtutem, imo ad actionem quamlibet rectè obeundam requiratur, par eſt, eam virtutis cultoribus quàm commendatiſſimam eſſe. Quod etiam Iſocrates diſcipulorum ſuorum auribus inſtillans: Ut in cicurandis feris, ajebat, cura & diligentia plurimum momenti, ſic ad virtutem adipiſcendam vires habet maximas. *a*

a Iſocr. proœmio orat. ad Nicoclem de regno.

§. IV.

Sexta cauſſa. Quanta plurimorum in ſuam perniciem eſt diligentia, quam rectè nimiam aut vitioſam appellemus. Eccleſia Chriſtum Dominum in Oliveto cum diſcipulis ſic introducit loquentem: Vna hora non potuiſtis vigilare mecum, qui exhortabamini mori pro me? vel Iudam non videtis, quomodo non dormit, ſed feſtinat tradere me Iudæis? *a* Idem licebit dicere de plurimis ad excutiendum torporem: Vel non videtis impuros amatores,

a Fer. 5. in Cœna Dom. noct. 3. lect. 2.

commemorare? cujus alacri ſpiritu ſtipendia militiæ roborantur, forenſis gloria accenditur, cuncta ſtudia fido ſinu recepta nutriuntur? quidquid animo, quidquid manu, quidquid lingua admirabile eſt, ad cumulum laudis perducitur diligentia. *a* Neque hic opus ingenti teſtium caterva.

Q Roſcius hiſtrio, induſtriæ ſcenicæ notiſſimum exemplum, tanta in rebus ſuis accuratione fuit, ut nullum unquam ſpectanti populo geſtum, niſi quem domi meditatus fuerat, proponere ſit auſus. Quapropter non ludicra ars Roſcium, ſed Roſius ludicram artem commendavit: nec vulgi tantum favorem, verum etiam Principum familiaritates amplexus eſt. Hæc ſunt attenti ac ſolliciti, & nunquam ceſſantis ſtudii præmia. Atque hæc etiamnum ubique fulgent. Aulas, Curias, aliaſque domos opulentas ingrediamur; videbimus hic illic plurimos, qui nullo natalium ſplendore, nullo numorum ſubſidio, ſed ſolis diligentiæ ac induſtriæ experimentis ad ampliſsimas dignitates è loco humili evaſerunt. Hos tales nobiliſsimi quique, vel quia inertes & ſtupidi, vel quia ſegnes & pigri, coguntur ſequi, & veſtigia eorum longe adorare. Illos induſtrios viri Principes & in oculis & in pectore ferunt; aliorum opulentam & magnificam ſegnitiem pro ornamento habent, ſed inutili ac ſterili. Atque adeo ultro divitiæ & nobilitas in

manu

a *Valer. l. 8. c. 7.*

ſe regi. Sed quis hic communem pæne omnium ſtultitiam, imo furorem uſitatiſsimum non obſtupeſcat? Ingenioſi videri malumus, quàm diligentes & induſtrii. a Inſania prorſus luculenta, & quæ auriculas Midæ longiſsime exporrigat. Imo quod amplius, otioſos quandoque nos eſſe fingimus & laboris fugitantes, modo videamur ingenioſi. Nam ea fere opinio invaluit, ingenioſos eſſe pigros. Ergo ut ingenii laudem feramus, vituperium pigritiæ non horremus. Veſtram fidem, ô mortales, quid eſſe, aut fingi poteſt ſtultius? Quis unquam ingenium ſua ſibi virtute comparavit? at nemo aliter diligentiam. Ingenio bono ſæpe nequiſſimus quiſque eſt, & eo nonnunquam ad artes peſsimas abutitur. Ad diligentiam habere non poteſt, niſi homo frugi, & virtuti pronus. Deinde quid ingenio re aliena, velut alienis plumis cornicula, vaniſsime gloriamur? Diligentia noſtra eſt; induſtria in noſtro cenſu reponenda eſt, iiſque adnumeranda, quæ fecimus ipſi. Adeoque non tutius ſolùm atque utilius, ſed & reverà laudabilius eſt, diligentia quàm ingenio præſtare: quod ſi utrumque conjungatur, mixtura fiet longè nobiliſsima. Ingenium vel mediocre ad maximam dignitatem evehet ea, quam commendamus, diligentia.

Hanc Valerius jure meritiſſimo dilaudans: Quid ceſſo, inquit, vires induſtriæ com-

a *Vide de hac re Phaethontis partem 2. c. 13. §. 4. de oſtentatione.*

nostrum, animi vitia sedulitate tanta corrigit? Itaque alterum Demosthenem mater, alterum diligentia enixa est. Plusque omnino diligentiæ, quàm matri debuit Demosthenes. Mater hominem edidit, diligentia Oratorem, & quidem tantum, qui omnem Atheniensem populum, quo vellet, duceret, quem omnium & voces & digiti loquebantur: En, hic ille Demosthenes est. Absque diligentia si fuisset, Demosthenes cultellarius inter opificum sordes consenuisset.

Non est, quod Platonem divini eloquii virum memorem. Hic altero & octogesimo ætatis anno decedens sub capite Sophronis a numeros habuisse fertur. Ita nec extrema quidem ejus hora agitatione studii fuit vacua: idemq; illi vitæ fuit finis qui diligentiæ. Democritum Philosophum non immerito veneramur, qui quanto animo sprevit opulentiam, tanto diligentiam amplexus est. Democriti pater iis opibus florebat, ut Xerxis exercitui epulum præbere facilè potuerit. At Democritus, parva admodum retenta summa, reliquum patrimonium patriæ donavit. Ipse Athenas migrans, annis compluribus sic ibi moratus est, ut omnia temporum momenta ad percipiendam & exercendam doctrinam contulerit. Hic profecto diligentiæ genius est, nullas temporis particulas etiam minimas negligere.

Carneades tam diligens & laboriosus, quam

a *Fuit hic Poëta Syracusanus, qui Mimos scripsit.*

manu diligentiæ ſunt. Tu modo induſtriam ama, & ultro te ambient cum opulentia, tum proſapia.

§. V.

Quantus olim notiſsimus orator Demoſthenes, homo antea balbus, blæſus, exilis ſpiritus, acerbæ vocis? ſed ille oris ſui vitium, ceteramque naturæ malignitatem tanto ſtudio expugnavit, ut & vocem ſonoram, & lateris firmitatem, quam corporis habitus negaverat, à labore ac diligentia ſit mutuatus. Multos enim verſus uno ſpiritus impetu complexus, dum adverſa loca ſcanderet, pronuntiabat: ad obluctantes fluctuum fragores declamabat, ut aures patientia jam duratæ ad concitatæ concionis fremitus nil moverentur. Inſertis etiam in os calculis multum ac diu loqui ſolitus eſt: qua quidem exercitatione continua vocem aſperam ad maturum & gratum auribus ſonum perduxit, & litteram caninam edere ſic didicit, ut eam nemo expreſſius referret. Conſuetum illi anguſto cubare lecto, ut citius expergiſceretur: in ſpecum etiam deſcendere, ibique philoſophari dimidia capitis parte abraſa, quo facultas egrediendi præriperetur. Ferunt etiam ſpeculum Demoſthene fuiſſe æquale ipſi, ad quod ſeipſum exerceret, geſtus & vitia corrigeret. Cumque inter declamandum, inconvenienter movere ſoleret humerum, ſuſpenſo è lacunari veru aut gladio, cujus metu ſe continebat, id deſueviſſe. Quis

bilem pæne diligentiam Themiſtoclis, qui rerum maximarum curis diſtrictus, omnium tamen civium ſuorum (uti Rex Cyrus omnium ſuorum militum) nomina memoria comprehendit. Per injuriam patria pulſus, & ad Xerxem, quem paullo ante devicerat, confugere coactus, priuſquam in conſpectum ejus veniret, Perſico ſermoni ſe aſſuefecit, ut regiis auribus familiarem vocis ſonum adhiberet. Hem, quid non pores diligentia? omnia tibi velut Numini obſequuntur.

Sed nefas Diodorum Siculum exactiſſimæ diligentiæ virum tacere. Nam Diodorus ne in deſcriptionibus orbis faceret quod alii, & ſæpius erraret, bonam Aſiæ Europæque partem non ſine gravibus incommodis peragravit. Gorgias Leontinus Iſocratis magiſter, centum & ſeptem exegit annos, nec tamen tam longævus ab opere & induſtria unquam ceſſavit.

Sed ut longæ feliciſque induſtriæ velut in acervum unum, exempla redigamus, Iſocrates cum quartum & octogeſimum annum ageret, opus compoſuit nobiliſſimum ardentis ſpiritus plenum. a Ex quo apparet, ſeneſcentibus eruditorum membris, in animo florem juventæ, beneficio induſtriæ retineri. Nimium diligentia non tantum facit eruditum, ſed partam eruditionem etiam conſervat & auget. Omnia diligentiæ propoſuit Deus. Eſtque Tullianum illud etiamnum veriſſimum:

a Παναθηναϊκόν.

quam diuturnus ſapientiæ miles, nonaginta expletis annis eundem vivendi ac philoſophandi finem habuit. Doctrinæ operibus ea ſe contentione addixerat, ut cum cibi capiendi cauſſa recubuiſſet, cogitationibus inhærens manum ad menſam porrigere obliviſceretur. Quis noſtrum, obſecro, ſic cælum cogitat, quis æternitatem ſic animi medullis haurit, ut laudatiſſimam Carneadis oblivionem æmuletur?

Porro fructuoſam Archimedis induſtriam, qua Marcelli conatus tamdiu ſuſtinuit, aliunde notam ſileo. Cleanthis ſilere non poſſum. Quis enim unquam tam laborioſe hauſit, tam pertinaciter tradidit ſapientiam, ac Cleanthes, ipſa pæne diligentia. Nam cum inops adoleſcens eſſet nocturnum tempus trahendæ aquæ, diurnum ſtudiis impendit. Enimvero tam ſolerter didicit, ut ad annum nonageſimum ætatis nonum auditores ſuos attentiſſima cura doceret. Ita ſtudioſiſsimus ſenex duplici labore unius ſæculi ſpatium *a* occupavit, incertumque reddidit an diſcipulus, an præceptor fuiſſet diligentior ac laudabilior. In parando victu non abſimilis Cleanthi Plautus, ille feſtiſsimus fabularum parens. Hic dies noctesque in paupertatem pugnavit diligentia: Interdiu fabulas exarabat, noctu piſtori operam locabat, & molas truſatiles agitabat. *b* Induſtriæ nihil nimis difficile.

Non poſſum, quin hic addam incredibilem

a *Centum annos.*
b *Gell. l. 3. c. Noct. Atticar.*

ea tamen lege, ut in templo à se struendo, statua sibi locaretur ad propagandam nominis memoriam. Annuit Senatus. Ædificio finito Architectus linguæ paululum solutioris, non usquequaque se accuratum fuisse dixit, & potuisse quædam aut firmius aut venustius strui. Rescivit hoc Princeps, & vocatum hominem objurgans: Itane, ajebat, stetisti pollicitis? cur opus, quod immortale cupimus, parciore diligentia confecisti? Ergo neque nos pactis stamus. Statua tibi ponetur, sed extra templum. Stat illa hodieque digito labris imposito, æternum diligentiæ minus exactæ & linguæ intemperantius solutæ monumentum.

Ergo illud Ezechiæ Regis monitum assidue ingerendum: Sit timor Domini vobiscum, & cum diligentia cuncta facite. Non potest juste unquam reprehendi diligentia, quod veterum testimoniis abunde confirmatum.

Romanus scriptor rem scitu dignam narrat industriæ plurimum extollendæ. C. Furius Cresinus è servo liber, cum in parvo admodum agello largiores multò fructus perciperet, quàm ex amplissimis vicinitas, in invidia magna erat, ceu fruges alienas pelliceret veneficiis. Quamobrem in jus vocatus, dicta die instrumentum rusticum omne in forum attulit, unaque adduxit filiam validam atque bene curatam, ac vestitam, ferramenta egregie facta, graves ligones, vomeres ponderosos, boves saturos. Ipse sibi patronus:

Diligentiæ ſubjiciuntur omnia. Diligentia nobiliſsimum cujuſcunque artificis inſtrumentum eſt, hinc omnibus officinis, muſeis omnibus neceſſarium Nobile, inquis, inſtrumentum diligentia, ſed pretio tam levi non paratur: meæ indolis eſt, maturare & agiliter rem facere: operi moroſius immorari non poſſum. *a* Audio, & cum Ambroſio reſpondeo: Vince naturam diligentia: naturam nobis formare non poſſumus, poſſumus diligentiam. *b*

a Bin gern bald fertig.

b *Ambr. l. de Ioſeph.*

§. VI.

Neque vero tantum in gravioris momenti rebus nulli operæ parcendum, nil omittendum induſtriæ, ſed in quibuſcunque aliis etiam vilioribus Sapiens Polycleti dictum eſt: Etiam lutum ad unguem elaborandum. Quod ſi lutum accurate tractandum, multo magis marmor & ferrum, multoque magis argentum & aurum; quæ tandem diligentia gemmis dabitur? atqui ea quæ divino fiunt obſequio, pretioſiora ſunt marmore, & ferro, argento & auro, gemmiſque omnibus. An non ergo convenit, ut ea uſque ad unguem, & quanto poſſumus diligentia elaboremus?

Narrant Annales priſci, à Sebaſtiano Ziano Venetorum Principe architectum Conſtantinopoli evocatum, qui ædem divi Marci educeret. Architectus omnem operam ad hoc ædificii largiter promiſit, ea ta-

§. VII.

E tanto induſtriorum ac diligentium hominum numero, plurimos admiror, omnes veneror & laudo, pleroſque imitandos cenſeo. Si quis tamen ex me quærat, quem ex omni hoc numero, non prædicandum duntaxat, ſed & imitandum arbitrer; dicam quod ſentio, idque ex animi mei ſententia. E priſcis neminem non laudandum magis quàm imitandum arbitror, exemplar diligentiæ longe illuſtriſsimum C. Plinium Secundum. Erat huic viro acre ingenium, incredibile ſtudium, ſumma vigilantia. Erat ſomni parciſsimi, hinc nonnunquam etiam inter ipſa ſtudia inſtantis: nam ille quoque noctibus ad ſtudia utebatur, & minimum dormiebat. Quod vero maxime diligentiam ſapit, quodque omnibus, qui litteras tractant, imitandum cenſeo, iſtud eſt; Nihil unquam legit vir iſte, quod non excerperet, nec in muſeo ſolum aut bibliotheca, ſed etiam in menſa, in lectica: ſed & equitans quoque vel ſcribebat, vel ſcribendum dictabat. Ita totos dies uſque ad cenæ tempus inhærebat libris. Ne quid vero de ſtudiis decerperet cena, ſuper eam liber legebatur, interim adnotabat ipſe & excerpebat. Fuit ut unus aliquis amicorum lectorem in menſa, cum quædam perperam pronuntiaſſet, repetere coëgerit. Huic Plinius: Intellexeras nempe? ajebat. Cumq; ille annuiſſet; Cur ergo revocabas? inquit: decem amplius verſus hac

Hæc, inquit, ô Quirites, mea sunt venesicia: neque possum vobis ostendere, aut in forum adducere industriam, sudores, vigilias. Sententiis omnium absolutus est. a

Ita est profecto: tam agrorum quàm animi cultura non impensis, sed diligentia constat. Hinc optime dictum à priscis: Arator nisi incurvus prævaricatur. Agilis est & flexilis diligentia, neque molestias horret, imo eas ut suarum laudum materiam amplectitur. Neque aratores solum, sed & Imperatores & Reges in sui commercium trahit diligentia. Iulius Cæsar consumptis in re bellica diebus, noctes nihilominus ad tripartita dividebat officia, quietis scilicet, publicæ rei, & musarum.

Adrianus Imperator Geometriæ gnarus, Arithmeticæ peritissimus; egregre pinxit, Musicen tenuit, Astronomiæ scientia omnes illius ævi facile superavit. Alphonsum Aragonum Siciliæ Regem, non septem regnorum administratio, non innumeræ curæ, non bella ingentia, quæ gessit, retinere potuerunt; quo minus Rex tantus jam annum agens quinquagesimum litterario præceptori se summitteret, ne Latine loquendi usu careret, ita suam acui volebat industriam. Ne vero Hispani litterarum expertes Liviana lectione fraudarentur, ipse Livium è Romano in Castilonense idioma transtulit.

a *Plin. l. 18. nat. hist. c. 3.*

E tan-

centi vel temporum voragine absumpti, vel injuria abditi delitescant. Incredibile videri posset, quomodo vir iste sanctissimus, inter amplissimas curas, inter negotia gravissima, in munere concionandi assiduo, tot divina scribere volumina potuerit. Sed nihil nimis arduum diligentiæ.

Ambrosius in sacris Augustini præceptor, morbo senioque confectus, tantum non animam agens, nihilominus ne sibi prius diligentiam, quàm vitam extorqueri pateretur, Psalmum 43. interpretari cœpit. Ita in eodem lectulo, & spiritus ejus, & egregiorum operum cursus extinctus est.

Origenis immortale ingenium, ut Hieronymus loquitur, non miror, sed miror diligentiam incredibilem. Nam eo industria scribendi in hoc viro excurrit, ut teste beato Hieronymo; *a* quidam plurima fratrum multitudine audiente sex millia librorum Origenis se legisse sit confessus. Superi! quod diligentiæ portentum est hoc? Auxerunt aliorum studia bibliothecas, ac per partes complevere. Vnus & solus Origenes ingenii felicitate bibliothecam unam quamvis ingentem implere potuit. Quid nos, quæ nostra est diligentia? somnium & umbra ad talium virorum ingeniosissimum industriam, in quibus sæpe ingenium & industria vel diligentia inter se certarunt am-

a *Hier. tom. 1. in catal. script. Eccl. mihi pag. 126. Id. tom. 9. in Apolog. Ruffin. pro Orig. mihi 155.*

tua interpellatione perdidimus. Tanta erat parſimonia temporis. Perire autem omne tempus arbitrabatur, quod ſtudiis non daretur. Hac intentiſsima diligentia tot volumina conſcripſit, commentarios electorum centum ſexaginta reliquit, quos in Hiſpania Largius Licinius emiſſet quadringentis millibus H S. *a* ſi venditorem reperiſſet Plinium. Illud præ ceteris omnibus placet, quod temporis longè avarior quàm auri & gemmarum (hujus enim unius avaritia laudabilis) nihil unquam legerit, quin excerperet & adnotaret. Hoc & ſtudia & virtutem acuit, accenditque. Sine excerptis nemo unquam, meo judicio, eruditus; ſine ſanctiorum exemplorum obſervatione nemo unquam ſolide pius. Aliorum virtus & inſtruat & animet nos neceſſe eſt, aliorum clades nos ſapere doceat. Nam optimum aliena inſania frui. *b* Sic excerpendum: hæc nos induſtria & doctos reddet & pios.

Priuſquam finiam, vera diligentiæ miracula ſubjiciam. Aurelius Auguſtinus cum jam octogenarius eſſet, non minus operoſe divinarum litterarum ſtudia exercuit. Scripſit itaque plura, quàm quiſquam legerit, ſi fides eſt Poſſidonio, cui jure merito eſſe debet, qui Auguſtino familiariſſimus, omnia ipſius arcana potuit arbitrari. Neque noſtrum ullus glorietur omnia Auguſtini ſcripta à ſe lecta, cum ſermones, epiſtolæ ac libri amplius ducenti

a 1000. *Philippeorum.*
b *Plin. l. 18. nat. hiſt. c. 5.*

Temporis & actionum confusio, diligentiam plurimum retardat. Sunt qui de die vagentur, aut stertant, noctu ad oleum aut sævum fastidiosè laborent. Sunt qui profestis ac negotiosis diebus amplissime ferientur, feriatis operi assideant. Perturbatus ac præposterus est hic rerum ordo. Hoc lepores in mari, pisces in pratis, hoc cancros in ramis, hoc poma in rivis est quærere. Ordine omnia, & suo tempore facit diligentia.

3. Diligentiæ non solum assiduum votum, sed etiam nonnunquam factum est, totas pæne noctes aut precando aut laborando transmittere. Serio diligens homo sæpissime suspirat, & ait: O si possem penitus non dormire; quam ego prompte ac hilariter noctes cum precationibus tum lucubrationibus impenderem, cum nullum tempus studiis & colloquiis cum Deo sciam aptius. At quia non valeo totas pervigilare noctes, de iis, quantum licuerit, decerptam, meliori occupationi, quam somno, impendendum. Ita in lucro ponam, quicquid horis somni ademero.

4. Diligentia minimas etiam particulas temporis velut ramenta auri colligit, & in suum usum redigit. Nullius alterius rei jactura major est, quàm temporis, quamvis nec vilior est, sed apud ignavos. Apud Lacedæmonios summa temporis parsimonia fuit, nec ulli civium permissum vel otio vel ludicris diem frangere. Hinc ab Ephoris magistratu Laconico ambulationes etiam non utiliter, nec ad exer-

bigua victoria. Verisſimnm illud Tullianum; Diligentia in omnibus rebus plurimum valet:hæc præcipua colenda eſt nobis; hæc ſemper adhibenda; hęc nihil non aſſequitur,qua una virtute reliquæ omnes continentur. *a* Illud igitur Ezechiæ Regis vel millies occinendum, aſſidue obverſetur animo: Sit timor Domini vobiſcum, & cum diligentia cuncta facite.

a *Cicer. de orat.*

ACTIONES DILIGENTIÆ.

1. Prima diligentiæ regula eſt, quam exactiſſime obſervat: *Nulla dies ſine linea*, nulla, nulla. Deſidio ſecuri animi eſt, etjamſi dies & hebdomades, & menſes ſine ulla perdat linea. Solon vir ſummæ induſtriæ dicere ſolebat,ſe quotidie aliquid addiſcentem ſeneſcere: Idque ſupremo vitæ die confirmavit, cum aſſidentibus amicis & ſermonem inter ſe conferentibus, caput jam morte preſſum erit. Interrogatus quid hoc faceret? Vt cum iſtud, inquit, de quo diſputatis, ſciero, doctior moriar. Migrâſſet ſane jam pridem ex hominibus negligentia, ſi eo animo vitam ingrederemur,quo eam Solon egreſſus eſt.

2. Diligentiæ eſt, omnia ſuo quæque tempore facienda diſponere, nec ullã diei partem ab opere immunem dimittere.

Tem-

ſignificat. Hoc animi ardore in patriam mirifice Mater Domini excelluit.

Deus olim præcipiens Moſi: Aſcende, inquit, tu & Aaron. Aſcenderuntque Moſes & Aaron, & viderunt Deum Iſraël: & ſub pedibus ejus quaſi opus lapidis ſapphirini, & quaſi cælum cum ſerenum eſt. *b* Petrus Galatinus *c* Hebræum laudat doctorem Rabbi Haccados, qui Meſſiæ matrem hic deſignari ait. Hæc illa ſedes ſapphirina quam Dei filius ſeipſo implevit. Neque in orbe ſimile opus eſt viſum, Non primam ſimilem viſa eſt, nec habere ſequentem. Hinc illæ Anſelmi voces: O Domina, nihil tibi æquale eſt: omne quod eſt, aut infra te, aut ſupra te eſt. Supra te ſolus Deus; infra te omne illud, quod Deus non eſt. *d* Eam Virgo puritatem animi habuit in terra, quam beati nanciſcuntur in cælo. Erat Virginis beatiſſimæ, ut Paulus loquitur, converſatio in cælis. *e* Ita nobiliſſimum agentis & contemplantis vitæ mixturam fecit: cælo inhærebat deſideriis, terram illuſtrabat ſanctiſſimis exemplis.

Beatus Bonaventura *f* cliens Virgini devotiſſimus, ſuo ſtylo Virginem ſic ſiſtit loquentem:

a **Himmelröſlin.**

b *Exod. c. 24. v. 1. & 9.*

c *Galatin. de arcanis Catholicæ veritatis è fontibus Hebr. l. 7. c. ult.*

d *Anſelm. de excellentia B.V. ſeu in contemplatione idiotæ c. 2.*

e *Philip. c. 3. v. 20.*

f *Bonav. in medit. vitæ Chriſti, c. 3. med.*

cendum corpus institutæ, puniebantur. a Nemo seipsum inter diligentes numeret, qui minimam horulæ partem vel otiando, vel inutilia faciendo audet comburere. Diligentia mavult aurum aut etiam gemmas quam tempus perdere. Homo ex asse diligens mavult sua scripta Aristophanis aut Cleanthis lucernam, quam Vitellii patinam, aut Promachi lagenam oleant. Hinc quinta diligentiæ actio.

5. Diligentia studiosissime fugit homines illos otiosos, temporis fures, qui & ipsi parum agunt, & laborantes impediunt. Diligentia, colloquia vana abrumpit, symposia non accedit, ne paullatim malus contrahatur habitus temporis male collocandi. Ita omnem occasionem perdendi temporis pro viribus declinat, nec damnum æstimat neglexisse lusum aut ludicra, amisisse sine sua negligentia pecuniam, perdidisse sine culpa sua gratiam; modo non male perdiderit tempus omnium thesaurorum maximum.

a *Ælian. l. 2. Var. hist. c. 5.*

CAPUT IV.

Cæli Rosa,

seu,

Desiderium cælestis Patriæ.

§. I.

NON opus hic interprete; res loquitur. Rosa illa Germanis non ignota, quam illi à coloris amœnitate Cæli Rosulam a vocant, cælestis patriæ desiderium signi-

femina, Pontifice Innocentio VIII. Vestis religiosa hæc fuit; Tunica erat candida, velum capitis cæli colorem a æmulabatur. Habitus sane pulcherrimus, & qui vel ipso colore Virginis beatissimæ puritatem, & vitam cæli inhærentem repræsentabat. Plurimæ aliæ eæque diversæ religiosæ familiæ Virginis honori sunt institutæ. Exemplo sint istæ.

Anno millesimo ducentesimo trigesimo tertio Gregorio IX. Pontifice tranquillandis Italiæ civitatibus Ordo militaris initium habuit, auctore Bartholomæo Vicetino. Ordini nomen S. Mariæ Gloriosæ. Nobilissimi quique huic religioni sese addixerunt. Muneris sui esse volebant pupillos & viduas defendere, concordiam inter dissidentes conciliare.

Anno 1252. septem Florentini cives initium fecere Ordinis Servorum B. Mariæ, Martino IV. Pontifice.

Anno 1501. nobilissimus Ordo in honorem divinæ Virginis ab eventu cœpit mirabili. Ludovicus XII. Rex Galliarum suam conjugem Ioannam Caroli VIII. sororem repudiavit, duxitque Annam Principem; nec facto color defuit: matrimonium scilicet fuisse violentum, Ludovico XI. patre Ioannæ imperiosius, quam par fuisset, agente; deinde virginem, quam acceperat, à se reddi. Ioanna nihil se opponens, in Christi thalamum denupsit, & pro honore Matris Christi initium dedit Ordini novo, Pontifice Alexandro VI.

Iulius

a Himmelblaw.

quentem : Surgebam ſemper noctis medio,& quanta poteram affectione in templo petebam : Primò gratiam, qua dilectionis præceptum implerem, & Deum toto corde diligerem. Petebam deinde gratiam amandi & proximum, ſecundum Dei voluntatem ac beneplacitum. Tertio petebam, ut vitam mihi Deus ad illud tempus prorogaret, quo naſceretur Virgo, quæ Deum eſſet paritura mater : deſiderabam itaque, ſervaret mihi Deus oculos quibus illam intuerer, linguam qua illam laudarem, manus pedeſque quibus ei ſervirem. Et nunc quæ eſt expectatio mea, nonne Dominus, & ſubſtantia mea apud te eſt? a Alii in aliis ſua quærent gaudia; ego vero delectabor in Domino. b

Neque ſolùm Virgo beatiſſima ad Domini pedes cum Magdalena ſedit æternæ delicias contemplata, ſed etiam Marthæ obſequiis ſe addixit : nam & filium & ſeipſam opera ſua aluit. Itaque contemplantem & agentem vitam mixtura temperavit laudatiſſima. Vox ſapientum eſt, vitam actuoſam eſſe bonam, meliorem contemplatricem, optimam ex utraque mixtam. Atque hanc in Domini matre veneramur. Vt autem hæc in oculis eſſet, & æterna coleretur memoria, anno milleſimo quadringenteſſimo octogeſimo quarto, quod Aubertus Miræus refert, in honorem beatiſſimæ Virginis Conceptæ inſtitutus eſt Ordo. Huic Toleti dedit o-ginem Beatrix à Silva nobiliſſima Luſitana femina,

a *Pſal.* 38. *v.* 8. b *Pſal.* 103. *v.* 34.

megisto, *a* & Amussi; *b* hos libros, obsecro, mi Lector, adi, & illic dicta in memoriam revoca. Hic addo: Mos iste quot horis divinam Virginem salutandi, tota Lusitania receptissimus est. Omnes cujuscunque ordinis & status homines mox caput aperiunt, aliisque omnibus sepositis æternam Virginem salutant. Quam verò id Deo gratum sit, non obscurè palam fecit anno Christiano 1614. Atque hinc nemo non intelliget, quàm cordi Deus habeat suæ Matris honorem. Conimbricæ (civitas est Lusitaniæ, eruditionis domicilium) quidam capitalem hostem in insidiis luce dubia expectabat, in hanc unam curam intentus, ut transiturum sclopo trajiceret. Ita vigilantissimis oculis inimici adventum excepit, collineavit, glandem ejaculatus est, fragore viciniam omnem exterruit, sed conatu prorsus irrito. Res mira, & post homines natos pæne inaudita. Nam alter audito horæ pulsu repente constitit, ut pro more Matrem Domini salutaret, nec ad illud loci punctum pervenit, quod nefarius insidiator oculis designarat.

Videte testatissimum divinæ bonitatis argumentum, & quam Deo placeat suam Matrem inter mortales esse venerationi, his præsertim horariis precationibus. *c* Priscis etiam Christianis usitatissimum fuit in horas singulas frontem cruce signare. In

a *Trismegist. l.2. c. 3. §. 2. Et l. eodem c.10. §. 2.* b *Amussis l. 2. c.8 §.2.*

c *Anton. Balinghem. l. 3. de Iaculator. c.6,*

Iulius II. & Leo X. Ordinem illum li-
teris confirmarunt. In eo Virgines An-
nunciatæ degebant. Harum veſtis cinere
coloris fuit, ut pœnitentiæ monere.
Candidum velum à capite ad pedes de-
fluebat, quod virgineam puritatem ocu-
lis ingerebat : à pectore ad imos quo-
que pedes crux purpurea deſcendebat,
quæ Chriſti in crucem acti memoriam
aſſidue objiceret. Leges hujus Partheni
familiæ fuerunt omnino decem, ne
plures. Nempe beatiſſimæ Virginis pr
mariæ virtutes, quarum nomina ex Euan
geliis hæc recitantur : Prudentia, Hu
militas, Paupertas, Veritas, Patientia
Obedientia, Pietas, Compaſſio, Caſtitas
Charitas.

Tot alios Ordines honori Virginis bea-
tiſſimæ inſtitutos, nimis hic longum ſi
percenſere. Illud non omittendum. San-
ctus Rupertus Germaniæ Apoſtolus an-
no 591. Duce Bavariæ Theodeberto Vir-
ginum cœnobium a condidit ſub patroci-
nio æternæ Virginis Mariæ. En religio-
ſam familiam nobis tam vicinam à mille
& amplius annis inſtitutam!

§. II.

Eſt & alius Ordo longè ampliſſimus
in quem multa millia virorum ac femi-
narum per totum orbem ſunt adſcripta
Hujus Ordinis lex unica iſta : Matrem
Domini ſemel qualibet hora verbis An-
geli ſalutare. Egimus hac de re in Tri
me-

a *Nomen ei* Nonnenberg.

in tantum ut daret ei uxorem, sororem uxoris suæ germanam Taphnes Reginæ. Ex hoc conjugio natus est Adado filius Genubath, qui in Pharaonis palatio cum regia prole velut regis filius nobilissimam educationem habuit. Itaque Adado plus favebat exilium, quàm patria: cum longe felicior fuit in peregrino, quam unquam esse potuisset in natali solo, favore regio & opulentia eximius. Nihilominus ubi Adadus inaudiit Ioabum & Davidem regem vita functos, Pharaonem adiens: Liceat mihi, ais, cum venia tua in terram patriam reverti. Cui Pharao: Qua enim re, inquit, apud me indiges, ut reditum urgeas in patriam? Nulla, respondet Adad, nihilominus obsecro te, ut dimittas me: *a* patrii soli prædulcis amor adeo inhæret, ut potentius me trahat, quam magnes ferrum.

Quod Adado Rex Ægyptius, hoc nobis sæpissime objectat mundus: *Qua enim re apud me indiges?* Nomen geris & decus, in pretio es, omnia tibi feliciter succedunt. Qui autem serio patriam cælestem amat, respondet quod Adad: *Dimitte me.* At opes tibi non desunt, & victu abundas & fortunis: *Dimitte me, obsecro.* Sed mundus variæ amœnitatis memoriam replicans: Et voluptatibus etiam frueris, inquit, sunt tibi gaudiorum socii, sunt convivia, sunt tripudia, sunt jucundi lusus, sunt alia hilaritatis invitamenta; quid tibi deest? Fac nihil deesse, cum

f tamen

a 3. *Reg. c.* 11. *v.* 17. *& seqq.*

In actis Augustanæ martyris Afræ, missus à Cajo judice explorator: Cognovi, ait, eos serò ad te venisse, *a* & scio, quia Christiani erant, nam in omni hora signabant frontem cruce, in qua Christus eorum passus est. *b*

Hæc quot horis animi ad Deum elevatio incredibiliter accendit cælestis patriæ desiderium, quod in Virgine cælesti veneramur. Nec aliis hic impensis, non aliâ vi opus est quam consuetudine. Assuesce, quod facillimum est, & magis ac magis cæli desiderio incalesces. Neque hoc solum: viam quoque signabunt tibi tui gemitus & quotidiana suspiria. Non difficile illuc itur, quo nuntius tam frequens præmittitur. Cæli desiderium in homine sincere Christiano quotidie crescat, ut non tantum in omnes horas prompti parati simus hinc migrare, sed cupiamus etiam carceris hujus angustias effringi; nec ulla res creata ita demulceat, ut præ ea insuaves videantur illæ deliciæ.

Narrant Regum fasti, Adadum adolescentulum cum aliquot Idumæis sui parentis famulis è Iudæa in Ægyptum profugisse Ioabi metu. Rex Pharao benevole prorsus nobilissimum hunc adolescentem excepit, amplam ei domum præbuit, lautam mensam adjecit, agros assignavit. Atque quod divinæ paginæ testantur, Invenit Adad gratiam coram Pharaone valde, in

a *SS. Narcissum & Felicem.*

b *Vide Marci Velseri Augustam Vindelicorum.*

amplius in ea manere, quam unius diei mora, propter hoc solum innumerabiles anni hujus vitæ pleni deliciis, & circumfluentia temporalium bonorum recte meritoque contemnerentur. Non enim falso aut pravo affectu dictum est, Quoniam melior est dies una in atriis tuis super millia. *a* Cujus ergo desideria non accendant, non dicam dies unus, sed æternitas in cælestibus deliciis?

Hieronymus Cardanus vir oppido doctus, rari artificii instrumentum, quo quis seipsum non difficili nisu sursum trahat, curiose describit. *b* Si res corporis ad animum transferamus, desiderium beatitudinis, ipsissimum hoc instrumentum est, quo quis seipsum quotidie sæpius ad immensam pertrahat altitudinem. In cælum vis evehi? teipsum sæpius in cælum attrahe desideriis. Hoc penes te est. Negligis? tibi uni culpam impinge. Nemo cælum nauseando diripit, sed vehementer desiderando & acriter pugnando. Pondus sui molestissimum sensit, qui dixit: Supra modum gravati sumus, supra virtutem: Ingemiscimus gravati. *c* Nihilominus tractorio illo instrumento seipsum in sublime pertrahens: Cupio, inquit, dissolvi, & esse cum Christo. *d*

Beatus Nicolaus Tolentinus sex totis

 mensibus

a *August. tom. 1. l. 3. de libero arbitrio c. 25. & ult. mihi pag. 299.*

b *Cardan. l. 17. de subtilit. mihi p. 332.*

c *2. Cor. c. 1. v. 8. & c. 5. v. 4.*

d *Philip. c. 1. v. 23.*

tamen desint plurima: nihilominus, *secro te, ut dimittas me.* Non possum, mundus: est tibi uxor, sunt liberi, est milia; non possum dimittere; & quo ta dem ire cogitas? Si cælum amori est, spondebit pro se quisque: Vadam in te ram meam, malo in patriam civium infimus, quam hic in exilio primus. Vad in terram meam, cælestem patriam, ill desideriis feror; hic magnes me ferr licet frigidissimum trahat, illuc anhelo. munde immundissime jam pridem va tuis fallaciis jam dudum satur sum. Pol citis ditissimus es, re vix Codrus. S verum esto, sis dives, sis fidus, multa d nes, & plura donaturum spondeas; Regis aut Cæsaris solium me evehas; do mum Neronis auream, duplex Davidi regnum, summas Salomonis voluptate opulentiam Crœsi, magnificentiam Cy fortunas & victorias Alexandri Magn centum & viginti septem provincias A sueri offeras; quamvis trecentas Helena Estheres septingentas, in conjuges mi sistas; vale munde vale, non me tene *Vadam ad terram meam.*

Nisi sic Christiani sentiamus, indign sumus, qui cælo, qui Beatorum consortio qui Deo fruamur.

§. II.

Non verissime solum, sed & nervosi simè locutus mihi videtur Augustinus Tanta est, inquit, pulchritudo & jucundi tas lucis æternæ, ut etiamsi non licere amplius

& igneus, & omnis de cælesti æternitate. Eò his colloquiis mater & filius extollebantur, ut sibi viderentur perambulare cælum, vilescente inter verba mundo. Hinc optima mater: Fili, ajebat, quantum ad me, nihil hic amplius me delectat, res nulla me afficit. Illud erat unicum, cur diutius vellem vivere, ut te Christianum Catholicum viderem. Vota transcendi mea: Et Catholicum te video, & Dei servum. Quid hic ulterius facio? migremus in terram meliorem. *a*

Beatus Macarius cæli desiderio apud se statuerat, quinque omnino diebus ita mentem componere cum Deo, ut aliud non cogitaret quam cælum & Deum. Eo fine tuguriolum obseravit, nulli nec interroganti nec pulsanti responsurus. Initio tam arduæ contemplationis seipsum cohortatus: En, inquit, ascendis cælum: cave, ante constitutum tempus relinquas cælum. Hic ordinibus Angelorum interes, hic Deo frueris: hic mane: nec inferiora repete ante constitutam diem. Biduum ita exegit. Sed non tulit cacodæmonis invidia tam arduam contemplandi virtutem. Nam die tertio casam Macarii sic populari cœperunt flammæ, ut etiam storea, cui vir sanctus insistebat, cœperit ardere. *b*

Quod Macarius geminos dies geminasque noctes ardore incredibili perseveravit, utinam nos subinde geminis horis aut

 hora-

a *Aug. l. 9. Confess. c. 10. & 11.*

b *Palladius in vita Macarii Iunioris c. 17.*

mensibus ante obitum singulis noctibus Angelorum symphoniam audiit, quæ illi velut gustulum æternitatis beatissimæ præbebat. Quo igitur desiderio beatitudinis arsisse hunc virum credimus, qui ad illam tam suaviter invitabatur? nimirum illo eodem, quo Paulus, tractorio instrumento usus, & seipsum ad astra pertrahens frequentissime dicebat: Cupio dissolvi, & esse cum Christo. Cumque jam ferreus somnus oculos urgeret, collectis spiritus extremi vocibus in lætitiam erupit insolitam, Ubi caussam tam inusitati gaudii quæsissent qui aderant morienti Ille: Dominus meus Iesus, inquit, sanctissimæ Matri suæ innixus ita me alloquitur: Euge serve bone & fidelis, intra in gaudium Domini tui. Sub hæc verba exhalavit animam.

Sanctus Ignatius Lojola tam ardenti desiderio æstuabat ex his vinculis evolandi ad Christum, ut quoties mortis suæ meminisset, temperare à gaudiorum lacrimis non posset. Nam illo eodem prorsus tractorio instrumento ad sidera seipsum attollens: Cupio, ajebat, dissolvi, & esse cum Christo, multo mihi melius. Neque id eo solum quo summum sibi bonum fruendum obveniret, sed ut gloriam Christi tantopere amati coram intueretur. *a*.

Beata Monica divi Augustini duplici nomine mater, jam vicina morti cum filio cœpit colloqui. Sermo erat prolixus &

a *Rabadin. l. 5. de Vita illius c. 1.*

Peregrinatio eſt vita noſtra: cum diu ambulaverimus, deinde redeundum eſt. Nemo peregrinus patriam non deſiderat: etiam fumum

Optat de patriis poſſe videre focis.
Neſcio qua natale ſolum dulcedine cunctos
Ducit, & immemores non ſinit eſſe ſui. a

Atque hoc quidem accidit etiam iis, quibus extra patriam bene eſt. Quis jam eorum erit ſenſus quibus male eſt? Sed & aliis rebus patriæ deſiderium innatum. Beſtiæ ad natales latebras ac ſilvas properant: Aves ipſæ, quamvis alibi ſaginatæ, ad patrios nidulos revertuntur: aſſueta leones antra petunt. Arbores tranſplantatæ ſolum malunt nativum. Ad ſuum centrum præcipitant ſaxa, ad ſuos fontes & ad mare peregrinata diu flumina recurrunt. Ad ſphæram ſuam evolat ignis. Homo ſolus è peregrinis, quamvis in exilio miſerrimus, reditum in beatam patriam non aſsidue cogitet? Hic dum ſumus in corpore, peregrinamur à Domino. *b* Animus è cælo oriundus, terræ inquilinus cælum ſuſpiret. Hoc uno beatioris vitæ deſiderio probi improbique maxime differunt. Probi ut generoſa ſemina in ortus exſurgunt ſuos, redire cupiunt, unde animo, potiore ſui parte, deſcenderũt. Improbi ortus illius obliti, præter terram vix quidquam ſapiunt. Bonum eſt illis hic eſſe:

a *Ovid. l.* 1. *de Ponto eleg.* 4.
b 2. *Cor. c.* 5. *v.* 6.

horarum partibus faciamus, ea quidem ratione, ut quis ipse sibi dicat: Humiles ac sordidas cogitationes pelle; relinque terras paullulum; ascende cælum, Angelorum choris temet insere, Deo fruere; dispice, quo loco mansurus sis æternum.

Sunt qui totis mensibus vix unquam serio cælum cogitent, velut Ægyptii aratores, quorum nemo cælum aspicit. Nilus Ægypti nominatissimus fluvius, Philone teste, *a* quod aliis regionibus cælum hoc ipse præstat Ægypto. Nam uti cælum pluviis superne defluentibus terram irrigat, ita Nilus aquis ex imo ascendentibus inundat agros. Hinc aliarum regionum incolæ cælum, Ægyptii Nilum aspiciunt, à quo pluviam exspectant. Hinc rectissimè Seneca: In Ægypto, ait, nemo aratorum aspicit cælum. Simillime hic dixerim: Nemo amatorum mundi cælestia considerat. Cælum iis inane nomen est; terram intuentur, terræ spumam, aurum sitiunt.

Longe aliter ad cælum nati se gerunt. Olim Israëli Moses: Terra, inquit, ad quam ingredieris posſidendam, non est sicut terra Ægypti, ubi jacto semine, hortorum in morem aquæ ducuntur irriguæ; sed montuosa est & campestris, de cælo expectans pluvias. *a* Illi nimirum quibus cælestis patria promissa est, quicquid solidæ voluptatis percipiunt, è cælo trahunt: inde iis ros fluit optatissimus.

Pere

a *Philo de profugis.*
b *Deut. c. 11. v. 10. & 11.*

ab omni facie veſtra. *a* Fuit, cum etiam in vos ſuam pharetram mors exoneraret, & animum vobis extorqueret, non uno vulnere. Nunc verò ubi mors aut mortis toxicata ſpicula? Præcipitavit mortem in ſempiternum is, qui morte ſua mori coëgit mortem, eamque propria juſſit cadere truculentia. Vos contrà ſtatis in monte ſublimi, & felici, in monte, in quo Dominus exercituum convivium populis faciet æternum. *b*

Fuit, heu! fuit cum mœroribus, angoribus, ac doloribus oppreſſi tabeſceretis, non auſi niſi madidos in cælum oculos emittere. Abiit mœror, evanuit angor, dolores fugerunt, oblivioni traditæ ſunt anguſtiæ priores univerſæ. *c* Quam mutata ſors eſt inter vos & illos, qui vos olim calcarunt, lacerarunt, jugularunt! lacrimæ veſtræ in illorũ cachinnos tranſierunt, triumphus illorum in veſtras lacrimas mutavit. Et eſt nunc, qui omnium veſtrum loco tyrannis omnibus inclamet altum: Ecce ſervi mei comedẽnt, & vos eſurieris: Ecce ſervi mei bibent, & vos ſitietis: Ecce ſervi mei lætabuntur, & vos confundemini: Ecce ſervi mei laudabunt præ exultatione cordis, & vos clamabitis præ dolore cordis, & præ contritione ſpiritus ululabitis. *d* Ecce enim ego creo cælos novos & terram novam, & non erunt in memoria priora.

a *Iſaia c.* 25. *v.* 8. b *Ibid. c.* 25. *v.*6.
c *Ibid. c.* 65. *v.* 16.
d *Ibid. c.* 65. *v.* 13. *&* 17.

Cælum eis desipit, quibus terra sapit. Ni-mirum terrigenæ terram, cælum affectan[t] cæligenæ; nec ullus abit dies, quin ment[e] illic sint. Hoc iter obstrui nequit.

Omnia possideat, non possidet æthera Mino[s]
Gratia Dis; animo quolibet ire licet. a

Inveniunt hi Dædali alas, quibus in cælum, quoties volunt, evolent. Conversatio eo-rum in cælo est. *b* Has alas forsan, & vo-landi artem non nemo desiderat? Juva-bimus, & quà licet, signabimus calestem hanc semitam. Ergo stemus simul, (. Isaias loquitur) ardentesque gemitus a[d] cælum & ad Cælites mittamus hoc mo-do.

a *Ovid. Metamorph. & Trist.*
b *Philip. c. 3. v. 20.*

§. IV.

Quàm ego hodie ad vos, ô beatissim[i] Cælites, suspiriosum (ah) ex intimo pe-ctore prorumpo! Ah! quam me gemer[e] docent mala mea innumera, & innume-ra vestra, quæ nunquam amittetis, bon[a]. Vos, ô Divi Divæque, diem luctus jam fi-niistis, vobis ultrà sol vester non occidet, & luna vestra non minuetur, quia Deu[s] vobis est in sempiternam lucem. *a* Olim quidem, sed olim tantum flevistis, & acerbas lacrimas ut largissimam semen-tem effudistis, nunc vero ab hac tam tristi semente quàm lætos refertis mani-pulos? *b* lacrimam omnem abstersit Deu[s] al

a *Isaiæ c. 60. v. 20.*
b *Psal. 125. v. 5.*

nescunt omnia, neque sub sole est, quod æternet. Vos illi æterni soles, ô sancta agmina, quos nullæ unquam sepelient nubes: vos illæ stellæ nunquam occasuræ. A vobis dies est, quem nox nulla excipit, quem nulla dividit sollicitudo & cura. Ah! quam jure altum traho ad alta illa viridaria suspirium! & tamen ad ignota suspiro gaudia; quid si ea gustassem, quid si fuissem illa expertus? certum mihi est, solo illorum desiderio velut ab igne cera tabescerem, & vel millies in vitam vocatus non horrerem, vel iterum millies ac millies è vita tormentis ejici, sola cupidine ac fame cælestium deliciarum illectus. Nunc vero cum eas nec oculus viderit, nec auris audiverit, ardeo tamen & æstuanti feror desiderio ad voluptates nec auribus nec oculis unquam libatas. Hoc scio, quam suave mihi foret, quam & jucundum, non posse esurire amplius, non sitire, non frigere, non dolere, non posse amplius mori. Quotidiana hæc mala sunt, quæ vitam humanam incurrunt. Et quota tamen hæc beatitudinis pars est, malis carere? imò beatitudo non est, sed ut hæc sit, mala illa non esse necesse est. Ergo vere beatum esse, non tantum est à miseriis procul esse, & nescire mala, sed & inter voluptates esse, atque deliciis affluere.

Hæc Regis veſtri, ô cælites, cui ſerviviſtis, vox eſt in improbos illos, qui ſervitutem, quam conditori ſuo debebant, ſuo ſeductori præſtare maluerunt, cui imperare poterant. Eant nunc, & ex imo Tartarorum ſpelæo cachinnis vos impetant, ſannis & ſibilis proſcindant. Non obſunt amplius colubrorum horum vibrantes linguæ, ſed nec olim oberant iis, quibus Deus erat clypeus, & munimen, & omnia. Ipſi ſuis ſe dentibus lacerant, quos in aliorum fixerunt ulcera; & veneno perimi ſe jam dolent, quod in aliorum viſcera putarunt transfundere; nemini magis noxii, quam ſibi. Vos jam, ô beatæ phalanges, extra omnem teli jactum in alto ac ſecuro triumphatis, & quidem ſine flagello ad triumphalem currum appenſo, ſine nola & aſsiſtente carnifice. Brevis erat, imo unius erat momenti mœſtitia veſtra, nunc gaudebitis & exultabitis in ſempiternum, & non audietur in vobis ultra vox fletus & vox clamoris. a Felicitas veſtra hoc uno invidenda maxime, quod invidiam omnem neſciat. Ambitio, livor, contentio ab Elyſiis illis domiciliis procul exulant.

Sed eheu! quam miſere mortales nos exercent hæ peſtes, quibus in immortales juris nihil eſt. Vix hic ullus honor ſine ambitione; nulla hic ſine livore gloria, ſine contentione nec infima quidem felicitas: & abſint hæc mala, quamdiu tamen honos, quamdiu ſtat fama? ut fumus evaneſcunt

a *Iſa. c. 65. v. 18. & 19.*

ſuam pulchritudinem pulchra omnia: hæc, inquam, in unum conferantur universa, colliquentur, & unum quid fiat; ad Deum collatum quid erit? non tantum, quantum nox ad diem, ad ſolem candela, ad mare una eſt guttula; adeò venuſta omnia, pulchra omnia, bona omnia, præ uno i'lo pulchro & bono, non rem tantum, ſed & nomen amittunt. Hujus boni æterno intuitu beantur omnes cælites: hujus aſpectu ſic ſatiantur, ut ſatietas eos captura ſit nulla, nullum faſtidium. Torrente ſinceriſſimæ voluptatis inebriabuntur, nec ſitire deſinent; ſed neque deſinenti inebriari, & repleri ab ubere conſolationis; nam Dominus illorum declinabit ſuper eos, quaſi fluvium pacis. *a*

O quieta ſecuritas, ô quies ſecura, quàm ingemiſco, cum cogito de te in hoc turbulento Oceano! O cæleſtes epulæ! longe ſuavius eſt vel miculas veſtras libare, quam annos plurimos ſaginari è menſis Siculis. Beati, qui eſuriem non longam æternis conviviis mutarunt, brevem ſitim non defecturo nectare ſolantur, æſtum & algorem jucundiſſima temperie, labores omnes non finitura quiete, omnes dolores non perituro gaudio excludunt. Ah! quam jucundum eſt exili meminiſſe in patria, tormentorum recordari in gaudiis? Gaudete, ô beati cælites, nullæ vobis amplius erigentur cruces, nullæ volventur rotæ, nullæ induentur moleſtiæ tunicæ, nullæ in vos immittentur

a Iſai. c. 66. v. 11.

§. V.

Et illas veſtras, ô cæli cives, quas eſſe dicam? Grandia ſunt volumina, quæ illas conentur oculis ſubjicere. Sed & piorum voces de illis crebræ ſunt, plenæque ſenſus & affectus. Ah! infantum balbuties eſt, & male narratum ſomnium, quidquid ſcribitur, quidquid dicitur, quidquid canitur de beatorum gaudiis. Vel illorum umbram cogitationes nullæ aſſequentur, nedum voces. Atque hinc eſt, quod voluptatis tam incomprehenſæ cupido, tam facilè, tam ſæpe intepeſcit. Nimirum unus aliquis è ſilva carbonarius, tuguriolum ſuum quod habitat, vel ampliſſimis palatiis, quia ignotis, anteponit. Ita nos ſæpe carceres noſtros, quos incolimus, ſtellatis illis regionibus præferimus; oblectatiunculas noſtras, quibus fallimur, futuræ anteponimus voluptati. Eheu bis miſeri! quibus nec diu, nec ſine dolore frui licet perituris gaudiis, nec aſſequi duratura illa, ob male cupita peritura. Sic cælum amittimus, & terram non retinemus. Beatos vos ô cæli Reges Reginæque, qui maluiſtis jacturam omnium facere, ut unus vobis eſſet omnia Deus, qui vos jam innumeris cumulat bonis.

Ah! ô Deus, ah! quid eſt, te frui, te intueri, te amare, & amari abs te! formam ſuam in unum conferant formoſi homines omnes, ſuum ſplendorem omnes ſtellæ, ſuam venuſtatem omnes flores, omnes gemmæ ſuam elegantiam,

ſuam

palabundi in alias alio ſole calentes terras ejecti? ſed felix Eccleſia, poſt tot prælia victrix & triumphans, omnis jam doloris & anguſtiæ ſecura, quia innixa dilecto ſuo, ſponſa ſponſo: à cujus labris medicamina, tanquam à lacteo puer ubere, ſugat in medelam; à cujus pectore tanquam à fonte perennaturo, reſtingat ſitim in æternæ dulcedinis augmentum.

§. VI.

Hi ſunt, qui Prophetiæ ſpiritu inundati, qui vitæ ſanctimonia clari, qui diſperſi, qui vagabundi, patriique ſoli extorres, converſationem ſuam quærebant in cælo, æternitatis candidati. Itaque oculos attollamus cælo: En Sionis gloriam pro luctu. Etenim hi ſunt, qui potum fletu, panem cinere miſcuerunt, gulam Deo ſuo mactantes: hi qui animam ſuam, victus caſtigatione, Deo immolarunt; qui carnibus & vino ſæpe etiam pane abſtinentes, leguminum pabulo, & aquæ potu, carni frenos induerunt. Ex his Paulus, Antonius, Hilarion, Macarius, Stylites, Paphnutius, Arſenius, Theodorus, Daniel, Benedictus, Maurus, Placidus, Damaſcenus, Bernardus, Dominicus, Franciſcus, Bruno, Ignatius, omnem ſui amorem ad cælum cælique Regem tranſtulerunt.

Poſt hos, Virgines nubere neſcientes, quaſi perpetua carnis oblivione ad paradiſi delicias jam adlectæ: faciem frugi & oculos condignos divinæ diſciplinæ arctiſſima manciparunt cuſtodia. Hæ Apoſtoli exemplum & monita ſecutæ, nullum virum

tentur bestiæ, nullæ vos lacerabunt ungulæ. Ignes, secures, gladii, & omnis feralis supellex in auctores suos rediit, illos æternum excarnificatura, à quibus in insontum carnificinam usurpata est. Gaudete, victores Christiani: prunæ quas calcastis, jam rosæ vobis sunt; ungulæ quas purpurastis, lilia; columnæ ad quas cæsi estis, trophæa; craticulæ in quibus assati estis, refrigeria; cruces quas vestiistis, thalami; saxa quæ cruentastis, gemmæ; faces, quas sustinuistis, Favonii; carceres quos habitastis, Elysii campi vobis sunt.

De his omnibus verissime pronuntiavit orbis concionator Paulus: Circumierunt in melotis, in pellibus caprinis angustiati, afflicti, egentes, quorum dignus non erat mundus. *a* Nec est, quod quisquam merito miretur, adeo probos semper vitæque integros, ab improbis fuisse oppressos. A primordio namque religio & innocentia vim patitur. Qui Deo placuerat, occiditur, & quidem à fratre; quo proclivius impietas alienum sanguinem insectaretur, à suo est auspicata. Helias fugatur, Hieremias lapidatur, Isaias secatur, Ioannes legis clausula, in puellæ saltatricis lucra *b* trucidatur. Eadem repeties omni ævo quanti Cæsariano gladio ceciderunt? quanti aggeres campique Christiano fatiscentes sanguine, flumina retro egerunt? quam multi dispersi, & pala-

a. *Hebr. c.* 11. *v.* 37.
b. Für ein Tantzgelt.

tantum nunc junge tibi, ô Deus, quam non patieris æternum esse viduam, & paradisi exulem.

Sed ad Divos redeo, qui ærea candenti veste induti, mollius in hac triumphali, quamvis molesta tunica, quàm in Milesiis, purpureis, aut coccineis steterunt ovibus. Ita virtus duritia extruitur: ita plurimi cum Bonifacio, Vito, Modesto, ferventi plumbo, oleo, resina, pice, sulphure, tanquam balsamino perfusi rore, omne crudelitatis ingenium contempserunt. Bene Cyprianus: Quis, inquit, non omnibus viribus elaboret, ut cum Christo statim gaudeat? ut post tormenta & supplicia terrena ad præmia divina perveniat? Clauduntur oculi in persecutionibus terræ, sed patet cælum; minatur Antichristus, sed Dominus Christus tuetur; mors infertur, sed immortalitas sequitur; occiso mundus eripitur, sed restituto paradisus exhibetur; vita brevis extinguitur, sed æterna reparatur.

Quanta est dignitas, & quanta securitas, exire hinc lætum, exire inter pressuras & angustias gloriosum; claudere in momento oculos, quibus homines videbantur & mundus, & aperire eosdem statim, ut Deus videatur & Christus! Tam velociter migrandi quanta felicitas, ut terris repente subtraharis, & in regnis cælestibus reponaris! O regna, ô beatitudinem, ô delicias sine fine duraturas! Eo totus aspiro, eo mei anhelant gemitus. Heu mihi quia incolatus meus prolonga-

virum noverunt præter Christum, cui maturitatem suam sponsarunt, & in cujus voluntatem totæ concesserunt, soli Deo notæ; adeoque universim compositæ, ut nec alios admiserint, nec suos emiserint oculos, soli libidini cæcæ.

Horum omnium animo magnum non fuit, ignem risisse ut plumam, rotam amasse ut culcitram, bestias provocasse ut muscas, flammas calcasse ut rosas, magnum tamen fuit corpori, fuit ossibus, fuit nervis. Magna igitur merces manet tantorum suppliciorum victoribus. Cruore, vibicibus, flagris, livore negotiati sunt coronas. Ostende jam illis livores, negabunt esse suos. Siste sanguinem, crudelem te dicent, quod hunc fontem velis stare, qui cælum referat; sudorem mirare, contemnent tanquam vilioris mancipii donativum; vulnera commiserare, pellem dicent integram, quam integit æternitatis gloria. Magni omnes, sed post pugnam magni. Felices animæ, quæ ne caderent, cadebant quotidie mortuæ, ne morerentur æternum. Bonus Deus, nec tantum pater, sed & pia mater, quæ ut æternum lactet, modico absinthio infantem terret. Ah sim & ego ex illis filiis; imò ab hac matre juguler, ut filius fiam: perque gladium fidei & veræ virtutis experimentum, transscribar in meliorem vitam, imò in pacem Deo coævam. *Nam quid aliud à primordio fides & probitas, quàm juguli debitrix? hoc debitum exsolvam tibi.*

Iaceat hic inhonorus cinis: animam tantum

Qui cælum ſerio deſiderat, laborare, precari, vigilare, inediam tolerare, humi cubare, carnem variis rigoribus atterere, inter ſuavia numerat. Carnis amor amore cæli ſuperatur. Deſiderium deſiderio reſtinguitur: quicquid inde minuitur, hinc creſcit. Illa omnia, quæ dixi, dura videbuntur ei, qui beatitudinem non expendit. Qui cælum deſiderat, ingenti ſpiritu, toto pectore proclamat: Quid mihi, & voluptati, quæ momento perit?

3. Qui cælum ardenter deſiderat, ſeipſum ſæpius ſic affatur: Nonne melius eſt brevi tempore dimicare, ferre vallum, arma ſumere, famem ſitimque perpeti, laſſeſcere ſub lorica, ridere ad vulnera, & poſtea gaudere victorem; quàm impatientia unius horulæ ſervire perpetuo? Quare age, labora, curre, vigila, opus fac Chriſtiani, miniſterium tuum imple, ſobrius eſto. Iam pugnæ tempus eſt; ſequetur victoriæ non tempus, ſed æternitas. In præmium tibi promiſſum eſt cælum; aude illud rapere. Nihil amantibus durum eſt; nullus difficilis cupienti labor.

4. Qui cæli cupiditate inflammatur, dies noctesque clamat: Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ, & volabo, & requieſcam? *a* Heu me quia peregrinatio mea prolongata eſt *b*! Sed non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. *c* Domine

a *Pſal. 54. v. 7.*

b *Pſal. 119. v. 5. Sic legit S. Hieron.*

c *Rom. c. 8. v. 18.*

tus est. Ecquando veniam, ô Domine Jesu, & apparebo ante faciem tuam? a

Nec enim uspiam quidquam invenio meliùs quàm te videre. Et mecum sentiens Augustinus: Si invenis melius, inquit, quàm videre faciem Dei, illuc te præpara. Væ tali amori tuo, si vel suspicaris aliquid pulchrius, quàm est ille à quo est omne pulchrum. Qui fecit omnia, melior est omnibus; qui pulchra fecit, pulchrior est omnibus; qui fortia, fortior est qui magna, major est. Quicquid amaveris, ille tibi erit: disce amare, in creatura Creatorem, & in factura factorem: ne teneat te quod ab illo factum est, & amittas eum, à quo & ipse factus es. *a*

His talibus suspiriis nutriendum est cæli desiderium. Nam actiones hominis cælum desiderantis in pauca confero.

a *Psal.* 41. *v.* 3.
b *Aug. in Psal.* 43. *& in Psal.* 39.

ACTIONES CÆLESTIS DESIDERII.

1. Prima omnium actio est hominis cælum animo desiderantis, mundum spernere. Pro thesauro non colliget plumbum, qui auri pretium cognoverit; deformem Vetustinam non amabit, qui Helenam spectaverit; facile contemnet mundum, qui paullo attentius consideravit cælum.

2. Cæli desiderium difficillima quæque non facilia tantum, sed & jucunda reddit.

Qui

bus. O anima, qualis tibi erit dies illa, cum ſupra omnes has ſtellas, ad feliciſsimas illas choreas fueris aſſumpta, cum tibi tormentum (ſi jam patienter id ſuſtinueris) convertetur in æternum jubilum? Tunc de omnibus his laudabis Dominum Deum tuum. Miſericordias Domini cantabis in æternum. *a*

7. Qui cælum in votis habet, quanto magis adverſa ſentit, & quanto gravioribus percellitur ærumnis, tanto ille ardentius ad patriam ſuſpirans vociferatur: O domus Dei æterna, tu eſto lætitia & conſolatio mea: dulcis memoria tui beati nominis, ſit relevatio mœroris mei & tædiorum omnium. O bone Jeſu, doce me facere voluntatem tuam, ut à ſpiritu tuo bono deductus, ad illam beatorum civitatem perveniam, ubi eſt dies æternus, certa ſecuritas, ſecura æternitas. Da quæſo, Domine Ieſu, ut illuc totis deſideriis & omnibus ſtudiis conſtanter tendam, quo te aſcendiſſe credo; ut in præſenti quidem miſeria, ſolo tenear corpore, tecum autem ſemper ſim in cogitatione, & ibi ſit cor meum, ubi tu es theſaurus meus.

a Bonavent. Soliloq. c. 4.

dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ. Unam rem petii à Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini, omnibus diebus vitæ meæ. Beati qui habitant in domo tua, Domine, in sæcula sæculorum laudabunt te. *a* Lætitia sempiterna super capita eorum; gaudium & exultationem obtinebunt. *b*

5. Qui cælestis patriæ desiderio ardet, Hieronymi præceptum exactissime observans, egreditur quotidie de carcere, & præsentis laboris ante oculos sibi pingit mercedem. Quotiescumque in mundo pulchri aliquid aut amœni, grati saporis aut raræ delectationis viderit, audierit, gustarit, contrectarit, ad paradisum mente transgreditur, & esse incipit, quod futurus est. *c* Et millies sibi ipse dicit: Hæc omnia & plura cum infinite majori voluptate possidebimus in cælo.

6. Qui gloriam cælestem sitienter ambit, quietæ noctis silentium observat, hic stelligerum cælum firmè suspiciens, seipsum Bonaventuræ verbis alloquitur: O anima, quid dicere valeo, cum futurum gaudium aspicio? Jam pænè præ admiratione deficio, quia gaudium erit intus & extrà, subtus & supra, circum & circa. Gaudebis in omnibus, gaudebis de omnibus

a *Psal. 23. v. 8. & Psal. 26. v. 4. & Psal. 83. v. 5.*

b *Isa. c. 35. v. 10.*

c *Hieron. tom. 1. epist. 22. ad Eustoch. c. 1. fin. mihi pag. 65.*

lius Iobus, ſed optime Andreas Apoſtolus, optime Paulus, optime Ignatius Antiochenus, Smyrnenſis Antiſtes Polycarpus: optime alii innumeri. Heli Sacerdos in primo velut gradu conſtitit. Nam cum ei Samuel divino juſſu imminentem malorum ſeriem prædixiſſet, ſubjunxit Heli patiens auditor: Dominus eſt, quod bonum eſt in oculis ſuis faciat. *a* Iobus altior ivit, datus priſcæ legi in ſpeculum Patientiæ. Et an non quævis animo libenti pertuliſſe cenſendus, qui dixit: Si bona ſuſcepimus de manu Domini, mala quare non ſuſcipiamus? Sit nomen Domini benedictum. *b* En volentem & lubentem Iobi animum in adverſa omnia. Hæc tamen à Deo non petiit, neque enim illum ulcerum theſaurum deſideravit, neque illam liberorum ſtragem optavit. At verò in lege nova diſcipulus Chriſti Andreas crucem omnibus votis expetiit, eminus conſpectam amiciſſime ſalutavit, Salve, ô bona crux. Deponendus è cruce, nequaquam ſe inde ſolvi paſſus eſt niſi mortuum. Hoc nimirum eſt, hilariter pati. Ita Paulus doluit non poſſe vel centum cruces uno veſtire corpore; voluiſſet mille animas habere, quo eas liberalius pro Chriſto poſſet per varia ſupplicia prodigere; inſatiabilis erat patiendo. Nam ubi quotidie pæne mortuus & innumera paſſus, Optabam, inquit, ego ipſe anathema eſſe à Chriſto pro

a 1.*Reg.c.*3.*v.*18.
b *Iob c.*2. *v.*10.

CAPUT V.

Rosa Silvestris, seu, *Patientia.*

§. I.

SILVESTRI Rosæ *a* Patientiam conferimus. Virtus hæc necessaria, non tamen summe ardua: tribus solum gradibus ad eam pervenitur. Primo nomen PATIENTER, alteri LIBENTER, tertio HILARITER.

Singulos explicamus. Primus Patientiæ gradus est, *Patienter*, seu, velle potius pati quàm peccare; ægrotare malle quàm magum consulere. Atque ita qui non murmurat, non queritur, non indignatur; qui manus dat, *b* seque miseriis permittit, hic in primo Patientiæ gradu consistit.

Alter Patientiæ gradus est *Libenter*, cum quis ad perferenda adversa promptus, nec gravate collum submittit jugo, aptat se oneri, attemperat se doloribus; sine lamentis in montem Golgotha evadit. Hic gradus primo longe altior est.

Tertius *Hilariter*. Cupere adversis fatigari, eaque cum gratiarum actione velut donum è cælo admittere. Videte, quàm dispari conatu, alii atque alii hos gradus conscenderint. Non male Heli, sed melius

a Holtzröslin.
b Er gibt sich.

num reſpuam: Dux meus ſpinas pro galea gerit, ergo faceſsite roſæ à meo capite, inter orbiculatum ſenticetum ero formoſior.

§. II.

Atque hi ſunt Patientiæ tres gradus. Nunc porrò videndum, qui eos Virgo beatiſſima conſcenderit, cui plurima ſemper Patientiæ ſeges fuerat in manu. Atque ut hæc ſummatim libemus: Anceps Ioſephi animus, & occulti abitus molitio, quantum mœroris habuit? Tacuit Virgo, & rem Numini commiſit. Puerperium in ſpelæo, pecudum hoſpitio, in extrema rerum omnium penuria, quantum incommodorum tulit? Tacuit Virgo, & pertulit. Filium octavo die cruentari, non potuit non eſſe acerbum huic matri vulnus. Hunc ipſum filium Herodis gladio deſtinatum ad necem quæri, mors utique fuerat huic parenti. Sequitur fuga in Ægyptum, & totius ſeptennii exilium. Quæ omnia Virgo patientiſſimè tulit. Filium duodecennem cum triduo amiſiſset, quantis eum ſuſpiriis, quantis doloribus quæſiiſſe cenſenda eſt? nec tamen hic quidquam habuit impatientiæ. Ioannem Baptiſtam aulicum Herodis concionatorem capite plexum eſſe, acerbus quoque nuntius huic Virgini fuit. Quantus deinde amaritudinis cumulus in virgineum pectus deſcendit, cùm filius plebem miraculis & concionibus formaret, ſæpe tamen non referret niſi contemptum, irriſionem, convitia, ca-

fratribus meis. *a* Beatus Bonaventura ſitientiſsimus patiendi: Nolo, inquit, eſſe ſine vulnere, ô bone Jeſu, cùm te ſic vulneratum videam. Non convenit, Domine, ut ego gregarius miles, cuticula non ſaucia & bene curata triumphem, tu verò dux in oculis meis pænè unum, ſed grande ac lacrimabile *vulnus* pendeas & expires.

Moris erat olim pæne omnia veſtium diſſecta gerere: ocellatus thorax, ocellatæ manicæ, tibialia, caligæ, feneſtrati calcei, perforata omnia cenſebantur pulchra. Si quis ejus rei cauſſam ſciſcitatus objeciſſet, eum ſibi morem probari non poſſe, ob plures ac ſuperfluos ſumptus, prolixiorem ſartoris operam, pannos ſubditițios, & breviorem veſtis uſum: huic nemo non reſpondiſſet: Ita moris eſt; hæc veſtium forma jam omnibus placet, ideo nec operæ, nec crumenæ hic parcendum: novis vivendum moribus eſt. Nunquid argumentum noſtrum videtur probum? cur ergo non optimè ratiocinetur Bonaventura, Hoc quidem aſperum nec facile toleratu, res ſudoris & arduæ virtutis eſt, ſed quia in te, Domine Ieſu, hoc novum veſtimenti genus contueor, omne corpus tuum ocellatum, vulnus hæret vulneri, nullum membrum non ſaucium eſt: & ego pro meo in te amore hunc habitus modum amplectar; ardenter cupio crucifixo Domino meo, quà licet, exæquari. Pudet jam integro eſſe corpore. Dominus meus Ieſus fel bibit, nec ego hoc falernum,

a *Rom. c. 9. v. 3.*

Tanto erectior & illustrior est in homine Patientia, quanto in eodem amplior est divinæ Voluntatis, Sapientiæ, Providentiæ, Bonitatis ac Iustitiæ cognitio: atqui Virgo beatissima præ aliis omnibus notitiam illam habuit; ergo se semper & in omnibus divinæ Majestati cum perfectissima patientia subjecit. Noverat illa exactissime mœrores suos ac dolores omniumque hominum à divina voluntate, & velut à Dei manu submitti. Itaque quidquid adversi sentiebat, summi beneficii loco habebat. Qua quidem ratione generosissimis Martyribus excellebat, in quibus non genus supplicii, sed ardor patiendi attendendus.

§. III.

Patientia cibario pane magis necessaria est: quia cum panis deest, aut illius non satis tunc Patientia ejus vicem subeat. Adeoque Tarsensis Paulus multo quàm verissime dixit: Patientia vobis necessaria est. a Hominem cetera imbecillem, patientia tamen cum & diaboli & sui victorem efficit. Homo ad patientiam compositus omnem Acherontis exercitum tuto ad certamen provocat. Philistæus gigas: Date mihi virum, clamabat, & ineat mecum singulare certamen. b Talis athleta Iobus, omni armorum genere cum diabolo congressus est, & semper palmam tulit. Patientia virtutũ omnium munimen est.

a *Hebreor. c.10.v.36.*
b *1. Regum. c.17.v.10.*

lumnias. Hæc matris animum compunxerunt, ſimul tamen patientiam accenderunt.

Quod vero pelagus doloris & mœroris in Virginis animum ſeſe infudit, cum filius vale mæſtiſsimnm matri diceret ſubiturus crucem? Hic mæror ex mærore, alia atque alia doloris acerbitas ſecuta. Brevi adfuit de filio capto nuntius, quem nox utique acerbiſſima excepit. Poſtera lux omne crudelitatis ingenium in virgineam Patientiam explicavit. Quicquid ulli unquam Matyres pertulere, hoc eo die una Virgo pertulit, & diriora. Quæ enim in Virginis auribus tempeſtas fuerit inſanientis populi clamor, *Tolle hunc, crucifige*? O quale & quàm luctuoſum in maternis oculis ſpectaculum, filius flagris cæſus, ſpinis coronatus, in ludicrum regem veſtitus, damnatus ad crucem! Ecquis, oro, ſenſus Virgini, cum illam funeſtiſſimam pompam prodeuntis inter latrones filii ſuiſmet oculis ſpectavit? Quis denique acerbitatum oceanus mentem Virginis vallavit, cum filium in trabe jam pendentem, jam morientem vidit, ultima morientis, verba audiit, mortuum ſuo ſinu excepit?

Poſt filii verò ad Patrem reditum duo maxime torquebant matrem; Iudæorum horribilis pertinacia, & ſui obitus dilatio. Nihilominus hanc ærumnarum molem non patientiſſime ſolum pertulit, ſed & alterum tertiumque Patientiæ gradum ſuperavit: quod demonſtramus hoc modo.

Tanto

Atque hinc eſt, quòd Chriſtus iis, qui virtute jam multa ſunt exerciti, calamitates varias in præmium mittit: perinde ut Domini probatiſſimis famulorum præturas & præfecturas muneris loco committunt. Ergo labor, inquies, laboris merces ſit? Ita omnino; ſi labor aut magnæ dignitatis, aut excellentis lucri ſit. Sapienti nihil ſuavius his laboribus. Hoc Chriſtus luculenter ſatis calamo beati Marci explicans: Nemo eſt, inquit, qui reliquerit domum, aut fratres, aut ſorores, aut patrem, aut matrem, aut filios, aut agros propter me, & propter Evangelium, qui non accipiat centies tantum nunc, in tempore hoc; domos, & fratres, & ſorores, & matres, & filios, & agros cum perſecutionibus; & in futuro ſæculo vitam æternam. *a* Obſerva illud vigilanter: *Cum perſecutionibus* etiam hæ inter munera numerandæ: nam & in officio nos continent, & amplioris præmii cauſſa ſunt.

Hinc Virgo beatiſſima tam variè, tam diu, tam aſsiduè afflicta. Poterat illam Deus ſolo Simeonis ſilentio, longiſſimis mœroribus, triginta trium annorum gladio ſubducere; poterat ingentem tridui luctum verbulo prævenire, poterat omnes ſuæ mortis dolores adimere, vel certè mitigare, ſi eam non Hieroſolymis eſſe, ſed Bethaniæ latere quatriduo juſſiſſet, dum redivivũ ſe ſiſteret. Verùm ſic oportebat Chriſtum pati, *b* ſic & Chriſti matrem;

a *Marci c.* 10. *v.* 29. *&* 30.
b *Luc. c.* 24. *v.* 46.

est. Quod Gregorius affirmans: Patientia, inquit, est radix custosq; rerum omnium. Nec vero quidquam est, quo Deum quis potentius demereatur, quàm patientia: sed nec ullum certius amoris in Deum est argumentum, quàm multa pro Deo patienter ac libenter tolerare.

Ludovicus Blosius peritissimus magister spiritus vel mediocrem, vel etiam in parvis patientiam illustri ac digno prorsus elogio commendat; nec putem alium facilè scriptorem esse, qui rem oculis tam nativa & propria dictione subjiciat. Auctoris verba quàm integerrima recito. Hæc Blosii est institutio: Neque enim aliquid utilius, inquit, homini accidere potest, quàm tribulatio, sive sit externa sive interna. Et nullum certius signum divinæ electionis habetur, quàm si quis tribulationem humiliter patienterque propter Dei amorem sustineat.

Illa enim est pretiosus & præclarus annulus, quo Deus animam sibi desponsat. Pati pro Deo, res tantæ dignitatis est, ut homo jure se reputare debeat indignum eo honore. Etiam exigua molestia propter Deum æquanimiter tolerata, incomparabiliter præstantior est, quàm sint multa & grandia bonorum operum exercitia. Quodvis gravamen imaginem aliquam excellentissimæ Passionis Domini nostri Iesu Christi refert, & in eo homo promereri potest perfectam ejusdem Passionis Dominicæ participationem. *a*

a *Blosius Instit. spirit. c. 8. circa med. mihi pag. 389.*

Atque

ascenderent. Dionysius junior regno dejectus, adeo pristinam fortunam oblivisci potuit, ut cum à quodam rogaretur, Ecquid è Platonis consuetudine assecutus esset, quem incolumi regno tamdiu penes se habuisset; An parum, inquit, consecutus vobis videor, qui præsentem fortunam tam fortiter fero? Ferre debuit; solidæ patientiæ præmium non meruit.

Socrates vir ad sapientiam natus, ictu calcis à quodam percussus, patienter id tulit. Hoc quidam ex ejus sectatoribus iniquissime ferens, monuit, ut percutientem repercuteret. Socrates subridens: Si meus, inquit, me asinus percussisset, num oporteret me continuo in quadrupedem recalcitrare? aut asino diem dicere? Manum tenuit hic Philosophus, sed non penitus linguam. Veræ patientiæ præmium melioribus debetur.

Diogenes Synopæus convivium ingressus non vocatus, ab insolenti juvenum cætu pessime acceptus est, jussus bibere non vinum, sed sanguinem, & quidem suum: nam plagas retulit cruentas. Contumeliosam hanc convivii tumulentiam, & intemperiem stultam fortiter tulit Cynicus senex, eam tamen ultionem commentus est. Auctorum nomina suo sanguine descripsit, & velut ferculum circumtulit. Patientia Christiana auctores tacuisset, Christum identidem nominasset.

Exemplum edidit Patientiæ & Cornelius Sylla; vir ceteroqui minime patiens. Hic Dictatura deposita cum privatus se

domum

trem; ut quæ Deo charior esset, præ omnibus, plus quoque omnibus pateretur. Verissimum est illud Chrysostomi: Nihil melius quam mala pro Christo pati. Hinc ausus dicere Orator ille aureus: Si quis me, ait, cum Angelis statuat, aut cum Paulo vincto, vincula eligerem. Si quis mihi mortuos suscitare dederit nunc, non jam id, sed catenam eligerem. *a*

Christus prædicens suis, quàm humaniter ubivis locorum excipiendi sint: Ecce ego mitto vos, inquit, sicut oves in medio luporum. *b* Principio flagellabunt & crucifigent vos linguis; dicent adversum vos omne malum, Sed nemo hic malorum terminum speret. Virgis etiam ac loris lacerabunt vos; ita demum veluti veros crucis candidatos in altum tollent, & necabunt vos. Nemo molliora cogitet. Sed videte, ut non primum duntaxat & alterum patientiæ gradum conscendatis, non illa patienter tantum & libenter mei amore perferatis, sed etiam hilariter. Ad supremum Patientiæ gradum eluctandum est: Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælis. *c*

a *Chryś. tom. I. de Patientia Iob hom. 5. paullo ante finem, mihi pag. 585.*

b *Matth. c. 10. v. 16.*

c *Matth. c. 5. v. 12.*

§. IV.

Fuerunt, qui plurima paterentur; in illos tamen Patientiæ gradus nunquam ascen-

ſtantiùs toleravit, quàm ſpectarit hoſtis. Sed neque huic exactæ Patientiæ præmium debetur. Tam patiens doloris Mutius non fuiſſet, ſi ſpectatores non habuiſſet. Patientia Chriſtiana etiam cùm ſola eſt, ſibi ſimilis eſt: ſatis illi, ſi unicum habeat ſpectatorem Deum. Paucis id exemplis monſtravero.

§. V.

Libertinus, teſte Gregorio Magno, vir miriſſimæ patientiæ, imo & miraculis clarus. Abbas in hunc ira exarſerat, & quoniam iræ non ſatisfecerant ſolæ manus, ſcabellum ſuppedaneum homo furioſus arripuit, & ſecundum caput graviter ſauciavit Libertinum. Hic tuber caput, lividumque vultum referens, ſummo ſilentio in cubiculum ſuum abiit. Die altero Libertinus in Cœnobii cauſſa, cujus procuratorem egerat, poſt preces matutinas ad Abbatis lectum acceſſit, petiitque more ſolito fauſtam precationem conficiendo negotio. Abbas ſuſpicatus è cœnobio ob pridianam injuriam penitus abiturum: Quo, inquit, vis ire? At Libertinus modeſtiſſimè, nec jam memor ampliùs injuriæ: Pater Reverende, ait, hæc dies monaſterio noſtro eſt dicta, quam officii cauſſa declinare non poſſum; & promiſi me adfuturum. Abbas præcipitem ſuum furorem, & Libertini raram patientiam jam oculis cernens, proſiliit è lecto, ad Libertini genua advolutus petiit

domum reciperet, uno & altero amicorum comitantibus, in adolescentis intemperiem incidit, cujus pater à Sylla proscriptus fuerat. Maledictis itaque ac probris exceptum, abeuntem insectatus est, atrocem ultionem minaciter intendens, nullo interim civium adolescentis petulantiam cohibente. Tulit Sylla hominis insectationem tacitus & patienter, tantùm ad amicos conversus. Hic, inquit, adolescens fecit hodie, ut quicunque posthac Dictaturam invaserit, non sit eam nisi cum morte depositurus. Magna fuit, fatemur, Syllæ patientia: sed neque ille in primis aut secundis consistit: nam dum exhibet patientiam, damnat.

Disertissimus Pericles ab homine improbo magnam diei partem convitiis laceratus, siluit & sustinuit. Ubi verò sub vesperem domum se reciperet, secutus est impudentissimus convitiator & velut molossus, non dimissurus eum, quem faucibus semel prehendisset. Cum uterque ad domus januam pervenit, præcipitante jam nocte; Pericles unum è domesticis accersens: Heus tu, inquit, mox facem expedito, & huic in suam usque domum præferto. Magna hæc Periclis patientia, fateor, nisi eam nonnihil aliunde corrupisset.

Age verò quis unquam in perferendo dolo, patientior quàm Mutius Scævola? Hic quia dexteræ imprudentia pro rege scribam obtruncavit, manus errorem ardente foculo castigavit, & cruciatum con-

stantiùs

à Brictio ſacerdote ſuo, ſe obliviofum ſilicernium, & ſenem delirum appellari: id enim ſuis auribus perceperat. Quod tamen aliter non ultus eſt, quàm ut Brictium voce placida compellans: Num ego, inquit, Bricti, delirus tibi videor? Cumque ille in ruborem datus, id à ſe dictum negaret, Martinus addidit: Cùm hæc loquereris, aures meæ ori tuo hærebant. Et en, obtinui tibi à Domino, ut primus poſt me Pontifex ſis. Sed ſcias variis te tempeſtatibus in eo munere exagitandum. Hæc præſulis Martini ultio erat, conviciatorem plus ceteris juvare precibus. Hunc Antiſtitem nemo iratum, mœrentem aut ridentem nemo vidit unquam: talis ſemper fuit, qualis ſol eſt ſupra nubes. Vale Socrates, vale; habemus viros probatioris patientiæ, quamvis eam ab uxore tua Xantippe non acceperint.

Dubitaverat ſecum beatus Columbanus, an injurias hominum, an ſævitiam potius beſtiarum perferret. Viſum eſt denique ſatius eſſe homines quàm feras tolerare. Imperitiſſimus enim eſt, qui aliorum imperitiam, & plane fatuus, qui fatuitatem aliorum perferre neſcit. *a*

Hinc regię illę Conſtantini & Theodoſii Imperatorum voces. Fuerat Conſtantini ſtatua à neſcio quibus furioſis hominibus vulnerata ſaxis. Non defuerunt, qui optimum Imperatorem acriter inſtigarent, ut in reos animadverti placeret; præſertim

h 2 cum

a *Pythag. apud Stobæum ſerm.* 19.

veniam errori pridiano. At Libertinus non minus prompte in terram se abjiciens ad Abbatis pedes, quod factum fuerat non alienæ sævitiæ, sed suæ culpæ totum adscripsit, & una veniam rogavit. Quo effectum est, ut cœnobii Pater mores indueret mansuetiores, & patientia discipuli magistra fieret magistri. Ita Libertinus ad rem monasterii curandam abiit.

Convenerant eodem viri primarii ac nobiles, quibus omnibus Libertinus tam charus fuerat, quàm notus. Hi non sine grandi admiratione: Domine Libertine, inquiunt, unde obsecro hæc facies tam tumens & livida? Et miserescebant viri tam boni. At ille ne veritatem tegeret, & Abbatem proderet, tam ingeniose quàm vere: Heri, ajebat, in scabellum suppedaneum impegi (quid verius?) nec est quod tanta vos mei capiat miseratio; millies graviora meritus sum. Sic honorem deferens tam veritati quàm Abbati, nec patris prodebat vitium, nec falsitatis incurrebat peccatum. *a* Nimirum Salomone teste, qui patiens est, multa gubernatur prudentia; qui autem impatiens, exaltat stultitiam suam. *b*

Libertino Turonensem præsulem Martinum addo. Hic omnium injuriarum adeo patiens fuit, ut ab infimis Clericorum graviter læsus, ne verbulo quidem significationem jecerit vindictæ. Nec nesciit à Bri-

a *Greg. l.* 1. *Dial. c.* 2. *fine.*
b *Prov. c.* 14. *v.* 29.

mensæ inferretur, hospitem allocuti: Domine, ajunt, vis, ut caulem illum, qui in hortulo remansit, in cenã paremus? urget hora, nec aliud ad manum est. Hic hospes in genua ruens, & rarissimam patientiam exosculatus: Deo, inquit, gratias ago, à quo vobis tam eximium patientiæ donum est. Augete hoc, etiam me hortatore: regiam ad cælum viam insistitis. Patientiæ constantiam adjungite, & vestrum est cælum. *a* Patientia secundum fluvium navigat, nec unquam aberrat ab optato portu.

Geminis illis fratribus jungendus Stephanus Reatinus in Sabinis sacerdos. Hic desectam segetem è modico agro in proximam aream congesserat, totius anni solatium. Eo improbus quis subrepsit, & ignem subdidit frumentario acervo. Nuntiavit hoc trepidè discipulus Stephani, & Væ tibi, clamitabat, væ Pater, area incensa est. At Stephanus ore imperturbato: Væ illi, respondit, cujus malitia id nobis accidit. Persuasum habuit vir patientissimus, nihil malum dici oportere, nisi peccatum. Vera patientia eum sibi amicum credit, qui molestiam irrogat, aut injuriam; adversarios pro adjutoribus habet contumeliis gratias reddit, damnum pecuniarium inter lucra numerat. Eversis aut perditis rebus omnibus, cum consilio proficì videtur nihil: una superest ratio, quicquid evenerit, ferre moderatè ac patienter.

a *Ruffin. Aquil. l. 3. n. 23.*

cum Imperatoriam faciem fœde vulnerarint ſaxis. Conſtantinus, ut ei promptum ingenium erat, manu faciem oberrans & ſubridens: Ego verò, ait, nihil vulneris in vultu deprehendo. a Magna virtus eſt, ſi non lædas, à quo laſus eſt: magna virtus, ſi ei parcas cui nocere poſſis. Nobiliſſimum vindictæ genus eſt, ignoſcere. Hæc Chriſtiana eſt ultio; hæc cordatiſsima Patientia, illi Philoſophorum pictæ longiſſime anteſtans.

Theodoſius familiariter rogatus, cur neminem eorum, à quibus injuriam accepiſſet, ſecuri addiceret. O utinam, inquit, vel mortuos ad vitam revocare poſſim; cur vivos ob injurias morte mulctem? Hæc Patientiam ſapiunt Chriſtianam; his præmium primum aut inter primos debetur.

Nec omiſerim illuſtre factum, quod Ruffinus Aquilienſis recitat. Duo religioſi fratres habitabant unà, ab omnibus de Patientia commendati. Fuit, cui animus eſſet tam laudatam Patientiam curioſius explorare. Ergo ad eos reviſens amicum hoſpitem ſe gerebat. Ingreſſus hortulum abſque arbitro, quidquid ibi oleris erat fuſte ita contudit, ut nulli eſſet uſui. Hunc illi menſæ ſuæ ſtragem viderunt, nec tamen animum aut vultum in hoſtem mutarunt; certi omnem iſthanc injuriam conſtanti ſilentio concoquere. Cum vero cenulæ tempus appeteret, nec eſſet quod men-

a *Chryſ. tom. 3. hom. 20. ad pop. Antioch. ub fin.*

exul, ærumnis omnibus pressa; ab iis etjam, in quos olim beneficia contulerat, deserta & contempta, tam constanti animo cuncta sustinuit, ut eo ipso tempore, & in hac ipsa extrema mendicitate hymnum, *Te Deum laudamus*, decantari voluerit: eam ob caussam cœnobium Fratrum Minorum adiit, infirmis precibus hanc sibi gratiam fieri, & Canticum, quod dixi, decantari rogavit.

Videte regii sanguinis feminam fortunis omnibus evolutam, & tamen patiens est; ab omnibus deseritur, illa tamen non deserit Deum: ad mendicos detruditur, quæ tot millibus mendicorum subvenit, nemini tamen male precatur. Vix quisquam vel hospitiolo eam dignatur, & tamen gratias agit. O grandem patientiam! voluntariè Deo sacrificavit, quisquis in ærumnis gratias egit. Hæc via est ad cælum: viam ire potes aliam; cælum per aliam invenire non potes.

Hinc optimè responsum à religioso sene. Rogabat illum juvenis, & quæso te, mi Pater, ajebat, juva imperitiam meam; memoria mihi nec capax, nec firma; præceptionibus onerari se non sinit. Eam ob rem unum atque unicum mihi documentum penitius velim instillari, cujus per omnem vitam oblivisci non liceat; ejus tamen generis sit, quod recta semita ducat ad cælum. Huic senex: Bene mones, inquit, unicum tibi monitum, idq; brevissimū suggeram. Sed dic, oro, potes convitiis & in-

a Francisc. Haræus die 19. Novembris.

Verum non satis est Christianæ patientiæ, ut diximus, in primo alterove gradu consistere, ad tertium etiam eluctatur; ut quod ferendum est, non patienter tantum & libenter, sed & hilariter perferatur.

§. VI.

Petrus Claræuallensis Abbas, gravi morbo affectus, & oculo altero captus fuerat. Ceterum tantum abfuit, ut ob eam cladem conceperit mœrorem, ut testaretur etiam vehementer se gaudere, quod ex duabus corporis partibus sibi inimicissimis, alterius molestia liberatus sit.

Gaudebat & Pigmenius Romanus presbyter, quod ambobus esset oculis orbatus, ne hostes Ecclesiæ cogeretur cernere. Occurrit ita illi aliquando Julianus Apostata, & blandè, sed nequiter: Diis, inquit, gratias habeo, ô Pigmeni, quòd te videam. At Pigmenius severe ac fortiter; Et ego, inquit, Deo meo gratias habeo, ô Juliane, quòd te non videam. Jacturam corporis vir iste tam pacato & hilari animo tulit, quàm generoso & forti tyrannum omnibus formidolosum & terrificum contempsit.

Non desunt exempla patientiæ, modò sint qui imitari velint. Illud è multis millibus illustrissimum tam Christianæ liberalitatis quàm patientiæ sidus emicat, Elisabetha regiæ stirpis vidua. Hæc defuncto conjuge, *a* cognatis provinciam occupantibus, cum liberis ejecta, inops, vaga, exul,

a Ludovico Thuringiæ Principe.

minis idololatræ filiolam baptiſmi percupidam reperit, eamque Chriſtianis ſacris imbuere cœpit. Vt hoc ſenſit mater, primum alapam, dein pugnum faucibus incuſſit, imo & fuſte rem egit furioſa. Sed ea fuit hominis religioſi ſubmiſſio & patientia, ut illa ipſa mulier (tanta virtutis vis eſt) cum omni familia luſtrali fonte ſit expiata. *a* Priſcis inſtar miracula fuit, quod ſubjungo.

Marco Catoni cauſſam in foro agenti, Lentulus attracta pingui ſaliva mediam dicentis frontem conſpuit. Cato ſui minime oblitus, vultu modeſte abſterſo: Omnibus, inquit, ô Lentule, affirmabo, eos plurimum falli, qui te negant os habere. Joco prorſus ingenioſo tam fœdam injuriam digeſſit.

Sed Catoni parem aut ſuperiorem adſtituo: è cujus patientia plus conſecutum eſt emolumenti. Ioannes Fernandus, beati Franciſci Xaverii in Iaponem comes, Amangutii *b* publica, ut ſolebat, via concionabatur. Hic præteriens è plebe neſcio quis, attracta præpingui ſaliva, repente in mediam inſpuit faciem: ille ſine perturbatione ulla ſputum linteolo abſtergit: ac ne verbo quidem reddito, cæptam orationem eodem prorſus tenore vultuque proſequitur. Id contemplatus ex auditoribus quidam haud imperitus rerum æſtimator (ex quo facile intelligas, ad permovendos animos facta dictis

h 5 quanto

a *E litteris Indicis Sebaſtiani Ferdinandi.*
b *Urbs eſt Iaponiæ.*

& injuriis affici? Possum, respondet. Senex iterum: Potes silere? Possum, ait, sed non semper. Potes injurias atque convitia ferre & concoquere? Hoc difficilius, sed conabor posse. Denique senex: Hoc igitur, inquit, monitum cape: Salutis via, injuriarum tolerantia. *a* Hoc monitorum monitum, hoc præceptionum epitomen puta. Nihil verius. Nam quod Augustinus dixit: Verum humilem patientia ostendit injuriæ. *b*

Atque hæc injuriarum tolerantia sæpe fructuosissima est. Spiridionem virum sanctissimum Constantinus II. Imperator è Cypro ad se in aulam evocaverat. Ille abjectissimo quo solebat habitu, lagenulam fictilem è collo pendentem, & baculum manu præferens in aulam venit. Fuit ex aulicis, qui hunc tam abjecti hominis ingressum, aulæ contemptum interpretatus, colaphum incuteret. Spiridion dicti Dominici memor alteram quoque genam promptissime obvertit. Tanta viri patientia turgidum percussorem adeo attonuit, ut repente facti veniam supplex peteret. Neque illam Spiridion negavit: hoc unum addidit, deinceps injuriis abstineret, aut certe cunctantius inferret. *c*

Recens est, quod addo. In Indiis unus aliquis è Societate JESU, pro foribus hominis

a *Ruffin. Aquil. n. 85. Pelag. libell. 15. n. 83.*

b *Augustin. ad Probam.*

c *Cæsar Baron. tom. 3. Anno 338. n. 13.*

bustissimum habet, utpote jejuniis & inedia fractum. Animum inspicis? Struthiocamelum dices; colaphos, saxa, clavos, gladios, catenas, lanceas, omnem mortis supellectilem spiritus patientiæ consumit.

Fit nonnunquam ridiculi caussa, ut scorteus thorax seu colobium *a* minutim concisum adjecto pipere ita coquatur, ut & commedi possit & digeri. Cibi olim durissimi erant injuriæ, calamitates, calumniæ, luctus, dolores, mors: at præduros hos cibos Christus patientissimo amore ita fregit, ita concoxit, ut eos jam stomachus etiam imbecillior possit digerere. Pueri puellæque & fessi ævo senes, tam crassos bolos non solum glutiunt, sed & concoquunt. Ad carcerem Agatha velut ad epulum saliare properat. Laurentius inter prunas jocatur. Invitat bestias Ignatius. Crucem & saxa Philippus Apostolus amplectitur. Ita spiritus durissima coquit: Gaudet patientia duris.

Fastidiosi nimium & imbecillis stomachi est, qui nec verbulum quidem aut injuriolam potest concoquere; quin obganniat, & obluctetur, quin cibum pæne prius revomat, quam admittat. Væ huic homini cum hoc tali stomacho: væ his, qui perdiderunt sustinentiam. *b* Hinc omnis generis morbi, hinc misera & prematura mors. Optimè dixit Hugo: Qui dolorem capitis non patimur benigne, quomodo

a Liderins Koller.
b *Eccli. c. 2. v. 16.*

quanto antecellant) cœpit cogitare apud ſe; profectò nobiliſſimum atque adeo divinum philoſophiæ genus eſſe, quod homines ad tantam æquitatem animi conſtantiamque perduceret. Dimiſſa dein concione, domum ad Fernandum venit, præcipua Chriſtianæ fidei capita legeſque probè cognoſcit: poſtremo certis precationibus, Moſiſque Decalogo ac Symbolo Apoſtolorum è catechiſmi formula memoriter hauſtis, Amangutianorum omnium primus anteactæ vitæ deteſtatus peccata, ſacro fonte renaſcitur. Hunc alii deinceps divino impulſu imitati, quorum ad quingentòs brevi pervenit numerus; & quidem ita in propoſito firmi ſtabileſque, uti per varias deinde clades & bellica infortunia, & nefarias Bonziorum conſpirationes, magiſtris ac paſtoribus haud ſemel orbati, ſuis tamen ipſi moribus ac vitæ ratione, Chriſtianam fidem & diſciplinam in hoc uſque tempus religiosè coluerint. Origo meſſis tam copioſæ in ſolo ſterili, Chriſtiana fuit patientia.

§. VII.

Narrant Principem pro ſymbolo habuiſſe pictum ſtruthiocamelum, addita inſcriptione: *Duriſſima coquit ſpiritus.* Struthiocamelus (res nota) ferream roſtro ſoleam præfert, ut ſui ſtomachi vires oſtendat, qui etiam ferro digerendo valeat. Vir è ſolido patiens nullum non ferrum concoquit. Corpus hominis iſtius ſpectas? ſtomachum plerumque non robuſtiſ-

num magnes eſt viduitas. Doctus es? & tu quoque ſuſtine, ne non tantum indoctus, ſed & fatuus habearis. Quiſquis impatiens eſt, ſtultus eſt. Indoctus es? æquum eſt, ut non minus ſuſtineas, quàm docti. Ergo remigem tu cogita in procelloſiſsimo mari. Sanus es? ſuſtine, ut ſanus maneas: morborum omnium deterrimus eſt impatientia. Ægrotus es? jam maxime ſuſtine: prima patientiæ opportunitas eſt morbus.

Conſummatiſsima Chriſtianorum Philoſophia eſt, *Bona facere, & mala pati.* Et quod mireris, ad ipſam impatientiam opus eſt patientia, & ſæpe magna. Expectat quis inimicum in inſidiis, famem perfert, negligit ſomnum, tolerat frigus, exponit ſe periculis. Ecquid tandem meditatur hic homo, tot incommodorum tam patiens? Vt acceptæ injuriæ impatientiam potenter exerat in adverſarium. Saul Hebræus rex impatientiſsimus Davidem à cantatricibus puellis ſibi prælatum, quam prolixa uſus eſt patientia, ut illius, quam ſibi fingebat, injuriæ impatientiam inſignite proderet. Abſalon patientiſsimus nequam, ſic loquar, patientiam biennem exhibuit ſtrenue, ut tandem impatientiam, quam è violata ſorore conceperat, inſigni flagitio patefaceret. De his talibus appoſitiſsimè dixit Hieremias vates: ut inique agerent, laboraverunt. a Conceperunt dolorem, & pepererunt iniquitatem. b Calicem mundi biberunt,

a *Hierem. c. 9. v. 5.* b *Pſal. 7. v. 15.*

quomodo pro Christo capitis abscissionem patiemur? a

O delicati nimium & impatientes! militiæ agimus! quid hic lautitiam & cupedias sectamur? arma potius, arma quæramus, & ante omnia clypeum patientiæ. Et sciamus victoriam omnem esse sitam in perferendo. b Omni hominum ordini, ætati, sexui patientia non decora tantum, sed & necessaria est. Iuvenis es? sustine; plus virium & roboris habes. Senex es? sustine; major tibi prudentia, longior est experientia, quæ vires suggeret. Vir es? sustine, & eum age quem profiteris. Femina es? sustine, & Christianam esse te memento, quæ etiam in ignibus duret. Servus es? sustine, ut saltem animi tui sis dominus. Pauper es? sustine, ne malum tibi geminet impatientia. Dives es? sustine, ut tibi tuus etiam in cælo thesaurus crescat. Tui juris es? sustine: nemo vere liber est, nisi qui patiens est. Religiosus es? sustine: nam ideò viam arctam ingressus es, ut quam plurima patiaris. In conjugio vivis? sustine, & cogita conjugium metropolin esse omnium molestiarum. Cælebs es? sustine; satis tibi sit uxore ac liberis carere, molestissimis oneribus. Virgo es? sustine: nam virginitas, ut Ambrosius vult, facit Martyres, sed non sine pugna. Vidua es? sustine, afflictio-

a *Hugo de claustro animæ.*

b *Virgil. Quicquid erit, superanda omnis fortuna ferendo est. l. 5. Æneid. ante finem.*

omne verbulum caſu elapſum ad injuriam capitalem trahimus. Hieronymus ad Euſtochium, Pauli Apoſtoli patientiam in laboribus plurimis, in carceribus abundantius, in plagis ſupra modum, in mortibus frequenter *a* exercitam proponit. At nos rebus leviſſimis offendimur. Cibus eſt inſulſior? mox eum impatientia invadit. Calix frangitur? non ſe continet impatientia. Menſa concutitur? protinus bilis ſe prodit. Vinum effunditur? quamprimum furit impatientia & vociferatur

Pone crucem ſervo —— *b*

Ad hanc oris intemperiem, impatiens ſeſe animus effundit. Sed ô quanto melior eſt patiens viro forti; & qui dominatur animo ſuo, expugnatore urbium? *c* Quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ. *d* Cæci mortales, quod patimur, attendimus; præmium, quod patiendo meremur, non cogitamus.

Hic mire juverit, Chriſtianam Dialecticam probe callere, & inter adverſa, nervoſiſsimis, & ut vocant, cornutis ſeſe argumentis ſtringere. Ea ſunt hujuſmodi.

Primum: Id quod pateris, aut jure pateris, aut injuria. Sive: Aut calamitatem hanc meritus es, aut non es meritus. Quid ais? utrum dicis? Si jure, merito vexaris, dic, oro, quid contra habes hiſcere? cur luere

a 2. *Cor. c.* 11. *v.* 23.
b *Iuvenal. ſat.* 6. *v.*218.
c *Prov. c.* 16. *v.* 32.
d *Iac. c.* 1. *v.* 12.

biberunt, & amici diaboli facti sunt. Bibunt calicem, absinthium potant, calamitates etiam gustant, sed amarum hoc poculum aliis propinant; ubi Theramenes venenum in carcere hausturus: Propino, inquit, hoc Critiæ: reddensque poculum servo publico: Vide igitur, ait, ut hoc ad eum continuo perferas. a Fuerat autem Critias è triginta tyrannis crudelissimus, & caussa Theramenis necati.

a *Valer. l. 3. c. 2.*

§. VIII.

Ita illi hominum impatientissimi suas calamitates in alios etiam, quantum licet, derivant, ne soli sint miseri. Ita contemptis legibus divinis malum pro malo, maledictum pro maledicto reddunt.

Quam longe aliter Christus, qui cum malediceretur, non maledicebat; cum pateretur, non comminabatur. a Quam longe aliter & Paulus, qui: Maledicimur, inquit, & benedicimus; persecutionem patimur, & sustinemus; blasphemamur, & obsecramus. b Christus absinthiten bibit, crucem pertulit, sed hunc amarorem hostibus non propinavit, eos, qui se crucifixerant, non similiter, in crucem rapi voluit: Dimitte illis, exclamat, ego pro eis calicem hunc amarissimum exhauriam.

Quam vero nos longè aliter, nec ad magistri exemplum: turbamur minimis, omne

a 1. *Pet. c. 2. v. 21.*
b 1. *Cor. c. 4. v. 12. &* 13.

famam, quam amisisse putas. Nam obtrectatores tui possunt quidem invitum te vituperare, facere vituperabilem non possunt. Grandius est bona fama, quam ut uno oris flatu dissipetur. Excellentiæ cujuspiam signum sit, in vulgi linguas quasi scopulos incidisse. Veniet dies, quæ loquacibus his cicadis silentium indicat. Esto patiens, & notum te vulgus faciet, clarum virtus, conscientia securum. Tu ergo perditis & spretis omnibus eam ipsam, quam tibi nemo unquam eripiet, virtutem, & in primis patientiam amplectere: hæc una tibi pro omnibus satis est. Sic ab aurium & sermonum procellis cubiculum cordis ingredere, cui si sua est tranquillitas, habes ubi jurgiorum fessus requiescas, & in sinu gaudeas. Sic non famæ tantum, sed vitæ quoque damna non senties.

At doles quod malam habeas uxorem. Magis tibi dolendum esset, si uxor tua malum haberet virum. Nam uxor mala, si eam toleras, virum faciet bonum. Et Platonis placita nosti, longe pejus esse, injuriam facere, quam pati. Huc Varronis a monitum spectat, vitium uxoris aut corrigendum, aut ferendum esse. Dicti ratio brevis & elegans datur: Qui vitium emendat, uxorem præstat commodiorem; qui fert, seipsum facit meliorem. Sed nimis mala est, inquis. Teipsum culpa; hoc tibi malum tu elegisti. Hoc jugum sponte susceptum luctando & calcitrando

i... non

a *Varro in Satyra Menippea.*

luere non vis, quod deliquisti? cur exedere recusas, quod intrivisti? Sed injuria, inquis, isti aut illi me affligunt; supplicium tam grande meritus non sum. Esto. Hic igitur nobilissimam patientiæ occasionem observa, hic amplissimum merendi campum considera; & utere opportunitate. Aurum est, gemma est, vel levissima molestia pro Christo tolerata. Plus pateris, plus auri, plus gemmarum congeris. Sed brevius tecum agam: Aut juste pateris, aut injuste: si juste, justitia te confirmet; si injuste, innocentia te soletur.

Addo Argumentum alterum: Aut probus es, aut improbus. Probus es? Gaude, ac tibi ipsi gratulare: Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, quantacunque mala. Improbus es? Iterum gaude, & divinam clementiam extolle, quæ corripit, ut ad frugem corrigat; quæ flagellat, ne damnet.

Addo tertium: Malum quo premeris, aut sanabile tibi videtur, aut insanabile. Si sanabile, acquiescendum spei; sin insanabile, acquiescendum necessitati. Ægrotas? Hoc age, ut valeat animus, qua in re ipse te morbus juvabit.

Amisisti pecuniam? vide, ne simul amittas & patientiam, & duplex incurras damnum. Pecuniam perdidisse plurimis profuit: tibi profecto non oberit, modo patientiam retineas, pecunia longe pretiosiorem.

Amisisti famam? crede mihi, si retines bonam conscientiam, non tam amisisti famam,

flictemur innumeris (neque enim aliter hæc vita constat) cur non hæc omnia volentes & libentes patimur? Certè patienda sunt ista. Si patienter id fiat, minus est laboris, plus præmii: sin impatienter & repugnanter, plus est laboris, & nihil præmii, sed plurimum supplicii.

An non igitur longè conducibilius est Deo velut hostiam patientiæ, quam diabolo ut victimam impatientiæ transcribi? David sexcentis insidiis perfidi Saulis appetitus, è tot latibulis ferarum excussus, tam vario mortis discrimine fatigatus, in has denique voces erumpens: Si Dominus, inquit, incitat te adversum me, odoretur sacrificium. *a* Si visum est optimo Deo, vel affligere me, vel penitus necare me, idque, ô Rex, tua manu, nil contradico; fiam Deo sacrificium, hostia Dei cadam voluntaria.

Ita prorsus loquatur æger, dicatque: Mi morbe, mi dolor, si Dominus incitat te adversum me, odoretur sacrificium. Sic & pauper dicat: O mea paupertas, si Dominus incitat te adversum me, odoretur sacrificium. Ita probris & obtrectationibus notatus libere proclamet: Adeste calumniæ, & omnis exercitus infamiæ, si Dominus incitat vos adversum me, non repugno, odoretur ille hoc sacrificium. Nec aliter suos quisque inimicos ac æmulos inclamet: Adeste viri, & linguis ac dentibus me discerpite. Si vos Dominus adversum me incitat, ego me

a 1. *Reg.* c. 26. v. 19.

non evadis, ſed exaſperas. Hic ſola reſtat patientia. Ferendum eſt, quod deponi nequit, tametſi premat.

At filii te affligunt. Fortaſsis & tu aliquanto afflixiſti patrem; & necdum natus, ſed antequam naſcereris afflixiſti matrem. Malos habes filios? tibi ipſi gratias age, quod eos non melius educaveris. Tales plerunque ſunt liberi, quales à parentibus educantur. Malis principiis occurrendum eſt. A primis annis inſtillanda pietas; tenera digitis convelluntur, mollia facile flectuntur. Qui ramulum differt flectere, arborem jam tortuoſam & duram fruſtra curvare tentat. Deinde quid mirum eſt, ſi tui te filii offendunt, cum tu filius quotidie offendas eum, qui noſtrum omnium eſt pater. Ergo quod facis, patere. Atque adeo, ut vides, in rebus omnibus neceſſaria eſt patientia. Indociles ac miſeri ſunt, qui neceſsitatem non in rationem vertunt. a

a Die nit auß der Noth ein Tugendt machen.

§. IX.

Hædus, ut Mythologi docent, cum videret hædos alios ad cultrum trahi, & jugulari in victimas ipſe fuga elapſus in lupos incidit. Hic carnificum medius & jam exſpes: Si moriendum, inquit, mihi erat, an non præſtabat Diis immolari, quam à lupis lacerari? Prudenter omnino, & ſupra ingenium hædi. Ita omnino Chriſtianus dicat; Cum ea lege naſcamur, ut in miſeria ſimus, & incommodis conflictemur

Deo tolerant; nulla eis ſine nubecula præterit dies.

Beata Tereſa, illud Hiſpaniarum ſidus, Virgines ſuas ad omnigenam virtutem identidem hortabatur, ad nullam vero magis quam ad conſtantem pro Chriſto tolerantiam. Erubeſcerent proinde, ſi aliud iter cuperent inſiſtere, quam quod ſponſus ſignaſſet cruentis veſtigiis. Hoc Tereſa à Chriſto didicit, qui eam ſic fertur allocutus: Meritum non in fruendo, chariſſima, ſed in operando, patiendo, amando ſitum eſt. Vitam meam aſpice dolore & paſſione plenam. Semel duntaxat in monte Thabor gloriæ ſcintillam edidi. Nec mater mea ſine maximis doloribus fuit. Nam ex quo illam Simeon perferendi doloris commonuit, id luminis à Patre meo accepit, ut omnia, quæ ego decurſu vitæ paſſurus eram, viderit. Plurimi amicorum, qui in eremo vixerunt, quamvis aſſidue cum diabolo ac ſecum ipſi luctarentur, tamen multo tempore omni ſolatio caruerunt. Crede mihi filia, quem Pater meus majore amore proſequitur, hunc majoribus etiam laboribus exercet, & his reſpondet amor. Hoc iter eſt veritatis. Me reſpice & mea vulnera: dolores tui nunquam hactenus huc pertigerunt. a Hæc filiæ Chriſtus. Inde Tereſa patiendi cupidiſſima, non aliam vivendi cauſſam ſibi eſſe dicebat, quam ut Dei nomine quamplurima pateretur.

a *Franciſcus Ribera in ejus vita, l.4.c.17. propius finem.*

vobis non subtraham: pergite, mordete, laniatæ victimam aræ destinatam, odorabitur Deus hoc sacrificium. Ita me Deus amet, hoc suavissimum patientiæ carmen est.

Quod prisci dicebant: *Nulla dies sine linea*, id usurpandum hic Christianis, *Nulla dies sine nubecula*. Quotidie aliquid pro Christo tolerandum. Jobus septennio toto non tantum cælum nubilum, sed & ferreum expertus est; acerbissime tractatus à satana, omnes tamen satanæ vires infregit patientia.

Paulus non rorantes tantum nubeculas, sed nimbos, cataractas, a grandines tulit; tam crebris impetitus fulminibus, ac si omnes in eum unum diaboli collineassent: tam gentes, quam Iudæi suam in illum sævitiam acuebant. Hinc longissimum ærumnarum catalogum texens: In laboribus, inquit, plurimis, in carceribus in plagis, in mortibus quotidianis. Ter virgis cæsus, semel lapidatus, ter naufragium passus, in vigiliis multis, in frigore & nuditate, in fame & siti, in jejuniis multis suam Orbi patientiam probavit.

Quis Sanctorum sine lucta & patientia coronatus est? Abel justus occiditur, Noe plurifariam exagitatur, Abraham ærumnis multiplicibus conflictatur. Et ne in immensum extendam volumen, quære, & invenies singulos adversa passos. Solus in deliciis Salomon fuit, & forsitan ideo corruit. Amici Dei quotidie aliquid pro Deo

a Wolckenbrüch.

re, non conqueri, non excuſare ſe; non homines, non alias res creatas culpare; ærumnas ſuas, non ut ſua mendici ulcera, proponere, ſed eas ſilentio velare; ultionem nullam cogitare, ſed omnia tam præterita, quam præſentia & futura Deo, ejuſque ſanctiſsimæ voluntati pleniſsime tranſcribere: Faciat Deus, quod bonum eſt in oculis ſuis. Ferendo & cedendo vincimus.

3. Vere patiens, injurias non ſolum non vindicat in inimico, ſed inimicum etiam amat, pro inimico orat, imo etiam beneficia in inimicum collocat. Atque ut hoc rite faciat, occaſiones id faciendi ſedulo captat. Patientia vera, inquit Gregorius, a ipſum amat quem portat. Nam toleraſſe & odiſſe, non eſt virtus manſuetudinis, ſed velamentum furoris.

4. Vere patiens (quod probiſsime obſervandum) in omnibus quæ angunt, turbant, urunt; in quibuſcunque demum adverſis ſe quamprimum ad Chriſtum crucifixum, velut præſentem ſibi convertit, eumque his talibus vel ſexcenties vel millies uno die alloquitur: *Domine Ieſu, da mihi veram patientiam.* Subinde ſolis duabus voculis: *Domine Ieſu*, affectum ſuum applicat. Hæc alloquia roborant, hi affectus calefaciunt, hæ ad Chriſtum converſiones ſolantur & erigunt.

5. Vere patiens proponit ſibi diverſa eorum exempla, qui ſingulariter excelluerunt hac virtute. His inſpectis ita ſecum

a *Gregor. in Ezech.*

Hinc sæpius toto animo ita solita est precari : Domine Jesu, non aliud à te flagito, quam *aut mori*, *aut pati*. Perinde si diceret : Tamdiu patiendi tempus est, quamdiu moriendi non est. Ergo mori vult, qui pati amplius non vult.

Certè Servator jam morti proximus, *Consummatum est*, exclamat. Quod debui, pertuli : ad omnem Patris voluntatem passus sum omnia mihi patienda. Subjunxit : Pater in manus tuas commendo spiritum meum; & quem commendavit, emisit : nihil, enim quod ulterius pateretur, fuit ; omnem calicis amarorem ad guttulam exhausit. Cum ergo defuit *Pati*, secutum est *Mori*. Quisquis inter animosos Christi amicos censeri cupit, hoc idem calidis suspiriis sæpius roget : Domine JESU, aut Pati, aut Mori. Si nondum dignus sum mori pro te, dignus sim pro te Pati.

ACTIONES
PATIENTIÆ.

1. Prima, & altera, tertiaque, adeoque primaria patientiæ actio est Tolerantia injuriarum, cum non solum reus, sed & innocens cum Job de se affirmat: Non peccavi, & in amaritudinibus moratur oculus meus. *a* Oraculum est ab Apostolorum Principe : Melius esse benefacientes, quam malefacientes pati. *b*

2. Veræ patientiæ est, non murmurare,

a *Iob. c.* 17. *v.* 2. b 1. *Pet. c.* 2. *v.*20.

uno omnes fulmine potuiſſet ſternere rogaſſet potius cum filio : Pater, dimitte illis, quia neſciunt quid faciunt.

8. Verè patiens non fugit conſortium eorum, quos ſibi ſentit adverſarios; imo quærit, ut ſemper præſto ſint a quibus exerceatur ad patientiam. Ita Alexandrina dives matrona ab Athanaſio Antiſtite viduam ſibi in domo ſua gratis alendam petiit, non morigeram, & placidis moribus obſequioſam, ſed iracundam, garrulam, rixoſam. Atque hanc demum impetravit, & magnas Præſuli gratias egit, quod occaſionem nacta eſſet exercendæ patientiæ. Rem fuſius narrat Caſsianus collatione 18. c. 14.

9. Vere patiens omnem impatientiam, quam in ſeipſo deprehendit, quam primum punit, & interim ſibi ipſe concionatur : En delicate martyr, en hominum impatientiſsime, hoc jam lucraris, quod ipſe ſentis. Res adverſas impatientia tua non ſuſtuliſti, ſed auxiſti. An neſcis? Impatientia malum malo cumulat. Ergo

Perfer & obdura; dolor hic tibi proderit olim,
Sæpe tulit laſsis ſuccus amarus opem.
Leniter ex merito, quicquid patiare, ferendum eſt. a

Quando autem negare non potes, quod inferorum cruciatus vel centies ſis meritus, tolera igitur minutulas has ſeu moleſtias, ſeu injurias, & gratias age pro tam brevi & miti inferno.

a *Ovid. l. 3. Amor.*

ratiocinatur. Tu non poteris quod iſti & iſtæ? En tot millia beatorum cælitum, quanta patientia eo ſe penetrarunt per arctam ſemitam, per oſtiolum anguſtum. Imo tot etiamnum ſuperſtites in oculis ſunt, qui mirabilem in adverſis tolerantiam exercent. Quid tu horum impatientiſſime mortalium? Illi præeunt magnis paſſibus, tu non ſequeris? exempla vides, non imitaris? Num cogitas cælum aſcendere non probe contuſus, ſine vulnere, ſalva pelle, pede inoffenſo? Ad paradiſum non per paradiſum, nec per viridaria itur, ſed per dumeta. Patientia in rebus omnibus maxima eſt opus. Calamitatis cujuſcunque remedium eſt patientia.

6. Verè patiens quotidie primo mane Deo ſe quam integerrime offert ad omnia toleranda, undecunque demum ea proveniant; ſimul ingens in animo patiendi deſiderium excitat, & una firmiſsime apud ſe ſtatuit adverſa omnia velut è manu Dei ſuſcipere. Hic idem veſperi Deo gratias agit, non tantum ob beneficia, & ob res ſecundas, verum etiam ob adverſas & triſtes, quas itidem beneficii loco numerat.

7. Veræ patientiæ eſt, non tantum manus à verberibus, ſed etiam linguam à verbis impatientiam olentibus, imo & oculos à torvo aſpectu, imo & cor, atque hoc maxime à furioſis cogitationibus continere. En Matrem Domini, quæ adeo nihil vindictæ ſpirabat, nemini male precata; ut ſi filii ſui crucifixores, & hoſtes

1. Non quid feras, ſed quemadmodum feras, intereſt.

2. Speremus quod volumus, ſed quod acciderit feramus.

3. Feras, non culpes, quod vitari non poteſt.

4. Tanto quiſque minus doctus eſt, quanto minus patiens.

5. Patientia tam non eſt in proſperis, quam fortitudo non in mollibus, quam luctus non in lætis ac jocularibus eſt.

6. Ille vere patiens eſt, qui adverſis conteritur, nec tamen ab animi tranquillitate dimovetur.

7. Non minor eſt victoria hoſtem tolerare, quàm vincere.

8. Melior eſt conditio patientis injuſtè, quam facientis.

9. Sapientiæ comes patientia.

CAPVT VI.

Roſa Centifolia,

ſeu,

Reſignatio, vel Indifferentia.

ROSA Centifolia Campaniæ potiſsimum nota, numeroſo gaudet foliorum ordine. *a* Huic flori eam virtutem, quam Reſignationem ſeu Indifferentiam vocant, conferimus. Virtus longe nobiliſsima, de qua quinque libris Heliotropii egimus; nihilominus hic alia, occurrunt ſuper

a Tauſentguldin Bluem/ Tauſentguldin Roſen.

10. Vere patiens selectissimis è sacra pagina sententiis se armat : Quales sunt :

1. Si bona suscepimus de manu Dei, mala quare non suscipiamus ? *a*

2. Patientia pauperum non peribit in finem. *b*

3. Doctrina viri per patientiam noscitur. *c*.

4. Ne dicas : Reddam malum pro malo. Expecta Dominum , & liberabit te. *d*

5. Vsque in tempus sustinebit patiens, & postea redditio jucunditatis. *e*.

6. Si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam , præbe illi & alteram. *f*

7. In patientia vestra possidebitis animas vestras. *g*

8. Si sustinebimus , & conregnabimus. *h*

9. Quoniam servasti verbum patientiæ meæ, & ego servabo te ab hora tentationis. *i*

Neç veterum gnomas spernit patiens, sed eas sibi applicat , in rem suam convertit, & amplum ex iis fructum consequitur. Quales sunt :

1. Non

a *Iob. c. 2. v. 9.*
b *Psal. 9. v. 19.*
c *Prov. c. 19. v. 11.*
d *Prov. c. 20. v. 22.*
e *Eccli. c. 1. v. 29.*
f *Matt. c. 5. v. 39.*
g *Luc. c. 21. v. 19.*
h *2. Tim. c. 2. v. 12.*
i *Apoc. c. 3. v. 10.*

cum Theologis voluntatem ſtatuimus. Primam illi Pietatis ſeu Conditionatam: alteram Decreti ſeu Abſolutam vocant. Ad rem Virgo beatiſsima vicem filii, Hieremias vicem civitatis doluit graviſsime. Nec malus aut inanis hic dolor fuit, quia fuit rationi conformis. Nihilominus illa decreti & Abſoluta ſtetit firmiſsima, quia divinæ Voluntati juncta indiſſolubili nexu. Hac voluntate filium crucifigi Virgo Maria, hac eadem Hieremias Propheta civitatem everti voluerunt, & quidem ideo, quia id divinæ placuit Voluntati. Inde Bernardus, eximius Virginis cultor, veriſsimè affirmat: Intemerata Virgo ſemper habuit continuum aſpectum ad Dei beneplacitum promptumque conſenſum. *a*

Birgitta ſanctiſsima vidua, in iis quæ vidit cæleſtibus oſtentis Virginem introducit loquentem his omnino verbis: Quando conſiderabam loca clavorum in manibus & pedibus (filii) quos ſecundum Prophetas crucifigendos audivi, tunc oculi mei replebantur lacrimis. Et cum filius meus inſpexit oculos meos lacrimantes, triſtabatur quaſi ad mortem. Cum vero conſiderarem potentiam Deitatis ejus, conſolabar iterum, ſciens quod ipſe ſic vellet, & ſic expediret; & omnem voluntatem meam conformavi voluntati ejus. Sic ſemper erat lætitia mea mixta cum dolore. *b*

Mira-

a *Bernardin. tom. 2. ſerm. 51.*

b *S. Birgitta in Revel. l. 1. c. 10. circ. med.*

ſuper hac virtute diſſerenda. Sed noſtri hoc loco inſtituti eſt ſummam rem complecti, & in pauca conferre. Iſtud jam agimus.

§. I.

Virgo beatiſsima hac Reſignationis virtute prædita fuit modo prorſus incredibili. Teſtem hic laudo divum Antoninum, qui de hac virginis Reſignatione obſtupeſcendum quid, & piis auribus vix credendum aſſerens: O Domina, inquit, ita divinæ voluntati conformis fuiſti, ut audeam dicere, ſi nullus fuiſſet qui filium crucifigeret, ut adimpleretur voluntas Dei, ipſa illum in cruce poſuiſſes, & clavis affixiſſes. Neque enim minoris te obedientiæ fuiſſe credendum, quam Abraham, qui proprium filium propriis manibus Deo obtulit occidendum & comburendum. a Nec aliter ea de re locutus Gerſon: Ipſa, inquit, ſi Deus juſsiſſet, filium crucifixiſſet. Nam quod divinus Paulus de cæleſti Patre aſſerit: Proprio filio non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum; idem de Matre aſſerendum: Proprio filio non peperciſſet, ſed illum pro nobis tradidiſſet. Sed nunquid hæc Mater, dum filii tormenta ſpectabat, non inter ingentes dolorum fluctus volvebatur? Quantis enim lacrimis Hieremias vates Hieroſolymæum excidium deflevit? utique divinum in ea clade arbitrium agnovit. Hic duplicem cum

a *Antonin. part.* 4. *tit.* 15. *c.* 41. §. 1.

pervenit: per hanc mirifice firmantur omnes. Neque fieri poteſt, ut quis ullam animi tranquillitatem obtineat, niſi in hujus virtutis palæſtra ſit exercitatiſſimus. Semper claudicat, qui non in omnibus divinæ voluntati reſignatiſſimus vivit, ut quovis momento poſſit dicere: Mihi perinde eſt, prout Deus voluerit. Velle divinum, ac meum velle unum eſt.

Deinde, vis hujus virtutis & natura in hoc conſiſtit, ut homo ſeipſum totum cum rebus ſuis omnibus in Dei manu reponat velut pilam, qua Deus arbitrio ſuo datatim ludat. Exempli gratia, Quærat Deus ab homine: Dives an pauper mavis? Domine prout tu vis. Ægrotare an bene valere deſideras? Domine, quod tu mihi judicaveris fore expedire magis. Contemni an honorari ac ſuſpici potius aſpiras? Domine tu ſcis quia amo te, & ob iſtum in te amorem in æquilibrio ſto. Honorem aut contemptum da proſpera an adverſa, æq; parato animo ſuſcipiam. Non nego, ſi meam naturam, propenſionem ſpectem, honorari ſolum cupio; ſi tuam voluntatem reſpiciam, contemni non refugio. En habes me ut pilam, modo in manu tua ſim.

Tertio, Effectus hujus virtutis ſunt; jucunda facilitas ad omnia ſeu facienda ſeu perferenda, magnum animi lumen, continua mentis tranquillitas. Quiſquis non eo modo, quem hic expreſſimus, divinæ Voluntati deditius eſt, tenebris ſæpius circumfundetur, plurima difficillime faciet, ſolidam mentis tranquillitatem nunquam obtinebit.

Mirabimur fortasse, qui potuerit Virgo filium in crucem actum suismet oculis spectare, & non animo linqui, ac corruere sub cruce. Da matrem, quæ hæc talia in unico eoque amantissimo filio cogatur cernere, cujus tamen cor mœrore non contabescat. Quomodo igitur Virgo spectaculum tam infandum in unigenâ suo exhibitum & oculis & auribus accepit? & tamen stetit, tamen animo non concidit, tamen ad ultimum usq; actum tam cruentæ tragœdiæ duravit: una atque unica Resignationis virtus in statu Matrem tenuit. Probabilissimum est, Virgineam hanc Matrem, quod per omnem vitam solenne habuit, tum maximè fecisse. Indubie ad omnia illa tam oculorũ quam aurium acerbissima vulnera illud assidue secum ingeminavit: *Ita Pater, ita mi Pater, quoniam sic placitum fuit ante te. Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbũ tuum*, secundum voluntatem tuam. Hæc millies, bis millies, & sæpius vel uno die dixisse animo credibile est.

Voluisset illa quidem omnes filii cruciatus suo corpore exhaurire, sed quia Deum cognovit velle, ut eos perferret filius, suam voluntatem divinæ perfectissime subjecit, illud identidem suspirando: *Fiat mi Deus, fiat voluntas tua.*

§. II.

Ut hujus Virtutis, quam Indifferentiã seu Resignationem vocamus, indolem penitius exploremus, hæc nobis consideranda.

Primò. Hæc virtus principium ac fundamentum est omnium virtutum. Absque hac nulla virtus ad sui perfectionem

perve-

foro veneat. a Hoc curarum Patri optimo relinquunt, qui non dabit pro pane lapidem, pro pisce scorpionem, pro pharmaco venenum. Ita fit, ut hominis istius ita Deo fidentis,

Lætus in præsens animus, quod ultra est
Oderit curare: & amara læto
Temperet risu. ——— b

Deus & in hoc, & in illo, & in isto, & in omnibus providebit.

a Fragen nit was Korn gilt.
b *Horat. l. 2. carm. odâ 16.*

§. III.

Ego mihi certus persuadeo, si paullò altiùs humanæ menti posset imprimi, quàm hæc Resignationis virtus & Deo accepta, & nobis supra modum fructuosa sit, neminem Christiani sanguinis futurum, qui non nervis omnibus & toto pectore huic sese virtuti dederet. Hoc enim est & in Deum, & in homines cor rectum gerere. Augustinus id disertissimè docens: Qui sunt, inquit, recto corde? Qui omnia quæcunque in hac vitâ patiuntur, non ea tribuunt insipientiæ, sed consilio Dei ad medicinam suam, nec præsumunt de justitia suâ, ut putent se injustè pati quod patiuntur; aut ideo esse Deum injustum, quia non plura patitur qui plus peccat. Aliquid sentis, sive secundùm corpus, sive secundùm dispendium rei familiaris, sive per orbitatem aliquam charissimorum tuorum; noli respicere eos, quos nosti iniquiores te. Non enim

Quartò : ad acquirendam hanc virtutem unicè facit seipsum amore sui exuere. Qui semet tam calide amat, qui suis commodis tam studiosè invigilat, qui suum judicium tam prompte adorat, nunquam serio poterit affirmare : Volo, quod vult Deus. Talis in rebus adversis timidus, in secundis turgidus, in neutris male quietus est.

Ille unus felix & tranquillus, qui in una atque unica Dei voluntate conquiescit: quidquid enim agit, ad perpendiculum divinæ voluntatis velut aurum ad libellam examinat. Et quia se in omnibus divinæ providentiæ ac voluntati plenissimè committit, nihil anxie facit : scit enim, quam providum habeat, quam & benevolum etiam in minimis curatorem, de quo sibi securissime polliceri ausit, res suas longe melius quam ab ullo mortalium, quam etiam à seipso curandas. Qui in alto mari navigant, undequaque nil aliud nisi mare vident :

——— *Cœlum undique & undique pontus :* a

itaque sese ex integro divinæ Providentiæ & arbitrio committunt, Deum undique & undique Deum, & in Deo sapientissimam simul & amantissimam tam rerum suarum, quàm omnium aliarum dispositionem cernunt. Hi veluti infantes feliciter, & à tetricis curis alieni vivunt; neque quærunt, quanti frumentum in foro

a *Virgil. l. 2. Æneid. tertia pag. post init. & l. 5. Æneid. initio.*

Deum, si providentiam ejus irriseris, si dixeris in animo tuo : Vere non curat Deus res humanas : si curaret res humanas, ille latro tantum haberet, & ego innocens indigerem? Perverso corde factus es: veniet judicium illud, apparebunt omnia, propter quæ ista omnia faciat Deus : & tu qui noluisti in hac vita corrigere cor tuum ad rectitudinem Dei, & te ad dexteram præparare, ubi laudabuntur omnes recti corde, eris ad sinistram, ubi tunc audies : Ite in ignem æternum, qui præparatus est diabolo & angelis ejus. Et nunquid erit tunc tempus corrigere cor ? Peccas, & parcit ; adhuc peccas, adhuc parcit, & adhuc addis. Quam diu patiens est Deus ? Senties & justum Deum. Ecce, cum loquor, muta cor, & factum est, quod tam sæpe & tam diu clamatur ut fiat, & quod æternam pœnam parturit si non fiat. a

Quæstiones subinde serimus sterilissimas, & quæ non tantum ad farinam nil faciant, sed nec ad doctrinam quidquam adjiciant. Quid ad me, & scire quid juverit, quæ mater Evandri, quæ Hecubæ nutrix fuerit ? Penelope an Cleopatra verba sæculo suo dederit : Num Didymus grammaticus quatuor millia librorum scripserit : Num Ulysses extra notum veteribus orbem tamdiu freto jactatus sit : Quot Acestes annos vixerit : Quam patriam Homerus habuerit. Quid hæc ad mores, quid ad cælum ? His non multum absimiles sunt, & subinde magis

a *Aug. tom. 8. in Ps. 63. mihi pag. 266.*

forte audes dicere justum te, sed nosti pejores te, & florere in istis, & non flagellari, ut displiceat tibi consilium Dei;& dicas: Ecce puta peccator sum,& propterea flagellor: quare ille non flagellatur, cujus novi tanta flagitia! Quantumcunque mali fecerim ego, nunquid ego tantum feci, quantum ille? Distortum est cor tuum. Quam bonus Deus Israël, sed rectis corde! Tui autem labuntur pedes, quia zelas in peccatores, pacem peccatorum intuens. Sine curare; novit Deus quid agat, qui vulnus novit. Non secatur alius. Quid si desperatur? quid si propterea tu secaris, quia non desperaris? Patere ergo quicquid pateris, recto corde: novit Deus, quid tibi donet, quid tibi subtrahat. Quod tibi donat, ad consolationem valeat, non ad corruptionem: & quod tibi subtrahit, ad tolerantiam valeat, non ad Blasphemiam. Si autem blasphemas, & displicet tibi Deus, & tu tibi places, perverso corde & distorto es:& hoc pejus, quia cor Dei vis corrigere ad cor tuum, ut hoc ille faciat quod tu vis, cum tu debeas facere quod ille vult. Quid ergo? Vis detorquere cor Dei, quod semper rectum est, ad pravitatem cordis tui? Quanto melius ad rectitudinem Dei corrigis cor tuum? Duo tibi modò proposita sunt, elige, cum tempus est. Si recto corde fueris, ad dextram eris, & laudaberis. Quomodo? Venite benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi. Perverso autem corde si fueris, si subsannaveris

Deum

Quæstio omnium optima & scitu dignissima. Responsum ad hanc non ab uno alterove petendum, sed à pluribus. Igitur Theologorum omnium ore sic respondemus: Vera hominis Christiani sanctitas consistit in conformitate cum lege æterna, quæ est in mente Dei.

Lex æterna est Voluntas divina: quidquid enim in specie per omnem sæculorum seriem operatur, hoc simul & semel ab æterno voluit & decrevit. Is autem eximiè perfectus, is verè sanctus est, cujus voluntas, & ab eâ prodeuntes actiones, æternæ legi, hoc est, menti ac voluntati Dei exactè conformantur. Nam Dei voluntas cùm reipsa sit eadem cum intellectu divino, & ideò legi æternæ necessario conformis, cui ex æquo respondet, hinc ipsa pariter mensura est & regula sanctitatis. Et quia hæc conformitas in Deo est infinita, hinc pariter infinita est ejus sanctitas: in homine verò, in quo omnia sunt finita, suos illa limites habet; ita tamen, ut semper possit crescere. Hinc tantò sanctior est homo, quantò æternæ legi, seu divinæ voluntati conformior. Res liquidissima.

Deinde, Sanctitas consistit in amore seu conjunctione cum Deo, quæ origo est sanctitatis. Hinc luculenter cernimus, in homine illo majorem esse sanctitatem, in quo deprehendimus arctiorem cum Deo divinaque voluntate conjunctionem. Qui Deo conjunctior, is & sanctior.

Tertio, Sanctitas, ut eam beatus Dio-

nocivæ, anxiè indagare, quinam Sanctorum aliis ſint in cæleſti palatio ſublimiores. Hunc talem curioſulum optimè mones religioſiſſimus ſcriptor: Noli, ait, inquirere, nec de meritis Sanctorum, quis alio ſit ſanctior, aut quis major fuerit in regno cælorum. Talia generant ſæpe lites & contentiones inutiles, nutriunt quoque ſuperbiam & vanam gloriam: unde oriuntur invidiæ & diſſenſiones, dum iſte illum ſanctum, & alius alium ſuperbè conatur præferre. *a* Eodem ſpectat, cùm diverſæ religioſorum virorum familiæ odioſiſſimis ſententiis inter ſe conferuntur. His ſanctitas & virtutum omnium chorus, his pænè ſola eruditio aſſignatur; illi ob religionis ævum & annorum centurias, iſti ob tot Præſulum & Pontificum tiaras è ſuâ familiâ eductas aliis præferendi videntur. O mortales vaniſſimi! Ad tribunal Cæſaris ſtamus, illic nos oportet judicari. *b* Quid hæc in quæſtionem & contentionem adducimus, quæ mores depravent magis, quàm emendent? Si quæſtionibus libet vacare, hoc porrò agamus, & quæſtionem illam longè utiliſſimam ponamus, quæ una omnium virtus maximè faciat ad cælum.

a *Thomas de Kempis l. 3. Imit. Chriſti c. 53. n. 2. & 6.*

b *Actor. c. 25. v. 10.*

§. IV.

Quæritur, in quo demum Chriſtiani & Religioſi hominis vera ſanctitas conſiſtat.

Quæ-

Voluntas nostra Chamæleonti *a* simillima. Nam sicut animalculum illud chamæleon *b* rerum omnium quibus se applicat, aut ab aliis applicatur, colorem induit, præter rubrum & croceum: sic & voluntas humana in omnes sese formas transmutat, omnium rerum faciem induit, quibus sese per amorem jungit. Si ergo voluntas humana divinam assiduè contempletur, illi se semper applicet, non potest non induere divinæ Voluntatis cæruleum, sic loquar, seu cælestem colorem.

Inde Christiani sapientis dictum: *Quod per voluntatem resolute & efficaciter vis, hoc absolutè es.* Vis ex animi tui sententia esse humilis? hoc ipso jam es. Vis esse temperans, obediens, castus, patiens? Si deliberatum tibi est, hoc esse, si istud efficaciter vis; jam temperans, jam obediens, jam castus, jam patiens es. Eò referendum Augustini scitum: Non faciunt bonos vel malos mores nisi boni vel mali amores. *c* Nec aliter Annæus: Quodcunque, ait, sibi imperavit animus, obtinuit. *d* Hominis ergo voluntas divinæ se jungat, & divinam induet.

a *Chamæleontem exacte describit incomparabilis heros, illustrissimus Dux, oculatus testis, Christophorus Nicolaus Radzivil. ep. 2. Itineris sui in Palæstinam, mihi pag. 119.*

b *Plin. l. 8. nat. hist. c. 33. excipit rubrum & candidum.*

c *August. ep. 52. ad Macedon.*

d *Sen. l. 2. de ira, c. 12.*

nysius depingit, est omnimodo puritas. *a* Atqui quotidiana nos docet experientia, mentis impuritatem contrahi è contactu & adhæsione ad res infimas & sordidas, quæ terram & lutum olent, ad pecuniam, ad epulas, ad Veneres, ad alias corporis delicias, ad diversas ostentationis pompas, ad pictas honoris & dignitatum prædas. Quemadmodum ergo ab his infimis & sordidis bonis contrahitur impuritas, ita è contactu & adhæsione ad sublimia, divina, cælestia, conciliatur puritas. Ita purus & sanctus est, qui toto affectu totaque voluntate Deo adhæret; & quò magis omnem affectum omnemque voluntatem in Deum transfundit, eò in dies fit purior & sanctior, dum omnia cogitata, dicta, facta, & quidquid voluntate complectitur, ad amussim divinæ voluntatis examinat, & ad Deum dirigit. Nil certius; & divino oraculo firmatur: Qui facit voluntatem Dei, manet in æternum. *b* Et quid opus testibus? Vox Domini est, & æternæ Veritatis oraculum: Qui fecerit voluntatem Patris mei qui in cælis est, ipse meus frater, & soror, & mater est. *c* Atque hæc illa sanctitas est, quam jure Deus exigens: Sancti estote, inquit, quia ego sanctus sum. *d*

Volun-

a *Dionys. cap.* 12. *de divin. nominibus.*

b 1. *Ioan. c.* 2. *v.* 17.

c *Matth. c.* 12. *v.* 50.

d *Levit. c.* 11. *v.* 44.

rum Deo demamus, & ipsissimam Dei Voluntatem sub tristiore schemate latentem videbimus. Eadem Dei Voluntas est, quæ mulcet, & quæ pungit, quæ muneratur, & quæ punit; eadem est, quæ morbum & sanitatem, quæ opes & paupertatem, quæ gloriam & ignominiam immittit. Placet prior illa mitis & benevola, hilaris & benigna? placeat & hæc altera, tristis & adstricta, acris & austera; eadem prorsus est cum priori. Si bona suscepimus de manu Dei, mala quare non suscipiamus? *a* Deus æque Pater est, & æque bonus ac liberalis Pater est, cùm negat, & cùm annuit; cùm recreat, & cùm flagellat; cùm vulnerat, & cùm sanat: sive blandus, sive serius sit, Pater est, nec amantissimam in nos voluntatem mutat.

Augustinus hoc sæpissime suis inculcans: Matres, inquit, quomodo fricant in balneis ad salutem filios? Nonne parvuli clamant inter manus earum? Illæ ergo crudeles sunt, ut non parcant, non exaudiant lacrimas? Nonne plenæ sunt pietate? Et tamen clamant pueri, & non eis parcitur. Sic & Deus noster plenus est charitate. Sed ideò videtur non exaudire, ut sanet & parcat in sempiternum. *b*

Non est igitur Resignationis virtus, quæ Dei voluntatem, tam dulcem illam quam asperiorem alteram, non æquè prompta

a *Iob c. 2. v. 10.*
b *August. in Psal. 33. propius finem.*

§. V.

Hic unum aliquid difficile videtur. Voluntas Dei aut amabilis, jucunda, suavis, benefica est, aut vero dura, tristis, aspera, severa. Priorem illam obviis ulnis, totis brachiis, pronissimo amplexu excipimus. Vult nos Deus bonâ valetudine gaudere, opibus abundare, honoribus fulgere, pleraque omnia optato & ex sententia obtinere? Hanc nos voluntatem cupidissimo nexu stringimus: ad hanc toto capite annuimus: hanc toto pectore amplectimur: hic erumpimus in promptissimas has voces: Volumus, Domine, Volumus, omnino Volumus. Bonum est hic esse: hic Dei Voluntatem ingenti suavitate sequimur quocunque duxerit. At ubi voluntas Dei contrahit frontem, imò aliam induit faciem, rugosam, rigidam, minacem, mœstam, lacrimosam, hic nobis accidit quod pueris. Hi quos amant, quibus assueverunt, quibuscum ludunt, si personatos vident, expavescunt: ita nos cùm Dei Voluntatem sub alia velut persona, sub alio vultu invaletudinis, ignominiæ, paupertatis cernimus, mox ut pueri terremur, & clamamus: Non est hæc Voluntas Dei, non est, ut iste me nebulo iniquissimè criminetur, ut hic trifurcifer tot me injuriis oneret, ut homo ille cæli & terræ odium tot me damnis afficiat: non est Dei Voluntas istud, non est. O pueri, & ô infantes! detrahamus terrificam hanc personam, vultum hunc auste-

tu es omnium conditor, da mihi uxorem bonam & formoſam. Eſt qui dicat: O Deus, in manu tua ſita ſunt omnia, da mihi præfecturam opulentam. Alius: O Chriſte Sacerdos ſumme, da mihi pingue ſacerdotium.

Liceat hos omnes interrogare: Quò vos, ô boni, divinam Voluntatem trahere nitimini? Ille quidem, ut audio, in viam bonæ valetudinis, & non aliò: iſte in viam liberalis victus: hic in viam formoſæ conjugis, nec aliam vult ingredi; alii verò in viam opulentæ præfecturæ & pinguis ſacerdotii. Hac ratione vos non Dei ſed veſtri eſtis, *Reſignati* non eſtis. Itaque quantum jam liquet, ducere vultis divinam voluntatem, non duci ab illa: Dei manum tenere cupitis, teneri ab illa recuſatis. Adeoque in voluntate ſua non deducet vos Deus. Ita miſeri cæcis ferimur deſideriis, & in damna noſtra properamus.

Liberos Rachel petiit anxia pietate, & impetravit: ſed pænituit voti: nam alter filius mortem matri attulit naſcendo Rebecca quoque filiis beari voluit: ſed jam proxima partui, Si, ajebat, ſic mihi futurum erat, quid neceſſe erat concipere? a Ita plurimi lætam valetudinem poſcunt, quos ſoli à vitiis ſanarent morbi. Ita divitias rogant, quæ ipſis ſemitam planant ad inferos; ad cælum extuliſſet pauperies. Ita tiaras & ſceptra impetrant nonnulli, ſed ſuo malo, à quo illas petaſus & ligo immunes præſtitiſſent. Heu in noſtram per-

a *Gen. c. 25. v. 22.*

amplectitur. Sanctissimus rex David luculentius hoc nobis ingerit: nam & beneficium petendo, & ob beneficium gratias agendo: Emitte, inquit, manum tuam de alto, eripe me, & libera me de aquis multis. *a* Et dexteram sibi vult porrigi, & è periculis educi. At verò gratias agens: Tenuisti, ait, manum dexteram meam, & in voluntate tua deduxisti me, & cum gloria suscepisti me. *b*

Fit nonnunquam ut adolescens via cænosa, declivi ac lubrica viæ ducem sequatur præeuntem, eique jam jam lapsurus, dexteram porrigat, suam tamen ductor non porrigat; aut quia adolescens opem non seriò poscit, aut nimis seriò, aut certè quia magis vult non cadere, quàm manu teneri ne cadat. Cum ergo in cænum corruit, sua culpa cecidit; quia teneri non voluit. Simillimum hic. Afflicti manum divinam poscimus, graviorem casum metuimus. Dextram quidem porrigit Deus, sed nihilominus cadimus. Et quo tandem modo id fieri dicendum? Respondet David: Tenuisti manum dexteram meam, & in voluntate tua deduxisti me. Quod isti & isti cadant, in promptu caussa est: voluerunt illi quidem divinam manum tenere, sed ab eadem teneri & duci noluerunt. Et audite, obsecro, istorum hominum preces. Est, qui sic oret: Domine, da mihi bonam valetudinem. Alius: Da mihi, Domine, liberalem victum. Tertius: O bone Domine,

tu

a *Psa. 143. v. 7.*
b *Psa. 72. v. 27.*

lam ſeſe nominavit. Hoc, dices, virgineæ ſubmiſſionis fuit: nam Eliſabetha eodem Virginem, quo Angelus compellans nomine. Et unde hoc mihi, ut veniat Mater Domini mei ad me? Fateor: ancillam ſe dicere, ſubmiſſionis fuit; ſed his ipſis verbis Virginem ad gloriam incredibilem evexit. Nam abſolute & præciſe, ut Theologi loquuntur, major eſt dignitas eſſe ancillam Dei, quàm matrem Dei. Ea enim dicenda eſt ancilla Domini, quæ Dei Voluntatem ad unguem perficit. Hinc muliercula ſub concione Domini exclamante, Beatus venter qui te portavit, ſubjunxit Dominus: Quin imò beati qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud. Major enim beatitudo eſt, uti Auguſtinus interpretatur, divinæ voluntati obſequi, quam Dei Matrem fieri; nam & beata Maria, ut ſanctus Pater loquitur, beatior fuit concipiendo & geſtando Dei filium corde, quam carne. Hoc enim in ea magnificavit Dominus, quia fecit voluntatem Patris, non quia caro genuit carnem. a

Ariſtotele auctore, amicitia non poteſt eſſe inter eos, inter quos magna eſt diſtantia, ſeu divitiarum & honorum, ſeu virtutis. Hinc inter opulentum & egenum, inter dominum & ſervum, inter ſapientem & fatuum, nec longa erit amicitia, nec fida. Quid ergo inter Deum & hominem poterit eſſe amicitiæ? Sapientiſſimus eſt

a *Aug. tom. 6. l. de ſancta Virginitate c. 2. & tom. 9. tract. 10. in Euang. Ioan.*

perniciem calemus: ducere volumus divinam Voluntatem, sed duci detrectamus.

§. VI.

Longe aliter precatur, qui Resignationis virtute pollet: hoc illius unicum votum est: Duc me, Domine, quò tu ipse vis; promptissimè sequor: modò viam voluntatis tuæ (quod unice cupio) insistam. Vis me valere? bona via. Vis ægrotate me, non deterior est priori; plerumque etiam melior. Vis me abundare? semita bona est. Vis me in egestate esse? & hæc æquè bona est, quamvis non æquè jucunda. Vis me honorari? trames altus, & nemini non gratus. Vis me contemni & despici? Trames depressus quidem, sed tutus. Ita domine JESU, ita in voluntate tua deduc me; tene dexteram meam, & ego tenebo tuam.

En iste Dei, & Deus manum illius apprehendit, deducitque illum in voluntate sua securissimè. Hic *Indifferens*, de quo loquimur, hic *Resignatus* est. Quid ergo magis in rem hominis est, quàm posse & velle toto animo dicere: O Domine, quia ego servus tuus: ego servus tuus, & filius ancillæ tuæ? *a* Præ omni diademate gratum mihi est, Dei servum esse, à divina Voluntate duci ac regi.

Utrum, oro, sublimius est, Dei matrem an Dei ancillam esse? nam beatissima Virgo ab Angelo Dei mater salutata, ancil-

lam

a Psal. 115. v. 7.

Deus eſt. Tanti vænit, & non pluris amicitia divina. Qui idem in omnibus vult quod Deus, jam Dei amicus, jam pæne Deus eſt.

Narrat Ioannes Taulerus, piiſſimus ille concionator, ut eum maximi viri nominant, *a* fuiſſe hominem, qui maximis votis deſideraverat doceri, quoties & qua præparatione animi epulum cæleſte adeundum eſſet. Huic à Domino, ut Taulerus loquitur, reſponſum eſt hoc pacto: Qui non habet quod ſuum eſt, & qui appetit quod ſuum non eſt, & cui ſatis placent quæ à me fiunt, is me, quando volet, percipere poterit. *b* Hæc hominis Reſignati veriſſima effigies eſt: hic enim non habet quod ſuum eſt. Ea dicimus noſtra, quæ nobis chariſſima. Hinc voces illæ, Hic meus cibus, hoc canticum meum, hoc pratum meum, hæc mea voluptas. Prima Reſignationis pars eſt, hæc ſua habere nolle. Altera, quod ſuum non eſt, appetere. Hem, quid minus noſtrum eſt, quam ſui ipſius odium, & quotidiana mors deteriorum affectuum? Hæc tamen homo Reſignatus appetit. Pars Reſignationis tertia eſt, omnia quæ Deus vel permittit, vel immittit, rectiſſima, optima, ſanctiſſima cenſere. Huic homini placent omnia quæ à Deo fiunt, læta, triſtia, proſpera, adverſa, & tam ea quæ ſibi, quam quæ aliis

a *Rob. Bellarm. de Scriptoribus eccleſiaſticis ad annum* 1350.

b *Taulerus Inſtit. c.* 38. *initio, mihi pag.* 71.

est Deus, homo & ignorans, & fatuus. Omnipotens est Deus, homo ipsa debilitas. Omnium thesaurorum reconditorium est Deus, sola vivit mendicitate homo, heu mendicissimus. Quæ igitur familiaritas Deum hominemque copulabit? Atqui Hebræus Psaltes ex hominum numero Dei amicos designans: Nimis, ait, honorificati sunt amici tui Deus. *a* Equinam, ô Regum optime, sunt hi amici? Ille verò affirmatius hoc asserens, & horum amicorum esse innumerabiles pronuntians: Dinumerabo eos, inquit, & super arenam multiplicabuntur. *b* Quinam isti tandem? Ad hanc quæstionem ipse DEI filius respondens: Jam non dicam vos servos, inquit, quia servus nescit quid faciat dominus ejus: vos autem dixi amicos. Quos illos, obsecro? nimirum eos, quos sub ipsa concione, loquente manu commonstrans: Ecce, ait, mater mea, & fratres mei (utique & amici) Quicunque enim fecerit voluntatem Patris mei, qui in cælis est: ipse meus frater, & soror, & mater est. *c* Si hac una conditione non difficili servata possumus esse fratres Dei & sorores, quomodo non amici?

Quocirca qui in omnibus vult quod Deus vult, jam in amicitiam divinam transiit, jam cum hoc amico suo sapiens, jam dives & immortalis, jam æternus, jam

Deus

a *Psa. 138. v. 17.*
b *Psa. 138. v. 18.*
c *Mat. c. 12. v. 48. 49. 50.*

filia mortalium, hæc vota magnarum cogitationum. Mors media intervenit, & turbavit omnia.

Ferendus erat nuntius ad miseram matrem, jam filio orbatam. Ne autem graviore ictu prosterneretur, vel etiam ut solatorem magis præsentem haberet, suscepit hanc provinciam Collegii Rector. Hunc ubi vidit mulier, præsagio malorum divinavit quod erat. Et quanquam dolore perculsa, antequam quidquam audiret, precibus effusis ante imaginem Crucifixi, muliebrem animum firmat. Surgit deinde, & accepto tristi nuntio nihil immutata, iterum procumbit in genua, præsentium oculos eò majore afficiens misericordia, quò fuit animo fortior. Tum presso mœrore aut victo: Pater, inquit, (referam ipsius verba) nihil ad aures poterat gravius accidere. Sed quoniam depositum suum repetiit Deus, ita me ad ejus voluntatem conformo, ut si commodaret iterum, ejus voluntatem antelatura sim cupiditati meæ. Neque hoc ostentationi datum; aut solus verborum color fuit. Nam postridie cum tota familia, gratiis Deo actis, ad sacrum epulum in templo se stitit.

Hoc est resignatum esse, & totis brachiis divinam Voluntatem in luctu etiam maximo amplecti. Sed hujus rei specimen longe recentius subjungo.

Jussus est Princeps omni agro suo, totoque Principatu una cum conjuge atque liberis abire, & bona sua omnia cedere alte-

aliis eveniunt, velut è manu Dei accipit, animo ad divinam voluntatem semper erecto.

§. VII.

Ante Hierosolymæi templi structuram, Tabernaculum cum Arca vicem illius subiit. In Arca Mosis tabulæ ac scipio, & in aureo cratere manna servabatur. Voluntas Virginis beatissimæ velut Arca fuit divinæ Voluntatis. Hic tota lex servabatur vigilantissimè. Nam in lege Domini voluntas ejus, & in lege ejus meditata est die ac nocte. *a* De Virgine hac dixerim: Jota unum aut unus apex non præteriit à lege, donec omnia fierent. *b* Minima, maxima mandata servavit exactissimè: nullo unquam vel levissimo peccato afflata Virgo, tota erat in Dei voluntate.

Ab hac Matre Virgine non minimo profectu didicit suæ cum divina Voluntate conformationem mater alia. Fuit superiori ævo. *c* Recineti nobilis Matrona, quæ filium (Paulus is audiebat) Romam miserat instituendum. In studiis adolescens processerat, nec mediocrem sui spem concitarat. Interea domi desponsa ei nobilis virgo cum dote amplissima viginti millium aureorum. Hanc altera tanta pecunia sequebatur lege hæreditatis. Videbantur familiæ munimenta, si futurum prospiceres, præclare constituta. Hæc erant consilia

a *Psal.* 1. *v.* 2.
b *Matth.c.*5.*v.*18.
c *Anno* 1582.

Deo tribuit, omnia cum Deo transigit; Deo adscribit omnia, vel volenti, vel certe permittenti.

2. Homo Resignatus multò quam persuasissimus est, omnia, quæcunque fiunt (solo peccato excepto) fieri nutu & voluntate Dei. Hic idem homo securitate suavi certissimus est, omnia quæ sibi Deus immittit, quantumcunque acerba, in suum nihilominus emolumentum cessura. Hinc ipse sibi hæc polliceri audet: Nihil tibi potest contingere, quod nociturum sit: fide Deo, & omnis hominum iniquitas tibi serviet, tibique proderit quamplurimùm.

3. Homo Resignatus non satagit, non æstuat, non sævit, non angitur, non furit, non turbat, nec turbatur quocunque rerum eventu, sed eodem semper ac placido tenore animi progreditur, oculos suos in Dei Providentia, voluntatem suam in Dei Voluntate fixam habet. Quicquid evenit, Dei Voluntate scit evenire, idque in suum, & omnium eorum bonum, qui diligunt Deum. Homo Resignatus ita se in divinæ Voluntatis manu composuit, ut si terra rueret, si cælum deflagraret, ille imperturbatus diceret: Ita Deo visum est: Sic placuit Deo. Potens est Deus & aliam terram, & aliud cælum condere. Sed quia sunt qui calamitosis rerum eventibus turbantur, fremunt, indignantur, furunt, his Resignatus libere concionatur: Quid facitis insani? Voluntas Dei errare non potest, non po-

ri. *a* Fulmen horribile, & forſan improviſum. Sed animus ſibi præſens excepit hoc admirando robore. Siquidem Dux ille jam pronuntiatus exul non tergiverſari, non excuſare multa, non ſortem deplorare, non ad aliud tribunal provocare, ſed hoc unum dicere: *Libentiſsime. Nam mea omnia illius ſunt, qui jam iis decedere me jubet.* Dixit, & fecit. Nil promptius, nil cordatius homine Reſignato.

Animus vera Reſignatione imbutus inter cæli terræque ruinas ſtat impavidus. Satis ei fulcri eſt, Voluntas Dei. Hinc beata Catharina Genuenſis unicum illud optimæ ac religioſiſſimæ vitæ fundamentum habuit, Fiat Voluntas tua. *b*

a *Studio ſilemus nomina.*

b *In vitâ illius.*

ACTIONES RESIGNATIONIS.

1. Nullus Aſtrologorum tam accurate ſtellas numerat, tam attente cælum obſervat, atque homo Reſignatus divinam Providentiam conſiderat. Hanc ille in rebus omnibus mirabiliſſime refulgentem obtutu aſſiduo adorat. Et hoc eſt præcipue, quod vere Reſignatum efficit, perpetua divinæ Providentiæ in rebus omnibus tam publicis quam privatis, tam ſuis quam alienis obſervatio. Divinam Providentiam ubique agnoſcere, eſt Deo ſemper fidere; qui Deo nunquam non fidit, divinæ Voluntati non ægrè ſeſe ſubjicit, & omnia Deo

noctesque torqueret, idque viginti, triginta, & pluribus annis, quid tu ad hæc? Hoc unum respondere haberem: Domine Jesu, fiat Voluntas tua. Tu figulus es, ego vasculum in manu tua. Figuli est scire, quamdiu olla clibano duranda. Ita Resignatus animum multiplici Resignatione præmunit in omnia adversa.

6. Homo Resignatus suam devotionem, quam divinæ Voluntati assiduè approbat, statis de die temporibus renovat. Etenim præterquam quòd assiduè per diem suum illud, Fiat Voluntas tua, animo verset, nihilominus mane, meridie, vesperi, horis deinde singulis, jam solenni formula precatur: Domine Jesu, fiat Voluntas tua. Et simul se, suaque omnia divinæ Voluntati ac Providentiæ impensissimè commendat: certus, nec in tempore, nec in æternitate se deserendum à Deo, nisi prior ipse deserat Deum. Hinc semper lætanti animo canit: Dominus regit me,& nihil mihi deerit. a

7. Quandocunque homo Resignatus novi mœroris causam advertit, mox ad divinam Voluntatem, ad tutissimum suum asylum sese recipit. Verbi gratia, fames, sitis, æstus, frigus cruciant, cibus insulsus obtruditur, ipse immerito reprehenditur, petenti aliquid negatur, labor odiosissimus imperatur, à quibusdam despicitur & irridetur, inique accusatur, pecunia illi aut fama eripitur, ab æmulis exagitatur,

 à do-

a *Psal. 22. v. 1.*

test falli, nec fallere. Hæc ab æterno & prævisa & decreta sunt: hæc Deus permittit, vel ut puniat nos, vel ut castiget, vel ut exerceat nos. Improbos punit, lapsos castigat, bonos exercet.

4. Homo Resignatus brevem, sed suavem hanc cantionem assiduè cantitat: Domine JESU, fiat Voluntas tua. Parum ei est hoc carmen centies uno die repetere: millies, bis millies vel uno die, toto animo, nec sine gaudio cantat: Domine JESU, fiat Voluntas tua. Quotidianis his exercitiis eò suaviter homo Resignatus pervenit, ut serio ac verè affirmet: Nil prorsus est in orbe hoc inferiore, quod me valde delectet. Unicum meum gaudium est, in omnibus Voluntati divinæ obsequi. Tolle divinam Voluntatem, & cetera omnia tribus obolis vendiderim.

5. Homo Resignatus seipsum sæpius, velut in umbra exercet ad palum hoc modo: Quid faceres, qui te gereres, si quod tibi charissimum est, Deus auferret? Si hæc tibi commoda, si hanc tibi pecuniam eriperet? Dicerem: Fiat Voluntas tua. Si liberis & conjuge te orbaret? Dicerem: Jure repetiisti mutuum, qui dedisti; fiat Voluntas tua. Si ereptis opibus ad saccum & mendicitatem te detruderet? Non aliud quam prius possem dicere. Si omnibus te honoribus spoliatum, ludibrio exponeret omnium? Acerbum hoc & insuave pulmentum, sed & divinam Voluntatem inspergerem pro saccaro. Quid si Deus variis te morbis dies noctes-

ceps Hebræus : Hæc omnia, inquit, custodivi à juventute mea. *a* Humana conditione hîc Virgo longe sublimior affirmare potuit : Hæc omnia custodivi ab utero, imò & in utero matris meæ. *b* En tabulas Mosis religiosissime custoditas : en arctissimam divinæ humanæque voluntatis concordiam. Sed neque manna defuit in cælesti hac Arca. Erat Virgo sub illud Christianæ disciplinæ initium devotissima Communioni sacræ. Hoc nobis niveum manna, hoc Rosa candida repræsentat. Sunt, qui quærant : Quænam è septem Ecclesiæ Sacramentis à Domini Matre sint adhibita. Brevissimè respondemus.

Primò, Baptismate abluta est : non ut primæva labes in ea extingueretur, quam nunquam habuit, sed quia fons iste ad alia Sacramenta velut ostium est, & omnem Christianum populum insignit. *c* Deinde Confirmationis Sacramentum die Pentecostes accepit in Apostolorum societate. Tertiò, Pœnitentiæ Sacramento non eguit, quæ omni peccatorum labe caruit. Vtrum in ea Pœnitentiæ virtus fuerit, eruditi disputant. Sunt, qui affirment fuisse ; non

a *Luc. c. 18. v. 21.*

b *Iam enim perfecta illi ratio fuerat.*

c *Euthymius in c. 3. Ioan. à Christo baptizatam asserens : Scribunt Apostolorum temporibus proximi, ait, Quod Christus Virginem Matrem & Petrum baptizaverit.*

à doloribus corripitur, homo ei amiciſſimus ſubtrahitur, &c. Mille talia ſunt, quæ in ſingulos dies expectanda. Ubi horum quid homo ſentit reſignatus, mox ante Deum velut præſentem ſeſe abjicit cum his dictis: An non ego, mi Deus, aut, Domine JESU, an non ego me decies millies, vicies millies & amplius ſanctiſſimæ Voluntati tuæ obtuli? quid jam tergiverſer aut reſiſtam? Nam quod ego modo patior, hoc ab æterno decreviſti (certus ſum) ut illud hoc modo, hoc tempore, hoc loco, ab his hominibus paterer, prout illud nunc patior. Fiat ergo in me Voluntas Domini mei: Ecce adſum, ad omnia, quæ Dei Voluntas ab æterno in me ſtatuit, perferenda paratus. Sit nomen Domini benedictum.

CAPUT SEPTIMUM.

Roſa Candida.

ſeu,

Sacræ Communionis devotio.

§. I.

IN Arca quam Moſi Deus conſtruendam dictaverat, quod paulò ante diximus, tabulæ legis & baculus Moſis, ſimulque manna recondebatur. Matrem Domini cœleſtem Arcam rectiſſime nominavimus: hic legis tabulæ, hic virga thaumaturga, hic manna.

De legibus ritè ſervatis, gloriatus Princeps

bimus? *a* Idem & Hieronymus affirmans: Christus Dominus ipse, ait, conviva & convivium, ipse comedens, & qui comeditur. *b*

An ipso die cænæ ultimæ Virgo beatissima sacratissimam Eucharistiam sumpserit, non vanè quærunt eruditi. Sumpsisse, complures asserunt. Metaphrastes modum explicat. In eadem prorsus domo, ait, in qua cum discipulis Christus accubuit, in conclavi tamen diverso, Mater Christi eas feminas, quæ filio ministraverant, excepit. His ad edendum Paschatis Agnum collectis Christus Dominus sanctissimam Eucharistiam per Petrum misit: Sic eis, inquit Metaphrastes, gratiam referens pro ministerio. *c* Opinio probabilis; cui accedunt Didacus Vega, Sebastianus Barradius, Joannes Walterius. Ita Mater Domini (si fides illis testibus) ita etiam sanctissimum illud gynæceum, etjam pridie Dominici funeris, Dominico corpore refectum est.

Beata Mechtildis, cæleste hoc epulum accessura, Virginem Matrem quinquies verbis Angeli salutare solita est. Quo quidem more hoc egit, ut suavissimam me-

a *Chrisost. hom. 3. in Matth.*

b *Hieron. quæst. 2. ad Hedib.*

c *Metaphr. orat. de vita Deiparæ apud Surium die 15. Augusti Didacus de la Vega in conc. Quadrag. Fer 6. hebdomadis Majoris conc. 1. mihi pag. 568. Berrad. tom. 4. l. 1. c. 17. fine. Walterius de triplici cena c. 11. med.*

quidem dolorem de commiſſis propriis, ſed deteſtationem de alienis peccatis, cum ſtabili decreto nunquam peccandi. Ejus animi eſt divus Antoninus. *a* Quartò, cum Joſepho nupſit, nondum lex nova fuit, quæ Matrimonium Sacramentis annumeravit. Quintò, Virginem ſub vitæ finem ſacro oleo unctam ajunt, cum in gratiæ augmentum, tum nobis in exemplum. Sextò, ſanctiſſimam Euchariſtiam percepit, ut dicto Domini pareret: Amen, amen dico vobis, niſi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis. *b*

De primis illis Chriſtianorum floribus teſtatur Lucas: Quotidie perdurantes unanimiter in templo, & frangentes circa domos panem. *c* Si Chriſtianorum ceteri in ſacra Communione frequentanda tam aſſidui, tam quotidiani, ergo etiam Virgo beatiſſima quotidie ſacra myſteria obivit, corpore filii ſui refecta, quem præ ceteris omnibus ardebat. Quin imò ipſe Chriſtus Dominus hoc ſuum cæleſte ferculum ſumpſit. Quod priſci Patres clariſſimè docent, Baſilii verba ſunt: Benedixit, ſanctificavit, ac guſtavit. *d* Diſerte Chryſoſtomus: Ipſe quoque bibit ex eo, inquit, ne auditis verbis illius dicerent: Quid ergo ſanguinem bibimus?

a *Antoninus part. 4. tit. 15.*
b *Ioan. c. 6. v. 53.*
c *Actor. c. 2. v. 46.*
d *Baſil in Anaphorâ,*

M. DC. XXVI. Hic liber aliud ſibi non ſumpſit dicere, quam illum unum Virginis pronubum annulum. His annumeranda pars quædam ſupellectilis, uti ſunt ſellula, colus rotata, *a* cereus, faſcia, oleum, feretrum, velamina ſepulchralia; imò etiam virginei lactis & capillorum. Quibus hæc locis aſſerventur, docet accurate Ferreoli Locrii Maria Auguſta. *b*

Si quis autem operoſius ſciſcitetur, qua regione, qua civitate, primariæ Virginis reliquiæ ſerventur, hunc ego ad proximum templum cenſeo ducendum, eique Dominicum corpus ſanctuario clauſum monſtrandum cum dicto: En primarias reliquias à beatiſſima Virgine acceptas; pretioſiores non habet hic orbis noſter. Non annulum, non effigiem, non epiſtolium, aut ſolum aliquid veſtimentum memoriæ reliquit Chriſtus; ſeipſum, corpus ſanguinemque ſuum pignori Servator tradidit. O pretioſum, ô carum pignus! Quanti eſt inter amantes libellum, vel annulum, vel chirotheculas, vel pictam tabellam amori accendendo relinquere? Ardentior hic amor eſt: dedit, quo nec plus, nec majus, aut pretioſius dare potuit.

Hic, ſuaſerim, omiſſis verbis, animo & cogitationibus indagemus: Quo ſenſu fuerit Virgo beatiſſima, quibus lætitiis in-

a Spinrädlin.

b *Locrius de his reliquiis Maria Auguſta l. 5. c. 21. 22. & ſeqq.*

moriam revocaret primò Numinis Virgineo utero conclusi, & una Dei notitiam petiit. Deinde sanctissimi infantis è præsepi in brachia suscepti; hic sibi Humilitatem petiit. Tertiò recordata est, quomodo æterna Mater singulis momentis, dum vixit, augmentum gratiæ receperit; hic sibi veram cum divina Voluntate conformitatem petiit. Quartò, qua devotione Virgo cælestis sanctissimum corpus filii susceperit; petiitque sibi gratum animum. Quintò, obitum Virginis consideravit, petiitque felicem vitæ clausulam, & ardentes in sacra Communione affectus.

Exercitium non minus utile ac pium quàm breve. Gregorius VII. Pontifex ad eandem beatam Mechtildem pro beneficiis in Ecclesiam collatis litteras dedit, iis hoc institutionis inferens: Inter cetera arma, inquit, quæ tibi contra Mundi principem contuli, potissimum est, ut corpus Dominicum frequenter accipias, & ut certa fiducia Matri Domini te committas *a*

a *Gregor. epist.* 47. & 50.

§. II.

E sacris lipsanis *a* beatissimæ Virginis plurima numerantur. Cumprimis domus quam habitavit, vestes quas gestavit: sic vela, cingulum, vitta, lecticula; sic & pronubus & sponsalitius annulus, qui Perusiæ religiosissime asservatur. In ejus rei testimonium liber editus anno Christiano M. DC.

a *Reliquiis.*

pœnitentia, ardeat amandi ſuavitas, ſtringantur amplexus, optimorum affectuum impetus ſolvatur, ſentiant lapides, & emolliantur hunc talem hoſpitem ſuſcepturi.

Chriſtus ex oliveto in cælum rediturus pedum veſtigia ſic ſaxo impreſſit, ut ea tot jam ſæculis durarint, hodieque peregrinorum oculis conſpicua. *a* Licet ſaxeum ſit pectus noſtrum, qui fit tamen, cùm illud toties Dominum Jesum ſuſcipiat, non ejus impreſſa ſibi veſtigia tenacius retineat? Heu quam cito friget noſter amor, quam facile pietas omnis evaneſcit, quàm leviter meliores affectus dilabuntur? Hic ſaxum indicat, ut humana mens veſtigia Domini, & imitationem Chriſti altiſſimè impreſſam ſibi non dimittat.

a *Vide S. Hieronym. de locis Hebraicis ex Actibus Apoſtolorum. Illuſtriſſ. Principis Nicol. Chriſtoph. Radzivilii Hodœporicum pag. 78. & 102. qui ipſe ſpectavit ante annos non adeo multos.*

§. III.

Hebræus vates Iſaias oſtento cæleſti recreatus: Regem Dominum exercituum, inquit, vidi oculis meis. Et volavit ad me unus de Seraphim, & in manu ejus calculus, quem forcipe tulerat de altari. Et tetigit os meum, & dixit: Ecce tetigit hoc labia tua, & auferetur iniquitas tua, & peccatum tuum mundabitur. *a* Si pri-

a *Iſai. c. 6. v. 5, 6, 7.*

incesserit, quantis desideriis æstuarit; quibus affectibus arserit, cum illum ipsum filium suum, quem brachiis gestarat, non jam brachiis, sed ore susciperet, & (quod inauditum amoris inventum) in viscera dimitteret. Hic, ut dicebam, vix verbis locus est, cogitationibus est: hæc eloqui non possumus, possumus cogitare, imò debemus, si quidem placeat imitari.

Obstupescendum sanè & nimis quàm tremendum est, Dei filium, hominis esse cibum. Movit, tremuitque terra, mortuum Domini corpus susceptura: non tremat Christianus suscepturus vivum? Matthęus: Terra mota est, inquit, & petræ scissę sunt, & monumenta aperta sunt, & multa corpora Sanctorum, qui dormierant, surrexerunt. *a* Ingentibus fissuris rupes sese aperuerunt, non tam dolore Dominicæ mortis, quam cupiditate mortui corporis in se recipiendi. Patuerunt tumuli non tam ut redivivis cadaveribus egressum darent, quam ut Dominicum corpus invitarent ad ingressum. Nos homines, tametsi jam pæne in lapides obduruerimus, nihilominus par esset dissilire ac rumpi, ut sanctissimo corpori, ut tanto hospiti daretur locus. Spirabant saxa pietatem, & inhiabant cibum tam pretiosum: quid homines faciant; quos ab Orco revocavit, quos ad cælum reduxit Dei Filius hominem indutus, & propter homines in cruce extinctus? Evigilet hic pietas, exsurgat lætitia, vigeat pœni-

a Matth. c. 27. v. 51.

mè invitat, cenam ſuaviſſime commendat, quia *jam parata ſunt omnia.* *a* At convivarum plurimi aut tarde veniunt, aut omnio non veniunt.

Quibus olim æquiſſimè reſpondebit: Vocavi, & renuiſtis: *b* Nemo virorum illorum, qui vocati ſunt, guſtabit cenam meam. *c* Vocabatur olim ad Aſſueri conjugis menſam Regina Vaſthi, quæ renuit, & ad Regis imperium venire contempſit. *d* Non impunè hoc feceris, O mulier ſuperba, & contemptrix! Reginam exuere cogeris, & inter ancillas ſtare. Diadema tuum portabit alia, te dignior. Idem animæ cuicunque cæleſtem hanc cenam negligenti opprobrandum: O cæca & miſera, O tui negligens! Cælum perdis, antequam acquiras. Vocaris, & renuis. Varie vocat Deus ad cenam hanc magnam. Et primò quidem oraculis divinis, voluminibus ſacris, libellis piis, exhortationibus ſpiritum excitantibus. 2. Vocat ſanctioribus aliorum exemplis. 3. Occaſione commoda, quam ſubminiſtrat. 4. Ærumnis ſubinde & calamitatibus huc impellit. 5. Inſtinctu cæleſti. 6. Nonnunquam periculoſis morbis *compellit intrare*. 7. Nonnullos trahit imminentis æternitatis formido. 8. Quoſdam ſanctiſſimæ Euchariſtiæ admirandi affectus evocant. Plurimos impellit deſiderium

Deo

a *Luc. c.* 14. *v.* 17.
b *Prov. c.* 11. *v.* 24.
c *Luc. cit. c. v.* 24.
d *Eſth. c.* 1. *v.* 12.

priſcis Patribus *a* fides, ignitus iſte calculus, Verbum æternum carne velatum, Chriſtum Dominum panis forma intectum nobis repræſentat. Super prodigio hoc cæleſti tria potiſſimum capita exactius conſideranda. Primum eſt: E ſummo Angelorum ordine miſſus eſt Seraphim. Alterum: E prunis igneum tulit calculum. Tertium: Non nuda manu, ſed forcipe exceptum attulit.

Primum hic: Seraphicus è cælo legatus mittitur, qui vivum carbonem labris imponat, & urgeat, ut recipiatur quod allatum eſt. Hæc plurimorum deſidia eſt; ſacra myſteria non obeunt, niſi pænè vi adigantur; ad cenam hanc magnam non veniunt, niſi ſæpius vocentur. Polycharmus civis Athenienſis, Plutarcho teſte *b*, orator bonus, nec ignarus tractandæ Reipublicæ, cum vitæ actæ rationem redderet, pro concione ſic dixit: Præter alia, viri Athenienſes, nunquam vocatus ad cenam ultimus veni. Hoc enim videtur admodum populare: ſicut contra eos, quos tarde venientes convivæ ceteri præſtolari coguntur, inſuaves & imperioſos judicant, moleſteque ferunt. Satis eſt ad cenam, ad convivium ſemel vocatum eſſe; ſuperbam facit contumaciam, ſæpius vocari, neque tamen ſe ſiſtere vocanti. Cæleſtis convivii ſtructor, ſeu, Modimperator Chriſtus humaniſſimè vocat, amantiſſimè

a *Cyrillo, Damaſceno. Procopio Gazao.*
b *Plutarch. l. 8. ſympoſiacôn quaſi. 6. initio.*

cissimè ardentem. Quacunque divinissimum hoc mysterium spectemus, meros merissimos amores cernimus: amoris ignes hic spirant, sive tempus, sive locum, sive donum hoc, sive eum qui donavit, cogitemus. Paulus hoc è cælo arcanum commendaturus: Ego enim accepi à Domino, inquit, quod & tradidi vobis: quoniam Dominus Jesus, in qua nocte tradebatur, accepit panem, & gratias agens fregit & dixit: Accipite & manducate, hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam commemorationem. *a* Si placuit Christo mysterium tam tremendum, donum tam pretiosum omnibus post sæculis commendare, an non convenientissimum fuisset, id die solenniori, quo in rupe Thaboris cum sole fulsit, vel quo redivivus ad vitam, vel quo gloriosus in cælum rediit? Cur convivium lætissimum die celebrat tam luctuoso? quocunque id die fecisset, amoris semper maximi fuisset. At verò id ea nocte aggredi, qua Iscariotes proditionem aperiebat, qua Domino fel & acetum coquebatur, qua crux & flagra parabantur, hoc amoris longè quam maximi fuit. Eo nimirum vespere cælestem hunc cibum nobis tribuit, quo sævissimis hostibus tradebatur ad flagella, ad spinas, ad clavos, ad probra infinita, ad mortem turpissimam. Obstupescendum. Cum lupi jam dentes acuerent in agnum brevi lacerandum, agnus vitale pabulum subministrat

m nistrat

a 1. *Cor. c.* 11. *v.* 23. & 24.

Deo placendi. Ejuſcemodi Deus vocatores mittit, qui convocent ad epulum cæleſte. Hoc nobis Angelus repræſentat, qui adeſt candentem calculum ingeſturus ori. Sed ipſum jam calculum conſideremus, quod erat alterum cæleſtis oſtenti caput.

Duo ſunt in hoc calculo ſpectanda, ignis, & carbo: neque enim hæ naturæ miſcentur. Candidum Euchariſtiæ velamen divinam & humanam naturam tegit: utrique ignis conjunctus eſt, amor ardentiſſimus. Id Ioannes Domini oculus ediſſerens: Cùm dilexiſſet ſuos, inquit, uſque in finem dilexit eos, *a* ſive in finem amoris, interprete Chryſoſtomo. Cæleſtis ſponſa gratulatur ſibi, & ait: Botrus Cypri dilectus meus mihi. *b* Agathus Hebraice & Græce doctus hæc verba ſubſtituit: Racemus camphoræ dilectus meus mihi. Camphora genus eſt arboris aromaticæ, quæ vites æmulatur, fertque botros non multum uvis abſimiles. Et quod admirandum, hic camphoræ partus, hic talis botrus, ſi ignem conceperit, eâ ardet pertinacia, ut in aquam miſſus, non tantum non extinguatur, ſed incendium ſuum ſic nutriat, ac ſi mero natet oleo. c

En Chriſtum Dominum, ipſiſſimum Camphoræ botrum in ipſis aquis vivaciſſimè

a *Ioan. c. 13. v. 1.*

b *Cantic. c. 1. v. 14.*

c *Id oculis ſuis à ſe viſum teſtatur Franciſcus Labata.*

ignitum calculum ab Angelo accipimus ad nostrum libitum.

§. IV.

Sed tertium caput hic considerandum est, forceps, qua calculus ignitus ab Angelo delatus. Ignis imperio plenus, majestatem suam omnibus vult esse terrori, nec tangi se patitur, manibus non velatis. Hinc & Angelus forcipe utitur deferendo calculo, quem è prunis excerpserat. Quo satis docemur, quanta hic reverentia opus, cùm Eucharistia ignitus iste calculus vel sumendus, vel etiam adorandus proponitur. Columen ac decus Ecclesiæ aurei oris Ecclesiastes Chrysostomus, Angelos ad hoc sacrificium venerabundos adsistere affirmans: Non cogitas, inquit, ipsum hic invisibiliter adesse Dominum, qui uniuscujusque motum metitur, & conscientiæ rationem habet? Non cogitas, quòd Angeli huic stupendæ adsistunt mensæ, cumque reverentia hanc circumvallant? a Ubi enim Christus est, ibi Angeli sunt, ibi cælum, ibi lux hac solari luce fulgentior.

Cæsarius Arelatensis Antistes: Quemadmodum viator, ait, è pellucido, illimi, ac plane crystallino rivulo non bibet, nisi se prius ad illum inclinet, ita fons omnis gra-

a *Chrys. tom.* 1. *serm. in verba Isaiæ, Vidi Dominum &c. mihi pag.* 1215. *Et tom.* 2. *in cap.* 14. *Matth. hom.* 50. *fine.*

niſtrat lupis. Nam qui manducat hunc panem, vivet in æternum. *a* O amorum amor! O flammas Deo dignas! O incendium nullis aquis ſopiendum! Veriſſimè, O ſponſa, botrus camphoræ dilectus tuus tibi, qui in aquis tot dolorum, tot injuriarum, tam acerbæ mortis vivaciſſimè ardebat. Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruerunt illam. *b* Hæc cauſſa Paulo dicendi: Charitas Chriſti urget nos. *c* Non ſolum excitat, non allicit ſolum, ſed pectus velut calculus ignitus adurit & penetrat.

Plenus admirationis David: Panem Angelorum manducavit homo, ait, cibaria miſit eis in abundantia. Quem defectum querimur, cum ſic abundemus? Quomodo has dapes nauſeamus, cum Panis ſit Angelorum? Incredibilis prorſus amor Davidis fuerit in Ionatham, cujus filio Miphiboſetho adoleſcenti claudo benevolentiſſimè pollicitus David: Reſtituam tibi omnes agros Saul, & tu comedes panem in menſa mea ſemper. Qui adorans eum, dixit: Quis ego ſum ſervus tuus, quoniam reſpexiſti ſuper canem mortuum ſimilem mei? *d* Ingens hic affectus regis in hominem membris pæne omnibus captum: ſed major fuit Chriſti in nos debiles ac mancos. Heu canes mortui ſumus, & tamen regiæ menſæ admovemur, quotieſcunque ipſi volumus; igni-

a *Ioan. c. 6. v. 58.*
b *Cant. c. 2. v. 8.*
c *2. Cor. c. 5. v. 14.* *d* *2. Reg. c. 9. v. 7. & 8.*

ipſiſſimum hic Chriſti corpus, quod pro nobis traditum, fragellatum, in crucem elatum? Chryſoſtomus plurimorum piam curioſitatem retundens: Quot nunc dicunt, ait, Vellem ipſius formam aſpicere figuram, veſtimenta, calceamenta. Ecce eum vides, ipſum tangis, ipſum manducas. Et tu quidem veſtimenta cupis videre: ipſe vero tibi concedit non tantum videre, verum & manducare, & tangere, & intra te ſumere. Igitur accedat nemo cum nauſea, nemo reſolutus; omnes accenſi, omnes ferventes & excitati. *a*

Perſæ regis ſui ſellam tam eximio cultu venerantur, ut in ea quemquam alium ſedere capitale ſit. Hinc illud Alexandri regium dictum. Sedebat Alexander, & admoto igne refovebat artus. Fortè gregarius miles ægrè incedens & frigore pæne enectus, ut qui vix arma & ſeipſum ſuſtentaret, ad caſtra tamen pervenit. Eo viſo rex è ſella ſua quam primum exilivit, torpentemque militem, & vix compotem mentis, demptis armis in ſua ſede juſſit conſidere. Ille diu nec ubi requieſceret, nec à quo eſſet exceptus, agnovit. Tandem recepto calore vitali, ut regiam ſedem, regemque vidit, territus ſurrexit. Quem intuens Alexander: Ecquid intelligis miles, inquit, quantò meliore ſorte quam Perſæ, ſub rege vivatis? Illis enim in ſella regis conceſiſſe, capitale foret, tibi ſaluti fuit. *b*

m 3 Sed

a *Chryſ. tom. 5. hom 60. ad pop. Antioch.*
b *Curtius l. 8. hiſt. c. 9. fine.*

tiæ labra non humectabit nisi viatores sese ad hunc fontem inclinantis. *a*

Henricus VIII. Rex Angliæ post vitam non sine flagitiis exactam, in fatali tamen lecto erga divinam Eucharistiam reverentissimum se præstitit. Nam cùm rem divinam fieri jussisset, sub ea Domini corpus in viaticum sumpturus è sella surrexit, ut genibus humi defixis hoc mysterium adoraret. Hic adstantium unus suggessit, posse regiam majestatem valetudine præsertim tam imbecilli sedentem corpore divino refici. Hic rex grandi spiritu: Si me penitus, inquit, interram abjicerem, aut infra terram, ne sic quidem huic regum Regi satis exhiberem honoris, qui omnia mihi dedit, repetiturus omnia. Ita Catholico instructus viatico, *b* migravit è vita. *c*

Præclare dixit Athanasius: Corpus hoc propterea adorari debet, quia per unionem factum est Corpus filii Dei, annuntiatum per Angelos, formatum à Spiritu sancto. Quantum obsecro Magnatum vel olum vestimentis reverentiæ habetur? quinam sunt ii domini, quorum vestibus tantum honoris defertur? Homines. Quid sericeæ illorum vestes sunt? Vermium textra. Sed nunquid hic Christi pallium, aut tunica, aut linteum, quo in cena præcinctus proponitur, spectandum? An non ipsis-

a *Cæsar. hom.* 30.

b *Sub una specie communicavit, quod & alias semper fecit.* c *Florimundus Ramand. l. 6. de ortis hæres. c. 5. n. 3.*

rit calicem indigne, reus erit corporis & & ſanguinis Domini. *a*

Inſigniſſimè hic Chryſoſtomus hortatur, &: Qui hujus, inquit, ſanguinis ſunt participes, cum Angelis & Archangelis, & ſupernis Virtutibus commorantur: ipſam regiam Chriſti ſtolam induti, ſpiritalibus armis muniti. Sed nihil dixi, imò ipſum induti ſunt regem. Sed ſicut magnum eſt & admirabile; ita ſi pure acceſſeris, ad ſalutem acceſſiſti; ſin prava conſcientia, ad pœnam & ſupplicium. Qui enim manducat & bibit indigne, judicium ſibi manducat & bibit. Nam ſi qui regiam purpuram coinquinant, haud ſecus, quam qui ſcindunt, puniuntur: quid mirum ſi, qui immunda conſcientia Christi corpus accipiunt, idem ſupplium ſubeant, quod, qui eum clavis cruci affixerunt? Vide quam formidandam pœnam his minetur Paulus. Irritam quis faciens legem Moſi, ſine ulla miſeratione duobus vel tribus teſtibus moritur: quanto magis putatis deteriora mereri ſupplicia, qui filium Dei conculcaverit, & ſanguinem teſtamenti pollutum duxerit, in quo ſanctificatus eſt. Conſideremus igitur rem noſtram, cum tantis fruamur bonis, & cùm turpe aliquod animum ſubit, cum ira vel re, vel verbis rapimur, quid mereamur, quem ſpiritum acceperimus, nobiſcum reputemus, & irrationabiles noſtros cohibeamus affectus. Hæc cogitatio noſtra ſit: Quouſque rebus præſentibus incumbemus? Quouſque nullam ſaluti noſtræ curam adhibe-

a 1. *Cor. c.* 11. *v.* 27.

Sed quanto nos, O superi! meliore conditione sumus quàm miles iste, quantò sub Rege vivimus benigniore? Non sellam tantum regiam occupamus; ipsius Regis gremio amantissimè fovemur. Rex nobis seipsum donat; Rex nobis est omnia. Heu mihi, succlamat Chrysostomus, quot ad salutem nobis sunt viæ? Nobis corpus suum communicavit, nos corpus suum effecit, & horum nos nihil à malis avertit. Quænam igitur erit nobis excusatio, cùm talibus pasti talia peccemus; cum lupi fiamus Agnum comedentes; cùm tanquam oves refecti more leonum diripiamus? *a* Hoc non est calculum ignitum forcipe, sed nuda & irreverenti manu diripere.

Iis qui sordida & minime nuptiali veste hanc cenam accedunt, decentissime, Cypriani sensu, ad collum appenderetur molare saxum, ut sic in altum pelagus ante abriperentur, quàm illota conscientia ignem tangerent tam purum.

Neque vero satis est, de noxis præteritis dolere, nisi firmissimum animi decretum fiat, futuras cavere. Baali simul & Christo, Pudicitiæ ac Veneri eadem ara litare non possumus: ignes nimis diversi, diversa nimium sunt sacrificia; aut hæc aut illa ejuremus necesse est. Rex Ozias thuribulum & prunas tractare voluit ausu temerario, sed ab offenso Numine in præmium retulit lepram. Non tangat hunc panem nisi purus à noxis. Nam quicunque manducaverit panem hunc, vel biberit

a *Chrys. hom. 60. ad pop. Antioch.*

dimus, ſic dies Communionis ſacræ obſervemus, Cui non gelu triplex circa pectus eſt, ita ſeipſum ſæpius alloquatur: En iterum Dominicus, en iterum feſtus dies eſt: vocaris, tempus prandii, hora cænæ te monet, vocaris: Vade, & comede panem. Non negligamus has horas, ô Chriſtiani, horas ſaluti faventiſſimas. Quiſque jam caveat, ne morituro ſibi dicatur, quod Plinius II. avunculo otioſe ambulanti dixit: Poteras has horas non perdere. Nos ipſi nunc nobis occinamus: En horam cænæ, en Dominicum, en feſtum diem; potes hunc ſine ſacræ ſynaxeos cibo tranſmittere? Ergo ne perde hunc diem, hanc optatiſſimam horam; veni & comede panem. Præſcripto tempore matutino colligendum fuit manna, aut à ſole liquefiebat. Colligamus cæleſte manna, dum licet. Fugit hora, & ſol æternitatis jam premit.

Tertiò dictum eſt Ruthæ: Et intinge buccellam tuam in aceto. Cæleſtis hic panis ita ſumendus eſt, ut ei aliquid addatur illius aceti, quod Chriſto porrectum in cruce. Acetum cibo condimentum, comedenti refrigeratio eſt; hinc illud meſſoribus olim uſitatum. Panis cæleſtis nunquam accipiendus, quin aliqua de Chriſti cruciatibus meditatio addatur Chriſtus Dominus in ſuprema cena, id ſe velle, teſtatus expreſſiſſime: Quotieſcumque, ait, hæc feceritis, in mei memoriam facietis. Agnus olim comedendus erat cum lactucis agreſtibus. *a*

m 5 Ama-

a Exod. c. 12. v. 8.

bimus? Intelligamus, quot in nos beneficia contulit Christus. *a*

a *Chryſ. tom 2. in c.6. Ioannis hom.45. fine mihi pag. 186.*

§. V.

Hebræa anus Noëmi ſuaſura nurui Ruthæ, ut ad Boozi pedes ſe applicaret: Lavare, inquit, & ungere, & induere cultioribus veſtimentis. *a*

Nunquid ad Chriſti pedes nos abjicimur ut ſervi? Ad cenam vocamur, ut convivæ chariſſimi. Ruthæ dictum eſt affabili liberalitate: Si ſitieris, vade ad ſarcinulas, & bibe aquas, de quibus & pueri bibunt. *b* Invitat & Chriſtus non ad meſſorum pultes, aut ad refrigerans in meſſe acetum, ſed ad delicias Angelorum, ad corpus & ſanguinem ſuum ſumendum, quibus nimirum familia cæleſtis paſcitur. Huc propera, ſi eſurieris; huc, ſi ſitieris, feſtina. Eſt qui ſitim non diſſimulet, & dicat: O Domine, immenſum ego ſitio, ſed aurum, ſed voluptates, ſed honores.

Tu vero ad ſarcinulas vade, ad Dominicum cibum potumque propera, & honores hic, & voluptates, & auri conditorem, & omnia hic reperies; modò vas adferas vacuum & purum.

Sed eidem Ruthæ dicitur: Quando hora veſcendi fuerit, veni huc, & comede panem. *c* Uti horam prandii & cenæ attendimus,

a *Ruth. c. 3. v. 3.*
b *Ibid. c. 2. v. 9.*
c *Ibid. v. 14.*

pto Rex testatur, se gravissimo morbo laborantem, sanitati ex integro restitutum, quamprimum Divionensem Hostiam animo veneratus, Eucharistiam sumpsisset. In ejus rei fidem, & gratam beneficii memoriam, mittere se illam ipsam auream coronam, quam Rhemis in solenni inauguratione accepisset, sanctissimæ Hostiæ offerendam. Oblata est. Hodieque annua & publica supplicatione illa ipsa regis corona sanctissimum Sacramentum inumbrans visitur. a

In oculis est hic ipse Dominus, *Ignis vere ardens & consumens*; suam quisque coronam, & quidquid inter chariora habet, huc submittit, addat insuper & animam suam, præcipuè voluntatem flecti recusantẽ. Christus Dominus amantissimè nobis pro nobis dat corpus, dat sanguinem, dat animam, dat & divinitatem. Jus priscæ legis fuerat; dentem pro dente, oculum pro oculo, &c. Hoc jure Christus exigat corpus pro corpore, sanguinem pro sanguine, animam pro anima: quid porro dabimus pro divinitate? Hic nihil nec proprii, nec alieni suppetit.

Thales è priscis sapientibus, Mandraytum Prienensem nova quædam & subtilia de cęlo, de sole, ac sideribus docuit. Hic doctori suo quantum vellet pecuniæ obtulit. At verò Thales: Non aliud, inquit, peto præmium, quàm ut Thaletum non celes aucto-

a *Iacob. Gaulterius in tabulis suis chronographicis, mihi pag. 719.*

Amator Dominicæ mortis in hoc epulo ſuaviſſimo guſtandus.

Hæc omnia eò dicta, ut calculum illum ignitum, ſanctiſſimam Euchariſtiam excipiamus forcipe, hoc eſt, reverentia quanta poſſumus maxima. Hoc faciunt Angeli, quantò magis homines vermiculi? Væ homini, qui manibus profanis & impuris tam grande contrectat myſterium. Variis ad hoc miraculis erudimur. Unum è millibus idque teſtatiſſimæ fidei huc ſiſto.

Anno milleſimo quadringenteſimo trigeſimo tertio Philippus Burgundiæ Dux ſacroſanctam Hoſtiam Divionenſi ſacelcello miſit, quam ab Eugenio IV. ſummo Pontifice impetravit, atque *ejus rei* litteras teſtes in hunc ſenſum accepit: *Dono mittimus Hoſtiam à Iudæo pluribus locis gladio confoſſam, & multo ſanguine conſperſam, in ſacrario noſtro hactenus reconditam. Hoc autem volumus, jubemus, ut eam in templo, aliove celebri loco, honore illo ac reverentia reponas futuris poſt ſæculis venerandam, prout majeſtas tanti Sacramenti deſiderat.*

Duo hic miranda, primum eſt: Illud hominis flagitium. Iudæus Hoſtiam ſacram toties repetito vulnere, tamque confuſo appetiit, ut certus iniri numerus non poſſit, diſtinctè plures quindecim majoribus ictibus cernuntur. Alterum: Extat Divione epiſtola Regis Galliarum Ludovici XI. data Bleſis die 21. Aprilis ad Decanum & Clericos ſacri Divionenſis ſacelli. Hoc ſcripto

penſas domus Dei mei. *a* Quid obſecro impenſarum huc contulit? Summatim dixero. Præter ferri ac cedrorum, præter & gemmarum immenſam, incredibilem copiam, auro præſenti dedit 27455 1666 hoc eſt, duo millia ſeptingentos quadraginta quinque milliones Hiſpanicorum ducatorum, inſuper unum & quinquaginta millia ſexcentos ſexaginta ſex ejuſdem monetæ. *b* Idque è divinis litteris conſtat. Vere aurea & prorſus gemmea fuit Davidis præparatio ad templum ſtruendum. At nihilominus hoc optimi regis affectui exiguum erat: Totis, ait, viribus meis præparavi impenſas. Cenſebat enim eum Dominum, cui domus ædificanda, his omnibus longe digniſſimum. Quibus ergo viribus, quibus ſtudiis præparanda domus illa, quæ non Arcam, ſed ipſum Arcæ Dominum eſt receptura? Probet igitur ſeipſum homo.

Gratia per hoc Sacramentum largienda reſpondet præparationi: ubi major & exactior præparatio, ibi amplior gratia. Non aliter quam ſicut is è fonte publico plus aufert aquæ, qui vas adfert capacius. Ita hic omnino. Quiſquis enim plus ſtipis expendit, plus charitatis & humilitatis hic exerit, plus gratiæ recipit, non tantum ex opere

a 1. *Paral. c. 29. v. 1.*

b *Unus hic millio decies centena millia ducatorum Hiſpanicorum continet. Nos hunc calculum uberius demonſtrabimus, ſi Deus vitam & vires largiatur, ubi res geſtas Davidis & Salomonis perſcripſerimus.*

auctorem, cum horum injicietur mentio. Christus Dominus, si liceat ima summis conferre, pro cælesti hoc dono, pro corpore & sanguine suo, pro anima & divinitate, non aliud quam sui memoriam petiit: Quotiescunque hæc feceritis, in mei memoriam facite.

Duo quædam Sapientia æterna invenit, quæ non dico hominum nullus, sed nec ullus Angelorum, non tantum non invenire, sed nec inventa satis intelligere potest. Invenit Deus, qua ratione Deus fieret homo: sed & hoc invenit, qua ratione Deus homo fieret cibus homini. Inventio utraque pro nimium obstupescenda! Quis audivit unquam tale, aut quis vidit huic simile? proclamat Isaias. *a* Quibus igitur obsequiis hanc inventionem remunerabimur? Si animo grato fateamur hoc ipsum: *Deus invenit, Deus est auctor*. Illud interim caveamus, ne admirandum hoc inventum, ne divinum hunc cibum, nudis, ut dixi, aut impuris manibus tangamus.

a *Isa. c. 66. v. 8.*

§. IV.

Alte vociferatur Paulus; Probet autem seipsum homo, & sic de Pane illo edat. *a* Præparatione hic opus est, eaque accurata. Hebræus rex David ædificaturus templum: Opus grande est, inquit, neque enim homini præparatur habitatio, sed Deo. Ego autem totis viribus meis præparavi impensas

a *1. Cor. c. 11. v. 28.*

eos, in quibus nulla esset macula, decoros forma, & eruditos omni sapientia, cautos scientia, & doctos disciplina, & qui possent stare in palatio regis? *a* Et nos repræsentandi Christo nil præmittamus studii? Absint saltem maculæ, quas animus sciens volens retinet. Adsit sapientia, qua profanum cibum ab hoc cælesti distinguere sciamus. Et quia hic nutrimur, ut convivium cæleste semper accumbamus, discendum est idioma cæli, gratiarum actio. Usitatissima cælo lingua est, assiduam habere gratiam. Probet igitur seipsum homo, & sic de pane illo edat.

Pericles Philosophus, ut Ammianus memorat, cum longe cultior, quam alias soleret, ad nuptias veniret, interrogatus est, quid hoc faceret contra morem, tam nitida veste? In gratiam sponsi, respondit, ut pulcher ad pulchrum veniam. Si quæratur è Christiano, quid noxas tam sollicitus expungat, in egentes stipem conferat, jejunia ineat, precationes fundat; optimè responderit. Ut pulcher ad pulchrum veniam: ipsa pulchritudo Christus est, nec impuros aut fædos amare potest.

Lupus, ut fertur; cum sæva urgetur fame, nec tamen vivam reperit, quam optat, prædam, terram vorat: nihilominus si paullo post carnes acquirat, terram revomit, & cibo locum facit delicatiori. Qui totos

a *Daniel c. 1. v. 4.*

opere operato, ut Theologi loquuntur, ſed etiam ex opere operantis. Cera mollior facilius ſignum recipit, aridius lignum citius ignem concipit, animus ad hunc cibum præparatior, plus gratiæ accipit. De Agno Paſchatis lex priſca præcepit: Non comedetis ex eo crudum quid, nec coctum aqua, ſed aſſum tantùm igni. In Euchariſtia, inquit Gregorius, crudum agnum edunt, qui Dei præſentiam non ſatis expendunt. *a* Probet igitur ſeipſum homo.

Et quantæ, obſecro, in rebus ſæpe viliſſimis præparationes fiunt? Narrat Plutarchus, inter Sybaritas moris fuiſſe, ut eorum feminæ toto ante anno ad ſacrificium aut convivium invitarentur, quò eis liceret, per id temporis ſpatium, veſtem & omnem muliebrem mundum exactius parare, itaque ornatiores ſeu ſacra, ſeu cænam adirent. *b* Difficile hoc foret creditu, ſed ſacræ paginæ confirmant. Reges Perſarum nullam admittebant feminam, niſi prius per annum excultam. Hinc virgines Aſſuero regi ſiſtendæ ſex menſibus oleo ungebantur myrtino, & aliis ſex, quibuſdam pigmentis & aromatibus utebantur. *c* Hæc humanis fiebant oculis; quid fieri par erit divinis? Et nonne Hebræos adoleſcentes Nabuchodonoſori repræſentandos elegerunt eos,

a *Gregor. hom. 21. in Euang.*

b *Plutarch. tom. 1. in Conviv. 7. Sapientum, poſt initium.*

c *Eſth. c. 2. v. 12.*

tamen buccellam mortis plurimum horrent, quam ſæpe primo deprehendunt morſu. Hominis cibus eſt agnellus tenerrimus in cruce aſſatus; ne autem ſub hoc tam delicato paſtu buccella Iudæ, mortiſve bolus deliteſcat, probet ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat.

Apud Longobardos veteres moris fuit, ut regis filius non prius paternam menſam accumberet, quàm in bello alteri regi ſerviiſſet. Optima ad divinam Chriſti menſam præparatio eſt, virtutem ſuam militiæ probaſſe. Neque enim neſcire poſſumus hominis vitam eſſe militiam, a in qua pulcherrimum victoriæ genus eſt vincere ſeipſum. Ad hoc ſeſe animet, qui hoc convivium frequentat, dicatque ſibi ipſi: Hodie ſummi Regis conviva es, & ut ſpero, poſt octiduum, aut poſt dies quatuordecim vel menſem idem hoc convivium inibis, interea temporis ærumnæ ac tentationes diverſæ te incuſabunt, ſed videamus quem interea te militem geras, quomodo ærumnas ſis toleraturus, tentationes ſuperaturus, quo dignior huc venias conviva. Proba igitur teipſum, & ſic de pane illo ede.

Sed objicis: Quis tandem dignus hoc convivio? Promptiſſime reſpondemus: Mortalium nemo, ſiquidem convivii ſpectemus dignitatem. Neque nos hic Leuthericum Senonenſem Archiepiſcopum imitamur. Oderat quoſdam hic Antiſtes, eoſque in ipſa Communione ſacroſancta [illegible] n [illegible] terruc-

a Iob c. 7. v. 1.

totos dies, hebdomadcs totas rem terræ tractat, & negotiis invigilat, vix fieri potest, ut non aliquid terræ glutiat; sed terram necesse est revomat, cum Agnus in cibum datur. Animus à fallacissimis mundi nugis, imo etiam ab honestis alioqui negotiis abstrahendus est. Probet seipsum homo, & sic de pane illo edat.

§. VII.

Iustinianus Imperator, quod Suidas testatur, in palatio suo non sine regio sumptu aureum triclinium condidit. a Si ullus uspiam triclinio tam nobili ac pretioso dignus est, hic certè cælestis cibus eo dignissimus est. Ubi autem plus casti amoris, plus veri auri est. Quisquis è Christianis hunc panem recipit, fit vivum Christi ferculum: quod si aureum & gemmis distinctum non sit, saltem non ferreum, non plumbeum, sed argenteum sit. Cor hominis plumbeum est, quod rebus perituris misere affixum, cor ferreum est, quod prioris vitæ vitiis induruit; cor argenteum est, quod puræ in omnibus sinceræque intentionis est.

Diversissimus est animantium cibus, aëre pascitur chamæleon, igne salamandra, veneno aranea, lrido felis, carduo asinus, furfure porcus, muribus milvus, fœno taurus, avena equus, melle ursus, ovibus lupus, mari salso cetus, serpens terra, castor & lutra lignis; sic & animantia cetera diverso gaudent pabulo, omnia tamen

a *Suidas mihi pag. 418.*

mo, & sic de pane illo edat. Sincerissime statuat ea omnia & singula, quibus Deum gravius læsit, tota mente, omnique cura cavere.

Huc sane plurimum facit crebrior Communio, & animosior sui abnegatio. Primum optima plerumque præparatio est. Multa pejus facimus, quia rarius facimus. Multi malè orant, quia rarissime orant: multi in iis, in quibus maxime deberent, vincere se nequeunt, quia nimis rarò se vincunt. Ita prorsus multi se male præparant ad synaxin, qui nimis infrequenter convivium hoc celebrant.

Ecclesiastes ille longe religiosissimus hanc tradens præceptionem, Quisquis, ait, secure accedere cupit, non multum curet quid sentiat, sed quid velit & intendat. Affectum & voluntatem suam ad Deum ex toto corde convertat, omnibus illis quę Deo displicent, cum humili voluntatis suæ in Dei voluntatem resignatione valefaciat ex ipso fundo. Sane qui ejusmodi est, nunquam Dominici corporis sacramentum accipit, quin singularem & magnam reportet gratiam, & quo sæpius accedit, eo plus inde gratiæ adipiscitur. Addit dignum observatu: Imo posset hic, ait, tanta semel cum devotione ac desiderio, talique intentione accedere, ut si ad infimum Angelorum ordinem prædestinatus foret, ad secundum, imo etiam ad octavum vel nonum chorū proveheretur. Unde si duo æque perfecti, æque sancti, in omni vita sint, quorum tamen alter frequentius altero

 sacra-

terruerat hoc modo. Recepti olim moris fuerat, dum corpus Dominicum porrigeretur, dicere: Corpus Domini nostri Iesu Christi sit tibi salus animæ & corporis. Leuthericus *a* autem, omissa hac loquendi formula, eos, quos territos volebat, sic alloquebatur: *Si dignus es, accipe.* *b* Ob hoc à Roberto Rege Galliarum epistola severiore non immerito reprehensus est. Quis enim tam tersæ conscientiæ, aut tam robustæ inverecundiæ, ut dicere ausit: *Dignus sum; accipio.* Igitur conviva huc accessurus, hoc unum duntaxat unice caveat, ne os vinum ardens *c* aut allium oboleat. Hoc ajo: Modo nullus ad priores noxas affectus in animo resideat. Sunt enim qui ore satis aperto vulnera conscientiæ detegant, nec eorum quidquam, quæ memoria vel scheda suggerit, subticeant, nihilominus latentissimas alunt cogitationes, quibus prioris vitæ sordes non penitus displiceant, latet etiamnum ad eas affectus: commissa piacula exponere volunt, ea deinceps penitus cavere non statuunt, aut certe non firmiter statuunt. Hoc, ajunt, intra se, & istud penitus cavere, has delicias meas omnino deserere non est animus, nec possum. Faciamus interim quod lex & tempus exigit. En os impurum, quod ardentis vini aut fœtor allii contaminat. Hic quantis possum viribus vociferor: Probet autem seipsum homo,

a *Seu Leothericus.*

b *Baron. tom. 11. ad annum 1004. n. 3.*

c *Vinum sublimatum*, Brantwein.

convivas inclamat : En ego dedi filium meum, & comedistis illum ; da & tu, ô homo, & tu, & tu quoque filium tuum, date vos omnes & singuli filios vestros. Vos vero mala fide absconditis illos. Hæc æterni Patris in nos querela est.

Quisnam, obsecro, hic filius noster? Aspicite, digitum intendo. Suus cuique filius est, quidquid illi charissimum est. Explico. Est, qui unice delectetur auro: hominis istius filius aurum est. Est, qui formosum hominem plus æquo amet, & depereat: est, qui epularum lautitiis & vino; est qui titulis & honore plurimum afficiatur: sunt, qui pictura, alii qui Musica præcipue oblectentur: illi pictorum miracula, huic Musicam tolle, & ambobus sustulisti filium. Sunt qui chartarum lusu, sunt qui equis & amplo famulitio, sunt qui venatione & canibus insanè gaudeant: extendat quis paullulum manum suam, & tangat hos homines, eripiat illi formosum hominem, huic suas epulas, jam utrique suum eripuit filium; subtrahat illi honorem, isti lusum, huic venationem, gravius dolebunt, quàm si mortuos lugerent filios. Nimis acerbum est illis hæc talia Dei caussa deserere : sic abscondunt filios suos. Filium suum liberalissime dedit Deus, & non abscondit illum : Sic enim Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret *a*; daret autem ea lege, ne quisquam nostrum negaret suum. Hic Abrahami simus, & Isaacum animosa dex-

a *Ioan. c. 3. v. 16.*

ſacramentum Dominici corporis digne percipiat, ob hoc ipſum velut fulgentiſſimus ſol præ illo altero pereuniter fulgebit, ſingularique & admirabili unione Deo copulabitur. a

a *Ioan. Thauler. in ſacris Inſtitut. c. 38. mihi pag. 73. & ſeq.*

§. VIII.

Alterum præparationis optimæ caput eſt, generoſior ſui abnegatio. Cum Rex Syriæ Benadadus Samariam premeret obſidione arctiſsima, ingēs in urbe fames eo graſſabatur, ut quarta pars cabi, ſeu quadrans a ſtercoris columbini quinque argenteis, ſeu, duobus florenis & decem baciis; caput aſini argenteis octoginta, ſeu, quadraginta duobus florenis & decem baciis venderetur. Cumque Hebræus Rex Ioram obiret mœnia, mulier ad eum ſuclamans :· Salva me, inquit, Domine mi Rex. Cui Rex, Salvet te Dominus, inquit, ego non poſſum. Quid enim vis? Hic mulier cauſſam ſuam exponens : Inter me, inquit, & vicinam meam ita convenit, ut ſuum utraque det filium coquendum & epulandum. Ego filium meum fide optima dedi, coximus illum & comedimus. At illa nunc filium ſuum abſcondit, & frangit fidem. b

Non abſimili modo injuriarum nos agit cæleſtis Pater, qui omnis cæleſtis epuli con-

a Klains Mäßlin.
b 4. *Reg. c. 6. v. 25. & ſeqq.*

ob majorem in rebus caducis prosperitatem, vel ob suaviores affectus & dulces animi sensus, vel ob solam consuetudinem, vel ne ceteris negligentior habearis, vel quia hoc imperatur. Hæc talia pravæ intentionis sunt. Optima hic est intentio, *intimè conjungi Christo*.

2. Veræ in sacram Communionem devotionis est, apud animum suum decernere, octavo quoque die, minimum semel singulis mensibus hanc mensam accumbere. Vltra mensem differre, animi semet negligentis & frigidi signum est. Omnibus autem æqualem hic legem figere difficile est. Quapropter hac in re Confessarii judicio standum, qui ordinis, status, ætatis habita ratione non difficulter judicabit, quid optimum factu. Augustinus hac in re suasor optimus: Omnibus, inquit, Dominicis diebus communicandum suadeo & hortor. a Semel iterumque (non tamen sæpius) intra hebdomadem ab homine profano cæleste hoc convivium iniri potest, si festi dies invitent.

3. Sacerdotibus ea vitæ ratio instituenda, ut quotidie possint rem divinam peragere. Rarius sacris operari, aut pejoris vitæ aut culpandæ negligentiæ plerumque indicium, rarissimæ sanctitatis signum est. Patresfamilias, & quibus potestas est, famulos suos ceterosque domesticos cum verbis tum exemplo urgeant ad piam sæpius communicandi consuetudinem

a *Aug. tom. 3. l. de dogmatibus Eccles. l. 3. Alii tamen auctori hic liber tribuitur.*

tera mactemus Deo. Clamat Dominus: Nisi quis renuntiaverit omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus. *a* Christus relinquere omnia suasit; renuntiare omnibus jussit. Ita saltem parati simus, id, quod charissimum est, offerre Deo. Hic clamat Paulus: Probet autem seipsum homo. Profecto, nemo melius seipsum probaverit, num amet Deum, quàm si exploret, paratusne sit rem etjam charissimam Dei causa deserere; præcipue si illud, quod tam charum est, simul etiam sit noxium. Hic omni modo laborandum, ne quis filium suum maligne abscondat. Vide, mi Christiane, hoc aut hoc aut istud tibi vitium inhæret, amor ille lascivus & improbus velut filius animo tuo agglutinatus est: hic vir esto, & jugula hunc filium tuum, ut tibi Deus per Eucharistiam det suum.

a *Luc. c.* 14. *v.* 33.

ACTIONES COMMVNIONIS SACRÆ.

1. Ante omnia requiritur hic bona & sincera *intentio*. Sunt, qui panem Angelorum crebro percipiant, nihilominus peccatis immersi vivant, nec vitam impuram corrigere, sed eam hoc velamine tegere conentur. Hi se non probant, nec corpus Domini dijudicant. Apage hos Judæ fratres ab hac mensa. Nec etiam bona intentio est, convivium hoc frequentare

ſtis & non eſtis inebriati. Cave ne mercedem quam congregas, in ſacculum mittas pertuſum. a

6. Sacræ Communioni vere devotus in ipſo ad aram acceſſu quàm fieri poteſt compoſitiſſimus eſt, veſte ad munditiem & honeſtatem facta, oculis modeſte dejectis, manibus decore junctis, genibus reverentur ſubmiſſis, cogitationibus ad pietatem collectis, lingua & ore quieto, corde ſolo loquente. Hoc ii non obſervant, qui ornatu inſolentiore nimium compti velut ad choreas, aut profaniſſimum convivium accedunt; qui oculis emiſſitiis, manibus ac moribus impoſitis, cogitationibus vagis ad magnam hanc cenam irruunt, nec cogitant, ſe in ſui judicis conſpectu ſtare.

7. Circa ſummum hoc myſterium fides ſæpius exercenda, ita quidem ut convivium hoc aditurus dicat animo: Credo hic ſub candido orbiculo, imo ſub micula minima veriſſime corpus & ſanguinem, animum & divinitatem Chriſti eſſe abditam. Non hic ſenſus, neque argutatrix ratio audienda, ſed fides. Hoc fidei myſterium eſt. Hoc Iſaias vociferatur: Si non credideritis, non permanebitis. b Crede, crede, & intelliges. Nec enim ſtans in terra, manu continges cælum; nec pelagus immenſum transfundes in ſcrobiculum; nec palpitantes oculos in flagrantiſſimum defiges ſolem. Crede veritati a-

a *Aggæi c. 1. v. 6.*
b *Iſai. c. 7. v. 9.*

nem, ut ſaltem quot menſibus id fiat. Poſſunt etiam familiam ea lege admittere, ut ſingulis menſibus ſacroſancta myſteria percipiant, ſi quidem velint domeſticum morem non negligere. Sciendum namque dominis eſt, tanto ſervos fideliores futuros ſibi, quanto fideliores fuerint Deo.

4. Veræ in Communionem ſacram devotionis eſt, quodie ſpirituali ritu Angelorum panem accipere. Animo deſidera cæleſti hoc pane refici, & jam refectus es. Hic ſolatium grande ſuggerens Thaulerus: Spiritualiter poteſt quis, inquit, ubicunque ſit, ſanus & infirmus, vel millenis vicibus in die aut ſæpius etiam, tanta cum fidelitate ac devotione, tam ſitienti animo ipſum ſuſcipere, ut præ cunctis hominibus divina gratia copioſius ditetur. *a*

5. Sacræ Communioni vere devotus intra hebdomadem ſeipſum ſic alloquitur: Ante biduum aut triduum Chriſtum hoſpitem ſuſcepiſti, & jam iterum tam incautus, tam petulans, tam effuſus, tam laſcivus es? Hi mores huic hoſpiti probari non poſſunt. Vel de futuro agens: Poſt biduum, ait ipſe ſibi, aut triduum Chriſtum regem in domum tuam introduces, nec aliter te præparas? Proba teipſum & præpara, ne ſumpturus pharmacum, reperias venenum; ne comeſturus eſcam vitæ, glutias bolum mortis. Cave de te dixerit Aggæus: Comediſtis & non eſtis ſatiati; bibi-
ſtis

a *Thauler. in ſacris inſtit. c. 38.*

9. Cum hospes Christus Dominus susceptus est, non mox è templo abeundum, non statim profanus labor resumendus, sed nec statim precationes lingua recitandæ. Cor loquatur, lingua sileat. Tunc amantissima cum Christo instituenda colloquia, tunc opportunum est, defectus suos deplorare, miserias & ærumnas suas omnes novo hospiti exponere, auxilium ad agenda & perferenda omnia implorare. Tracta, mi Christiane, cum Domino tuo familiarissime omnia negotia tua, velut cum amicorum tuorum optimo: præcipue verò divinæ Voluntati te quàm plenissime totum committe. Hic ipsa te opportunitas monet. Quapropter dic animo: Duc me, ô Domine, quo ipse vis per læta & tristia: jumentum sum apud te; tu domus istius sis Dominus: tibi, claves trado, tu impera.

10. Ad hoc epulum dignius frequentandum non tantum letales, sed etiam minores noxæ studiosissime cavendæ. Quisque suam interroget conscientiam, & illa non muta defectus plurimos accusabit. Quales sunt in multis negligentia, in plurimis vana gloria, in omnibus pæne impatientia; arrogantia ob vires, formam, genus, scientiam, officium, &c. Auri fames nimia, nimiæ curæ in rebus fluxis, vigilans sui amor, molestiarum & crucis horror; odium & invidia, societas non laudanda; in cibo, potu, somno, risu, colloquiis intemperantia, sensuum exteriorum libertas, libidinis licentia, actionum con-

pertissime affirmanti: Hoc est corpus meum Et: Panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. *a*

8. Quisquis hic conviva non ingratus esse cogitat, sine Humilitatis & Charitatis veste non accedat. Humilitas ubique necessaria, hic maximè. Præclarissime hic monet Augustinus: Qui foris tumescit, intus tabescit. Qui ante Deum se projicit, à Deo erigitur: qui adversus Deum se erigit, à Deo projicitur. *b* Dic ergo cum Chananæa: Ita Domine, canis sum; micas desidero Dic cum Centurione: Non sum dignus, ut intres sub tectum meum. Quanto humilior, tanto capacior, tanto plenior, Colles repellunt aquam, implentur valles. Nimirum altus est Deus; erigis te? recedit à te: humilias te? accedit ad te. Ante omnia hic opus Humilitate, cui tamen Charitas jungenda. Tibi dictum puta: Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adversum te, relinque ibi munus ante altare, & vade prius reconcilari fratri tuo. *c* Alienatio & aversio à quocunque homine vel minima prius tollenda, quàm mensa hæc accedenda. Vade ergo prius reconciliari fratri tuo. Humilitas & Charitas hic gratissimum te facient convivam.

9. Cum

a *Matth. c.26. v.26. sic Marcus, sic Lucas, sic Paulus & Ioannes c. 6. v.51.*

b *Aug. tom. 10. hom. 50. c.1. pag. 203. & ser. 74. c. 8. mihi pag. 267.*

c *Matth. c. 5. v. 23. & 24.*

Spes ita depingitur: Certa expectatio æternæ salutis, nata è bonorum operum conscientia, & intimo gustu sensuque paternæ prorsus benignitatis in Deo. Hinc illud regis Hebræi solatium: Speret Israël in Domino, quia apud Dominum misericordia, & copiosa apud DEUM redemptio. *a* Domini amor Ioannes: Si cor nostrum, inquit, non reprehenderit nos, fiduciam habemus apud Deum. *b* Fides in intellectu, Spes sedem in voluntate habet. Fides intuetur etiam quod aversamur, inferos & alterius orbis supplicia: Spes eò solum respicit, quo omnium vota eunt, ad Deum & ad beatitudinem, quam in dies expectat cum gaudio. Vox Apostoli est, Spe gaudentes, in tribulationibus patientes. *c*

Eleganter dixit Augustinus: Spes est beatitudo vitæ mortalis. Tolle spem, & nullum, dum vivimus, gustamus cælum. Spes non confundit. *d* Et: Beatus vir, qui sperat in Domino. *e* Chrysostomus lætanti animo dixit: Quando Deus promittit, nulla promissionibus variatio adjungitur. Promissa Dei certiora sunt his quæ videntur, modo oculos Fidei habeamus. *f* Atqui

a *Psal.* 129. *v.* 9.

b 1. *Ioan. cap.* 3. *v.* 21. *Fiducia Spes firma.*

c *Rom. c.* 12. *v.* 12.

d *Rom. c.* 5. *v.* 5.

e *Psal.* 33. *v.* 9.

f *Chrys. tom.* 1. *hom. de habenda cura salutis proximi, mihi pag.* 475. *& seqq.*

confusio : non silebit denique conscientia, se rarissime inspici, vix unquam audiri, nullam sui curam haberi.

Hic ii, obsecro, divinam iram metuant, qui convivium quidem cęleste non omnino negligunt, vitiorum tamen nihil corrigunt. Hic ebrietati, hic libidini, hic vitio alteri, cui assuevit, pertinaciter inhæret: hodie Christo, cras iterum Baali ac diabolo sacrificat. Hic Augustinus intorquens fulmen: Habentem, inquit, voluntatem adhuc precandi gravari magis dico Eucharistiæ perceptione quàm purificari. *a* Probet igitur seipsum homo.

a *Aug. tom. 10 l. de Ecclesiast. dogmatibus loc. cit. supra, mihi pag.* 383.

CAPVT VIII.

Rosa Coroneola.

seu,

Spes.

§. I.

ROSÆ, quæ Autumnalis vel Coroneola *a* dicitur, *Spem* recte conferimus. Spes sane corona est, quam Deus humanæ voluntati imponit, ut ea in cunctis actionibus erecta & hilaris nulli succumbat oneri. Spes lynceos habet oculos, imo lynceis longo acutiores, cælum omne pervidet, velut vitrum pellucidissimum.

a Muscatrosen.

Spes

fert sanctus Antoninus ab Ecclesiastico dictum: Ego Mater pulchræ dilectionis, timoris, agnitionis, & sanctæ Spei. Nos quidem speramus, sed & simul trepidamus, contemplantes ne quis desit gratiæ Dei. *a* Quod Paulus conceptis verbis urgens: Cum metu, inquit, & tremore salutem vestram operamini *b*

Virgo beatissima, quæ immensissimam Dei bonitatem penitissime perspexit, Spem habuit excellentissimam, sed timore metuque liberam. Male metuere non poterat, quæ de beatitudine secura erat.

Ab eadem Virginis Spe ortum, quod cum aliis feminis ad filii monumentum non ierit. Erat quidem Virgo in defunctos maximæ commiserationis, in filium summi amoris, cum ceteris tamen unctura non venit. Spes certa redivivi filii matrem domi continuit. Quid ungeret, quem vivum post horas non multas visura esset? Ita cruci adstitit, ad sepulchrum non rediit.

a *Hebr.c.12. v. 15.*
b *Philip.c.2.v.12.*

§. II.

Dum nos in hac vita, velut in mari jactamur, speramus quidem ad beatitudinis portum inter procellas pervehendos. At subinde ingens emergit cetus, velut jam jam navigium mersurus. Hic spes vigilet, hic sese attollat cælo, dicatque sibi ipsi ipsa fidentissime: Aderit Deus, & juvabit.

qui hoc loco non de informi Spe loquimur. Alberto Magno Spes sine meritis, non est Spes, sed præsumptio. a Ideò hortatur regius vates: Sacrificate sacrificium justitiæ, & sperate in Domino. b Qui sperat, & pravos mores non emendat, spem habet, sed qualis à Sapientia depingitur. Spes impii tanquam lanugo, quæ à vento tollitur; tanquam spuma gracilis, quæ à procella dispergitur; & tanquam fumus, qui à vento diffusus est; & tanquam memoria hospitis unius diei prætereuntis. c Qui metuit, ne quid sibi ad obtinendam beatitudinem desit, in Spem non delinquit. Spes & Dei gratiam, & hominis conatum spectat. Si cor nostrum non reprehenderit nos, Spem habemus. Nimirum suus cuique animus ex conscientia Spem præbet. Magnum Spei argumentum est, noxis omnibus viriliter sese opponere.

Beatissima Virgo, quæ luculentam divinæ bonitatis notitiam, & summam misericordiæ divinæ experientiam habuit, & nunquam non purissime vixit, quantam obsecro non solum æternæ vitæ, sed & omnia, quæ rogaret, impetrandi Spem habuerit? nec nescire potuit se gratia plenam, & in gratia esse stabilitam. Hinc certa fuerat beatitudinis, quam Spe perfecta expectabat. Ad hanc Virginem referr

a *Alb. M. de virtutibus.*
b *Psal. 4. v. 6.*
c *Sap. c. 5. v. 15.*

Laboris est quidem expectare, sed dulcis est expectatio, quæ certam promittit beatitudinem.

Hoc Deo ingenium est. Solet is nonnunquam permittere, ut iis miseriarum fluctibus involvamur, unde Spes emergendi alluceat nulla; ubi sola mors & desperatio in oculis: si nihilominus homo Spem habeat positam in Domino Iesu, & illius sese sanctissimæ voluntati totum committat, indubie tandem eluctabitur, & vel post mille naufragia enatabit salvus.

Manasses famosissimum scelus (scelestum dicere parum est) post tot annos inter flagitia exactos. Spe demum ac submissione & catenas rupit, & noxas delevit. Spes mulieris Chananææ imperterrita filiam cacodæmonis imperio subtraxit. Spes Magdalenæ liberalissimam noxarum omnium veniam impetravit. Ecclesiasticus proclamat: Respicite filii nationes hominum, quia nullus speravit in Domino, & confusus est. *a*

Verè bona Spes, quæ de vero bono ritè concepta est. Hanc qui habet, stringat, teneat, neque abire eam vel in ultimis sinat, & suas illi sorores, Fidem & Charitatem jungat. Hæc vera Spes, dulcis, verax, felix est, quæque nec sperantem fallit, neque confundit, sed ad optimum provehit, animum interim sperati boni anticipatione lætificat.

Non est major, non est pulchrior, non

a *Eccli, c. 2, v. 11.*

bir. Et quamvis conſcientia nonnihil nos turbet, clametque: Non dignus es, ut juveris; tu tamen tuæ reſponde conſcientiæ: Cum Dei juſtitia non contendam; ſim dignus qui deſerar, ego tamen uſq; & uſque & uſq; in infinita Dei miſericordia ſperare non deſinam, quam hominibus etiam perditiſſimis non ſubtrahit. Chriſti nitor non meis promeritis; in Chriſti ſanguinem, velut in amoris flumen me præcipito, hic nemo periit, niſi qui ſervari noluit: Mors Domini JESU me optime ſperare jubet. Et etiamſi occiderit me, ego tamen in Domino ſperabo. *a* Tametſi Deus mecum ſic agat, ut deſertus, rejectus, omni gratia excuſſus videar, ego tamen in Domino ſperabo. Si conſiſtant adverſum me caſtra, ſi exurgat adverſum me prælium, *b* ſi totus in me unum ruat exercitus, ego tamen in Domino ſperabo. Etſi proximus ire videar ergaſtulis inferorum, ego tamen in Domino ſperabo. Hæc ſpes me non fallet; hæc denique in patria, quam anhelo, me ſiſtet Quidquid in re ſit, ſpem mihi nullus eripiet. In Deo ſperavi, non timebo quid faciat mihi homo. *c* In te Domine ſperavi, non confundar in æternum. *d* Juvat ſpe vivere, juvat ſic mori. Quoniam tu Domine ſingulariter in Spe conſtituiſti me. *e*

Labori

a *Iob c.13. v.25.*
b *Pſal.26.v.3.& ſeq.*
c *Pſal.55.v.12.*
d *Pſal.31. v.1.*
e *Pſal. 4.v.10.*

ctum, & succensere iis, quos præmiserat, tanquam indicassent. Itaque jam proprior descendit vehiculo, & suos idem facere & pedibus ire jussit; tanquam salutandus, & pompa illa deducendus. At ecce senex quidam, corona, & virga insignis (designator is erat) ne salute quidem dicta rogavit: Vbi Demetrium reliquissent? & quando venturus? Demetrius is erat Pompeii libertus, & multum apud illum poterat, in quem omnes mortales tunc oculos habebant conjectos. Itaque hic comites Catonis & indignari, & risu emori. Cato nihil aliud prolocutus quam: O miseram civitatem! *a*

Tales omnino sunt plurimæ spes hominum, ridiculæ, inanes, temerariæ, stultæ, falsæ; verbo, somnia vigilantium, quæ nescio quid promittunt ut decipiant. Verissimè dixit Augustinus: Nihil tam inimicum spei, quàm retro respicere: id est in eis rebus, quæ præterlabuntur & transeunt Spem ponere: sed in his quæ nondum datæ sunt, sed dandæ quandoque, quæ nunquam transibunt. Quando autem scatet tentationibus Mundus, velut pluvia Sodomæ sulfurea, metuendum est exemplum uxoris Loth. *b* Retro enim respexit, & ubi respexit ibi remansit. In salem conversa est, ut prudentes condiret exemplo. Apostolus Paulus de hac Spe ita loquitur. Spe enim salvi facti sumus. *c* Spes

O 2 autem,

a Lips. in Comment. Senec. c. 8. de tranquillit animi mihi pag. 168.

b *Gen. c. 19. v. 26.* c *Rom. c. 8. v. 24.*

sanctior spes quàm æternam sperare vitam, modo ea non cæca sit vel præceps. Sunt enim, qui semper male agendo bonum sperent, quo nihil est stultius. Qui vitam æternam sperat, vitam, quam agit, corrigat: hac ad illam pergitur. Spes vitæ æternæ una omnium optima: & sola Spes vera est, quæ & felicem faciet, & jam facit. Eximie, quod solet, Bernardus: *Vt quid enim, inquit, si hæc sapimus, ut quid cunctamur abjicere omnino spes miseras, vanas, inutiles, seductorias; & huic uni tam solidæ, tam perfectæ, tam beatæ Spei tota devotione animi, toto fervore spiritus inhærere? a*

Mundus spe plenissimus est, sed heu plerumque, quod Bernardus dixit, spes misera, spes vana, inutilis, seductoria est. Adeoque Thales sapienter censuit spe nihil esse communius: hanc enim etiam illi habent, qui aliud nihil habent. *b* Et quia spes sæpe fallacissima est, merito eam somnium vigilantium appellavit Plato. Spes, quæ non æternam aspirat vitam, volatica & fallaciis plena est.

Cato Vticensis, quod Plutarchus memorat, Antiochiam ivit, & vidit extra portam in utroque viæ margine, composite stantes viros, juvenes, pueros, cum discrimine ætatum, in festo omnes habitu & veste: magistratus præterea candidatos, sacerdotes etiam ipsos coronatos. Cato stomachari, & putare sui honoris causa factum

a *Bernard. in Psal. 90. serm. 9. mihi p. 537*
b *Stob. serm. 109.*

rum immortalium & æternarum Spem collocare. Spes ceteræ pæne omnes & vanissimæ sunt & fallacissimæ. Quid enim?

Bonam speras valetudinem? ergo in spe habes mortalitatis oblivionem, & vitiorum amicitiam. Prolixiorem speras vitam? ergo diuturnum speras carcerem, in quo multa feras, multa videas quæ nolis. Prosperos speras annorum exitus? ergo dolendi ac pudendi copiosam speras materiam. Peccandi expectas licentiam? Ah quàm infelix gaudium, & quàm longævam speras pœnitentiam! Ultionis speras occasionem? Crede mihi, ó homo, tu speras quod alii timent, hoc est, tuum ipsius interitum. Divitiarum speras cumulum? O fatue! prægrandem ex lappis & tribulis speras sarcinam. Sed honores forsan, dignitates & famam speras? Invidiosam ergo miseriam, opulentam inopiam, pavidam superbiam, pulverem & inanem auram, fumum & mendacem umbram speras: Honestas filio filliæve speras nuptias? Vt video nondum didicisti, nec tuo nec alieno sapere malo. Hoc scias; vix ulla res est, quæ tam crebro tamque graviter fallit, quàm hilares nuptiæ, quas sæpissime tristes sine numero sequuntur tragœdiæ. Sed forsan vetulæ jamque tussientis uxoris funus, & novę nuptæ thalamum expectas? O miser & insane! attrito uno laqueo dissolvi gaudes, ut novo & validiore vinciaris. Sed speras post mortem gloriam, & apud posteros nomen, & amplam in funere laudationem? O spes mor-

 talium

autem, quæ videtur, non est Spes. Quod enim videt quis, quid sperat? Si autem quod non videmus, speramus, per patientiam expectamus. *a*

Carthaginiensium Dux Amilcar, cum obsideret Syracusas, inter somnium vocem exaudisse credidit, nuntiantem futurum ut proximo die in ea urbe cenaret. Lætus igitur perinde ac divinitus promissa victoria, pugnæ paravit exercitum. In quo inter Siculos & Pœnos orta dissensione, castris ejus Syracusani subita eruptione oppressis, ipsum intra mœnia sua vinctum pertraxerunt. Ita magis Spe, quàm somno deceptus, cenavit Syracusis captivus, non, ut animo præsumpserat, victor. *b*

En dormientis & vigilantis somnium Spem magnam, sed falsam.

a *August. tom.* 10. *serm.* 29. *in Matth. mihi pag.* 44.

b *Valer. l.* 1. *c.* 7.

§. III.

E Romano exercitu quidam gloriosior miles apud Scipionem natu minorem scutum elegans & affabre factum, & quod putabat telis impenetrabile, ostentaverat. Cui Scipio, Tuus, inquit, clypeus, ô mi juvenis, & firmus & venustus est, sed virum Romanum decet non in læva, quæ clypeum, sed in dextra, quæ gladium gerit, Spem habere positam. Cum Scipione dixero: Virum Christianum decet non in læva rerum caducarum, sed in dextra rerum

ad aratrum paupertatis, vel ignominiæ, vel calamitatis pertrahitur jugulanda.

§. IV.

Saracenorum principi, cui Zizit nomen, Judæus magus annorum quadraginta dominatum polliceri est ausus, si sacras imagines è toto regno tolleret: sustulit; sed & ipse princeps paullo post repentina morte sublatus est. *a* O Spes hominum vanissimas! Chrysostomi ævo primaria femina maritum suum consulem futurum speraverat. Verum spes ista destituit, maritus mortuus est, & consulatus alteri datus est. Chrysostomus spe lapsam consolaturus: Primum fac tecum cogites, inquit, licet valde explorata esset hæc spes, attamen humanam spem fuisse, quæ sæpe fallere solita sit; & multa hujusmodi in hac vita quotidie cernimus evenire, cum ea, quæ valde sperantur, minime exitum inveniant. A mane usque ad vesperam immutabitur tempus. *b* Incerti & inexpectati rerum exitus sunt. Inter os & offam multa intervenire solent. Imo quod Augustinus dixit, Nihil tam inimicum spei, quàm retro respicere: id est, in eis rebus, quæ præterlabuntur & transeunt, spem ponere. *c*

a *Sigebert in Chron. anno* 724. *Genebrard. in Gregor. II.*

b *Eccli. c.* 18. *v.* 26.

c *Aug. tom.* 10. *de Verb. Dom. serm.* 29. *c.* 5.

talium inanes! Quid picta domus cæco? quid philomela profuerit surdo? Quid aura felix post naufragium, quid amplum ab ignotis testimonium te juverit? præsertim si crucieris ubi es, lauderis ubi non es. O quanta pars mortalium vento pascitur, & insomniis gaudet! ô quam multi mortalium inter spes opimas ad æternam ruunt penuriam, & gaudiis momento ad supplicia delati!

Heu vita quantæ spes alis plane improbæ! a

Spes hominum fallacissimas sub oculos ponit hæc mythologorum narratio. Bubulcus, ajunt, stabulum ingressus boves mire lætos reperit: caussam igitur insolentis lætitiæ sciscitatus est. Cui boves: Speramus, inquiunt, hunc diem in pinguissimis pascuis absque opere transigendum. Quis, obsecro, ait bubulcus, in Spem istam penitus inanem vos impulit? Respondent: Hoc ita futurum somniavimus. Ad quæ statim bubulcus: Nolite, quæso, mei boves, nolite his somniis habere fidem, quæ mox fuisse falsissima deprehendetis. Ego revera longe aliud somniavi, vos scilicet hodie araturos. At, ut nostis, somnia hominum certiora, quàm brutorum esse consueverunt.

Erudite nostros nobis mores objicit hic apologus. Quoties cum brutis animantibus prata pinguissima speramus; quoties opes, honores, voluptates ita somniamus, ut mox in robustam Spem convalescant somnia? Tandem Metelli fornunam sperant plurimi, pauci obtinent: spes omnis

a *Iam. vet.*

ad

minis alluvione cernens, descensum ex arbore tam periculosa omnibus viribus moliebatur, ne trunco radicitus subruto præceps in aquas raperetur; sed aurea vincula vel invitam retinebant. Hæc caducæ Spei pictura; interpretatio est ista. Homo Platoni arbor est: hæc ad tempus velut ad fluvium rapacissimum consita, in dies ruinæ vicinior inclinatur: puella in hac arbore, Spes est rebus humanis nixa; hæc suum ipsa casum utcunque prospicit, sed quia vinculis tenetur aureis, hoc est ingentibus promissis, libertatem, quam cupit, non obtinet. Hic Hieremias vates proclamat: Maledictus homo, qui confidit in homine, & ponit carnem brachium suum, & à Domino recedit cor ejus. Benedictus vir qui confidit in Domino, & erit Dominus fiducia ejus. *a* Beatus ergo cujus Deus Jacob adjutor ejus, Spes ejus in Domino Deo ipsius. *b* Non Abrahami, non Isaaci, sed tantummodo Deum Iacob nominari mysterium est. Ingentis spei symbolum Iacob. Hic paterna domo abiit solus, exul, egenus, vix opertus palliolo: illius & supellex & arma baculus fuit. Animum tamen bonum & spem omnem in Deo positam habuit. Nec frustra. Rediit Iacob in patriam grandi familia & opibus auctus maximis. O ergo beatus, cujus Deus Iacob adjutor, & spes ejus in Domino Deo ipsius. Hæc una spes multo exploratissima est.

a *Hierem. c.* 17. *v.* 5. *&* 7.

b *Psal.* 145. *v.* 5.

Piſcator, ut in fabulis eſt, piſciculum reti traxerat. Piſciculus homini perſuaſurus, ut in aquas remitteretur: Optime virorum, inquit, quid te animalculum juvet tam minutum? Quod ſi me manu mitteres, è piſciculo piſcis fierem, atque tunc & ſagenam tuam & emptoris menſam ornarem. At piſcator: Ampliſſime, inquit, deliravero, ſi incertiſſima certis præponam. Vt ſcias, ſpem ego tam vanam pretio non emo. *a*

Sapienter: Atque hoc quivis de omni ſpe humana dixerit: Nec teruncio emerim ſpes iſtas omnes quantumcunque opimas: vanæ, falſæ, nullæ ſunt Spes una felicitatis æternæ oculata, firma, certa eſt Gaudium noſtrum, inquit Auguſtinus, nondum eſt in re, ſed jam in ſpe. Spes autem noſtra tam certa eſt, quaſi jam res perfecta ſit. Cum credimus, ſpes eſt in iſto ſæculo: cum videbimus, res erit in futuro ſæculo. Capitis præceſſio, ſpes membrorum eſt. *b*

Spem in re caduca collocatam priſci ſic depingebant. Arborem proceriſſimam ad fluminis marginem ſtatuebant, quæ prona in flumen brachia expanderet, qualis plerumque ulmus eſt ad amnis ripam ſita. In arboris vertice virguncula miſere hærebat, aurea catena colligata. Hæc imminentem arboris ruinam, & continua fluminis

a *Terent. in Adelph. Act 2. Scen. 2.*

b *Auguſt tom 8 in Pſal 123. init pag. 595. Et tom. 10. ſerm. 6. de Aſcenſione Domini initio, pag. 434.*

In rebus humanis omnia ſpes futurorum agit; ſine ſpe nil unquam arduum tentatur. Spe meſſis coluntur agri, ſpe vindemiæ ſudatur in vineis, ſpe lucri navigantur maria, ſpe pacis geruntur bella, ſpe gratiæ frequentantur & teruntur aulæ. Dulcis eſt epiſtola, ſed uſque dum veniat ipſe qui eam miſit; neceſſarium chirographum, ſed uſque dum diſſolvatur æs alienum: grati ſunt flores, ſed uſque dum Autumnus proferat fructus; ægroto dum anima eſt, ſpes eſt; dum ſpirat, ſperat. Exulem ſpes reditus in patriam ſolatur. Damnatum ad crucem vota facere, & libertatem precari ſpes jubet. Civis Rhodius cavea clauſus alebatur velut beſtia, præciſis naribus, truncatis auribus, tota facie deformata. Huic amici ſuadebant, ut voluntaria inedia ſuas ipſe miſerias finiret. Quibus ille reſpondit: Hominem omnia ſperare poſſe, quamdiu poſſit vel tantum vivere: ſic vita præſens & miſera eſt toleranda, ſed uſque dum affulgeat æterna. Quoniam, inquit Paulus, debet in ſpe, qui arat, arare; & qui triturat, in ſpe fructus percipiendi. *a*

Neſcit Spes vera titubare, neſcit cadere. Ipſa ſibi quotidie dicit: Quod hodie non eſt, cras erit. Duremus, & cælum animo perambulemus, dum nondum licet corpore: pauculos numerabimus dies. & illud beatiſſimum *Cras* aderit, nunquam receſſurum nullo veſpere pellendum.

Huc igitur omnia conſilia noſtra ſunt referen-

a I. *Cor. c.* 9. *v.* 10.

§. V.

Spes una omnium bona, una omnium optima eſt ſpes vitæ æternæ. Spes ceteræ omnes vanitatis plurimum, ſubinde turpitudinis & mœroris non modicum habent. Ergo quod vates Venuſinus monet:

Ne te ſemper inops agitet vexetque cupido;
Ne pavor & rerum mediocriter utilium Spes. a

Beatus Zeno Veronæ præſul à rerum, ut dixi, mediocriter utilium ſpe, ad illam felicitatis æternæ ſpem veram gradatim aſcendens: Tolle ſpem, inquit, torpet humanitas tota. Tolle ſpem, artes virtuteſque univerſæ ceſſabunt. Tolle ſpem, & interempta ſunt omnia. Quid facit apud litteratorem puer, ſi litterarum non ſperat fructus? Quid ratem profundo gurgiti nauta committit, ſi ei nunquam lucrum, nunquam portus deſideratus occurrit? Quid miles, non dicam horridæ hiemis, aut torridæ æſtatis injurias, ſed ſeipſum contemnit, ſi gloriæ ſpem futuræ non gerit? Quid agricola ſemina ſpargit, ſi ſudoris ſui præmium non colligit meſſem? Quid Chriſtianus credit in Chriſtum, ſi promiſſum ſibi ab eo perpetuæ felicitatis tempus non ſperat eſſe venturum? b

a *Horat. l. I. epiſt. 18. propius finem.*

b *Zeno ſerm. de Fide, Spe, Charitate. Serm. hujus Epiſc. & Mart. Veronæ editi an. 1586.*

tangere, licet optimi parentis gazas nondum pro libitu partiatur. Et nos non accepimus ſpiritum ſervitutis iterum in timore, ſed accepimus ſpiritum adoptionis filiorum in quo clamamus: Abba, Pater. Ipſe enim Spiritus teſtimonium reddit ſpiritui noſtro, quod ſumus filii Dei. *a*

Miles ob fortem operam militiæ navatam à Duce honoratur, & coronam vel muralem, vel civicam, vel caſtrenſem, vel obſidionalem, vel etiam auream, aut, quod melius, agrum ac latifundium accipit. Hic ingens gaudium, & de honore & de præmio. Sed quid hæc ludicra, hæc fluxa ad coronam juſtitiæ, quam ſperamus, quæ repoſita eſt nobis, quam reddet nobis Dominus in illa die juſtus judex? *b*

Triumphat Imperator, effunditur obvia civitas, comitatur Senatus. omnium ordinum homines deducunt; feliciſſimus, auguſtiſſimus, invictiſſimus acclamatur. O umbrarum umbras, quantilli pars iſta gaudii eſt? Quid crepundia hæc & nuces, ad æternæ gloriæ triumphos, ad immortale jubilum? Et hoc, & illos ſperamus.

Sed epularis opiparè, & ad Siculas menſas omnigena voluptate perfunderis. Sed quid hoc ad ambroſiam illam, ad illud nectar in cælo? quid furfures ad ſelectiſſimam farinam? quid vappa ad Falernum aut Creticum? Denique omnia, quæ hic nobis bona videntur aut ſuavia, illecebræ ſunt, quibus excitemur ad meliora

a *Rom. c. 8. v. 15. & 16.*
b *2. Tim. c. 4. v. 8.*

ferenda. Hoc unum tandem aliquando non adipiſci, malorum omnium ſupremum & maximum malorum eſt. Hoc unum demum obtinere, ſpes noſtræ omnes elaborent.

Rectè nunc dixerimus, *Speremus* non fertiles annos, non marſupia turgentia, non horrea ſtipata, non diſtentas nectare cellas, ſed cælum. Speremus & gloriemur in Spe gloriæ filiorum Dei, *a* Spe gaudeamus, *b* Spe ſalvi fiemus. *c* Ergo ſperemus. Præclarè Auguſtinus: Viator, inquit, quando laborat ambulando, ideo laborem tolerat quia ſperat. Tolle illi ſpem perveniendi, continuo franguntur vires ambulandi. *d*

Eſt adoleſcens fortunæ tenuis, quem vidua ſine liberis & opulenta hæredem ex aſſe ſcribit; ille lætitiis omnibus incedit, gaudet, & triumphat, & clauſos viduæ oculos non ſine dulci ſpe patientiſſimus expectat. At quæ nos hæreditas, ô bone Deus, expectat in cælo? Paulus lætitia exultans: Iuſtificati gratia ipſius, inquit, hæredes ſumus ſecundum Spem vitæ æternæ. *e*

Adoptatur quiſpiam terræ filius ab opulento & nobili viro in filium. Hic jam nubes inambulat, & ſidera ſibi videtur tangere,

a *Rom. c.* 5. *v.* 2.

b *Rom. c.* 12. *v.* 12.

c *Rom. c.* 8. *v.* 24.

d *Aug. tom.* 10. *de verbis Apoſt. ſerm.* 16. *mihi pag.* 132.

e *Tit. c.* 3. *v.* 7.

esurire cernes. Et nos pro cælo, hem pudor, quam sæpe ficulnei, quam sæpe mortui sumus? Zacharias clamat: Convertimini ad munitionem, vincti *Spei*. a Ad munitionem, inquit, sive ad munitissimum beatitudinis locum erectos vultus, animosque vertite, vos omnes, quos vinxit *Spes*, cui servitis, & qua velut ab hera & domina sustentamini. Vincti estis à Spe velut captivi non inviti, sed voluntarii: nam ipsi vos ultro in carceres & vincula, in labores innumeros conjecistis ob unam Spem immortalis gloriæ. Hanc ipsam Spem Paulus cum anchora contendens: Qui confugimus, inquit, ad tenendam propositam spem, quam sicut anchoram habemus animæ, tutam ac firmam, & incedentem usque ad interiora velaminis. b Anchora medio irati maris navigium firmat, ne à ventis aut fluctibus abrepta in scopulos agatur; ita nos in concitato vitæ hujus oceano inter procellosos laborum fluctus spes una retinet, ut firmi perduremus. Ideo hanc anchoram Apostolus, ad interiora velaminis, in sancto sanctorum, in cælum, tanquam in locum tutissimum hortatur jaciendam, ut ob remunerationis spem laboribus nullis cedamus, Proprium certe, ut S. Thomas loquitur, & principale spei objectum est ipsa æterna beatitudo. In beatis spes non est, sicut nec fides, cum eorum beatitudo non jam futura sed præsens sit. Nec in damnatis spes ulla est, cum certi sint

a *Zach. c. 9. v. 12.* b *Hebr. c. 6. v. 18.*

liora illa & æterna speranda. Quidqui[d] in hoc orbe suavitatis est, ad æternas voluptates levis gustulus est; eo spes evolet & futuri dulcedine sese impleat. Ætern[a] promisit æternus; si credidero, ait Augustinus, ex mortali fiam æternus. *a* Felicitatem æternam sperant crucifixi regis amici: Spes illorum immortalitate plena est. *b*

a *Aug. tom. 10. serm. 29. c. 6. de verbi[s] Domini.*

b *Sap. c. 3. v. 4.*

§. VI.

Sed horum, inquis, futurorum nihi[l] dum videmus. Homo ridicule & angu[sti] animi, quis spei locus est, ubi res in oculis est? An nescis effatum Pauli? Spes quæ videtur, non est spes: nam quod videt quis, quid sperat? *a* Illud spei est quod non videmus sperare, & simul per patientiam expectare. Vide, obsecro, to[t] aulicorum incredibilem, sed sæpe palli[a]tam spem ac patientiam: non verba tantum, sed & colaphos subinde concoquere sciunt; invident & invidentur, mutuis tormentis; mordent & mordentur (aularum sacra non constant aliter) lacerant & lacerantur assiduis pæne intemperiis: acerbissimos non raro bolos, velint nolin[t] glutire debent. Quid illos, obsecro, tam ferreos reddit & aheneos? Vnius Spe[i] gratiæ vel sibi vel liberis tribuendo: Tolle spem istam, & multos domi suaviu[s] esurir[e]

a *Rom. c. 8. v. 24.*

totis viribus anhela. Eleganter dixit Petrus Chrysologus: Laborans messor; quod in semine non videt, videbit in messe, & quod in sulco deflet, gaudebit in fructu. Hodie promissionis tempus est: audi, crede, expecta; crede creditori tuo, qui tibi credidit debitori suo; expecta parumper, ut veniat, qui te diu sustinuit ut venires: da illi inducias de promisso, qui tibi, quicquid erat debiti, jam donavit. Quare tu fatigaris spe Dei, cum genus omne hominum subsistat spe, fide vivat? *a*

Sextus Iulius narrat, Scipionem Africanum ex Italia in Africam cum militaribus copiis trajecisse, sed in navis exscensu in terram prolapsum esse. Cumque militum animi ad hoc omen consternati hærerent; Scipio ipsum casum in spei memoriam trahens: Videte milites, inquit, omen optimum; oppresi Africam. *b* Consimili pæne modo Cajus Cæsar ascensurus navim in terram pronùs corruit: at milite nonnihil perterrefacto: Teneo te, ait, ô terra mater, teneo te.

a *Chrysol. serm.* 40. *mihi pag.* 109. & *& serm.* 71. *mihi pag.* 191.

b *Iulius Sextus l.* 1. *strategem. c.* 1.

§. VII.

Ea est humana vitæ ratio, ut errare ac labi pronissimum. At si sapimus, ipsi nobis lapsus materiam spei præbebunt. Itaque ipso in lapsu pro se quisque dicat: O terra mater viventium, spe teneo te, nec

ſint æternas pœnas ſe nunquam evaſuros. *a*

De hac beatitudinis Spe, de qua loquimur, Lugdunenſis præſul Eucherius mentionem injiciens: Si quis hodie, inquit, denarios tibi quinque donaturus, aureos vero quingentos in craſtinum aut perendinum certo ſpondeat, faciatque optionem illud aut iſtud eligendi, nunquid deliberatio difficilis erit? Nemo tam fatuus, qui non omni modo malit cras aut perendie aureos quingentos, quam hodie denarios quinque. Eadem prorſus præſentis ac futuræ vitæ ratio eſt. Vita præſens nec unius quidem dieculæ mora eſt. Diximus alibi, poſt lapſum Adami, mortalium neminem, ſi quidem calendarium Dei ſpectetur, diem unum totum vixiſſe. *b* Eſt igitur hæc vita breviſſimum *Hodie*, quod excipit *Cras* æternum. Quocirca ſpe animum impleamus certiſsima, & malimus aureos quingentos craſtino æterno, quam moneta præſenti denarios quinque. Hortatur Auguſtinus: O fidelis, inquit, noli corrumpere ſpem, noli amittere charitatem. Quid expaveſcis, quia pereunt regna terrena? Ideo tibi cæleſte promiſſum eſt, ne cum terrenis perires. Veniet ille, de quo dictum eſt: Et regni ejus non erit finis. *c* Hoc regnum ſpera, ad hoc totis

a *S. Thom. 2. 2. q. 17. a. 2. concluſ. & q. 18. a. 2. ad 3. concl.*

b *In Prodromo Æternit. c. 1. § 25.*

c *Aug. tom. 10 ſerm. 29. de verb. Domini c. 5. & 6. mihi pag. 44. & 45.*

Spes etiam valida solatur compede vinctum :
Crura sonant ferro, sed canit inter opus. a
Spes præmii, solatium laboris ; vulnerum dolorem mitigat spes coronæ. Spes in adversis alit animos. *b*

Cui boni spes est futuri, præsens non sentit malum. c

Verissime dixit Chrysostomus : Nihil mentem hominis adeo virilem facit, & ad omnia audentem, ut spes bona. Dic, oro, si quis te ad regnum terrestre & imperium vocaret, atque ante ingressum ejus civitatis, in qua coronandus esses, in stabulum divertere necesse esset, ubi luti ac fimi plurimum viatorumque tumultus esset, & latronum perturbatio, summaque pressura & angustia : num ad illa tristia cogitatione converteris ? an illa omnia, quasi nihil essent, gaudio & spe regni contemneres ? Perquam igitur ineptum & indignum est, terrenis mortalibusque rebus potiturum, nihil his quæ interim inciderint, contrahi ; æterni autem regni spe elatum & erectum, atque ad cælos accersitum, per singula, quæ in diversorio contingunt tristia, decidere atque perturbari. *d*

Robusta spes extrema quæque perferat. e
Spem tam robustam dat Christus, qui factus est spes nostra. In illo, inquit Augustinus,

a *Tibull. l. 2. eleg. 6.*
b *Symmachus l. 2. epist. 52.*
c *Troch. vet.*
d *Chrys. hom. 21. in epist. ad Rom. & tom. 5. l. 3. de Providentia Dei.* e *Lamb.*

dimittam te. Spes non confundit. *a* Nullus ſperavit in Domino, & confuſus eſt. *b* Optime dixit Ambroſius: *c* De divina miſericordia tunc ſperandum, cum humana præſidia deficiunt. Omnes, qui ſperant in eum, non infirmantur. *d* Nam bonus Dominus, & confortans in die tribulationis, & ſciens ſperantes in ſe. *e*

Spes iſta, divo Gregorio teſte, in æternitatem animum erigit, & idcirco nulla mala exterius, quæ tolerat, ſentit. *f*

Spes omnis obliviſcitur periculi,
Edulcat omnem opima Spes moleſtiam.
Speret meliora; quidquid accidit, feras. g

Adhuc cælum volvitur, quod hodie non eſt, cras erit: qui vidit florem oleæ, & baccam ſe viſurum ſperat. Propterea fortiſſimum ſolatium habeamus, ait Paulus, qui confugimus ad tenendam propoſitam ſpem. *h*

Spes facit ut videat cum terras undique nullas
Naufragus, in mediis brachia jactet aquis. i

Spe

a *Rom. c. 5. v. 5.*
b *Eccli. c. 11. v. 2.*
c *Ambroſ. in Hexamer.*
d *1. Machab. c. 2. v. 61.*
e *Nahum. c. 1. v. 7.*
f *Gregorius lib. 6. moral. cap. 13. mihi pag. 445.*
g *Iambi vet.*
h *Hebr. c. 6. v. 19.*
i *Ovid. l. 1. de Ponto, eleg. 7.*

ut in torrentem conjecta pontem Carthaginiensibus straverint, per quem de castris in castra commeare possent: quamvis ex nobilitate & equestri ordine tot millia cecidissent, ut detractis annulis modium unum impleverit Annibal, ut narrat Livius, vel duos, ut Florus, vel tres, ut Plinius, ac Carthaginem transmiserit; quamvis tot arma à fugientibus abjecta & mortuis detracta essent, ut, cum cladem hanc reparare conarentur Romani, arma non invenirent, quibus muniti hosti occurrerent. Nam, ut ait Florus: *Arma non erant; detracta sunt templis.* Denique quamvis Roma post obsessum à Brenno Capitolium, nullam unquam majorem cladem sensisset, & jam in servitutem Carthaginiensium incidere verebatur, tamen consulem suum Terentium Varronem, qui stulte contra consilium collegæ sui Pauli Æmilii in prælium descenderat, & infeliciter pugnaverat, gratulabunda excepit, ideo solum, *quod de Republica non desperasset.* a

Tam bonus, tam & mitis est Deus & Spei humanæ favens, ut post omnem hominis nequitiam, post optimos dies pessime consumptos, post acervata fœde flagitia, nihilominus omnia bene habeant, modo ad ipsum recurramus, modo peccasse pœniteat, modo spem non abjiciamus. Promissum Dei certissimum est: Quoniam in me speravit, liberabo eum,

a *Livius l. 22. Plutarch. in Fabio. Valer. Max. l. 3. c. 4.*

ſtinus, vides & laborem tuum, & mercedem tuam; laborem in paſsione, mercedem in reſurrectione. Sic ergo factus eſt ſpes noſtra. Habemus enim duas vitas: ſed unam, in qua ſumus, alteram, quam ſperamus, ignota nobis eſt. Tolera in qua es, & habebis quam nondum habes. Quomodo toleras? ut non vincaris à tentatore. Laboribus ſuis, tentationibus, paſsionibus, morte ſua demonſtravit tibi vitam Chriſtus, in qua es: reſurrectione ſua demonſtravit tibi vitam, in qua eris. Nos enim non noveramus niſi naſci hominem & mori: reſurgere hominem & vivere in æternum non noveramus. Suſcepit quod noveras, & demonſtravit quod non noveras. Ideo ergo factus eſt ſpes noſtra in tribulationibus, in tentationibus. a

Livius & Plutarchus memorant, Terentio Varroni è Cannenſi clade infelici ſine redeunti, Senatum populumque Romanum quaſi re bene geſta occurriſſe gratiaſque egiſſe, quod de Republica Romana non deſperaſſet, ſed quantulum erat exercitus, reduceret, quamvis in acie quinquaginta millia hominum cecidiſſent, quamvis Aufidus fluvius juxta Cannas Romano ſanguine rubuiſſet; quamvis jam tot Romanorum millia internecioni data eſſent, ut eorum capitalis inimicus & hoſtis Hannibal miſericordia motus dixerit: Satis eſt, *Parce ferro*: quamvis Romanorum cadaverum ea copia fuiſſet

a *Aug. tom.* 8. *in Pſal.* 60. *mihi p.* 249.

quit, Adam ejectus è paradiso, & hodie latro paradisum ingreditur; exiit fur, & introiit fur. a Quo fine? Illo utique, ut sicut primo fure in exilium misso, cæli aditum obseptum scivimus, ita nunc sciremus, fure alio seu latrone in cælum admisso, omnibus recte sperantibus cæli januas esse reseratas. Neque enim una tantum aperta est, sed multæ; tres ad Austrum, tres ad Aquilonem, tres ad Orientem, tres ad Occidentem patent, ut constaret cælum nemini nisi ingredi nolenti clausum esse.

Ad emendum cælum, inquit Augustinus, dandum esset quidquid haberes, etjamsi totum mundum possideres. Et tamen venale est: eme si vis. Nec multum exæstues de re magna propter pretii magnitudinem. Tantum valet, quantum habes. Noli quærere quid habeas, sed qualis sis Res ista te valet. Tantum valet, quantum es tu. Te da, & habebis illã. Quid exęstuas? quid turbaris? Numquid quęsiturus es te, aut empturus es te? Ecce tu qui es, qualis es, da te illi rei, & habebis illam. Sed malus sum, inquies; & forte me non accipit. Dando te illi, bonus eris. Vt huic fidei promissionique te des, hoc est bonum esse. b Atqui huic promissioni se dare, hoc unum est, de quo loquimur, *Sperare.*

Et ideo Deus felicitati præsenti multum commiscet amaritudinis, ut alia speretur

a *Chrys. hom. 2. de cruce & latrone.*

b *Aug. tom. 10. serm. 64. de verbis Domini, c. 3. mihi pag. 90.*

eripiam eum, & glorificabo eum. a Deus pæne gratias agit per amplissima beneficia, quod post plurima naufragia mari terraque facta, de ope divina, de felicitate sempiterna non desperavimus. Nullus speravit in Domino, & confusus est. Bonus est Dominus sperantibus in eum. b

Et quamvis nimia spes seu præsumptio, & nimius timor seu desperatio duo sint præcipitia in gehennam ,. minus tamen formidandum est excedere sperando nimium, seu præsumendo, quam nimium timendo & desperando. Quod si homines tantum niterentur ut salvi essent, quantum nituntur ut pereant, jam pridem vacuus ploraret Orcus, ergo speremus, & iter ad cælum instauratis viribus prosequamur.

a *Psal. 90. v. 14. & 15.*
b *Thren. c. 3. v. 25.*

§. VIII.

Jam cæli fores sunt patentissimæ, ex quo eas Christus crucis clave, suoque ingressu reseravit. Cruci fixus latro eo omnino die, quo è cruce abiit, in paradisum transiit. Verum si fas interrogare. Quæso, Domine Jesu, cur cæli fores prius latroni, quam Patriarcharum alicui panduntur ? Pro quo Chrysostomus respondet, id ideo factum, ut esset manifestum, cæli portas jam omnibus patere. Nam, ut beatus hic Doctor asserit, ea ipsa die qua Christus mortuus, & latro liberatus, Adam fuerat paradiso expulsus : Hodie, inquit,

nos Ovum nostrum, id est spem nostram, sub alis illius Euangelicæ gallinæ, quæ clamat: Hierusalem, Hierusalem, quoties volui colligere filios tuos tanquam gallina pullos suos, & noluisti. Non nobis dicatur. Quoties volui, & noluisti. a

Bernardus hoc ovum suum, id est, spem suam summa industria, si quidquam, custodivit. Omnia perdere jacturam non putabat, modo spem retineret. Hinc illæ Bernardi cum Psalte voces: Quoniam tu es Domine spes mea. Et addit ingenti spiritu: Quidquid igitur agendum sit, quidquid declinandum, quidquid tolerandum, quidquid optandum, tu es Domine spes mea. Hæc una mihi omnium promissionum caussa, hæc tota ratio meæ expectationis. Prætendat alter meritum, sustinere se jactet pondus diei & æstus, jejunare bis in sabbato dicat, postremo non esse sicut ceteros hominum glorietur: Mihi autem adhærere Deo bonum est, ponere in Domino Deo spem meã. Sperent in aliis alii, forte hic in scientia litterarum, hic in astutia sæculi, ille in nobilitate, ille in dignitate, ille in alia qualibet vanitate confidat: propter te omnia detrimenta feci, & ut stercora arbitror, quoniam tu es Domine spes mea. Speret, qui vult, in incerto divitiarum, ego vero ne ipsa quidem, nisi abs te, victui necessaria spero; nimirum verbo tuo confidens, in quo abjeci omnia. Si mihi præmia promittuntur, per

a *Aug. tom.* 10. *serm.* 28. *de verbis Domini post. med. mihi pag.* 45.

felicitas, cujus dulcedo non est fallax. Porro hanc spem modis omnibus eripere conatur Mundus, aut certe corrumpere. Idcirco Augustinus spem ovo conferens, & in Mundum velut excandescens: Quid strepis, inquit, ô munde immunde, quid strepis? Quid avertere conaris? Tenere vis periens? quid faceres si maneres? Quem non deciperes dulcis, si amarus alimenta mentiris? Ergo si habeo spem, si teneo spem, ovum meum non est à scorpione percussum. Spes mea ovum est testudine tectum, & nondum pullus est; non videtur, quia operitur. Quæ enim videntur, temporalia sunt, quæ autem non videntur æterna. In illa ergo, quæ non videntur, extende spem, expecta, sustine; noli retro respicere, Ovo tuo scorpium time, quia cauda percutit. Non ergo scorpius perimat ovum tuum, Mundus iste spem tuam. Quanta tibi loquitur mundus, quanta post dorsum tuum strepit, ut retro respicias? id est, ut in rebus præsentibus (non enim dicenda sunt præsentia, nunquam stantia) spem tuam ponas. Christiani sumus; Christiani estis, fratres. Figite spem in Deum, æterna concupiscite, æterna expectate. Non ad delicias Christus in carnem descendit: toleremus potius præsentia, quam diligamus: prosperorum falsa est blanditiees. Time mare, etiam cum tranquillum est. Omnino non frustra audiamus, Sursum cor. Quid ponimus cor in terra, cum videamus quia evertitur terra? Ponamus nos

vite omnia Psalmorum carmina, vix crebrius, vix ardentius quidquam commendatur quam vera spes. Hinc illæ Davidis assiduæ voces: Quoniam tu Domine singulariter in spe, constituisti me. *a* Lætentur omnes, qui sperant in te: in æternum exultabunt. *b* Sperent in te, qui noverunt nomen tuum: quoniam non dereliquisti quærentes te Domine. *c* Spes mea ab uberibus matris meæ. *d* In te Domine speravi, non confundar in æternum. *e* Spes omnium finium terræ, & in mari longe *f*. Ego autem semper sperabo, & adjiciam super omnem laudem tuam *g* Dominus virtutum, beatus homo, qui sperat in te. *h*

Philomela suavem sed eundem pæne cantum iterat. Nec fere aliter David spem usque & usque ingerit, qui quantus quantus, pæne totus spes fuit. Ego autem, inquit, sicut oliva fructifera in domo Dei, speravi in misericordia Dei in æternum. *i* Cum oliva se contendit, ubi de spe sua differit. Oliva semper viret, assimilis smaragdo, gemmæ nobilissimæ; spes nunquam deficit, nisi spes falsa sit.

Atque

a *Psal. 4. v. 9.*
b *Psal. 5. v. 11.*
c *Psal. 9. v. 10.*
d *Psal. 21. v. 9.*
e *Psal. 30. v. 1.*
f *Psal. 64. v. 5.*
g *Psal. 70. v. 14.*
h *Psal. 83. v. ult.*
i *Psal. 51. v. 10.*

te obtinenda ſperabo. Si inſurgant adverſum me prælia, ſi ſæviat mundus, ſi fremat malignus, ſi ipſa caro adverſum ſpiritum concupiſcat: in te ego ſperabo. Fratres, hoc ſapere, ex fide vivere eſt: nec alius ex ſententia dicere poteſt: *Quoniam tu es Domine ſpes mea*, niſi cui intus ſit perſuaſum à ſpiritu, ut (quemadmodum monet Propheta) jactet cogitatum ſuum in Domino, ſciens quod enutriendus ſit ab eo: juxta illud quoque Petri Apoſtoli: Omnem ſollicitudinem veſtram projicientes in eum, ipſi enim cura eſt de vobis. Ut quid enim, ſi hæc ſapimus, ut quid cunctamur abjicere omnino ſpes miſeras, vanas, inutiles, ſeductorias: & huic uni tam ſolidæ, tam perfectæ, tam beatæ ſpei tota devotione animi, toto fervore ſpiritus inhærere? *a*

Plane non derelinquit ſperantes in ſe. Quare? Quibus meritis? Audi quod ſequitur: quia ſperaverunt in eo. Dulcis cauſſa, attamen efficax, attamen irrefragabilis, dummodo ſperes in eum. Vnde obſecro tam multum ſpei Bernardo? Optimum habuit in prælectione hac magiſtrum, pſalten Hebræum. Suaviſſimum hoc carmen (*Quoniam tu Domine ſpes mea*) facillime didicit Bernardus: nec mirum, nobiliſſimus præcentor citharœdus regius voce illum præiit.

Videte & audite regem Sionis David optima ſpe adeo plenum, ut de illo non male dixerim, totus pæne ſpes fuit. Evolvite

a Bern. in Pſal. 90. ſerm. 10. med. m. p. 537.

ACTIONES SPEI.

1. Prima Spei actio, eique propria est, *Expectare*, non lætum nuntium, non pecuniæ acervum, non Assueri epulum, sed cæleste, sed æternum gaudium. Pulchrè dixit Ambrosius: Spes commodi furatur labores, *a* & metum abscondit periculi. Dulcis & brevis expectatio est, cujuscunque sit moræ, cum bonum expectatur nunquam desiturum.

2. Spes nunquam sine patientia sorore sua est. Spes vera non est, quæ impatiens est. Per patientiam, inquit Paulus, expectamus. *b* Ad hoc ipsum beatus Iacobus hortatur: Patientes igitur estote, fratres, usque ad adventum Domini. Ecce agricola expectat pretiosum fructum terræ; patienter ferens donec accipiat temporaneum & serotinum. Patientes estote & vos, & confirmate corda vestra, quoniam adventus Domini appropinquabit. *c* Dubitas, ait Augustinus, quod tibi dabit bona sua, qui non dedignatus est suscipere mala tua? *d*

3. Spes vera non est temeraria, neque enim solam Dei misericordiam, sed & justitiam considerat, illudque sibi assidue occinit:

a *Valde eos mitigando. Ambros. in Ps.* 12.
b *Rom. c.* 8. *v.* 25.
c *Iacob. c.* 5. *v.* 7.
d *August. tom.* 10. *serm.* 37. *de verbis Dimini v.* 1.

Atque hinc Bernardus, quem dixi, in ſpem erectus inconcuſſam: Tria ſunt, inquit, quæ ſic roborant & confirmant cor meum, ut nulla me penuria meritorum, nulla conſideratio propriæ voluntatis, nulla æſtimatio cæleſtis beatitatis ab altitudine ſpei dejicere poſſit in ea firmiter radicatum. Tria, inquam, conſidero, in quibus tota ſpes mea conſiſtit, Charitatem adoptionis, Veritatem promiſſionis, Poteſtatem redditionis. Murmuret jam, quantum voluerit, inſipiens cogitatio mea, dicens: Quis enim es tu, aut quanta eſt illa gloria, quibuſve meritis hanc obtinere ſperas? Et ego fiducialiter reſpondebo: Scio, cui credidi, & certus ſum, quia in charitate nimia adoptavit me, quia verax in promiſſione, quia potens in exhibitione. Licet enim ei facere, quod voluerit. Hic eſt funiculus triplex, qui difficile rumpitur, quem nobis à patria noſtra in hunc carcerem uſque dimiſſum firmiter, obſecro, teneamus: ut ipſe nos ſublevet, ipſe nos trahat & pertrahat uſque ad conſpectum gloriæ magni Dei. a Speremus: Spes non confundit. Hæc paullo copioſius dicenda erant, quanto res majoris momenti, & alii de illa ſterilius loquuntur.

a *Bernard. ſerm. 3. de fragmentis 7. miſericordiarum, fine, mihi pag. 233.*

ACTIO-

fuerit. Domine memorabor justitiæ tuæ solius. *a*

5. Spes vera cum orationem Dominicam recitat, ingenti spiritu dicit : Adveniat regnum tuum. Neque enim tantum orat ut adveniat, sed etiam adventurum sperat. Ioannes Apostolus attestatur:Hæc est fiducia, quam habemus ad eum, quia, quodcumque petierimus secundum voluntatem ejus, audit nos. *b* Atqui divinæ voluntatis maxime est, æternum illud regnum à nobis assidue postulari.

6. Spes vera tam viriliter agit,ut ferrea videatur aut adamantina, neque enim ulli unquam succumbit operi. Et quamvis fatiscat nonnumquam & labatur, generosior tamen resurgit,& vires sumit è lapsu, nec viam, quam cœpit insistere, unquam deserit. Eo regii vatis cohortatio spectat: Viriliter agite, & confortetur cor vestrum, omnes qui speratis in Domino. *c* Sic agendum : Et sæpissime cadamus, via tamen nunquam deserenda, spes nunquam deponenda est : quoties cadimus, toties resurgamus : millies cadimus, millies resurgamus. Appositissimè Augustinus : Optimus ergo ille, inquit, qui & viam tenet, & bene ibi ambulat: Sequentis autem spei est, qui etsi aliquantulum claudicat, non omnino errat, aut remanet, sed progreditur, etsi paullatim. *d*

7. Spes

a *Psal. 70. v. 16. Bernard. serm. 61. in Cant. med. mihi pag. 749.*

b 1. *Ioan. c. 5. v. 14.* c *Psal. 30. v. ult.*

d *Aug. in Psal. 31. in præfat. fere med.*

occinit: Vniversæ viæ Domini misericordia & veritas, seu judicium. *a* Itaque spes utrumque Christi pedem, sicut Magdalena, & amplectitur & osculatur: pedem misericordiæ & pedem justitiæ. *b* Terret te Dei justitia? spera misericordiam. Erigit te misericordia? metue justitiam. Ioannes Apostolus: Omnis, inquit, qui habet hanc spem sanctificat se, sicut & ipse sanctus est. *c*

4. Hoc cautissime spes agit, ut quantumvis recte agat, suis tamen meritis nil penitus adscribat; Spes vera, sola Dei largitate nititur. Bernardus: Periculosa, inquit, habitatio eorum, qui in meritis suis sperant; periculosa, quia ruinosa. Tota spei salus, & omne ipsius meritum Christus crucifixus est. Hinc illæ Bernardi voces: Fremit mundus, premit corpus, insidiatur diabolus; non cadam, fundatus enim sum supra firmam petram. Peccavi peccatum grande; turbatur conscientia, sed non perturbabitur, quoniam vulnerum Domini recordabor. Ego fidenter, quod ex me mihi deest, usurpo mihi ex visceribus Domini, quoniam misericordia affluunt, nec desunt foramina per quæ affluant. Meum proinde meritum, miseratio Domini. Non plane sum meriti inops, quamdiu ille miserationum non fuerit.

a *Psal. 24. v. 9.*

b *Petrus Damianus hoc eleganter & fuse prosequitur, serm. 29. de Maria Magdalena.*

c *1. Ioan. c. 3. v. 2. & 3.*

CAPVT IX.

Rosa Græca, Lychnis, seu,

Paupertatis amor.

§. I.

ROSA Lychnis non excedit quinque folia, odore nullo est, & violæ magnitudine. *a* Paupertas huic rosæ non absimilis

Nec foliis gaudet, nec gratum spirat odorem.

Vix quidquam habet orbis contemptibilius Paupertate. Nec cuiquam acerbior est Paupertas, quàm divitiis innutrito.

Mariæ Virginis parentes & divites fuerunt & nobiles, hæc unica illorum filia, sic tamen Paupertatem, sic virtutes ceteras amavit, ut potuerit hoc elogio compellari: Tu tota es Charitas, tota Castitas, tota Humilitas, Paupertas tota es. Multæ filiæ congregaverunt divitias, tu supergressa es universas *b* Euangelii leges, imo & consilia, priusquam promulgarentur, jam Virgo exactissime servavit. Et en amorem Paupertatis: Fabro, qui fortunæ inops manu toleravit vitam, non gravate nupsit. Sciverat hunc virum virtute opulentum esse.

Vilius argentum est auro, virtutibus aurum.

a *Plinius ll. cit.*
b *Prov. c. 31. v. 29.*

7. Spes vera inter Desperationem & Præsumptionem *a* seu Temeritatem media prudenter graditur. Sunt, qui in seipsis sperant, in vigiliis, in labore, in jejuniis, in virtutibus suis. Sunt, qui desperant; dum enim considerant suam imbecillitatem, obruuntur à pusillanimitate. Sunt, qui sperant quidem in Domino, sed frustra: quia sic de misericordia ejus sibiipsis blandiuntur, ut à peccatis suis non emendentur. De his Bernardus: Beneplacitum est, inquit, Domino super timentes eum, & in eis, qui sperant, super misericordia ejus. Dicturus, qui sperant, signanter præmisit. Super timentes eum. Frustra siquidem sperat, qui contemptu suo gratiam à se repellit, & spem suam prorsus evacuat. Nullus horum trium habitat in adjutorio Altissimi. Primus enim habitat in meritis suis, secundus in pœnis, tertius in vitiis. Immunda habitatio tertii, anxia secundi, stulta & periculosa primi. *b* Spes vera non nimium, aut temere, non in seipsa sperat, sed seipsam in Domino fundat.

a *Est nimia spes Præsumptio.*

b *Bern. in Psal. 90. serm. 1, med. mil. pag. 515*

CA-

rum officium fuerit vestes conficere. Esdras Sacerdos id confirmans: Ipsa, inquit, faciunt stolas omnium hominum. *a* Augustus Imperator non alia usus est veste, nisi quam domi fecissent conjux, soror, filia, neptes.

Porro Paupertatem Virginis quæ oratio satis explicet? In stabulo inter pecudes, idque Decembri hieme, partum edere, cunarum loco præsepe adhibere, extremæ Paupertatis non fallax argumentum est. Omnes alios diversitores hospitium capiebat, huic uni paupercula hospiti nec vilissimum quidem cubiculum patebat; ad bestiarum specum amandabatur. Neque brevi tempore, sed ipsos quadraginta dies, dum scilicet lustranda prodiit, hoc cavum Virgo habitavit. Nec omni reliqua vita ditior esse voluit, tametsi potuerit. Tres ab oriente Dynastæ ex apertis thesauris utique non vile aut minutum quid divino Infanti obtulerunt; regium fuisse munus nemo dubitaverit. Hi namque orientales Principes eo animo iter intenderunt in Bethlehem, ut novum Messiam & stellæ Dominum regia munificentia & quantis possent muneribus velut dediti subjecti venerarentur! Quod clarissime Matthæus explicans: Et apertis, inquit, thesauris suis obtulerunt ei munera. *b* Magnum quid daturi, thesaurum dicimur expromere. Ita hic prorsus regia liberalitate cælestem puerum esse salu-

a *3. Esdræ c. 4. v. 17.*
b *Matth. c. 2, v. 11.*

Hæc insuper Virgo beatissima complures vestiarias arcas non habeat: duplex ei vestis fuerat, quam in obitu vicinis & pauperibus viduis reliquit. Epaminondæ ajunt principi Thebano unicam fuisse vestem, quæ si fuisset reficienda, domi se continere debuit Epaminondas. Hic rem magnam præstitisset, si hoc amore Paupertatis fecisset. Virgini, Virginisque filio unius generis vestes fuerunt, coloris, ut multi putant, nativi. Deinde testandæ paupertati, manibus victum paravit Virgo. Basilius id affirmans: Totam, inquit, familiam constituebant Christus, Maria, Joseph, qui ne offensioni essent otio, præsertim cum pauperes essent, in assiduis corporis laboribus versari sunt soliti, & hac ratione quotidianum victum quæritare. Cum Christus pauperibus his parentibus subjectus esset, laborando etiam suam in parentes obedientiam testatus est. a Epiphanius Constantinopolitanus de moribus divinæ Virginis: Docilis, inquit, & amans doctrinam, lana, lino, serico, & bysso laborabat. b Quod de illo potissimum tempore assertum credimus, quo Virgo etiamnum in templo inter Virgines educabatur.

Antonius, Euthymius, alii existimant Christi togam inconsutilem, de qua milites sortiti sub cruce, Virginis opus textile fuisse. Assentitur doctissimus Cæsar Baronius, cum in Oriente gentis ritu feminarum

a *Basil. monast. Constit. c. 5.*
b *Epiphanius in vita Deiparæ.*

vites, qui plena pera turgentique marſupio viæ moleſtias ſolari queunt. Quid jam pauperibus fiet, quos nec crumena, nec focus, nec cella ſequitur. Hinc itinera pauperum moleſtiſſima, laboris & miſeriarum plena: nec enim uſpiam grati adventores ſunt.

Nec in via tantum Paupertas Virginem comitata, quam in Ægypto ipſa ſeptennio toto nunquam deſeruit. Cogitetur obſecro, quantum penuriæ, quantum & ceterarum ærumnarum fuerit tolerandum inter gentes tam barbaras, quarum dii creſcunt in hortis, aut in pratis paſcunt. Hic continua ſtabuli Paupertas, imo durior, tot annis Virginem exercuit.

Ad paupertatis culmen gradibus variis aſcenditur: ſummus eſt, non ſuperfluis tantum, ſed & neceſſariis carere poſſe. Huc mater Domini pervenit, quæ ſibi vel neceſſaria deeſſe non patienter ſolum, ſed & hilariter tulit. Addidit ſemetipſam. Nec enim ipſa ſibi pepercit, quæ inter alia relinquenda ſeipſam quoque numeravit, deditque humanæ genti vere de ſuo viaticum ad cælum, panem vivum.

Atque hanc paupertatem Virgo ritu hominum religioſorum promiſſo etiam votoque confirmavit, ſi ſanctæ Brigittæ fides, quæ Virginem matrem ſic loquentem ſiſtit: Omnia, quæ habere potui, dedi indigentibus, nihilque niſi victum tenuem & veſtitum ſervavi. Nulla mihi, niſi Deus, placuerunt. Ego ſemper in corde meo optavi, ut viverem ad tempus nativi-

tatum, illud *apertis thesauris* argumento est. Nihilominus Virgo beatissima voluntariæ Paupertatis suæ minime oblita, dona quidem, mysterii gratia, non recusavit, sed ea paullo post in pauperes erogavit. Quod divus Antoninus explicate asserens: Aurum, inquit, sibi oblatum à Magis non modicum, non sibi reservavit in posterum, sed pauperibus per Joseph dispersit. Idem plurium testimoniis firmatur. *a*

Aut certe, quod forsan aliis placeat, divina Virgo regias gazas verecundissima manu libaverit tantum, & è singulis donis exiguum quid acceperit. Alterutrum horum jam exploratæ veritatis esse credimus.

Quod si Virginis lustrationem spectemus, mira Virginis paupertas cogitanda occurrit. Legis erat, ut agnus, aut certè, si facultates deessent, duo turtures pro infante substituerentur. Virgo mater ea fuit Paupertate, ut non habuerit, unde agnum emeret aut offerret; ita columbulas duas attulit hominum egenorum sacrificium.

Et quantum Paupertatis habuit tristissima fuga in Ægyptum? Nullæ hic præparationes præmissæ, nihil supellectilis in viam assumptum, nulla viatici mentio Accepto tristi nuntio, mox ipsa nocte fugiendum, & iter duorum mensium ingrediendum. In itineribus non pauca patiuntur vel divites,

a *Banaventur. in vita Christi c. 9. Tostatus Abulensis c. 2. Matth. q. 47.*

§. II.

Hanc filii, hanc & matris Paupertatem imitantur, quibus & filius & mater in amoribus est. Paupertas, ut eam Annæus depingit, minime truci vultu, sed humanissima est: neque enim aliud Paupertas, quàm *parvi possessio.* *a* Pauper enim est, non qui pauca possidet, sed qui multa non possidet.

Hoc mirum, & merito culpandum, paupertatem & pauperes tam exosos esse divitibus, cum tamen divites velut obesi boves, è reculis pauperum tanquam è pascuis pinguescant. Ecclesiasticus disertissimè hoc affirmans: Venatio leonis, inquit, onager in eremo: sic & pascua divitum sunt pauperes. *b* Non hic pauperes illos deploro, quos opulenti opprimunt, & velut onagros leones devorant. Eo non expatiabimur; nimis amplus dicendi campus est, jam olim Abacuc id lugens: Taces, inquit, devorante impio justiorem se, & facies homines quasi pisces maris. *c* Sicut enim minutos pisciculos lupus, & pullos gallinaceos accipiter necat: Sic, ut divus Iacobus Apostolus loquitur, divites per potentiam opprimunt egenos. *d* Quotus enim quisque, ait Salvianus, juxta divitem pauper aut intactus aut tutus est. *e* Nimirum

a *Seneca epist.* 87. *fine.*
b *Eccli.c.*13.*v.*23.
c *Abac.c.*1.*v.*13.
d *Iacobi c.* 2. *v.* 6.
e *Salvian. de Provid.*

tatis ejus, si forte fieri mererer ancilla indigna matris Dei. Vovi etiam in corde meo, si esset ei acceptabile, observare virginitatem, & nihil unquam possidere in mundo. Si autem aliter vellet Deus, fieret voluntas ejus, & non mea: quia credebam ea omnia posse, & nihil velle nisi mihi utile, ideo ei omnem meam voluntatem commisi. *a*

Potuerunt itaque omnes sanctissimæ hujus familiæ, & ex ea singuli, Christus, Mater, Josephus dicere; Pauper sum ego, & in laboribus à juventute mea. *b* Atque hanc suam paupertatem Christus suæque matris in monte Golgothæo orbi universo spectandum dedit, cum suas vestes paupertinas carnificum turbæ reliquit, cum matrem discipulo pauperi commendavit. Fuit Iosephus Arimathæus dives, fuit Nicodemus, fuerunt & alii, qui donum hoc mente gratissima suscepissent. Sed voluit Christus thesauri tanti custodem pauperem esse piscatorem.

Post filii reditum in cælum mater in domo *c* non sua precario habitavit. Reditus ipsius annui fuerunt è collatitia stipe Christianorum, quam Apostoli per septem diaconos viduis, aliisque egentioribus distribui curarunt.

Hanc

a *Revelationes S. Birgittæ l.1. c. 10. post initium.*

b *Psal.87.v.16.*

c *Ajunt fuisse domum dominæ Mariæ Hierosolymitanæ civis, quæ fuit mater Ioannis Marci, de quo in Actis Apostol. c. 12. v. 12.*

Qui numis caret, cui parvi eſt poſſeſſio, is nec nobilis, nec formoſus, nec probus, nec ſapiens, nec ſanctus habetur. Hæc ſolis conveniunt divitibus; pauperis eſt, omnium pedes extergere.

Nil habet infelix paupertas aurius in ſe,
Quàm quod ridiculos homines facit ---
Quantum quiſque ſua numorum ſervat in arcâ,
Tantum habet & fidei ——— a

Hoc ipſum Hebræi ſapientes indignantur: Sapientia Pauperis contempta eſt, quia verba ejus non ſunt audita b Nempe vox aſelli, quod Italis verbum eſt, non tollitur in cælum, niſi aſellus ſit aureus, hoc eſt dives, quantumvis ſit indoctus & bardus. Nam teſtibus iiſdem: Pauper locutus eſt ſenſatè, & non eſt datus ei locus. Dives locutus eſt, & omnes tacuerunt, & verbum illius uſque ad nubes perducent; oracula loquitur: Pauper locutus eſt, & dicunt, Quis eſt hic? & ſi offenderit, ſubvertent illum. Hinc demum illud divitis faſtidium erga pauperes: Nam ſicut abominatio eſt ſuperbo humilitas; ſic & execratio divitis pauper: c omnis enim res

Virtus, fama, decus, divina humanaque pulchris
Divitiis parent: quas qui conſtruxerit, ille
Clarus erit, fortis, juſtus, ſapiens etiam & rex,
Et quidquid volet ——— d

a *Iuvenal. ſat, 3. circa med.*
b *Eccleſ. c. 9. v. 16.*
c *Eccli. c. 13. v. 25. & ſeqq.*
d *Horat. l. 2. ſerm. ſat. 3.*

Dente timetur aper, defendunt cornua cervum,
Imbelles damæ a quid nisi præda sumus?

Tondere pecus non deglubere oporteret: hi autem ferarum ritu & pellem diripiunt, & ossa comminuunt. Sed istud hic non agimus; hoc unum cum Siracide monstramus, paupertatem & pauperes iniquissime prorsus divitibus exosos esse, cum divites non sint, si desint pauperes. Siste mihi vel unius pagi dominum: Vnde huic viro divitiæ, nisi à pauperibus pagi incolis? Tolle mapalia rusticorum & horrea, & hic dominus non erit dominus, sed ut ii, à quibus accipit, mendicus. Examina mihi priscorum dictum, an non verum sit: Pauperes plus diviti dant, quàm ab illo accipiant. Ita prorsus pascua divitum sunt pauperes.

Argentum & aurum sunt duo magna mundi luminaria. *b* Argentum luminare minus, luminare majus aurum est. Solem olim & lunam adorabant Ægyptii, Persæ & Græci: argentum & aurum jam nemo non adorat. Hæc illa duo sunt luminaria, quæ non clarum duntaxat, sed & formosum, sed & sapientem, probum potissimum & sanctum efficiunt.

Scilicet uxorem cum dote, fidemque & amicos,
Et genus & formam regina pecunia donat. c

Qui

a *Ita eas Martialis appellat epigrammatum l.4.epigramm.74.*

b *Vide c.1. Genes. v. 16.*

c *Horat. l. 1.epistol.epist.6. ad Numicium.*

batur ille, iste sitiebat. Ille laboraverat in finem, vivet in æternum: iste vixerat in finem, laborabit in æternum. *a*

Hæ Christi leges sunt: illi qui hic volunt habere vitam, vivent in finem, & laborabunt in æternum, ii qui hic laborant, in finem laborabunt, & vivent in æternum.

a *August. tom. 8. in Psalm. 48. medio fere, mihi pag.* 183.

§. III.

Vere nunc laborant pauperes. Paupertas febris est continua, quam hecticam appellant. Ita Sophocli visum, qui egestatis molestias expendens: At mihi, ait nullus videtur, quia pauper sit, vacare morbo, sed ægrotare perpetim. Cum enim pauperes assiduus labor urgeat, jam æstuant, jam algent, ita semper febriunt, hinc amaras sæpe sorbitiunculas coguntur sumere: pauper ubique jacet. Hinc rapacium, avarorum, aliena invadentium, innocentes opprimentium adagio est: Quantum habebis, tantus eris. *a*

Hoc divus Iacobus graphice ponens ob oculos: Si introierit in conventum vestrum, inquit, vir aureum annulum habens in veste candida: introierit autem & pauper in sordido habitu, & intendatis in eum, qui indutus est veste præclara, & dixeritis ei: Tu sede hic bene: pauperi autē dicatis: Tu sta illic, aut sede sub scabello pedum meorum: nonne facti estis judices cogitationum iniquarum? *b* Quę cogitationes istæ? Hæ sunt: Opes ad omnia conducunt,

a *Aug. in Ps. 51. post. med.* b *Iac. 2. v. 2. 3. 4.*

Tanti est pauper, quanti est census quem habet: cum ergo parum aut nihil habeat, nihil erit. Id oculi satis loquuntur. Adest pauper ad caussidici, ad judicis fores, & causam suam audiri rogat: jubetur expectare. Quamdiu? dies, hebdomades, menses totos, nonnunquam & annos. Adest dives: jubetur mox ingredi; auditur quàm primum. Hoc solum? lite pauper plerumque cadit, e vincit dives: Siquidem, quod Ecclesiastes dixit, Pecuniæ obediunt omnia. *a* Hæc divitis, hæc & pauperis sors est in rebus pæne omnibus; illum extollit, hunc dejicit.

In pretio pretium nunc est, dat census honores,
Census amicitias, pauper ubique jacet. b

Sed non jacebit semper: stabit olim jacente & ardente divite. Eleganter & acute de opulentis Augustinus in illud Psalmi. Laborabit in æternum, & vivet in finem: Labor ejus sine fine erit, vita ipsius habebit finem. Pauperes nostri cum viderint divites in epulis quotidianis, in splendore & nitore auri & argenti, quid dicunt? Isti vere vivunt. Vivat; finietur vita, labor non finietur. Quo modo vivebat ille, qui induebatur purpura & bysso, & epulabatur quotidie splendide, & jacentem ulcerosum tumidus contemnebat. Mutaverunt vices ambo: ille à janua divitis sublevatus est in Abrahæ sinum; ille ab epulis splendidis missus est in flammam, ille requiescebat, ille ardebat; satiabatur

a *Eccles. c.* 10. *v.* 19.
b *Ovid. l.* 1. *Fastor.*

cta sit quæritur. Eo quodque laudatur, quod illi proprium est. Ergo in homine quoque nihil ad rem pertinet, quantum aret, quantum feneret, à quàm multis salutetur, quàm pretioso incumbat lecto, quàm pellucido bibat poculo, sed quàm bonus sit. *a*

Stultus est, qui equum empturus, non ipsum inspicit, sed ejus stratum, phaleras, frenum attendit: sic est, qui hominem è veste aut conditione putat æstimandum. In homine laudandum est, quod ipsius est. Etsi familiam habeat formosam & domum pulchram, & arcam bene nummatam, nihil horum in ipso est, sed circa ipsum. Lauda in ipso, quod hominis proprium est, quod eripi non potest. Nemo nascitur dives: quisquis in lucem exiit, jussus est lacte & panno esse contentus: ab his initiis nos regna non capiunt.

Doctissimus Judæorum Philo, in illud Exodi: Non facietis deos argenteos, nec deos aureos facietis vobis. *b* Videtur mihi subesse hic, inquit, & aliud præceptum utile moribus, avaros valde arguens, undecunque argentum & aurum sibi quærentes, & acquisitum tanquam Numen recondentes in penetralibus, totam suam felicitatem acceptam illi ferendo. Quin & illos reprehendens, qui cum non possint proprias divitias colere, quòd his careant, alienas mirantur, non minus avari, quàm illi priores: quos adoraturi manè ad ædes eorum tanquam ad sanctissima templa cur-

a *Sen. epist. 76. ante med.*
b *Philo l. 1. de monarchiâ, mihi pag. 628.*

cunt, inopia omnibus exosa, ergo inops opulento cedat. Deinde, dives juvare, commendare, extollere, ditare me potest, non pauper: illum ergo colam, non istum. Tertio, sui contemptum dives ulcisci potest, non pauper: illius igitur metuenda offensio, non hujus. Quarto, quid expectem à paupere? Igitur vale, mi pauper; tu dives salve. Quinto, & oneri pauper & dedecori esse solet perpetua mendicitate: dives honori est, & commodo: hunc ergo sequor, illum fugio. En cogitationes iniquas, en ratiocinationes falsissimas.

Epictetus eas insigniter refellens: *Orationes hæ, inquit, non cohærent: Ego sum te locupletior, ergo sum te melior: Ego sum te eloquentior, ergo sum te præstantior. At illæ magis cohærent: Ego sum ditior, mea ergo pecunia tuæ præstat. Ego sum te eloquentior, mea ergo dictio tuam excellit. Tu vero nec pecunia es, nec dictio.* a Totus in hanc sententiam Seneca concedens: *Navis, inquit, bona dicitur, non quæ pretiosis coloribus picta est, nec cui argenteum & aureum rostrum est, sed stabilis, & firma, & juncturis aquam excludentibus spissa, ad ferendum incursum maris solida, gubernaculo parens, velox & consentiens vento. Gladium bonum dices, nec cui deauratus est baltheus, nec cui vagina gemmis distinguitur; sed cui ad secandum subtilies acies, & mucro munimentum omne rupturus. Regula non quàm formosa, sed quàm recta sit*

a *Epictet. Enchirid, c. 6.*

gnanti. *a* Plurimis paraffe divitias, non finis miserarium fuit, sed mutatio. Hoc ipsum confirmatius asserens: In paupertate, ait, nil mali esse intelligit, quisquis modo nondum pervenit in insaniam omnia subvertentis avaritiæ atque luxuriæ. Quantulum est enim, quod in tutelam hominis necessarium sit? & cui deesse hoc potest, ullam modo virtutem habenti? *b* Sed nec ulli paupertas dedecori est. Minutius Felix verissime. Quod plerique, ait, pauperes dicimur, non est infamia nostra, sed gloria; nec pauper est, qui non eget, qui non inhiat alieno, qui Deo dives est. *c* Paupertas nullis invitis ac recusantibus non gravis & indecora, Et ille verè pauper est, qui nescit paupertatem ferre. Non malum est pauperem esse, sed nolle esse. Enim vero tam non solum pretiosa, sed & formosa visa est priscis sapientibus Paupertas, ut Rex Macedo pæne orbis dominus dixerit: Si Alexander non essem, Diogenes esse vellem. *d* Dolio eoque parum integro Cynicus iste philosophus pro domo usus est; suppellex domus istius vile poculum fuit. Sed cum Diogenes rusticum cavis manibus bibentem vidisset, seipsum superfluæ supellectilis damnans, poculum quoque abjecit tam rerum omnium egenus, quàm omnium dominus. Omne tulisset punctum hic paupertatis cultus, modo caussam habuisset meliorem. At

a 3. *Sen. epist.* 123. *seu penult. fine.* b *Idem Consolat. ad Helv. c.* 10. c *Minut. in Octavio.* d *Plutarch, orat.* 1. *de fortuna Alexandri.*

cursitant, bona petituri ab his quasi Numinibus. a

Hebræus rex Salomon è puro puto auro fusiles sex gradus fecit, ad regale solium conscendendum. Atque ut Regum fasti loquuntur: Non est factum tale opus in universis regnis; b si pretium simul & ars spectetur. Quamvis & alios reges, eos maxime, quibus argentum & aurum fuerat vernaculum, ex argento & auro fecisse scalas memoriæ proditum sit. Solium speramus in cælo sublime, deliciis plenum, in omnem æternitatem stabile. Ad hoc tutissimè itur per argenteos & aureos gradus, sed calcatos. Qui aurum & argentum non pectore gestat, sed pedibus calcat ad veræ Paupertatis leges, is securissimus ad illud excelsum cæleste solium pertinget. Beati pauperes.

Vt autem veras Paupertatis divitias exactius inspiciamus, eas ordine sub aspectum ponam. Hoc agam, ut quantum boni sub Paupertatis sordido palliolo lateat, nemini non perspectum sit. Per cetera capita ibo, & compendio rem summam complectar.

a *Philo. l. 1. de monarchia initio, mihi pag.* 628.

b *3. Reg. c. 10. v. 21.*

§. IV.

I. *Paupertas nil mali habet.* Hic vulgi sensus est, nescio quid mali paupertate abditum latere. Error est, & falsissima calumnia. Romanus sapiens luculente: Paupertas, inquit, nulli malum est, nisi repugnanti.

tate esse aut vitium arbitrati essent maximi viri, non Publicolæ, non Menenio funeris sumptus defuisset, non Curius aurum Samnitium, non Fabius, quod Pyrrhus dabat, recusasset. Peperit continentia illa Romanorum Imperium, luxus & avaritia perdiderunt.

II. *Paupertas læta est & hilaris.* Is, quem paullo ante laudavi, illustrissimus testis; Si vis scire, inquit, quam nihil in paupertate mali sit, compara inter se pauperum & divitum vultus. Sæpius pauper & fidelius ridet: nulla sollicitudo in alto *a* est: etiamsi, qua incidit cura, velut nubes levis transit. Horum, qui felices vocantur, hilaritas ficta est, aut gravis, & suppurata tristitia: & quidem gravior, quia interdum non licet palam esse miseros, sed inter ærumnas cor ipsum exedentes necesse est agere felicem, *b*

—— Bene paupertas
Humili tecto contecta latet;
Quatiunt alta sæpe procellæ. c

Liceat hic paullo prolixius sinceram Paupertatis lætitiam sub aspectum ponere.

Fuit urbis primas, qui è regione fabri ferrarii habuit. Faber summo manè & antelucio incudem urgere, malleum rotare, ferrum tractare, tundere, limare, lævigare, interea, una cum servis lætissimus esse, ridere sæpissime, cantillare assidue. Contra summas ille secum serio putare,

a *In imo & profundo pectore.*
b *Seneca ep. 80. post med.*
c *Seneca Thyestes.*

At in his videre eſt, quàm pulchra ſi virtus ipſa, cujus vel umbra tantum habe pulchritudinis. Hinc plurimi Philoſophiæ ſectatores, nec obſcuri nominis, uſque adeò divitias contempſerunt, ut non modo aliunde oblatas non admiſerint, ſed eas etiam quas à parentibus jure habuiſſent, ſponte publicarint. Inter hos Democritus Abderites nihil demum præter ingenium poſſedit. Vnde aliis quidem pauper videri potuit, ſibi revera ditiſſimus fuit.

Nec tantum in Philoſophorum ſcholis hæc virtus hæſit: maximos belli duces (quod alioqui rariſſimum) ſui amore implevit.

Phocion Athenienſis inter maximos Imperatores numerandus, uſque adeò divitias ſprevit, ut grande auri pondus, quod Alexander domo miſerat, pertinaciter repudiarit, teſtatus ſe non egere auro regio. Hinc inter Græciæ ſapientes diu de hoc viro quæſitum, majorne Alexander eſſet, an Phocion, qui aurum Alexandri contempſerat.

Non imparem vir iſte ſeque dignam nactus eſt conjugem. Huic cum matrona nobiliſſima è ſuis cimeliis torques, annulos, monilia, ceteraque muliebris mundi ornamenta monſtraſſet: modeſte Phocionis conjux ſubridens: At meus, inquit, ornatus non talis; ab auro & gemmis pauper eſt; ſed Phocion me ornat jam vicies Athenienſium Imperator.

Iam verò ſi malum ullum in Paupertate eſt

convenire putas? Sane, ait faber nam divitem, qui serio rideat, raro videas: curis ille, uti vermiculis caseus, canis pulicibus, pediculis mendiculus, usque & usque fatigatur, obsidetur, corroditur. Tacet ad hæc dives; domum redit, sibique de inventa tandem veritate gratulatur: die postero ad eandem officinam redit, resalutat, colloquitur; dumque hominem labori maxime intentum putat, marsupium, quod numis turgidum adferebat, occulta & lenta manu juxta sedentis scamnum in terram submittit, sic demum domum repetit. Mane deincipiti faber, dum ad luculentum focum sudat, casu crumenam cernit aurea moneta prægnantem. Expavit primo auri aspectu, ut qui ferrum tantum tueri didicisset hactenus: dubitat, unde aurea illa fortuna in illas sese latebras insinuasset, dein & cum uxore deliberat, qui faciendum tam inexpectato fortunio, in quos usus tantum auri erogandum. Ita varias in curas, Suffetii instar, faber iste distrahitur, atque animum nunc huc celerem, nunc dividit illuc,

In partesque rapit varias, perque omnia versat. a

Sed & metus alternantem subit, ne forsan per hanc fortunam, si illa patefiat, devolvatur in magnum infortunium. *b* Atque ita dum has curas coquit sub animo, solitarum cantionum obliviscitur, & jam

a *Virgil.4.Æneid.ante medium.*

b Es dörfft jhn wol S. Veltin beschcyssen. *Auctoris verba.*

ecquid tandem id caussæ esset, quod ipse, divitiis cum abundaret, deliciis afflueret, honoribus excelleret, raro tamen lætus esset, rarius rideret; ille vero è Vulcani prosapia sterops in tanta egestate sæpius & sincerius rideret, cachinnaretur etiam, & risu diffiueret; in tantis porro laboribus cantitaret perpetim, in tanta cibo somnique parsimonia nunquam non hilaris esset, nulla sollicitudine concuteretur, quem & curæ velut nubes transirent. Quare fabrum hunc tacito suffragio beatiorem judicavit seipso hominisque adeundi & colloquendi quæsivit opportunitatem. Igitur in opus certum manus illius conducturus, ipse lemniam officinam adit, adstat, sermones varios miscet. Faber brevia responsa cantiunculis subinde distinxit. a Quærit tandem otiosus ille stator, ecquid posset totos soles ita lætus, ita & musicus transigere? Cui faber: Mi domine, inquit nulla mihi cura curæ est, præter meum hunc laborem, quo ubi defungor, mercedem recipio; die festo me vino plusculum invito: cetera omnia Deo Divisque committo. Et quia ego opes nullas habeo quas augeam, nullas etiam habeo quas perdam. Ita nec bella metuo, nec fures, nec latrocinia: panis meus à muribus tutus est: opes meæ nec naufragia timent nec incendia: ego, conjux, liberi, ferro lanaque vivimus. Ergone, ait dives ille, Plutum & lætitiam in conjugium non poss-
conve-

a Gab jhm kurtze antwort/vnd sang bald wider ein Gsätzlein drien. *verba Auctoris*

ma. Iam notum illud: Paupertas non tantum excolit, sed & excogitat artes. Non erravit Diogenes, qui Paupertatem grande ad Philosophiam esse præsidium dixit. Orbem obi, & vix ullos divites serio doctos reperies. Ubi imperant divitiæ, ibi plerumque exulant litteræ. Ipsi jam infantes & pueri in scholis hoc ignaviæ suæ mantelum habent: Non studemus, inquiunt, farinæ. *a* Aulas & curias obi, & videbis, doctissimum quemque fuisse olim pauperem; ingenio & industria emersisse. Optime sensit Themistocles, qui maluit virum pecuniis indigentem, quam pecunias viro. Philosophiæ nutrix, scientiarum & artium mater Paupertas. Optime dixit Romanus scriptor: Potest consolari pauperes Attilius, sed multo magis docere locupletes, quàm non sit necessaria solidæ laudis cupidini, anxia divitiarum comparatio. *b*

a Dörffen vns nit nähren mit studiren; begehren nicht Doctor zu werden. O ja/ so bleibt halt vngeschickte Dölpel.

b *De Attilio Colatino Valerius Max. l. 4. cap. 4.*

§. V.

V. *Paupertas dives est.* Paradoxum hoc videatur non nemini; sed istud ad veri regulam examinemus, & suus assertioni color stabit. Verissime dixit Annæus: Cui cum Paupertate bene convenit, dives est. Non qui parum habet, sed qui plus cupit, pauper est. Quid enim refert, quan-

aliquid dies consueta symphonia à vicino non est audita; dixisses elinguem aut mutum redditum, instar ranæ, quæ certo anni decursu conticescunt. Dives ad fabrum redit, reperitque hominem cogitationibus & curis immersum, sepultumque, subindeque etiam alte ingemiscentem. Quærit tandem, quid id esset contra morem morosior, magisque tetricus? Subitum, inquit, fortunium afflixeritne an bearit, nondum satis dispicio. Et me, inquit optimas, subitum infortunium mactavit: peram perdidi plenam auro. Et hanc ipsam, ait faber, in officina mea, aut huic simillimam reperi, nec scivi anxius & anceps quid illa agerem, & cum dicto in manus domini restituit, & protinus vocem recepit, cantavitque, ut ante liberrime; meruitque tam sincera fides ut marsupium suum primas nonnihil depleret apud tam candidum in tanta fuligine fabrum. *a* Nemo jam miretur Anacreontem Philosophum, qui post acceptum à Polycrate Samiorum tyranno pecuniarium munus tres noctes insomnis egit, ideoque pecuniam retulit, cum dicto: Pecunia malo quàm somno carere. *b* O mortales quid indigesto per acervos auro, quid avaris fertilium annorum curis confiditis, futuri beatiores, quo paucioribus contenti? Læta est Paupertas & sincere hilaris.

III. *Paupertas scientiis & artibus aptissima.*

a *D. Guarinonius l. 2. de abominand. humana gentis c. 5 fine.*

b *Guicciardin. in horis Relaxat. pag. 216.*

Ergo verissime dictum: Nunquam parum est, quod satis est; nunquam multum, quod satis non est. Et certè si Chrysostomo credimus: Avarus dives à paupere tantum differt curis, neglectu Dei, corporis inquinatione, & animi perditione: Nam ventrem æque uterque satiat. *a* Fames non est ambitiosa; contenta est desinere; quo desinat, non nimis curat. Hæc tormenta sunt luxuriæ: quærit illa quomodo post saturitatem quoque esuriat; quomodo non impleat ventrem, sed faciat; quomodo sitim prima potione sedatam revocet. *b* Si non nisi dominicum panem, & fartilem caponem in cibum admittis, sanè non usuris. Sed neque sitis, si pertinere ad te judicas quàm eleganti manu, aut quàm perlucido poculo vinum tibi ministretur. Fami & siti panis etiam cibarius & aqua medentur. Si ad naturam vivas, nunquam eris pauper. Quisquis se ad id, quod natura exigit, composuit, non tantum extra sensum est paupertatis, sed extra metum. Pecunia sola non facit divitem; imo contra, nulli non majorem sui cupiditatem incutit. Vis fugere Paupertatem? exue cupiditatem. Non invenustè Beda: Pauper in cella, dives in conscientia, securior dormit in terra, quàm auro dives in purpura. *c*

V. *Paupertas sanitatis mater.* Optimè dixerunt veteres: Pauperi ut ægrotet,

a *Chrysost. hom. 40. in epist. 1. ad Cor.*
b *Sen. epist. 119. med.*
c *Beda in 2. ad Corinth.*

tum illi in arca, quantum in horreis jaceat, quantum pascat, quantum feneret, si non acquisita sed acquirenda computat? Quis sit divitiarum modus, quæris? Primus, habere quod necesse est: *a* proximus, quod sat est. *b* Cui quod satis est, satis non est, nihil ei satis erit. *c*

De Concionatore ditissimo verba faciens Augustinus: Nunquid ipse Paulus, inquit, non habebat divitias? Habebat plane. Quas divitias? De quibus dicit alio loco scriptura: Fideli homini Mundus totus divitiarum est, Audi & ipsum confitentem: Tanquam nihil habentes, & omnia possidentes. *c* Qui vult ergo esse dives, non hæreat parti, & totum possidebit: illi inhæreat, qui totum creavit. *e*

Lydwina virgo non solum ipsos triginta octo annos ægrota, *f* sed etiam pauperrima pauperiem ejus miserantibus dicere solebat: Satis abundat, qui eo, quod habet, contentus est. Et si mihi cum hominibus communes non sunt divitiæ & deliciæ, sunt tamen cum multis communes paupertas & miseriæ, quibus ego abundans Deo gratias ago, & conquiesco. *g*

Ergo

a *Quantum scilicet natura requirit, ut possis vivere.*

b *Vt commode possis vivere.*

c *Seneca epist. 2. fine.*

d *2. Cor. c. 6. v. 10.*

e *Aug. in Ps. 48. post init. mihi pag. 181.*

f *Vide Prodromum meum c. 2. §. 49.*

g *Ioan. Brugman in vita ipsius. Lippello tom. 2. 14. Aprilis.*

Quod Chrysostomus è cathedra sæpius inculcans: Satietas, inquit, tum corporis robur, tum animi minuit fortitudinem. Neque ita fluvialium fluctuum vis ripas excedere *a* & convellere solet, ut deliciæ lasciviaque bonam valetudinem, & vires omnes facile subtrahit.

Quod si Medicos interrogaveris, omnium prope morborum caussas inde ortas invenies. Vilis, & tenuis, & simplex mensa (*qualis est pauperum*) bonæ valetudinis mater est, ita eam Medici appellarunt: & non ad satietatem crapulari, sed sobrie vesci, sanitatem & sanitatis parentem; contra satietatem morborum ipsa medica arte incurabilium caussam dixerunt. Quod perspicuum est. Siquidem pedum, capitis, oculorum, manuum ægritudines, paralysis, hydropisis, icteros, febres longæ & acutæ, & plures id genus morbi, neque enim vacat in præsentia omnes enumerare, non ex modico & temperato victu, sed voracitate & crapula ingenerantur. *b*

His confirmandis: An non videtis quotidie, inquit, ex sumptuosis mensis & immodica ingluvie, infinita morborum genera induci? unde podagræ? unde capitis dolores? unde corruptorum humorum abundantia? unde innumeri alii morbi? nonne ab intemperantia & largiore vini ingurgitatione? *c*

a *Fors, exedere.*
b *Chrys. to.3. hom.21. in c.2. Ioan. m.p.91.*
c *Idem tom.1. hom.10. in c.1. Gen. m.p.51.*

non eſt otium. Divites vix unquam è toto ſani ſunt. Nec mirum. Cum pace veſtra, ô divites, dicam vobis, unde tot morbi vos infeſtent. Nimius ſomnus, nimius cibus, nimius potus, & otium, hæ morborum ſunt origines, hæc ſeminaria continuæ invaletudinis. Medicorum ſcitum eſt: *Somnus humectat.* Quando jam adeo liberaliter & in multam lucem dormitur, corpora nimis fluida, & humoribus malignis obnoxia redduntur. Taceo alia ſomni prolixioris damna, Medicis non ignota. De cibo potuque nimio res longe certiſſima eſt. Et Siracides apertiſſime pronuntiat: In multis eſcis erit infirmitas.a De otio jam pridem omnis Medicorum ſenatus ſtatuit: *Vbi laboris & exercitationis defectus, ibi copia morborum.* At verò divites plerumque multum vorant, parum aut nihil laborant, hinc neceſſario ſæpius ægrotant. In egenorum ædibus vix ſemel iterumque per annum ridet benignior Phœbus, & menſa ſtructior invitat. Et quamvis tunc pauperes plus æqûo ingerant, & obbibant largius, id omne tamen poſtero die laboribus diſcutitur; non eſt illis otium, ut ægrotent. Vide ferrarios & lignarios fabros, vide ſectores, cęmẽtarios, vietores, alioſq; mechanicos opifices, qui vix unquam ægrotant; at vero pæne ſemper opulenti. Et nunquid non ipſi quoſdã novimus, qui ubi divitias perdiderunt, è divitum albo in mendicorum numerum tranſſcripti, ſimul & ſævam arthritidẽ aut podagram infeſtam feliciſsime amiſerunt?

a *Eccli. c. 37. v. 33.*

Quod

effatum illud eſt : Compendioſa legum obſervatio, Paupertas. Sed multo amplioribus titulis nec iis inanibus, gaudet hæc virtus de qua diſſerimus. Priſci ſapientes, ut merita prorſus, ſed tamen ſuccincta laude Paupertatem afficerent, hoc illi ſcripſerunt elogium : *Magiſtra morum & conſanguinea virtutum Paupertas.* Paupertas omnigenas virtutes docet, maxime tamen manſuetudinem & patientiam. Pauperum manſuetudini in teſtem ſe offerens Salomon : Cum obſecrationibus, inquit, loquitur pauper, & dives effabitur rigide. *a* Addit : Melior eſt pauper, qui ambulat in ſimplicitate ſua, quam dives torquens labia ſua, & inſipiens. Patientiæ magiſtram eſſe paupertatem, res teſtatiſſima. Chriſtus ſuos animans : Beati eritis, inquit, cum vos maledixerint homines, & perſecuti vos fuerint. *b* Sed quo clypeo, Domine, tuos munis ad injurias omnes tolerandas ? nec enim illis æneum corpus, nec ferrea genua, nec adamantinum pectus eſt ? In patientia veſtra, inquit, poſſidebitis animas veſtras. *c* Sit ita, ſed quo pacto tam patientes erunt ?

Si diſcant eſſe pauperes :

Cantabit vacuus coram latrone viator. d

Unde, obſecro, tam læta tot Martyrum patientia ? Rapinam bonorum ſuorum, ut divus Paulus loquitur, cum gaudio ſuſcepe-

a *Prov. c. 18. ſ. & c. 19. v. 1.*

b *Matth. c. 5. v. 11.* c *Luc. c. 21. v. 19.*

d *Iuvenal. ſat. 10. v. 22.*

Ab hoc malo egenorum hominum plurimi plane immunes sunt, cum anno toto non plus vini gustent, quam quantum Cereri libabatur, cui nefas vino facere: In ditiorum ædibus plus vini effunditur, quam multi pauperum aliquot annis videant.

Nihilominus valetudo in pauperrimorum quorumque tuguriis & casis suavius habitat, quam in opulentis domibus. Et quamvis opulenti homines tota pæne pharmacopolia exhauriant, nihilo tamen saniores sunt, quam quibus fames est familiarissima, qui plerumque non magis pharmaco quam vino utuntur. Plerunque nemo minus sanus est, quam qui continuo pharmacorum usu fulcire vult sanitatem. Sanitatis mater Paupertas.

§. VI.

V I. *Paupertas virtutum nobile gymnasium.* Ad bene beateque vivendum longe aptior Paupertas quam large affluentesque divitiæ. Id cum ipse vitæ usus facile demonstrat, tum sapientium virorum documenta, qui neque habuerunt quidquam, nec habere voluerunt: vel quia id tutius sit ad securitatem, vel quod ad virtutem aptius.

Audacter dixit Seneca & vere: Si vis vacare animo, aut pauper sis oportet, aut pauperi similis. Non potest studium salutare fieri sine frugalitatis cura. *a* Tanto rectius sensisse credendus Diogenes, cujus effatum

a *Sen. epist. 17. med.*

Sed objicias: Paupertas multis in vitia præcipitium fuit. Multarum castitas in tuto fuisset, nisi eam prodidisset paupertas. Ut famem vincant, pudicitiam vendunt. Nihil evincis vane argutator, hoc enim non paupertatis vitium, sed pauperum, eorum maxime, quibus male convenit cum paupertate, qui otiari malunt quam non esurire. Sed & illud veterum nosti:

Plus opum caussâ delinquunt divites quam pauperes. a

Certissimum est, divitias longe pluribus ad vitia monstrare viam, quam egestatem. Nec fere dubium illud, è centum divitibus vix unum vitæ integræ reperiri; contrarium exhibet Paupertas, quæ centum suorum sistit, inter quos vix unus improbæ vitæ sit immixtus.

Iter fecerat sanctus Antoninus Florentinorum Archiepiscopus, cum in via rem miram conspicatus est. Vile tugurium transeunti se objecerat, in cujus tecto Angeli spectabili forma se visendos præbuerunt Antonino. Hanc domum omnino sibi lustrandam censuit vir sanctus. Ita ingressus, viduam & tres una filias reperit; omnes veste lacera & nudis pedibus instabant operi. Hic animus Antonini, ut solebat, totus in miserationem liquescere, & de largiore stipe cogitare, prius tamen in pauperrimæ illius familiæ mores inquirere; ubi è vicinis intellexit honestas & oppido laboriosas esse virgines;

a *Trochaic. vet.*

ſceperunt : *a* Qui didicit opes contemnere, jam novit calamitates perferre. Caſtiſſimus Ioſephus, ut pudicitiam retineret, pallium dimiſit : Chriſtianus animus pecuniam mavult perdere quam patientiam. Et quemadmodum is, qui cum tauro in Circo componitur, *b* hoc laborat, ut pallio in beſtiæ caput objecto primum oculos expugnet, charior enim illi eſt vita quam pallium : ita qui contra diabolum luctatur, omnium primo ſuum ſibi pallium detrahit, divitias ſpernit : hinc hilaris patientia, hinc facilis pugna, hinc illuſtris victoria.

Tres Hebræi juvenes, quod ſtatuam auream, quam Nabuchodonoſor erexerat, prono corpore venerari noluiſſent, in accenſum rogum præcipitati ſunt. Tam autem familiarem ſibi habuerunt ignem, ut non tantum non corpora, ſed nec veſtes, ſed nec capillos eorum vel leviter ignis libaverit. Eleganter iſtud, ut ſolet, Chryſoſtomus *c* explicat hoc ſenſu : Qui auream ſtatuam Mammonæ non odorant, qui divitias non deſiderant, qui paupertatem amant, hi profecto in afflictionum flammis tuti ſunt ; in patientia ſua poſſident animas ſuas. Patientia pauperum non peribit in finem. *d* Sic magiſtra morum, ſic conſanguinea virtutum eſt paupertas.

Sed

a *Hebr. c. 10. v. 34.*
b *In Hiſpania fieri ſolet.*
c *Chryſ. hom. 22. ad pop.*
d *Pſal. 9. v. 19.*

pertati non tam promittitur, quam datur: *a* Regnum cælorum eſt ipſorum. Nam etſi hæreditatem hanc opulentiſſimam poſt mortem, prout ceteri beatorum, adeant, ob maximam tamen illius certitudinem jam dari, jam data dicitur: Ipſorum eſt regnum. Attende, quæſo, Domini verba, quam ea Paupertati faveant. Nos hominis Hiſpani, Galli, Poloni terram patriam expreſſuri, recepto more dicimus: Eſt è regno Galliæ, è regno Poloniæ, è regno Hiſpaniæ; de ſolo Philippo IV. dicitur, ipſius eſt regnum Hiſpaniæ; de ſolo Sigiſmundo III. recte affirmatur, ipſius eſt regnum Poloniæ; de ſolo Ludovico XIII. aſſeri poteſt, ipſius eſt regnum Galliæ: *b* de aliis omnibus etiam Dynaſtis & Principibus hoc ſolum licet dicere: ſunt è regno ſeu Galliæ, ſeu Poloniæ, ſeu Hiſpaniæ. Tantum autem in ea re diſcriminis eſt, quantum inter regem & ſubditum. Ut ergo Chriſtus pauperes non eſſe cives ſolum, ſed eſſe reges cæli oſtenderet, non eos eſſe de regno cælorum, ſed eorum ut regum, cælorum regnum eſſe pronuntiavit.

Hinc & illud Chriſtus ſummo pauperum honore dixit: Facite vos amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula. *c*

Sed quid ais hic, Domine? ipſine alios recepturi ſunt in cælum? Hoc quidem tui muneris

a *Bern. ſerm. 4. de Adventu Dom. med.*

b *Hi reges in his regnis erant, cum hæc ſcriberem.* c *Luc. c. 16. v. 9.*

nes, sed egenas, largissimis eleemosynis subvenit non levandæ solum inopiæ, sed vitæ deinceps commodius instruendæ. Post aliquantum temporis illac iterum transeundum fuit Antonino, cum ecce aliud spectaculum, & priori longè dissimillimum objicitur. Neque jam Angeli, sed dæmones tectum insidebant. Hoc ab inferis prodigium caussa fuit Florentino Pontifici studiosius in eam familiam indagandi. Igitur à vicinis sciscitatus est, qui se gererent viduæ illius filiæ. Omnium eadem vox erat, sic enim vicini loquebantur: Bonæ virgines largissimis eleemosynis adjutæ ad otium deflectere cœperunt; lanificium negligunt, in veste delicias quærunt, mensam subinde lautiorem instruunt, pietatem minus colunt, templa rarius adeunt; verbo, jam aliæ sunt, neque amplius cum inopia pugnant, sed otio admisso sectantur vitia. *a* En quales hospites exclusa paupertate domum subeant; sopor, luxus, omne genus vitiorum.

VII. *Paupertas cæli domina.* Ex ore Christi res liquet. Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. *b* Ceteris promittitur quidem præmium, sed futurum: *possidebunt terram, consolabuntur, saturabuntur, filii Dei vocabuntur, &c.* At pauperibus velut præsentissimum datur, *Ipsorum est regnum cœlorum.* Hinc ausus dicere Bernardus: Paupertati

a *Zach. Lippel. 2. Maii.*
b *Matth. c. 5, v. 3.*

dra concionatur, & clamat: Filii hominum, ut quid diligitis vanitatem? hic vel ab infante discite divitias, fastum, delicias contemnere. Discite à me, quia pauper sum & humilis corde: pauper sum ego, & in laboribus à juventute mea. Discite cor cælo figere, ambire cælestia.

Rupem induit, qui concionem infantis hujus negligit. Quoniam propter nos egenus factus est, cum esset dives, ut illius inopia nos divites essemus. *a* Sedebat in celso imperii Romani solio Augustus, jacebat in vilissimo Bethlehemi stabulo Christus; at celsior in stabulo Christus, quam in solio Augustus. Atqui ditissimus hic mendicus, infans divinus ideo in orbem venit, ut pauperes divinissimis suis concionibus ad omnem morum sanctitatem formaret. Testis ipse: Spiritus Domini super me, inquit, propter quod unxit me, euangelizare pauperibus. *b* Atque ut iis amorem paupertatis constantiorem persuaderet, ipse omnium pauperrimus esse voluit. Videte nascentis cunas, videte lectulum morientis; aqua calida nascenti deest, frigida morienti. Reliqua omnis vita inter Paupertatis amplexus acta: Nimirum vulpes foveas, & volucres cæli nidos habebant, non habebat rerum conditor, quo caput reclinaret. *c* Hic ego cum Bernardo voce quam possum contentissima proclamo: AUT ISTE

a *Cor. c.* 8. *v.* 9.
b *Luc. c.* 4. *v.* 18.
c *Matth. c.* 8. *v.* 20.

muneris eſt; aliorum vero recipi à te. Id ſane negari non poteſt. Verum ad eam pauperes evecti ſunt gloriam, ut veluti reges in cæleſte regnum eos admittant, quos bene de ſe meritos agnoverint. Neque vero Chriſtus dixit, ambite Pauperum gratiam, ut, poſtquam mortui fuerint, recipiant vos illic, quo ipſi ante vos prævenerint. Non hoc; ſed poſtquam vos defeceritis, ipſi etiamnum ſuperſtites, ipſi adhuc in terra gementes, & mortis debitores in regnum introducant immortale. Quid jam amplius egemus teſtibus? *Paupertas cœli domina.* Ambroſii dictum eſt: Qui contemnit ſæcularia, merebitur æterna. Ejus rei veluti cauſſam, aſſignans Auguſtinus: Eſt enim, inquit, paupertas regni cæleſtis præmium. *a*

a *Auguſt. tom.* 10. *ſerm.* 28. *de verbis Apoſtoli.*

§. VII.

VII. *Paupertas Chriſto chariſſima.* Hanc enim primo in orbem ingreſſu tanquam matrem arctiſſime complexus. De quo Bernardus: *a* In cælis, inquit, paupertas non inveniebatur: porro in terris abundabat & ſuperabundabat hæc ſpecies, & neſciebat homo pretium ejus. Hanc itaque Dei filius concupiſcens, deſcendit, ut eam eligat ſibi, & nobis quoque ſua æſtimatione faciat pretioſam. Sic naſcens Chriſtus è præſepi velut è cathedra

a *Bern. ſerm.* 1. *in Vigilia Nativit. Dom. fine.*

Ergo, mi Deus, cum pauperum curam vix ullus habeat, tibi derelictus est pauper. Artifex suæ arti fidit, sapientiæ suæ sapiens, suis divitiis dives, viribus suis robustus, formæ suæ formosus. Sunt, qui amicis fidant & gratiæ: neminem habet, cui fidat pauper, nisi tibi, ô Deus, cui derelictus est. Tu tibi derelictum curabis, nam revera Tibi, tuæ curæ ac providentiæ, tuæ bonitati ac sapientiæ, tuæ misericordiæ atque omnipotentiæ derelictus est ab omnibus.

Infantem considera desertissimum à natura: nescit se vivere, nec se induere, nec cibum capere, sed nec petere potest. At mater præstat illi omnia; mater admovens ubera, cibum & potum una porrigit, mater induit, ab æstu & frigore defendit, in lectulum reponit, blanditiis sopit, dormienti canit, cunas movet, plorantem mulcet, ridenti arridet, ægrotanti dies noctesque assidet, jugi vigilantia, summa cura. Talis in pauperes mater est Deus, hæc illis omnia, & fidelius quam ulla mater infanti exhibet. Ipse derelictus est pauper, ipse illos enutrit, tanto salubrius, quanto parcius. Et vero istud pauperibus à se præstandum pollicitus: Nunquid oblivisci potest mulier infantem suum, inquit, ut non misereatur filio uteri sui. Ego tamen non obliviscar tui, a

Videntur Deus & Mundus sortiti, quis pauperum, quis divitum haberet curam. Hic Mundo sors ea obtigit, ut curas & cogi-

a *Isa. c. 49. v. 15.*

FALLITUR, AUT MUNDUS ERRAT. a Falli non potest Christus paupertatem complexus, ergo errat mundus paupertati inimicus.

a *Bern. serm. 3. de Natali Christi, med.*

§. VIII.

IX. *Pauperes Deo singulariter commendatissimi*, ut recte dici possint peculium Dei. Idcirco regum maximus ingenti fiducia Deum allocutus: Tibi, ait, derelictus est pauper, orphano tu eris adjutor. Et tanquam certus hujus in pauperes favoris: Oculi ejus, inquit, in pauperes respiciunt. b Rarissimi sunt in orbe, qui pauperum curam gerunt. Nec tacuerunt hoc humanæ gentis vitium Poëtæ, qui pauperum sortem varie deplorarunt. Vetus Satyricus jure sic queritur:

——— Vltimus autem
Ærumnæ cumulus, quod nudum, & frusta rogantem,
Nemo cibo, nemo hospitio tectoque juvabit. c

Nec Bilbitanus vates hanc erga pauperes inhumanitatem siluit, dum prædixit:

Semper eris pauper, si pauper es, Æmiliane,
Dantur opes nullis nunc, nisi divitibus. d

Abi pauper, abi, abi; exclusissimus es omnium nausea & fastidium es, cui cura sis, nemo est.

Ergo,

a *Psal. 9. v. 34.* b *Ibid. v. 29.*
c *Iuvenal. sat. 3. v. 210.*
d *Martialis l. 5. epigr. 78.*

sticum, & psiathium, *a* seu rude textum è juncis cui indormiret. Hoc ille apparatu, his deliciis vixit, dum in humanis fuit. *b* Hoc enim maximum viri studium fuit, ab omni re terræ cor abducere. Qua quidem re ad divinorum meditationem nihil habilius est.

Hilarionem Paupertatis filium dixeris, qui matris ingenium habuerit. Hic etiamnum adolescens cum latrones in se grassantes intrepidus excepisset, interrogatus est ab eis, quid hominis esset, quod vim non formidaret? Nudus, respondit, hæc non formidat. Neque vero ullus tam pauper vivit, quam natus est. At illi: Vulnera profecto, ajunt, & mortem metues. Hæc talia, inquit Hilarion, non timet, qui mori paratus est. *c* Fuit & illud in Hilarione sollicitæ Paupertatis argumentum singulare. Socius illi fuerat, qui hortuli fructus observaret intentius, & conflando peculiolo studebat. Hunc loco submovit, & res sibi suas habere jussit, ne quid cum ejusmodi homine consuetudinis haberet. Contagiosos namque censebat eorum mores & aliorum contubernio indignos, qui pecuniæ studerent.

Paphnutius, *d* quem Cephalam nominabant, inopiæ tam amans fuit, ut annis

a *Ita mattulas suas vocabant Ascetæ.*

b *S. Ephrem in ejus vita c. 3.*

c S. *Hieron. in vita ipsius c. 7.*

d Θεοδίδακτος.

cogitationes conferret in opulentos, i
Deus pauperes suæ curationis esse volu
Illi dereliĉtus est pauper. Iacobus Ap
stolus hac de re luculenter: Audite, i
quit, fratres mei dileĉtissimi; Non
Deus elegit pauperes in hoc mundo
Beatus ergo qui intelligit super egen
& pauperem. Nil facilius quam vide
pauperes; ubique sunt obvii: Paupert
pretium intelligere; difficile: arcanu
est, & ignotum Orbi. Paupertas, cl
cæli aurea, sed occulta.

In oculis omnium sunt, qui clave
aurea dexterrime sint usi. Videte Ch
discipulos, veræ sapientiæ cultores,
Magistri optimi exemplum secuti, ni
rerum habuerunt. Pauperes erant, c
sese Domino adjunxerunt, sed mox p
periores facti, aurum & quidquid in
homines pretiosum est, aspernati,
duntaxat amiĉti tunica, terram pe
cælum suspirabant. Tenuis rerum fa
tas erat, sed potestas ingens resera
cælo, & obserando ad arbitrium: si
regnum inferorum piscatoribus ad
tum parebat.

Hos multa millia hominum diversi
dinis & sexus secuti.

a *Iac.c.2.v.5.*

§. IX.

Abrahami Anachoretæ omnis supe
fuit, catinum, *a* vestis cilicina, sagum
stic

a Zugleich ein schüssel und ein
cher.

Nos nequiores, mox daturos
Progeniorem vitiosiorem. a

Exurgamus ergo animis, & neglectu Paupertatis debilitatos spiritus pristini temporis memoria recreemus.

Sed prioribus illis accensendus Ephrem, imago Paupertatis, qui testamentarias tabellas scripsit his verbis: Nec crumena mihi, nec baculus, nec pera fuit. Nunquam aurum aut argentum, aut aliam rem ullam possedi. Nam bonum regem ad suos discipulos in Euangelio dicentem audivi: Nihil in terra possederitis. Quamobrem nulla me rerum ejusmodi cepit cupiditas. *b*

Sed nimii sit laboris, omnia solitudinis antra excutere, & sanctissimos quosque viros simul & pauperrimos inde in publicum educere. Franciscus Asisias tanto affectu in paupertatem arsit, ut eam vix quisquam arctius complexus fuerit, diligentius foverit, sanctius custodiverit. Hic invito & reclamante patre, convicia insuper ingerente, inopiam omnibus Orbis thesauris prætulit, nudus nudum Christum secuturus. Cumque paternis bonis sponte renuntiasset: Jam demum, inquit, animo hilari & serio precari potero: Pater noster qui es in cælis. Nimirum laudis loco posuit Franciscus, quod pauper esset; ignominiæ & probro sibi ipsi daturus, si quenquam se pauperiorem nactus esset. Felix Paupertas quæ unius

a *Horat. l. 3. carm. oda 4. ad Rom. &c. fine.*
b *Gregor. Nyssen. in vita S. Ephrem.*

octoginta nunquam duas ſimul tunicas habuerit. *a*

Illud priſcæ Paupertatis ſpecimen nobiliſſimum non tacendum. Ad Abbatem Joannem de Petra viri duo religioſi venerant Moſchus & Sophronius, & ad mores ſanctius componendos documentum rogarant. Quibus optimus ſenex: Amate, inquit, nuditatem rerum omnium & continentiam. Atque ut effati ſui rationem redderet, ſubjunxit: Mihi credite, rem pæne incredibilem narrant. Cum ego adoleſcens in Scithi degerem quidam è ſenibus ſplene laboravit. Ut huic malo medicina fieret, modicum aceti in quatuor ejus loci monaſteriis quæſitum, & nihil inventum eſt, cum tamen in iis cœnobiis ter mille & quingenti monachi habitarent. *b* Ex hoc uno arctiſſimæ paupertatis ſpecimine de aliis conjecturam facere licebit. Si nihil in ampliſſimis quatuor monaſteriis fuit aceti, quid putandum eſt fuiſſe vini, quid aromatum, quid butyri aut olei; quid porro carnium aut piſcium? En veterem frugalitatem. Ah quantum ab his moribus divertunt noſtri! vix aliquam paupertatis umbram retinuimus: reviviſcant hi priſci patres, & poſteros ſuos immodici luxus accuſabunt.

Damnoſa quid non imminuit dies?
Ætas parentum pejor avis, tulit

N

a *Palladius c. 91. Heraclides in ſuo paradiſo c. 35.*

b *Ioan. Moſchus in Sophronio. c. 113.*

& viri penuriam miserata furtim pecuniam in ejus domuncula deposuit. Hanc ubi Ephestion vidit, mox aurum ad dominam suam redire jussit. Cum vero dives femina redeuntem ad se pecuniam nullo modo admitteret, Ephestion prompto consilio, quidquid argenti & auri fuerat, in flumen abjecit, maluitque natare aurum, quam vendere paupertatis cultum. *a*

Spiridionem, virum cælo notissimum, evocarat ad se Constantius Imperator morbo pressus, siquidem speraverat per viri sanctitatem, valetudinem sibi pristinam restituendam. Restitûta est. Hostimenti loco magna vis auri oblata. At Spiridion severo vultu: Non sic oportet, ô Imperator, inquit, amicitiam odio remetiri. Ego ut tibi parerem, longum & asperum iter suscepi; tu mihi jam aurum reddis, malorum omnium caussam. *b*

a *Surius tom.* 1. *in vita S. Melaniæ.*

b *Sur. tom.* 6. *in vita Spiridionis.*

§. X.

Verum enim vero nulla unquam femina tam sitiens auri extitit, quantumvis avarissima esset, quam amans voluntariæ paupertatis fuit illustrissimum illud feminarum sidus Elisabetha. Hæc cum regiis adhuc fortunis fulgeret, inter ancillas ad mendicantium morem sese composuit, vestem nativi coloris, rustici textus habuit; victum sibi suis ipsa manibus paravit lanificio, Marchionis conjux, regis

ductu tantum profecit, ut pæne jam plures ſint qui eam ſponte colant, quam qui divitias adorant.

Sed non tacendus mihi Paulinus Præſul Nolanus, vir à priſcis Patribus laudatiſſimus, quia inter pauperes pauperrimus. Alii ut haberent quod pauperibus darent, ſua vendiderunt, hic vero vendidit ſeipſum. Hinc illæ Paulini voces: Domine, non ego propter aurum excrucier: ubi enim ſint mea omnia, tu ſcis. Ibi enim (inquit Auguſtinus) habebat omnia, ubi eum condere & theſaurizare Chriſtus monuerat. a

Nec Paulino multum inferior Gregorius Neocæſareenſis Ponti Epiſcopus, b qui hoc poſteris de ſe narrari voluit, quod vivus nullius loci poſſeſſor fuerit, & mortuus alieni ſepulchri habitator ſit. c Inter ipſas idololatriæ tenebras aliquid ejuſcemodi lucis affulſit. Nam Flamini Diali olim, ſeu Iovis ſacerdoti hederam non modo tangere, ſed & nominare nefas fuit, quandoquidem priſcis hedera tenacitatem & adhæſionem ſignificabat, ut quæ textili ſilvula parietibus aut arboribus inſerperet. Atqui virum Deo dicatum rebus caducis ineſcari & adhæreſcere turpe cenſebant priſci. Luculentum ejus rei ſpecimen mox addo.

Ad Epheſtionem anachoretam Ægyptium Melania nobilis matrona reviſeret &

a *Aug. l. 1, de Civit. c. 10.*
b *Thaumaturgus.*
c *Zach. Lippeloo 17. Novemb.*

cælorum. *a* Credis hæc, ô pauper, & non exultas? Credis hæc ô dives, & non trepidas? Naufragium regis, & plumbum amplecteris? Quid vanius, eo, qui putat plus valere nummum, quam Deum?

Quid igitur mendicam pauperiem quasi præcipuum generis humani malum diuturnis conviciis laceramus, quæ ut non abundantibus, ita fidis uberibus, Paulos, Antonios, Macarios: hisque paria robora virtus aluit, alitque etiamnum hodie tot hominum religiosorum millia. Thesaurus certissimus patiens Paupertas.

a *Matth. c. 19. v. 24.*

ACTIONES
PAUPERTATIS.

1. Paupertas parsimoniam in rebus etjam minus pretiosis adhibet; neque id divitiarum amore, sed virtutis. Hinc Cassiano teste, gravissime punitus est, & aliorum consortio indignus habitus, qui tria tantum lenticulæ granula cum aqua neglectim effuderat. *a* Nunquam modica spernit Paupertas. Nam facultates etiam magnæ dilabuntur, cum ad exiguas accesserit neglectus. Hinc etiam in minimis laudanda Paupertatis parsimonia.

2. Paupertatis actio est, consortium pauperum non aversari, non fugere, non fastidire, non declinare; parentes & cognatos pauperes non erubescere: imò ubicunque licuerit, pauperibus patrocinari, eos facile ad colloquium admittere, huma-

a *Cassian. l. 4. de institut. renunciant. c. 20.*

filia. Neque paupertatem tantum, ſed & pauperes omnes affectu intimo complexa eſt: Ideo hunc ſibi præcipuum ſumpſit laborem, ſua omnia in pauperes utraque manu effundere. Nec unquam, dum vixit, lætior fuit Eliſabetha, quam cum fortunis omnibus provoluta, jamque inter mendicos cenſa, hoſpitium & panem quæſiit, tanto ſimilior Chriſto, quanto in tanta paupertate patientior.

Paupertas prima quidem fronte ſubtriſtis ac rigidula, at cum in familiaritatem admittitur, minime ſumptuoſa, facilis, ſecura, ac etiam benigna eſt. Ut enim reſiſtentibus pêrmoleſta, ſic ultro eam admittentibus perjucunda eſt; adverſus fures & pejores furibus voluptates pervigil excubitrix; adverſus vulgi morſus & inſulſa judicia cuſtos optima. Nam prodigalitas & avaritia, plerumque divitum ædes obſident. Si quam domum Paupertas immigravit, jam in ea vix ullus ſuperbiæ locus, nec invidiæ, nec gravioribus damnis, nec damnorum expectationi, nec inſidiis, nec mille ſuſpicionibus, nec nauſeæ, nec podagræ locupletum hóſpitibus. His excluſis, plus loci erit quieti, plus tranquillitati & virtuti, quanto minus fuerit fortunæ. Sæpe animo etiam reluctanti modeſtiam perſuaſit paupertas, quodque philoſophia nunquam confeciſſet, id inopia effectum reddidit. Sententia Chriſti dilucidiſſima, immutabilis: Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire, quam divitem intrare in regnum cælo-

quit, quosdam dies, cum illos jam divitiarum tædium cæpit, quibus humi cenent, & remoto auro argentoque fictilibus utantur. *a.*

Plerumque grata divitibus vices,
Mundaque parvo sub lare pauperum cenæ.
Sine aulæis & ostro, sollicitam explicuere frontem. b

Ergo dispicias tecum ipse, quid sit necessarium, quid supervacuum. Non est autem, quod te nimium laudes, si contempseris aureos lectos, & gemmeam supellectilem: quæ est enim virtus, supervacua contemnere? tunc te admirare, cum contempseris necessaria. Tunc te admirabor, si non contempseris panem etiam sordidum: si tibi persuaseris herbas, ubi necesse est, non pecori tantum, sed homini nasci. *c*

4. Paupertas vera & Domini JESU imitatrix, non tantum opes contemnit, neque solum superflua abjicit, sed quandoque necessaria etiam sibi subtrahit. Nam quod Albertus Magnus asserit: Ubi plena est necessitas, ibi non est vera Paupertas. Christo & ipsius discipulis panis etiam defuit, cum eos fames docuisset spicas vellere. Christus in cruce nec frigidam siti, nec asserem vel saxum capiti supponendum habuit.

5. Vera Paupertas non est sollicita nec anxia de cibo, potu, amictu. Habeamus

a *Seneca consolatione ad Helviam. c.12.*
b *Horatius l.3.carm. oda 29. ad Macen.*
c *Seneca ep. 110, med.*

humaniter cum iis agere, illis bene velle, illos ampliori quam alios benevolentia complecti. Nobile Plutarchi dictum est: Æquum esse leges favere indigentiæ. *a* Hic exemplum Dominæ nostræ merito ingerimus. Beata Maria nobiles & locupletes habuit parentes, ipsa tamen nec pastores, nec piscatores, nec ullos alios pauperes grandi supercilio, ut solent divites, à se removit. Illud prorsus est intolerabile, si homines religiosi Paupertatem professi, pauperes fastidiant aut spernant, divites demulceant, & iis adulentur.

3. Paupertas experiendam sese ingerit; gustari vult & sentiri. Hoc ditissimis quibusque sæpius faciendum, crebris monitis suasit Seneca, qui suo Lucilio: Ex præcepto magnorum virorum, inquit, tibi quoque præcipio: interponas aliquot dies, quibus contentus minimo ac vilissimo cibo, dura atque horrida veste, dicas tibi: Hoc est, quod timebatur? *b* Hoc ipsum denuo suadens: Necessarium ergo, inquit, judico id, quod tibi scripsi magnos viros sæpe fecisse, aliquos dies interponere, quibus nos imaginaria Paupertate exerceamus ad veram: quod eo magis faciendum est, quod deliciis permaduimus, & omnia dura ac difficilia judicamus. Potius excitandus è somno & vellicandus est animus, admonendusque naturam nobis minimum constituisse. Idem repetitis monitis inculcans: Sumant, inquit,

a *Plutarch. de vitand. usurp.*

b *Sen. ep. 18. initio. Idem ep. 20. in fine.*

fistis? An in primo, an in tertio, an in quinto, an fortasſis in nullo?

7. Non infrequens Paupertatis actio inter homines etiam politicos hæc eſt: Alterius curæ ſe committere paſcendum, & veſtiendum, & eo cibo, potu, ac veſtitu contentum eſſe, qui ad alterius arbitrium datur. Id Thomas Morus fecit, qui uni ſuorum famulorum hanc ſibi curam delegavit; atque hunc tutorem ſuum vocavit. Hic illi pileum, hic caligas, hic calceos, hic pallium, ceteraque neceſſaria ex ære dominico dedit. Hinc cum à familiari quopiam ob calceos nimium attritos moneretur: Roga, inquiebat, tutorem meum, ut alios mihi emat.

8. Paupertas munera, præſertim ſi ea adulationem aut corruptelam vel minimum oleant, non tantum non ambit, ſed etiam oblata conſtanter reſpuit. Nec enim Philoſophi dictum ignorat: Munera accipere, eſt libertatem vendere. Id agit Paupertas, ut poſsit cum Abrahamo dicere: Levo manum meam ad Dominum Deum excelſum poſſeſſorem cæli & terræ, quod à filo ſubtegminis, uſque ad corrigiam caligæ, non accipiam ex omnibus, quæ tua ſunt. *a* Et cum Samuele: Si de manu cujuſquam munus accepi, & contemnam illud hodie, reſtituamque vobis. *b*

9. Quiſquis paupertatem amat, ſua omnia, quæ poſsidet, annis ſingulis recen-ſet,

a *Gen. c.* 14. *v.* 22. & 23.
b 1. *Reg. c.* 12. *v.* 3.

mus *a* aquam, habeamus polentam & pannuciam, jamque cum ipsis, inquit, regibus de felicitate certemus. Cui parum non sufficit, ei nihil sufficit. Corvorum pulli quia nondum nigri, à parentibus non agnoscuntur pro filiis, & ideo deseruntur; cum aut etiamnum implumes sint, cibum sibi quærere non possunt. Nihilominus vel rore, vel muscis & culicibus pascuntur à Deo: Qui dat jumentis escam ipsorum, & pullis corvorum invocantibus eum. Qui dat escam omni carni. *b* Itaque Paupertas se plenissimè committit Deo, qui aviculis, & ipsis etjam vermiculis providet, & necessaria liberaliter subministrat.

6. Varii sunt Paupertatis gradus, hinc & variæ actiones. Primus sit, opes non appetere. Alter, nihil laboris impendere acquirendis opibus. Tertius, eas ultro oblatas respuere, nec admittere nisi coactum. Quartus, passim omnibus, seu salario, seu victu quotidiano, seu vestitu plebejo contentum esse. Quintus, exclusis superfluis necessaria tantum admittere. Sextus, necessariis etiam, subinde saltem, carere velle. Septimus, quotidiano usui viliora eligere, & vero etiam gaudere, cum desunt necessaria. Hic jam Paupertatem amantis est seipsum examinare: Dic, bone vir, in quo tu gradu consistis?

a **Wasser und Brot / und ein schlechte Juppen von grobem Tuech / und voller Fleck.** *Idem qui supra.*

b *Psal.* 146. *v.* 9. *Et Psal.* 135. *v.* 25.

CAPUT DECIMUM.

Rosa Purpurea,

seu,

Mortificatio.

§. I.

ROsa Purpurea Pharmacopolis notissima: *a* huic conferenda notissimi nominis, etsi parum venusti, Mortificatio, seu Abnegatio sui. Vitiis omnibus radicitus evellendis instrumentum aptius ac potentius non est Mortificatione. Summa perfectionis, seipsum odisse posse. Virgo cælestis licet maceratione carnis ad tuendam castitatem non eguerit, ea tamen usa est, ut posteros doceret, qua ratione cupiditates frenandæ, & inferiores animæ vires restaurandæ sint. Itaque ibi perfectionis cœpit virgo, ubi alii desierunt, eamque vitæ rationem tenuit, quæ in se melior quamvis ipsi non fuerit necessaria. Potuit Domini mater cum filii discipulo gloriari: Semper mortificationem IESU in corpore nostro circumferentes, ut & vita IESU manifestetur in corporibus nostris. *b*

Hic ego studiosissimum lectorem compello, eique omnium Sanctorum res gestas

t pro-

a Kotrosen.

b 2. *Cor. c. 4. v.* 10

ſet, & ſcrutatur accuratè, quid ſuperflui aut nimis curioſi habeat, quid injuſte retineat, num ære alieno laboret, quibus rebus nimium adhæreſcat, velut polypus ſcopulo. Cor hominis plerumque inſatiabile nunquam dicit, SUFFICIT. Cogitandum ergo ſæpius ſerium illud Domini effatum: Qui non renuntiat omnibus quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus. *a* Non quidem relinquere omnia, ſed certe renuntiare juſſit omnibus; ne ſcilicet inſtar hederæ affectu per hæc fluxa ſerpamus, ſiquidem, qui ex virtute pauper eſt, non tantum caret opibus, ſed etiam amore opum. Quid tibi prodeſt, ſi eges facultate, & ardes cupiditate?

10. Paupertas ſummo ſtudio curat, & frugalem temperantiam in menſa, & decentem modeſtiam in veſte, ac omni ſupellectili: quod vero vel gulæ, vel oſtentationi & pompæ ſubtrahit, id omne Chriſti membris impendit, & mavult eſſe nudos domi parietes, quam male veſtitos pauperes. Cum vero temporis ratio & ſtatus dignitas veſtem poſtulant ſplendidiorem, id artificii paupertas invenit, ut ea, quæ latent, vilia ſint aut etjam aſpera. Quanti Principes, quanti Reges & Reginæ, Cæſares & Pontifices ſub veſte Attalica hiſpidum geſtarunt cilicium?

a Luc. c. 14. v. 33.

CA-

afferendum. De vigiliis illius jam supra demonstratum est. Sicut enim Filius complures noctes pervigilavit precibus, idque *secundum consuetudinem*, *a* ita & Mater minimi fuit somni, & plerumque dimidiam noctem diurnis laboribus assignavit. Nec somni tantum, sed & cibi parcissima fuit Domini Mater, quæ non quadragintadiale, sed septuaginta duorum annorum jejunium celebravit.

Triplex Mortificationis genus in paradiso cœpit, cilicia, vigiliæ, jejunia. Fames quidem & jejunium est indictum; nam Adamus talem edit boletum, post quem nihil amplius edit in paradiso. Vigiliæ cœperunt, nam somnos timor abstulit, & læsæ conscientiæ vulnus. Cilicia in usu esse cæperunt; vix enim Adam cum uxore pomum admorderat, & mox unde cilicium sumeret, circumspexit; ficus illud suppeditavit. Nam folia de ficu planè aspera contexuerunt in duos baltheos, iisque corporis rebellionem velarunt.

Iacob cruenta tunica filii Iosephi visa, indutus est cilicio. *b* Achabus rex ceteroqui non optimus regum ad Eliæ minas operuit cilicio carnem suam, jejunavitque & dormivit in sacco. *c* Regum sanctissimus David, tam ciliciis, quam vigiliis ac jejuniis in suum corpus pugnavit. Testis ipse dignissimus fide: Ego autem, inquit, cùm mihi molesti essent, induebar cilicio, humilia-

a *Luc.c.6.v.2.& Luc.c.22.v.39.*
b *Gen.c.37.v.34.*
c *3.Reg.c.21.v.27.*

propono & hortor, ut eas cum cura evol-vat. Illud denique de Sanctis omnibus sat scio, affirmatissimè pronuntiabit. Revera hi omnes, nec unico quidem excepto, in seipsos rigidissimi fuerunt. Hoc uno sibi omnes simillimi, quod eorum nullus in seipsum non noverca fuerit. Horum nemo sibimet indulsit, nemo semet palpavit, mortificationem Domini Iesu in corpore suo circumferebant omnes.

Et quemadmodum pædagogus quam maxime austerus aut Orbilius plagosus omnes pueri nutus attendit, & quam primum exerrans oculus, vel lingua promptior, vel manus incomposita, vel gestus non decorus deprehenditur, mox objurgatrix adest ferula, mox oris tonitru percellit; vel minima quæque castigantur. Tales omnino in seipsos fuerunt Sancti omnes, sui ipsorum rigidissimi pædagogi, imò hostes acerrimi, quorum hoc unum studium erat, adversarium lædere: hic omnium Sanctorum triumphus fuit, corpus sub jugum misisse, & incommodis affecisse quamplurimis.

Virgo beatissima geminum Mortificationis genus sic exercuit, ut de illa tum dici potuerit: Non comedit, non dormit. Quod Servator de suo prodromo Baptista asseruit: Venit Ioannes neque manducans neque bibens. *a* Adeò namque modici cibi potusque fuit, ut nec comedisse nec bibisse censeri potuerit. Idem de Domini Matre asse-

a *Matth.c.*11.*v.*18.

clam suppofuit. Ægroto pronissimum fuit irasci & vociferari, sed amici reverentia continuit se. Cum autem ægroti grabatus erigeretur, inventum est aurum amicissimo furto suppositum. Et nunc, ajebat æger, intelligo non ad vexandum me pulvinar motum. Sic Arcesilaus fecit, qui cognito Apellis Chii duplici morbo, hoc est, paupertate & invaletudine, viginti drachmas secum attulit, & ægroto assidens: Hic nihil est, ait, præter Empedoclis elementa,

Ignis, Aqua, & Tellus, atque Ætheris ambitus almi.

Et tu etiam, mi Apelles, incommodè cubas. Et una cum dicto culcitram movens, pecuniam subjecit. Hanc anus, Apellis famula, cum lectum sterneret, invenit, & cũ admiratione ostendit. Ad quæ subridens Apelles: Hoc est, inquit, Arcesilai furtum.

Hic ego cum Christo interrogem: Intellexistis hæc omnia? *a* Sic amantissimus Deus, sic omnino nobiscum agit. Quicquid subtrahit, modo non invitis, id grandi reddit fenore: vult optimus Pater, ut etiam non ipsi ægre faciamus carni, eique modo cibum, modo potum, modo vestium aliquid, jam aliquid voluptatis, jam & partem somni subducamus, idque cum ingenti emolumento. Nec enim unquam tale quid nobis demimus, quin plura decuplo, centuplo, millecuplo reddantur. Nusquam lucrosior est jactura: perdendo acquirimus.

Quod si hoc hominem ratione agentem

t 3 non

a *Matth. c. 13. v. 51.*

liabam in jejunio animam meam. a Vigilavi, & factus sum sicut passer solitarius in tecto. Anticipaverunt vigilias oculi mei. Hæc carnem tacitis insultibus frangunt, hæc à Deo laudata sunt; idque hoc consilio.

a *Psa.34.v.13.*
Et Psa.101.v.8. Et Psa.76.v.5.

§. II.

Cùm aliquid nobis amantissimus hic Pater subtrahit, jocari nobiscum & ludere videtur, nam sæpius triplo fenore restituit ablatum. Rem oculis subjicio. Herus famuli sui ædes animi caussa ingressus, fortè accumbens mensam, crassissimas librales placentas reperit, &: Quæso, inquit, quod hoc deliciarum genus est, massam tam malè coctam vorare? non hoc valetudini facit, seponite, & lignario sectori date, qui ferreo stomacho hoc genus massæ digerat; mittam alias è mea domo. Hac lege nemini gravis est abstinentia à cibo tam illaudato. Elapsis aliquot diebus misit hic Dominus è sua culina collyras tribus aureis incoctas. a Hæc popanorum mutatio domesticis omnibus & jucunda & utilis fuit. Addo huic non dissimile.

Amicum ægrum & lecto decumbentem invisit quispiam è sincerissimis amicis: cumque jam abitum pararet, cervicali, tanquam ægrum levaturus, aliquot aureo- clam

a Küchel vnd drey Goldstück darein gebacken.

ptatis percipitur ab hoc tali jejunio, quam si corpus quotidie farciatur ad fastidium. Optime Cyprianus dixit: Quotquot viros virtutum vidimus, sine jejunio non legimus ascendisse: néc enim aliquid magnum moliti sunt, nisi abstinentia præcessisset. *a*

Eam ob caussam viri feminæque sanctitatis eximiæ, sed & summæ dignitatis, jejunio sabbatino Domini Matrem colere consuerunt: duos tresve nominasse sat erit, ut in ore duorum aut trium testium stet omne verbum. *b*

S. Nicolaus Tolentinas omnigena virtute, sed abstinentia cum primis clarissimus, quavis sexta feria & sabbato semel tantum admittebat cibum, pane solo & fonte contentus, idque in æternæ Virginis honorem. *c*

S. Didacus Complutensis *d* omni sabbato & divinæ Matris pervigiliis pane itidem & aqua jejunium toleravit.

S. Elisabetha Lusitaniæ *e* Regina, *f* præter vernum aliaque jejunia pænè quotidiana, diebus quadraginta ante diem Virginis in cælum Assumptæ jejunio peregit; singulis insuper sextis feriis, divæ Matris pervigiliis, ac quovis sabbato, pane solum & aqua ine-

t 4 diam

a *Cyprian. de jejun. & tentat. Christi.*

b *Matth. c. 18. v. 16.*

c *Sur. to. 5. in ejus vita.*

d *Ordinis Minorum, à Sixto V. Cælitibus adscriptus. Chron. Minor. part. 3. l. 5. c. 5.*

e *Seu Portugallia.*

f *Anno Iubilai 1625. ab Vrbano VIII. in album Divorum relata.*

non moveat, nihil agent omnia ſanctorum Patrum volumina, qui omne genus Mortificationis, præcipue jejunium, miris laudibus extulerunt. Omnium loco ſit Auguſtinus, qui adverſus Pelagianos? Nullus, inquit, ſine jejunio vicit diabolum. *a* Iobum Origines ſeptem continuos dies jejunio traduxiſſe aſſerit. Novæ legis Heſperus Ioannes Baptiſta omnem vitam jejuniis exegit. Diſcipulis ſuis Dominus IESUS jejunium commendavit his verbis: Hoc genus dæmoniorum non ejicitur niſi per orationem & jejunium. *b* Videte chariſſimi, ait Hieronymus, quanta ſit jejunii virtus, ut facere jejunium valeat, quod Apoſtoli nequiverunt. *c* Mortificationis exterioris caput jejunium. Pharmacis & Pharmacopoliis omnibus longe ſalubrius eſt jejunium. Hoc ſpiritum vegetat, hoc corporis deliciis fractum reſtaurat, hoc illud rationabile & Deo placens obſequium. *d*

Perſuaſiſſimus ſum, ſi reipſa, & quod dicimus, practicè ſciretur, quàm moderatum jejunium Deo atq; Angelis complacitum, quam hoc valetudini ſalubre, quàm animo fructuoſum ſit, plurimi aut prandere tantum, aut tantum cenare aſſueſcerent. Initium hujus conſuetudinis paullo difficilius eſt, & ſentiri ſolet. Sed eo ſuperato jucundiſſimi progreſſus ſunt. Et ſanè plus voluptatis

a *Aug. l. 4. Hypogn. cont. Pelag. poſt initium.*

b *Matth. c. 17. v. 21.*

c *Hieron. l. 2. contra Iovian.*

d *Rom. c. 12. v. 1.*

nis nexus. Ad rem Isidorus Pelusiota: Ex carne nostra, inquit, tympanum efficiamus; sic nempe ut nullum præposteri affectus motum habeat, verum terrenis membris mortua & extincta sit. *a* Divinas litteras recte versat & meditatur, qui corpus castigat, & Deo seipsum mactat.

Id exemplo suo sanctissimus Moses firmavit, qui legis divinæ tabulas accepturus quadraginta dies jejunio consecravit. Ipse de se: Perseveravi, ait, in monte quadraginta diebus ac noctibus, panem non comedens & aquam non bibens. *b* Opportunus sanè recipiendæ legi apparatus jejunium carnisque Mortificatio. Atque hoc est pro psalmo tympanum exhibere. Eleganter Augustinus: Noli, ait, extrinsecus pecus, quod mactes inquirere, habes in te quod occidas. *c* Macta elatum superbiæ taurum, macta gibberum avaritiæ camelum, jugula olentem luxuriæ hircum, sacrifica saginatum gulæ vitulum, obtrunca mordacem invidiæ molossum, dilacera pugnacem iracundiæ arietem, concrema ignavum pigritiæ asinum. Has pecudes occide, & ritè litasti Deo: his enim victimis delectatur.

Bene ageretur cum homine, si corpus hoc, quo verus homo tegitur, tam promptum inhæreret virtuti quam voluptati: hanc sponte sua sequitur, illam, non nisi imperio coactum. Ceterum quo contuma-

a *Isidor. Pelus. l. 1. epist. 364.*
b *Deut. c. 9. v. 9.*
c *Aug. in Psal. 50.*

diam solabatur. *a* Ita mediam fere anni partem aqua & pane solo tolerabat.

Idem fecerunt & faciunt hodieque plurimi, omnis ordinis & dignitatis homines.

a *Petrus Perpinianus orat.* 1. *in eandem Reginam.*

§. III.

Da veniam, lector, voci non in Latio natæ: seipsum abnegare, seu Mortificare, est alium fieri quam antea fuerit. Sic alius à seipso evadit timidus, qui fortitudinem induit: sic lascivus, & libidini deditus castimoniam amplexus, priorem se esse nescit: sic gulæ mancipium aut ebriosus, ubi abstinentiam sequi cœperit, priori homini fit dissimillimus, fit novus fit alius homo. Hæc Mortificationis ratio est.

Hortatur Psaltes regius: Sumite psalmum & date tympanum. *a* Perinde si diceret: Accipite eruditionem carminis, & reddite Mortificationem carnis. Congrua commutatio, & pæne necessaria. Quod Origenis acumen confirmat his verbis: Psalmum divinam doctrinam vocat. Tympanum porro organum est è pellibus confectum. Iubet igitur divinis oraculis sonum congruentem reddere. Accipite spiritualem doctrinam, & reddite mortificationem membrorum. *b* Optima igitur psalmi & tympani cohæsio, optimus doctrinæ & mortificatio-nis

a *Psal.* 80. *v.* 3.
b *Orig. in dictum Psalmum.*

nihil esset in quo ministerio alterius egeret sobrius naturæ cultor. O illustria *mortificationis* exempla! ô vere viros sui victores, modo magistrum habuissent Christum!

Nec in pluma & epularum luxu nata est Attilii Reguli constantia prorsus admiranda, & contemptus mortis generosissimus. Crebræ fuimet victoriæ, magnusque virtutum habitus, tam facile illi viam fecere ad mortem, ut captus jam & vinctus, non magis Pænorum sævitiam, quam in acie stans eorum arma pertinuerint.

Cato Uticensis vir quantus, quam edomitis, & ut loquimur, mortificatis animi corporisque sensibus! calores & nives nudo capite toleravit, iter pedibus fecit, amicis equo sedentibus. Quoties febre laboravit, solus esse voluit, nec quemquam admisit, nisi morbo levatus. Per hęc Mortificationis specimina virtus illa adolevit, quam Reipublicæ civili bello præstitit. Hic ille Cato est, qui septem continuos dies per loca serpentibus infesta ductavit exercitum, non equo, non vehiculo adjutus, sed pedibus, & in primo agmine iter faciens, nec unquam sedens, nisi cum cibum caperet aut somnum.

Hoc prorsus est omne in corpus imperium tenere, nec illi blandire, sed ut par est pro servo tractare. Quod ubi fit, tum demum animus potestatem suam salutariter explicat. Atque hinc nobilissimum animi temperamentum & moderatio laudatissima subsequitur, quæ in priscis idolo-

cius est, magisque in vitia propensum, eo fortius sapientiusque fecisse videri possunt ii, qui illud ut nequissimum mancipium inedia, labore, verberibus affligentes, rationis jugo subjecerunt.

Nec pauci fuere, qui gentilitatis quidem tenebris oppressi, virtutis tamen studio aut necessitate adacti, aut gloriæ aucupandæ in suum corpus imperium planè rigidum exercuerunt. Socratem hac in re laudatissimum dicerem, modò ei disciplina Christiana non defuisset. Solebat is perdius & pernox à primo solis ortu, ad solem alterum orientem stare immobilis, iisdem vestigiis, eodemque obtutu defixus. Hac ratione ad fortuitas vices fortiter perferendas corpus animumque sic firmavit obduravitque, ut quidquid tandem eveniret patienter ferret. Hoc sui vincendi studio non solum insignem patientiam, sed & temperantia prorsus laudabilem assecutus est. Atque hac altera virtute tantum sibi ipse profuit, ut omne vitæ tempus inoffensa valetudine traduxerit.

Illo non multum inferior Diogenes Sinopæus ad eam corpus patientiam assuefecit, ut capite semper aperto, nudis pedibus incederet, soloque tegeretur pallio, caloris & frigoris æque patiens, dolii inquilinus, nullius quidem supellectilis, sed sui Dominus. Sub extrema vitæ tempora crudis etiã carnibus vesci conatus est, *a* ut nihil

a *Medici censent, eum qui à puero crudis carnibus vescendis assuescat, robustiorem longe futurum, quam si lixas comedat.*

iniquissimam cædem ulcisci velle, nisi ratione prorsus æquissima? Nec alii è veteri Roma huic dissimiles.

Metellus Macedonicus cum Scipione Africano acerrime dissenserat, quorum à virtutis æmulatione profecta contentio, ad graves testatasque inimicitias progressa est. Nihilominus cum Metellus interemptum Scipionem audisset conclamari, in publicum se proripuit, mœstoque vultu & voce confusa: Concurrite, clamabat, concurrite cives, mœnia nostræ urbis eversa sunt. Nam Scipioni Africano intra suos penates quiescenti, nefaria vis allata est. Idem filios suos monuit, ut funebri ejus lecto humeros subjicerent, nec enim fore ut id officii ab illis majori viro præstari possit. O Rempublicam pariter Africani morte miseram, & Macedonici tam humana tamque civili lamentatione felicem! Eodem enim tempore, & quantum amisisset Principem, & quantum haberet, recognovit.

Illis minime cedit hominis vere *Mortificati* obstupescendum exemplar, M. Marcellus, qui primus & Hannibalem vinci, & Syracusas capi posse docuit. Cum Siculi eum, licet tunc Consulem, accusaturi Romam venissent, Marcellus, quia collega suus Valerius Lævinus forte aberat, senatum haberi noluit, ne absente altero Consule, timidiores in accusando essent Siculi. Ubi Valerius rediit, Marcellus de audiendis Siculis ultro retulit, eosq; de se con-

latris ad Christianorum ruborem crebrius eluxit.

§. IV.

Fabius Maximus cum à se quinquies & à patre, avo, proavo, majoribusque suis sæpenumero Consulatum gestum animadverteret, in comitiis, quibus filius suus summo consensu Consul creabatur, quàm potuit constanter cum populo egit, ut aliquando vocationem hujus honoris Fabiæ genti daret: non quòd virtutibus filii diffideret, (erat enim illustris) sed ne maximum imperium in una familia continuaretur. Quid hac moderatione efficacius aut valentius, quæ etiam patrios affectus, qui potentissimi habentur, superavit?

Quod si affectus verè mortificatos spectemus, Fabium vincit M. Bibulus vir amplissimæ dignitatis, qui cum in Syria moraretur Provincia, duos egregiæ indolis filios suos à Gabinianis militibus occisos cognovit. Filiorum interfectores ad parentem vinctos Cleopatra regina misit, ut gravissimæ cladis ultionem suo arbitrio exigeret. At ille oblato beneficio, quo nullum majus tribui poterat lugenti, dolorem moderationi cedere coëgit, & nefandos sui sanguinis carnifices, è vestigio ad Cleopatram reduci jussit cum dicto: Potestatem hujus vindictæ non suam, sed senatus esse debere.

Superi! quid in Christianorum optimo desideremus moderatius? quanta hic affectuum mortificatio, nec quidem filiorum

ini-

Quærit Poëta vetus: Quisnam igitur liber? sibique respondet ipse:

——Sapiens, sibi qui imperiosus
Quem neque pauperies, neque mors, neque vincula terrent:
Responsare cupidinibus, contemnere honores
Fortis, & in seipso totus teres atque rotundus. a

Talis omnino est homo sui potens, quem nos Mortificatum vocamus, ad omnes labores subeundos teres, ad omnem fortunem tolerandam rotundus. E septem Græciæ Sapientibus Bias: Ille, inquiebat, beatus est, qui nil concupiscit.

Aliæ sunt hominum profanorum voces. Beatus est, ajunt, cui fortuna favet, qui dulci fruitur otio, qui genio servit, & cuncta ex animi sui sententia gerit. Affirmant hoc illi, negat constantissime sapiens Bias, & eos laudat beatos, qui cupidinibus suis responsant & obsistunt, qui animum frangunt, qui nihil concupiscunt. Aliter profecto nulla in hoc orbe felicitas, tranquillitas nulla est. Quis enim tam felix, cui ex sententia succedant omnia? solus ille qui in seipso totus teres atque rotundus, aut rebus utitur secundis, aut adversis exercetur. Illis fruitur, dum Deo placet, his sese attemperat, imo & gaudet varium sibi mortificationis genus offerri. Hoc animi sui pabulum credit, cum à seipso tum ab aliis mortificari.

Lan-

a *Horat. l. 2. serm sat. 7. post med.*

conquerentes patientissimè sustinuit. Levinus auditis eorum querimoniis, loco eos tantisper jussit cedere, dum etiam accusatus audiretur, & Patres sententiam dicerent. At Marcellus illos remanere, ut defensioni suæ interessent, coëgit. Utraque parte perorata excedentes curia subsecutus est, quo liberius sententiam ferret senatus. Improbatis ac rejectis querelis suis Siculi orantes & supplices Marcellum adierunt, veniamque petierunt, quod suæ provinciæ jussa executi fuissent, atque ut ab eo in clientelam porro reciperentur, rogarunt. Marcellus quamvis recentissime læsus, tamen velut jam omnium oblitus, Siculos clementer exceptos tutela sua neutiquam exclusit. Super hæc Siciliam sortitus, cum accusatores premere potuisset, eam Provinciam collegæ cessit. *a* O Marcelle, quam nos sanctioribus disciplinis imbutos in ruborem das? Date mihi Christianum, qui in adversarios atque accusatores suos tam benevolus sit, & mox eum inter cælites referemus.

Marcello accensendus jure merito Valerius Publicola, qui ad illud animi temperamentum pervenit, tam victor sui, tamque sibi ipse imperiosus, ut domum suam, licet magnificam, ne malignas suspiciones aleret, totam diruerit, quod loco posita celsiore arcis speciem populo habere videretur. Nonne quantum domo inferior, tantum victoria sui superior evasit? *b*

Quæ-

a *Livius l.6 Decad.3.*
b *Valer.l.4. c.1.*

ipse David longe fortior fuit, cum injurias à Saule illatas, etsi posset, non vindicaret, quam cum leones & ursos discerperet, gigantem Goliathum funda sterneret, gladio jugularet. Venusinus igitur cecinit verissime:

Latius regnes avidum domando
Spiritum, quam si Libyam remotis
Gadibus jungas, & uterque Penus
Serviat uni. a

Nam, ut Ambrosius loquitur: Graviores inimici sunt mores pravi, quam hostes infesti. *b* Ita castissimus Ioseph Ægypti prorex grandius quid fecit, cum adulterium repudiaret, quam cum toti regno imperaret. Ideo Siracides fidelissime commonefaciens: Si præstes, inquit, animæ tuæ concupiscentias ejus, faciet te in gaudium inimicis tuis. *c* Cupiditates sibi obsequentem eò pertrahunt, quo nec omnes inferorum machinæ possunt.

Nobilissimum prisci scriptoris dictum est: Tantum proficies, quantum tibi ipsi vim intuleris. *d* Est non nemo, qui apud seipsum dicat: Ego precibus & jejuniis vaco, conciones audio, Sacramenta frequento, stipem in egentes confero, divina sæpius cogito, consilia generosa suscipio, optima quæq; propono; sed interim vix quidquam proficio: idem sum, qui ante sex, ante

u duo-

a *Horat. l. 2. carm. odâ 2. ad Crispum Salust.*

b *Ambros. serm. 87. de Elisæo.*

c *Eccles. c. 18. v. 13.*

d *Thom. de Kempis l. 1. c. ult. fine.*

§. V.

Lancea, quæ Christi crucifixi pectus aperuit, vulnus quidem intulit, sanguinem eduxit, sed dolorem nullum attulit, quia jam mortuum sauciavit, sic ille qui se à corpore abstraxit, & *Mortificatas* habet animi cupiditates, probris convelli, injuriis affici potest, sed ad impatientiæ querelas excitari non potest; jam mortuus est.

Democritus Philosophus, ut Stobæus memorat: Fortis est, ajebat, non solum hostium, sed voluptatum victor. *a* Fortassis rectius eum dixisset fortem, qui non solum voluptates vinceret, sed & omnes animi cupiditates domaret. Tale sapientissimi Salomonis effatum est: Melior est patiens viro forti, & qui dominatur animo suo expugnatore urbium. *b* Nimirum

Ardua res vicisse alios; victoria major
Est, animi fluctus composuisse sui. c

Multò enim multoque operosius est, seipsum quàm hostem superare, nec propera festinatione fugiendo adversa, nec effuso gaudio secunda sectando.

Beatus Gregorius apposite dixit: Ego David saltantem plus stupeo, quam pugnantem: pugnando quippe hostes subdidit, saltando coram Domino seipsum vicit. *d* Hic ipse

a *Stob. serm. 7.*
b *Prov. c. 19. v. 35.*
c *Mantuanus.*
d *Gregor. l. 37. mor. cap. 27. & ult. mihi pag. 934.*

——*Facilis descensus averni,*
Sed revocare gradum, superasque evadere ad auras,
Hoc opus, hic labor est. a
Regnum cælorum rapiunt violenti.

Die Pentecostes, Factus est repente de cælo sonus, tanquam advenientis spiritus vehementis. *b* Nescit enim lenta molimina Spiritus sancti gratia.

Joannes Baptista quantum quamque violenter sese à corpore abstraxit, non manducans, neque bibens, pæne nec vestiens. Si omnem ipsius vitam compendio velim describere, *meram violentiam* appellem. Ascendit in montem excelsum seorsũ.

Maria Magdalena quanta vi emendationem vitæ aggressa est! In Pharisæi domum, ubi Medicum suum esse cognorat, non invitata venit, &, ut Augustinus loquitur, *c* irruens importuna convivio, opportuna beneficio, pia impudentia sanitatem appetiit. Non ad caput Domini, sed ad pedes accessit: & quæ diu male ambulaverat, vestigia recta quæsivit. Capillos solvit, lacrimas fudit, pedes lavit, capillis tersit, balsamo inunxit, oculis lacessivit, ita noxarum veniam impetravit. Conscientiæ labes uni patefacere, supplicium est. Publicè & coram multis id facere, omni supplicio acerbius est. Hoc Magdalena fecit. Pecuniam olim ad Apostolorum pedes abjecisse. Christianæ

a *Virgil. l. 6. Æneid. post init.*
b *Actor. c. 2. v. 2.*
c *Aug. l. 40. homil. hom. 28.*

duodecim & plures annos fueram, in eodem luto hæreo, eadem vitia identidem repeto, non melior fio, nihil proficio, nihil. Simillimus sum ægroto, qui molitur surgere, & mox in lectum recidit: Sic ego sæpius è vitiis conor emergere, sed in eadem identidem relabor. Quid obsecro caussæ est? Vis, mi Christiane, ut tibi candidissime respondeam? Ideò nihil proficimus, quia nobis ipsis vim non inferimus. An nescis illud Domini clarissimum: A diebus Ioannis Baptistæ regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud? *a* Nihil proficies, nec teipsum vinces, nec cælum rapies, si violentus non es. Saulus in Paulum, & in alium planè virum mutandus, à Christo violenter dejectus, tremens ac stupens dixit: Domine, quid me vis facere? Hinc mirabilis in omni virtutum genere profectus cœpit. Ne mirare te nihil proficere; tu totus etiamnum stas, stat una tecum superbia, stat libido, stat iracundia; nisi hæc monstra violentus dejicias, nihil unquam è solido proficies.

Christus gloriæ suæ gustulum exhibiturus, tres è suis duxit in montem excelsum seorsum. *b* Cur non in amplo cœnaculo aut amœno viridario, aut in valle aprica? cur non in florilego prato suam gloriam dedit spectandam? Sudandum erat & eluctandum ad montem. Hæc via ducit ad cælum, & aspera & ardua.

Faci-

a *Matth c.*11.*v.*12.

b *Matth.c.*17 *Marc.c.*9.*Luc.c.*9.

fuisset exerenda. Tales nos sumus in nos ipsos; sanari volumus; sed quam mollissime. Non uri, non secari sustinemus.

Virginem regiam maligno ulcere laborasse ajunt, sed sectionem omnem abhorruisse. Voluisset illa quidem ulcus fluere, sed ferrum admoveri noluit. Ideoque chirurgus scalpellum spongia tectum intulit, & uber incidit. Hæc nostra mollities est; sanitatem appetimus, *mortificationem* fugimus; nemo secet, nemo urat, nemo nos mortificet, tangi nolumus, vim à nobis etiam profectam abhorremus. Hinc nunquam curamur. Tantum enim quisque proficit, quantum sibi ipse vim infert. Nulla vis, nullus profectus; exigua vis, profectus exiguus. Profectus spiritualis mensura, *Mortificatio*. Si scire vis quantum ad virtutem profeceris, attende quantum hactenus teipsum fregeris, quantum cupiditates tuas domueris. Descende in teipsum, & vide quid humilitatis & modestiæ, quid mortificationis & patientiæ domituæ habeas, quantum teipsum oderis, & contemnas. Hac cote hoc aurum probatur. Qui Christi sunt, carnem suam crucifixerunt cum vitiis & concupiscentiis. *a*

Cervus natura colubris infensus, ubi eos deprehenderit, necat, sed inde ingentem sitim contrahit, tantoque cupidius ad fontem currit, quantò vehementius sitit. Serpentes, inquit Augustinus, vitia tua sunt; consume serpentes iniquitatis, tunc amplius desiderabis fontem verita-

a Gal. c. 5. v. 24.

violentiæ opus fuit; Magdalena omni pecunia chariora, unguentum, os, oculos, manus, capillos velut linteum ad Domini pedes abjecit, qua in re vim magnam utique sibi ipsa intulit. Putem ego Magdalenam, dum ad convivium non epulatura, sed ploratura iret, in via sæpius substitisse, & forsan aliquoties redire cœpisse, dum secum cogitaret hæc talia: Quid facio? res hæc nimio pudori mihi est. Quid dicent convivæ? quid magis cogitabunt? Per urbem vulgi fabula ero. Vultus aspicientium me non feram. Tandem; audendum est, sic pergo. Ita vi magna sese impulit: cœpit, egit, peregit. Tantum profecit, quantum sibi ipsi vim intulit; maxima vis, maximus profectus. Ideo nos non proficimus, quia nobis ipsis vim non inferimus.

§. VI.

Papinius eleganter narrat, qua ratione tela è vulneratorum plagis sint extracta,

Tela manu parcente trahunt. —— a

Plerique nos esse vulneratos non ignoramus, sed molli & nimis parcente manu agimus: omnia remisse & sine vi aggredimur; suspenso gradu & nimium placidè ad cælum imus. Fallimur: Violenti rapiunt illud. Audite sacerdotem Heli mollissimum patrem, quam languide filios nequam objurget: Nolite, ajebat, filii mei, non est enim bona fama, quam ego audio. Verborum tonitru eos percellere debuisset. Quod si verbis nil profecisset, fustibus agendum, vis fuis-

a *Statius in Thebaide.*

beneficiis ornat, Deo precibus commendat; qui aurum ſpernit, pecuniam in egenos ſpargit; qui laudes fugit, contemni non metuit, ima & humilia ambit; qui labores quærit, qui aſpera & difficilia non refugit, qui aliis ſeſe ſubjicit, hic ſane contra naturam agit, hic violentus eſt, hic cælum rapit. Nempe tantum proficiunt, quantum ſibi ipſis vim inferunt. Idcirco David hortatur: Viriliter agite, & confortetur cor veſtrum. *a* Cælum eſt præmium, quod nemo aufert, niſi qui ſibi ipſe vim infert.

Apertiſſimè Chriſtus: Qui vult venire poſt me, abneget ſemetipſum. Qui enim voluerit animam ſuam ſalvam facere, perdet eam; qui autem perdiderit animam ſuam propter me, inveniet eam. *b* Magna & mira ſententia, inquit Auguſtinus, quemadmodum ſit hominis in animam ſuam amor ut pereat, odium ne pereat. Si male amaveris, tunc odiſti: ſi bene oderis, tunc amaſti. Felices qui oderunt cuſtodiendo, ne perdant amando. Noli amare in hac vita, ne perdas in æterna vita. *c*

Ejuſdem Auguſtini ſenſu, aliam vitam vivunt beſtiæ, aliam homines, & Angeli aliam. Triplex hoc vivendi genus, brutorum, hominum, Angelorum diſſimillimam, ſic loquar, ſimilitudinem habet. Brutorũ vita in paſtu & corporis obſequio, ſen-

u 4 ſuum-

a *Pſal.30.v 25.*
b *Matth.c.16.v.25.*
c *Aug.tract.51.in Ioan.*

tis. a Nam augmentum charitatis, diminutio cupiditatis.

Res gestas omnium sanctorum hominum evolvite, & quod sibi ipsi quivis vim maximam intulerit, comperietis. Regnum cælorum violenti rapuerunt. Quod Tarsensis Paulus, b hoc sanctorum quisque pro se dixerit: Ego igitur sic curro, non quasi in incertum; sic pugno non quasi aërem verberans, sed castigo corpus meum, & in servitutem redigo. Non auras, sed carnem percutio, jejuniis domo, vigiliis attero, ne insolentius in me insurgat. Nimirum terra, si sibi relicta, sinitur quæ vult producere, spinas & carduos profert: qui triticum expectat, terram aratro vulnerat, & variis eam versat laboribus; sic natura sui juris & arbitrii in vitia exuberat. Virtutem expectas? quotidianis eam mortificationibus exerce, aut segetem spinarum colliges.

Sed quæ demum hæc violentia est? Violentum est, quod contra naturam est. Atqui scimus quam à natura insitum sit, adversarium odisse, pecuniam & lucrum amare, laudari ac honorari cupere, id amplecti quod jucundum est ac suave, contemptum fugere, jugum excutere, subjici nolle, labores declinare, feriari velle. c Hæc natura corruptior studiosissimè sectatur. Enimvero qui inimicos amat, eos bene-

a. *Aug. in Psal.* 41.
b *2. Cor. c. 9. v. 26.*
c *Vide Imitationem Christi l. 3, c. 5.*

commorsam abjecit, in januam toto corpore arietavit, demum calcibus quassatam pertundere frustrà conatus. Hìc furibundus ore spumas vomere, impias voces in Deum jacere, scintillantes oculos huc illuc celerrimè circumferre, instar canis rabidi latrare, vix à seipso manus abstinere, nec jam hominem agere, sed pantheram, aut catulis raptis tigridem repræsentare. Hoc tam tetrum furiosi hominis spectaculum sic attonuit spectatorem, ut ingenti odio adversus iram concepto, iræ motus tam religiosè omni vitâ caverit, ut eum nemo mortalium unquam deinceps viderit iratum. *a*

Eò nimirum insaniæ progredimur, cùm Mortificationis frenum excutimus: ita in bestias denegeramus, qui possemus Angelis esse simillimi. Jamque ab experientiâ certum est, ab unico quandoque indomito affectu totum hominem pessundari. Id in re musicâ videre est. Pulsanti cithara malignè respondet, si unica fidium vel rupta sit, vel discordet. Hortatur Psaltes sæpius: Psallite Domino in citharâ. *b* In psalterio decem chordarum psallite illi. At si fidium vel minima non assonet, concentus periit: ita prorsus si hominis affectus omnes in concordiam conspirent, unicus tamen iracundiæ, vel libidinis, vel avaritiæ, aut invidiæ nondum sit perdomitus, jam extincta est

u 5 omnis

a *Galenus lib. de cognoscendis curandisque animi morbis.*

b *Psal. 97. v. 5. & Psal. 32. v. 3.*

ſuumque oblectamentis tota eſt. Vita Angelorum ſine cibo & Venere, Deo ac cæleſtibus deliciis æternum ſine ſatietate ſatiatur ſuaviſſimè. Hominum eſt media, quam cum illis & iſtis participat: ſi ducem habeat rationem & ſpiritum, communionem vitæ cum Angelis ſortitur; ſi carnem & corporis appetentias ſequatur, in conſortium jumentorum tranſit. En, mi Chriſtiane, tui jam arbitrii res eſt; elige, quam velis vitam vivere: ad beſtias non difficilis eſt tranſitus: *Mortificationem* fuge, & brevi migrabis in beſtiam. Sed neque ad Angelos difficile tranſibis: Vive, quod Paulus præcipit, non ſecundum carnem, ſed ſpiritu facta carnis mortifica: *a* & jam in Angelorum cætus tranſiiſti. Quid autem ingenita ad Dei ſimilitudinem efformati nobilitate indignius, quam ad vitam beſtiis ſimillimam reduci? Fœdum prorſus imperium, ubi ancillatur domina, cum Bernardo loquor, & ancilla dominatur. *b* Grande mendacium, ubi humana facies furorem tegit beſtiæ.

a *Rom.c.8.v.13.*
b *Bern.c.3.Medit.*

§. VII.

Refert Medicorum princeps Galenus, viſum à ſe hominem, qui ad oſtium clave reſerandum manibus ac pedibus properabat. Cum verò ſera clavi non reſponderet, atque ſic oſtium reſerari non poſſet, homo in rabiem actus, clavem dentibus com-

blandiens ad aſpectum aut contactum te provocat? O quiſquis es, hîc virum te gere, oculos & manus continentes exhibe: illos claude, has attrahe: mortificationem Domini Jesu in corpore tuo circumfer. Hîc Domini pro te crucifixi ſtigmata porta. Servorum frons olim vario charactere, imò & verbis, aut etiam verſibus inurebatur. Hinc litterati & ſtigmatiæ dicti. Sic & ſanctorum hominum vultus à tyrannis multiplici ſtigmate inuſtus. a Circumtulerint ſervi ſtigmata, & ſuorum dominorum notas, nobis Domini Jesu placent ſtigmata. Crux & *Mortificatio* ſtigma nobiliſſimum: hoc recipe & caſtiga corpus tuum, ſed & voluntatem tuam.

Atque quò meliùs hoc poſſis, à parvis incipe. Magnum eſt in minimis ſe viciſſe. Innumera ſuadet curioſitas, quæ Mortificatio vetat. Jubet curioſitas per feneſtras proſpicere: non proſpice. Occurrit in colloquio quod oſtentationi faceret & pompæ ſi id diceres: ne dic. Occaſio eſt alterum verbis feriendi: ne feri. Dictat cogitatio coquum adeas, & quid obſonii paret interrogas: ne interroga. Adeſt hoſpes, tu verò quis ſit, unde veniat, quò eat, quid rerum hîc agat, ſcire cuperes: neſcire malis. Hortum ingrederis & invitat te floſculus, ut ſe carpas: ne carpe. Tranſis arborem & generoſum pomum arridet, vultque gratis à te emi & guſtari: ne eme, ne guſta.

a *Vide Lipſium in Electis l. 2. c. 15. Novarinum in Electis ſacris l. 3. c. 14. & Excurſu 24. num. 487.*

omnis ſuavitas cantus; nulla eſt harmonia.

Eadem eſt valetudinis ratio. Medicorum omnium vox non ignoratur, ſanitatem ab humorum temperie ac ſymmetriâ petendam; cùm illa ſolvitur, vel ab unico humorum jam ſanitas intercedit: ita ſalus animæ in temperamento cupidinum conſiſtit. Fortaſſis gulæ ac libidinis impetus jam frenâſti; amorem auri, livoris rabiem, torporis ignaviam jam emendâſti, ſed tibi forſan etiamnum dominatur ambitio, & nimium honoris deſiderium: ohè nondum ſanus! in omnibus licet bene habeas, tamen in uno delinquis, adhuc ægrotas: nec unquam dici poteris rectè valere, niſi hunc etiam morbidum affectum perſanaveris.

Idcircò ſi tibi ipſe conſultum velis, nullas vincendi tui occaſiones neglige; ubi ubi mortificationis opportunitas ſe obtulerit, obviis eam ulnis amplectere. Fortaſſe tibi aliquis præponitur? En optimam occaſionem; tu tuam ambitionem hîc mortifica. Cibus deeſt, aut inſulſus & malè coctus apponitur? hîc gulam impugna. Veſtis corpori non amuſſim quadrat? hîc ſuperbiæ gliſcentes igniculos extingue. Eſt qui tibi acriter contradicat? hîc linguæ inſolentiam frange. Eſt qui te reprehendat, aut conviciis impetat? hîc animi ſubmiſſi ſpecimen oſtende. Pecuniæ jacturam pateris? hîc philargyriæ [a] victoriam monſtra. Forma elegans & oculus blandiens

a *Avaritia.*

effundens libavit illam Domino, *a* rem grandiorem fecit, plus virtutis exercuit, quàm si cellam vino Falerno & Cretico plenam in pauperes dividi jussisset. Tanti est Mortificationis studio vel aquâ abstinere.

Pelagius illustre Mortificationis specimen in re non grandi commemorans: Senex in Thebaide, inquit, unà cum discipulo exploratæ patientiæ, speluncam habitavit. Atqui consueverat senex sub vesperam discipulum sacris præceptis imbuere. Finitâ dictione precabantur unà ex more, & sic demum cedebant somno. Evenit autem, ut ad senem homines peregrini reviserent, miram illius abstinentiam coràm veneraturi. Hos senex humaniter exceptos, ne vanitatum miseriis succumberent, prolixè solatus est. His adventoribus dimissis, suum sibi discipulum sero vespere instruendum sumpsit. Sed quia dicendo jam antè fatigatus fuerat, inter loquendum nictare cœpit, & in somnum solvi altiorem. Stabat discipulus, & dormientem senem taciturnus spectabat. Altè sopitum excitare, viri reverentia non sinebat. Visum est ergo expectare, dum expergisceretur ipse. Hîc juvenem non somnus tantùm, sed & cogitationes ejuscemodi sollicitabant: Quid hîc agis? abi silens & dormi. Inaniter præstolaris. At juvenis suggestiones hasce repulit, & somnum excussit pro viribus. Sed rediit importunus exactor somnus, redierunt &

a 1. *Paralip.* c. 11, v. 17.

gusta. In mensâ ferculum miris blanditiis ad esum allicit: tu manus contine, gulam substringe, & aut non tange, aut obiter tactum mox dimitte. Mihi crede in his non adeò magnis semet vicisse, est res maximas fecisse, idque cum ingenti promerito. Hæc Deo, hæc cælitibus mirificè placent, hæc amplissimis præmiis pensabuntur. Et quamvis nihil peccati foret hæc videre, hæc tangere, hæc audire, his frui, his oblectari, his vesci; magnæ tamen virtutis est, & mercedis longè maximæ, hæc non videre velle, illa non tangere, his vesci nolle. Nam ut tantò cautiùs illicitis abstineamus, à licitis etiam nos nonnunquam contineamus.

§. VIII.

Quapropter qui Deo cupit eximiè placere, sæpius has voces iterat: Domine JESU, hoc tui amore non intueri, istud non gustare, illud ad aures non admittere statuo. Hîc linguam propter te, hîc manus, hîc pedes coërcebo: hac in re judicium meum, in illâ voluntatem meam propter te deseram. Hæc Christiana; hæc sancta sunt: argumenta minimè fallacia mentis bonæ; & licet in se minuta videantur, hominis tamen mortificati illustria sunt specimina.

Aqua, quam tres milites in galeâ Regi David attulerunt, inter cupedias & delicias regias numerari non potuit, sed quia Rex David siti suæ imperavit, & aquam effun-

ſentiens, vix inveniebat quid diceret;hoc unum ſubjecit : Ignoſce , Pater , quod ſciam, nil feci, niſi quòd ſexies aut ſepties à ſomno graviter impugnatus ſum , illudque identidem menti occurrebat , Abi & dormi ; ſed quia nondum à te dimiſſus eram , perſtiti. His auditis ſenex continuò intellexit , quòd quoties cogitationibus & ſomno reſtitiſſet , toties novam coronam promeruiſſet. Hæc dicere tamen è re diſcipuli non futurum cenſuit. Ergo diſſimulans quid vidiſſet , aliis Patribus rem ordine narravit. Pelagius hæc omnino verba ſubjiciens : Diſcamus , inquit , quia & pro parvis cogitationibus Deus nobis coronam tribuit. a Bonum ergo eſt , ut quis propter Deum in omnibus ſeipſum ſibi extorqueat. Nam regnum cœlorum vim patitur , & violenti rapiunt illud.

Hoc Seraphico Franciſco Chriſtus ſignificans : Si me deſideras , inquit , dulcia tibi amareſcant,& amara dulceſcant. Amarum quid eſt Mortificatio : tunc verò dulceſcit, cùm Chriſti cauſsâ ſuſcipitur. Dulcia videntur mundi gaudia,ſed amareſcunt deliciis cæleſtibus collata.

a *Pelag. libell. 7. n.13.*

§. IX.

Mortificatio non honeſta ſolùm , nec utilis tantùm, ſed planè neceſſaria eſt, nec in unam tantummodo diem aut hebdomadem , nec in unum duntaxat menſem aut annum,ſed in omnem vitam extendat ſeſe

& cogitationes molestæ: at juvenis iterum iterumque restitit & cogitationibus & somno. Idque septies fecit singulari victoriâ sui. Jamque nocte ad umbilicum deductâ, senex evigilans, & discipulum insomnem cernens: Quid hîc agis, ait, non interim dormitum abiisti? Cui juvenis sedatè: Non Pater, inquit, qui me non dimissum credidi. Cur ergo, ait senex, me non excitâsti? Non ausus sum id facere, respondit juvenis, ne importuniùs turbarem te, Pater. Ita post mediam noctem matutinas preces simul persolverunt. Quibus finitis discipulus demum jussus est dormire. Sed & senex aliquid quietis addit priori somno. Seni ostentum cæleste objectum est hoc modo: Videbat solium sublime splendore multo vestitum, in eo septem coronæ cernebantur repositæ. Hic senex interrogare sibi visus est eum, qui hæc monstrabat, Cuinam hæc essent parata. Responsum est, Discipulo tuo; Sedes quidem priori vitæ sanctiùs exactæ destinata est: septem coronas hac ipsâ nocte promeruit. Obstupuit senex, & expavit. Mox discipulum accersens: Dic mihi, obsecro, inquit, quid fecisti hac nocte? Juvenis nonnihil territus: Da veniam, Pater, ait, nisi me valde fallo, nihil mali feci. Senex modestiam interpretatus hoc responsi: Ut scias, inquit, mi fili, percunctari non desinam, dum fatearis, quid egeris, vel etiam quid cogitâris hac nocte. Hîc optimus juvenis conscientiam suam interrogans, nec ream sentiens,

die luxuriantem herbæ comam attondeat, brevi nec leonem ampliùs, nec cervum, nec aquilam, nec ſtruthiocamelum ſilveſcentes frutices repræſentabunt. Idem prorſus hîc evenit: ſis leo licet vel aquila, fortis tibi videare, ac tui victor, ſi tamen non aſſiduè quod excreſcit reſeces, ſi ceſſet Mortificationis ſtudium, brevi nec leo, nec aquila, ſed monſtrum eris non abſimile Satyro Faunoque, hoc eſt, homini effreni & pravis affectibus pleno.

Cùm dixiſſet Chriſtus: Si quis vult venire poſt me, abneget ſemetipſum; continuò adjunxit: Et tollat crucem ſuam quotidie. Non tantùm ſemel iterumque in hebdomade aut menſe, aut anno: *Quotidie*. Nulla dies abeat ſine hac Mortificationis lineâ. Romanus Imperator Titus, quo die in neminem beneficium contuliſſet, dicere ſolebat: Amici, diem perdidimus. Non minùs ille diem eum perditum credat, quem nullâ ſui victoriâ inſignierit.

Franciſcus Borgias Dux Gandiæ, è Duce Societatis JESU Generalis tertius, cibum eo die inſuavem ſibi dicebat, quo corpus nullâ mortificatione affeciſſet. Nec quidem extremum vitæ diem ab hac lege mortificationis eximium volebat. Ita corpori ſemper bellum movebat, neque unquam deerat, quo ſibi male faceret, juratus ſui hoſtis. Hinc amicos nominabat, quæ nos incommoda vocamus. Pluvias, ventos, frigora, æſtus, omnemque cœli intemperiem excepit lætiſſimè. Podagræ

 dolores,

ſeſe neceſſe eſt. Quod Bernardus graviter affirmans: Quis enim, inquit, ita ad unguem omnia à ſe ſuperflua reſecavit, ut nihil ſe habere putet putatione dignum? Credite mihi, & putata repullulant, & effugata redeunt, & reaccenduntur extincta, & ſopita denuò accenduntur. Parum eſt ergo ſemel putaſſe. *a* Sæpe putandum eſt, imo (ſi fieri poſſit) ſemper, quia ſemper, quod putari oporteat (ſi non diſſimulas) invenies. Quantumlibet in hoc corpore manens profeceris, errans, ſi vitia putas emortua, & non magis ſuppreſſa. Addit: Unum in tanto diſcrimine conſilium eſt, obſervare diligenter, & mox ut renaſcentium vitiorum capita apparebunt, promptâ ſeveritate ſuccidere. Non poteſt virtus cum vitiis pariter creſcere. Ergo ut illa vigeat, iſta creſcere non ſinantur, Tolle ſuperflua, & ſalubria ſurgunt: utilitati accedit, quicquid cupiditati demis. Demus operam putationi. *b* Putetur cupiditas, ut virtus roboretur. Nobis putationis ſemper eſt tempus, ſicut ſemper eſt opus. *c*

In horti cultoribus rem oculis eſt cernere. Solent hortulani myrti aliarumque herbarum ductibus diverſas imagines in areolis efformare, ut hîc quidem herilia inſignia, illic leo vel cervus, iſtic aquila vel ſtruthiocamelus exprimatur: at verò niſi olitor induſtrius ſit, & pœnè quotidie

a *Putare, amputare, Mortificare, hic idem.*
b *Seu, Mortificationi.*
c *Bern. ſerm. 58. in Cant. fine, mihi pag. 741.*

menta sunt. Quantò prolixior lucta, quantò difficilior pugna, tantò major gloria, tantò illustrior corona. Huc illud Jobi aptavero: Vocem exactoris non audit. Quod explicans Gregorius: Clamorem exactoris non audire, inquit, est violentis tentationũ motibus minimè consentire. a Sunt quos improbi exactores identidem vellicant! hunc gula, illum iracundia, istum luxuria vehementiùs invadit, & velut exactor jus suum postulat. Obtunde aures, & tam constanter nega, quàm petunt. Nemo est indolis tam indomitæ, quin eam, si velit, vincere possit, & sub jugum mittere. Sed victoria forsan rara est? Nullus hic animo cadat; præstat vel semel tantùm vincere quàm nunquam. Succumbis hodie? resume animum: cras vinces. Nihil hic turpius quàm clypeum abjicere, & pugnare nolle. Hortatur Augustinus, & cum ascendente Domino pariter in altum nos erigens; Ascendamus etiam post illum, inquit, per vitia & passiones nostras. Et ne quisquam hoc fieri non posse arbitretur, subjungit: De vitiis nostris scalam nobis facimus, si vitia ipsa calcamus; attollent enim ipsa nos, si fuerint infra nos. b His gradibus adjuti, plurimi magnos ad virtutem progressus fecêre. Sapiens dominatur astris, naturæ impetus coërcet; sentit in se malignam indolem, non consentit. Neque verò sensus noxam contrahit, sed consensus.

a *Greg. l. 30. mor. c. 13.*
b *Aug. serm. 3. de Ascens. Dom.*

dolores, acerbos obtrectatores, & quoscunque demum mortificationis auctores sustinuit patientissimè. Nec hostem sibi capitaliorem esse censuit quàm corpus. Huic magis vexando, arenam calceis & & scrupulos injecit, ut eundo pedes offenderet; brumá sæviente caput & calvitiem aperuit, fervente sole, quò plus ureretur, eò lentiùs incessit. Continuis imbribus iter faciens: Quàm bellè, ajebat, amici mei me juvant, atque ad edomandam hanc belluam (sic corpus vocabat) adigunt! Deum rogavit sæpius, ut quicquid vita jucundi habet, in supplicium sibi verteretur: hæc ei amaritudo fuit dulcissima. Noctes insomnes ducere, inter lucra numeravit. Quin & in morbo mortificationis usum non intermisit. Catapotia seu pilulas non glutire, ut alii, sed mandere consuevit, ut os & palatum amarore cruciaret; potiones medicas tantò promptiùs sumpsit, quantò plus horruit: ut, ubi plus olim voluptatis, jam plus sentiret tormenti; & ut gula tot prius deliciis imbuta, suos jam carnifices experiretur.

Hoc Sanctorum omnium contentissimum fuit studium, seipsos Mortificationibus assiduis frangere. Etenim probè sciebant, non decere sub spinoso capite membra esse delicata.

Neque verò quisquam terreatur, licet hic multum sentiat difficultatis, licet indolem nactus sit calidam, ferocem, asperam, & domari difficilem: non hæc Mortificationis impedimenta, sed sæpe adjumenta

hunc ipſum juvenem unus è Patribus, ut minùs tractabilem ac turbatorem domus accusâſſet, Ignatius non ad vulgi trutinam, ſed ad prudentiæ ſtateram dicta examinans: Quæſo, inquiebat, mitiùs, mi Pater: equidem hunc ipſum, quem tu acriter objurgandum putas, plus ego paucis menſibus profeciſſe arbitror, quàm duos illos anno integro. *a* Erant duo illi ſuavitate morum & candore nemini non amabiles. Ex quo liquet, ſolidi profectus rationem non ab ingenio ſedato, ſed à conatu ſui vincendi ac ſtudio petendam. Nemo igitur deſperet: plus proficit, qui ſibiipſe plus reſiſtit.

Coronidis loco, duplex hoc conſilium ſuggero planè neceſſarium: Si maligniores affectus velis eradicatum ire, *Parva non neglige*, & *Ulcus tange*. Parva, inquam, non neglige: nam ſi muſcam nolis aut non poſſis configere, crede mihi nec elephantum confodies: ſi nec uno quidem alterove bolo fraudare gulam, ſi oculorum curioſitati nihil, niſi quod turpiſſimum eſt, negare audeas, ſi non leviora etiam linguæ delicta corrigas, ſi non etiam ſcintillas cupidinum Mortificatione ſopias, brevi cernes incendium. Aut ergo in minutis etiam te vince, aut in magnis nunquam tui dominus eris.

Deinde, quod dixi, *Ulcus tange*. Sunt qui mortificando ſe, vitalia nunquam feriant, *b* [illegible]

a *Ribadeneir, in vitâ illius l.5.c.10. poſt. init.*

b Sie treffens lebendig nit.

§. X.

Socratem nescio quis Medicorum curiosiùs inspexit, & hominem libidini ac crapulæ a pronum pronuntiavit. Vix manus continuerunt Socratis discipuli, quibus Magistri sui sobria continentia jam pridem perspectissima erat. Hos Socrates repressurus: Sententiam, inquit, ne præcipitate, ô boni; talis enim, qualem hic me depinxit, fuissem, nisi me alium philosophia & virtus fecissent. Miseros nos, ô Christiani, ô Religiosi, si minus virium & animi ad hanc rem adferamus, quàm idololatræ!

Alexandrum Macedonum Plutarchus aliis Monarchis longè censet antecellere, quandoquidem alii tales sint nati, ille talem suâ se dextra, vi, gladio, vulneribus, cruore fecerit. Ita prorsus multò majorem illi gloriam assequuntur, qui naturæ suæ malignitatem fortiter conantur vincere, quàm qui mitissimam indolem sortiti ad omnem virtutem faciles ducuntur. Nihil proficit, qui nihil in se superat.

Receperat in familiam suam sanctus Ignatius Lojola juvenem acri ac vehementi ingenio, quem sæpius ut pater hortatus: Vince te, ajebat, vince te. Si enim teipsum viceris, cœleste præmium multò cumulatius feres, quàm qui animam sortiti sunt virtuti pronissimam. Cumque hunc

a *Ratus ab exteriori fronte id sibi constare.*

cus gladio meteret: ſic enim Deus juſſerat: Vade & percute Amalec, & demolire univerſa ejus. Sed divinis juſſibus obtemperatum non eſt. Nam pepercit Saul & populus optimis gregibus ovium & armentorum, & veſtibus, & arietibus, & univerſis quæ pulchra erant, nec voluerunt diſperdere ea. Quidquid verò vile fuit & reprobum, hoc demoliti ſunt. *a* Hoc Deo nimis quàm diſplicuit. Ideò ipſe Samuel Agagum regem Amalecitam ad ſe adductum in fruſtra concidit.

Haud aliter aliqui ſe mortificant in iis quæ non valde ſentiunt; nil reſecant de vivo, ulcus non tangunt, Agagum non jugulant. Quid igitur tibi blandiris de tuis mortificationibus? Rex Agag etiamnum vivit, ſuperbia tua & impatientia tua nondum finierunt, libidines tuæ nondum expirarunt, ultionis appetitus ſpirat adhuc. Agagus Deo in ſacrificium offerendus eſt, hunc macta. Illud in te vitium expugna, quod te potiſſimum abſtrahit à Deo. Mortificationis ferrum in eam animi affectionem ſtringe, quæ plurimum puris habet aut veneni. Hoc moneo; Ulcus tange.

a 1. *Reg. c.* 15. *v.* 9.

Ulcus nunquam tangant. Famem aut ſitim mortificas? optimè facis: ſed magis deberes appetitum honoris. Tergum flagellis pulſas? Ah cur linguam non flagellas nocentiſſimam? Verbis & veſte humilitatem præfers? Animum oro, animum humilitate imbue. Argenteas lampades aliave munera templis conſecras? Rectè hoc quidem, ſed interim non tangis Ulcus, libidines tuas non deſeris. Argentum tuum non diſplicet Deo, ſed magis placeret tua caſtimonia. Hîc ulcus tuum eſt; hoc tange, hic Mortificationis ſcapellum applica, parti læſæ adhibe malagma, non ſanæ. Sacris peregrinationibus te fatigas? Non malè. Sed melius faceres, ſi tu domi tuæ maneres, & avaritiam à te aut invidiam in exilium ejiceres. Vigilias tolerare diſcis? Optimè. Sed quæſo te, diſce ſimul injurias ferre, &c. Ita moneo, Ulcus tange, & eum è tuis defectibus mortificatione perpetua ſanare ſtude, qui profectum tuum magis impedit. Phariſæi, ut ſcimus, ſuperficiem radebant, ad interiora vix unquam penetrabant. Idcirco Medicus cæleſtis ulcus eorum tangens: Phariſæe cæce, inquit, munda prius quod intus eſt, calicis & paropſidis, ut fiat id, quod deforis eſt, mundum. *a*

In regum faſtis narratur, Amalecitis devictis imperatum à Deo Sauli regi, ne cuiquam parceret; viros, feminas, juvenes, ſenes, pueros, lactentes & omne pe-

a Matth. c. 23. v. 23. & ſeqq.

pravarumque affectionum; Exterior his ferè actionibus se exerit. 1. Sabbathum, aut pervigilia beatissimæ Virginis jejunio solet colere. Beatus Franciscus à festo die Apostolorum Petri & Pauli usque ad diem Virginis in cœlum Assumptæ jejunium quadragintadiale inii. Lusitaniæ regina Elisabetha à die S. Joanni Baptistæ ad diem festum jam dictum pane tantùm & aquâ jejunavit. 2. Ab uno saltem alterove ferculo his talibus diebus abstinere. 3. Cilicinam vestem aut cingulum gestare. 4. Aliquid somno decerptum vigiliis addere. 5. Indormire asseri, aut lectum solito duriorem sternere. 6. Funiculis dorso incussis Christi flagra nonnihil gustare. 7. Ad urbicum aut suburbana beatissimæ Virginis templa revisere; peregrinationem, præsertim vicinam, ad ejuscemodi ædes instituere.

4. Mortificationis vigilans solertia studiosissimè cavet, ne voluptas necessitatis formosam larvam induat, & ita quæ aperta non posset, tecta tam honesta schemate subrepat. Sed tandem deprehenditur hoc furtum. Nam fraus ista hinc patet: Necessitas vilibus & paucis contenta est: voluptas delicatam ambit affluentiam; multis & exquisitis etiam ægrè satiatur.

5. Qui stigmata & Mortificationem Domini Jesu in corpore suo circumferre cupit, is cum Paulo seipsum sæpius accuratè scrutatur, ubinam lateat quod mortificandum sit; num Voluntas, num

ACTIONES MORTIFICATIONES.

1. Prima omnium eſt, quam modò explicavi, Ulcus tangere. Itaque Mortificationem quâ parte maximè delicatus es aut vivax, eò potiſſimùm dirige. Graculus es? frena linguam. Guloſus es? coërce gulam. Libidinoſus es? exteriores ſenſus omnes cohibe. Faſtuoſus es? amputa ſupercilium. Ambitioſus es? ad vilia te demitte. Avarus es? pecuniam ut hoſtis invade. Deſidioſus es? ad labores, ad induſtriam te urge. Eadem de ceteris eſt ratio.

2. A parvis ad majores ſe mortificationes aſſuefacere. Qui militiam adſpirant prius arma tractant ludicra, decurſiones equeſtres celebrant, pugnæ ſimulacra cient, ſic bello ſe parant. Pari modo ut totas noctes pervigilare diſcas, unam alteramve horam vigilia; ut totos dies eſurire poſſis, prius mitioribus te jejuniis exerce: ut maximas injurias tolerare nôris, patientiam in minimis obfirma. Frange voluntatem etiam in licitis, ut eam tantò potentius abſtrahas ab illicitis. Judicium tuum deſere in levioribus, ut in ſeriis eò minus illius ſis tenax. A mitioribus ad mortificationes inſigniores facilis eſt ſemita.

3. Cùm duplex ſit Mortificatio, exterior corporis, interior voluntatis, judicii,

prava-

finito. Exempli caussa: Sub initium aut finem, aut dum in actu est Mortificatio, brevi precatiuncula is, qui seipsum mortificat, id omne sic offerat: *Domine* JESU, *hanc ego guttulam in mare acerbissimæ Passionis tuæ defero. Placeat tibi propter te, quod ego hic amore tui facio.*

CAPUT XI.

Rosa Græcula, seu, *Misericordia & Eleemosyna.*

§. I.

ROSA, quam Græculam vocant, latissimis est foliis, sed convolutis foliorum paniculis, nec dehiscens nisi manu coacta, semperque nascenti similis. Huic rectissimè, putem, Misericordiam conferimus, quæ foliis valdè latis in plurimorum salutem semet exporrigit, nec unquam alios juvando lassescit, semper recens, semper similis nascenti.

Beatissima Domini Mater, quantò sibi ipsa severior, tanto benignior fuit aliis. Nam quod Salomon ait, lex clementiæ in lingua ejus. *a* Damascenus eam jure merito *Curationem pelagus* appellat. *b* Illam paradisi arborem, *Lignum vitæ* malè comessando concoximus; pro illo Deus suppeditavit *Venam Vitæ*, è qua Christus aqua

a *Prov. c. 31. v. 26.*
b *Damas. de dorm. Virg.*

Intellectus seu Iudicium ægrotet, num sensus exteriores cautius cohibendi, num carnis petulantia severius castiganda, &c. Notitia morbi, principium salutis. Nam qui scit ex stomacho se laborare, pedem sibi non patietur amputari: ita qui in voluntate vitium deprehenderit, illi remedium adhibebit, non intellectui aut judicio.

6. Mortificatio subinde certo numero gaudet. Sunt, qui trigesies in die mortificare se soleant, sunt qui sexagies; sunt qui crebrius, alii rarius. Aliqui in his insigniora quinque Christi vulnera, alii septem sancti Spiritus dona, alii novem Angelorum ordines, alii ætatem Christi, aut Virginis Matris observant, & pio cultu Mortificationum suarum numerum ad aliquid horum referunt, laudabili prorsus Arithmetica: nam quemadmodum David, ut regiam virginem Michol in conjugem impetraret, tamdiu Philistæos insecutus est, dum centum eorum capitata colligere: ita ei, qui beatitudinem velut sponsam ambit, non difficile est, ad numerum suos hostes, pravas affectiones jugulare. Neque enim hæc Deo velut venditores merces adnumeramus, sed segnitiem nostram hac numerandi ratione excitamus. Quod idem fit in precibus.

7. Mortificationem in se nonnihil amaram multa perfundit dulcedine, si omnes ejusmodi actus conjungantur Christi cruciatibus, velut obolus thesauro infinito.

redemptionem. Per te enim cœlum repletum, infernus evacuatus est; instauratæ ruinæ cælestis Hierusalem; expectantibus miseris vita perdita data. Sic potentissima & piissima charitas & affectu compatiendi, & subveniendi abundat effectu, æquè locuples in utroque. Ad hunc igitur fontem sitibunda properet animo nostra. Ad hunc misericordiæ cumulum tota sollicitudine miseria nostra recurrat. *a*

Olim ab arcana Dei Curia, *b* ab edita justitiæ sententia nulla fuit appellatio. At verò nunc est ad solium gratiæ & ad tribunal Misericordiæ, nunc superexaltat Misericordia judicium. *c* Quod insigniter Bernardus explicans: Si criminum, inquit, immanitate turbatus, conscientiæ fœditate confusus, judicii horrore perterritus, barathro incipias absorberi tristitiæ, desperationis abysso, cogita Mariam. *d* Quàm enim clemens nunc erit in cœlo, quæ tam misericors fuit in terra? Gregorius Nicomediensis: Quotidie, inquit, videbatur ei Angelus loqui, & quasi charissimæ sorori vel matri obtemperabat ei, quæ Ambrosium nutrimentum de manu Angeli accipiebat eoque reficiebatur: victum verò quem à Pon-

a *Bernard. ser. de Assump. beatiss. Virg. mihi pag. 256.*

b Vom Cammergericht Gottes.

c *Iac. c. 2. v. 13.*

d *Bern. hom. 2. super Missus est, &c.*

aqua viva; & omnis Misericordia nobis ac gratia profluxit. Moses Sebeonis filium laudans: Iste est Ana, inquit, qui aquas calidas invenit in solitudine. *a* Nos rectius: Ista est mulier, quæ reperit Misericordiæ thermas. Bernardus illarum saluberrimum calorem sentiens, & ideò ingenti affectu exclamans: Sileat Misericordiam tuam, inquit, Virgo beata, si quis est, qui invocatam te in necessitatibus suis sibi meminerit defuisse. Nos quidem servuli tui ceteris in virtutibus congaudemus tibi, sed in hac potius nobis ipsis. Laudamus virginitatem, humilitatem miramur: sed Misericordia miseris sapit dulcius. Misericordiam amplectimur charius; recordamur sæpius, crebrius invocamus. Hæc est enim, quæ totius Mundi reparationem obtinuit, salutem omnium impetravit. Constat enim pro universo genere humano fuisse sollicitam, cui dictum est: Ne timeas Maria: invenisti gratiam, utique quam quærebas. Quis ergo Misericordiæ tuæ, ô benedicta, longitudinem & latitudinem, sublimitatem & profundum queat investigare? Nam longitudo ejus usque in diem novissimum invocantibus eam subvenit universis. Latitudo ejus replet orbem terrarum, ut tuâ quoque misericordiâ plena sit omnis terra. Sic & sublimitas ejus civitatis supernæ invenit restaurationem, & profundum ejus sedentibus in tenebris, & in umbrâ mortis obtinuit redem-

a *Gen. c.36. v.24.*

mus. *a* Quod confirmans Chrysostomus: Pro se orare, ait, necessitas; pro altero charitas fraternitatis hortatur. Dulcior autem ante Deum est oratio, non quam necessitas transmittit, sed quam Charitas fraternitatis commendat. *b* Neque aliter Hieronymus: Si Apostoli, ait, & Martyres in corpore constituti, quando adhuc pro se debent esse solliciti, pro aliis orant, quantò magis post coronas & triumphos? *c* Atqui Virgo beatissima à primo, quo vivere cœpit momento, plus Charitatis habuit, quàm omnes simul & sancti homines & beati Angeli, *d* ergo illa etiam ardentius pro nobis deprecatur, & efficacius impetrat: ita prorsus, ut si illa una & sola quippiam rogaret, & omne cœlum reclamaret, uti Angelum Angelo restitisse narrat Daniel, potentior tamen esset Virginis matris oratio, quàm cælitum ceterorum omnium. *e*

Huc pius ille scriptior animum attendens: Mediatrix est, inquit, inter nos & filium, qui nihil illi petenti negat, cum sit illius mater, sedetque ad ejus dexteram, super omnes creaturas exaltata, & ipsa pro-

a *S. Tom. 2. 2. q. 83. a. 7.*

b *Chrysost. tom. 2. hom. 14. in imperfecto, circa principium.*

c *Hieron. l. contra Vigilant.*

d *Collectivè sumpti, ut in scholis loquuntur.*

e *Vide Suarez tom. 2. in 3. D. Thom. disp. 23. sect. 2.*

Pontificibus templi accipiebat, pauperibus erogabat. a

Eliæ cibum subministrat corvus, Danieli Angelus, Judæis manna effunditur nubes: quid de Domini Matre dicemus? Palladius, qui vixit ævo Theodosii Majoris, asserit, Apollo & Anuph sanctissimos viros dies noctesque precibus exegisse, atque hinc alimoniam quotidianam ab Angelo accepisse. Atqui nullam gratiam fas est credere concessam servis, quæ negata sit Matri. Habuit ergo divina virguncula suos veluti convictores in templo mendiculos, quos etiamnum parvulos ingenti misericordia reficiebat. Potuit hæc virgo dicere, quod Jobus: *Ab infantia mea crevit mecum miseratio, & de utero matris meæ egressa est mecum.* b

Misericordiam itaque cum ea adolevisse, jamque illam in cœlo nobis veniam & gratiam deposcere, Ecclesiæ consensus & nostra fides asserit. Pro hominibus, dum vixit, supplicavit. In nuptiis Canæ id factum constat, ubi Filium rogavit, tenuioribus sponsis subveniret, idque impetravit. Id ergo jam multò magis faciet in patria. Pro aliis supplicare ab amore provenit, atqui amor in patria perfectior est, ergo illic pro viatoribus magis supplicatur.

Eruditè Thomas Aquinas: *Charitas, inquit, hoc requirit, ut pro aliis oremus.*

a *Gregor. Nicom. de oblatione Mariæ.*
b *Iob. c. 21. v. 18.*

longè tutiores ſumus, quàm ſi omnium Romanorum Cæſarum effigies manu teneamus. Sub alis Phænicis iſtius omnes afflicti plurimum ſubſidii reperiunt Iure de hac matre dicemus: Filii autem hominum ſub tegmine alarum tuarum ſperabunt. *a* Affectu magno pro ſe quiſque dixerit: Inhabitabo in tabernaculo tuo, protegar in velamento alarum tuarum.

Sancti omnes in Miſericordiam proni velut olivæ in hortis conſitæ fuerunt. At Virgo beatiſſima velut oliva totum orbem complexa, olivas alias omnes inumbravit.

Beatus Dominicus, familia ſua nondum confirmata, vidit velut diducto cælo, qua ratione Chriſtus ſtans in gentem humanam tres lanceas vibraret, orbem iræ ſuæ metam convulſurus. Hic mater ad filii pedes provoluta, veniam impetravit orbi. *b* Hic utique mater idem ſenſit quod filius, qui famelicæ plebis miſericordia commotus: Miſereor, inquiebat, ſuper turbam. *c*

Cùm Senis annona incredibiliter oneraretur, Catharina virgo modicum farinæ jam putidæ in panes pinſuit. Hos deinde in egenos diſtribuit liberaliſſimè, nec tamen deeſſe cœpit quod daretur: quantò enim largius erogabat, tantò plus ſupererat. Imo quod mirius, gratiſſimi ſaporis

y erant

a *Pſalm.* 38. *v.* 8. *Et Pſalm.* 60. *v.* 5.

b *Chronicon S. Dominici, Sur. Bzov. tom.* 13.

c *Marci c.* 8. *v.* 2.

proxima. *a* Seraphinus Firmianus, dubium velut problema ponens: Cur, inquit, audaciorem fiduciam in matrem quàm in filium erigimus? Mox è Bernardo & Anselmo respondens: Quia in Matrem, inquit, à Filio divina pietas derivatur, absque justitiæ terrore. In filio licet attrahat pietas, terret tamen potestas. Scimus judicem eum esse adeo exactum, ut rationem de verbis etiam otiosis vel singulis sit exacturus. Ecquid volumus? infantiæ mores his exhibemus, læsus infans accurrit matrem.

a *Ioannes Rusbrochius libell. de 7. amoris gradibus, c. 8. medio.*

§. II.

Græcis mos erat, ut injuriam à se defensurus templum, aram, vel statuam accurreret. Mos hic Imperatorum ævo migravit Romam. Hinc ingenui & servi non in templis solùm, sed ad quamlibet Imperatorum imaginem aut statuam asylum sibi repererunt. Imò, quod Philostratus testatur, si servus monetam tantùm Cæsaris imagine signatam manu tenuisset, eum cædere nefas fuisset. Hinc capitis quisquiam damnatus, quòd servum percussisset, qui argenteam drachmam Tiberii imagine inscriptam tenebat. *a*

Securius nobis asylum est Mater Dei, templum gratiæ, ara misericordiæ: si vel verbulo vel gemitu tangamus hanc aram, longè

a *Philostratus l.1. in vitâ Apollonii, c.11.*

rem dixerim. Hortatur Paulus: Induite vos ergo sicut electi Dei, sancti & dilecti, viscera Misericordiæ. *a* Sancti omnes ex hac familia sunt, quæ vix certiore signo noscendam se præbet, quàm quod omnes hujus stemmatis viri feminæque viscera Misericordiæ habent. Huic familiæ natura insitum, misericordiam non è crumena solum, non è manu cistaque tantum, sex ex initimo pectore largiri sua, & cum opus, etiam seipsum. Toti nonnunquam familiæ agnatum est, litteram caninam *b* non posse commodè pronuntiare; subinde in vultu aut oculis, aliove membro ingenitam habent maculam, aut hæreditarium morbum: quandoque omnibus ejus familiæ agnata docilitas & humanitas. Ita Paulus loquitur, electis omnibus ab ortu impressa est hæc nota Misericordiæ. Ergo & vos, ô mei Colossenses, sicut electi alii, sicut sancti, sicut dilecti hanc notam in vobis cernendam exhibete, induite viscera Misericordiæ. Misericordia testabitur, inquit Anselmus, vos Dei sapientia præcognitos, à massa perdendorum separatos, ad vitam æternam præordinatos.

Ita prorsus Misericordia amicis Dei omnibus altissimè impressa est. Evolvat quis omnium Sanctorum res gestas, quos Lipomannus, Surius, Lippelous scriptis complexi, nec unicum, putem ego, ex omni numero reperiet, cui non hæc

a *Coloss. c. 3. v. 12.*
b *R.*

erant hi panes, nec à dominica etiam gula ſpernendi. Sed adjutricem habuit Catharina è cælo Virginem divinam, quæ viſa eſt ſuis manibus è maſſa formare panes coquendos. Nimirum plena eſt Miſericordiæ Virgo cæleſtis, verus balſami hortus, uberrimum ſalutis promptuarium; verbo, Mater miſericordiæ.

Meo ſenſu, perire nequit, quiſquis Angelos & Angelorum Dominam in ſuas partes traxerit. Sed illud, obſecro, non neſciamus, à Pythagora ſapienter dictum; Similia non niſi à ſimilibus comprehenduntur. Miſericordiam tibi poſtulas? nec tu eam alteri nega: gratiam ambis? hanc & alius à te impetret. Miſericordiam pro miſericordia, gratiam pro gratia conſequemur. Quales nos ſumus in ſimiles nobis talis in nos eſt Deus.

§. III.

Hoc inſtituto quo cœpimus, non incongruum erit, ſi latiſſima hujus roſæ folia paullo explicatius proponamus. Miſericordia omnibus non tantum noſcenda, ſed penitis medullis combibenda eſt. Eleemoſyna porrò nihil aliud eſt quàm Miſericordia tranſiens in effectum & opus.

Veritatis oraculum eſt: Beati Miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur. a Miſericordia beatis omnibus adeò innata cenſeri potuit, ut eorum ſororum

a *Matth. c. 5. v. 7.*

spiritus sapientiæ spiritus humanus est & suavis. *a* Ipsam audi sapientiam: Benignus est, inquit, spiritus sapientiæ. Ideo Palæstinus Rex David apertè proclamat: Beatus, qui intelligit super egenum & pauperem, in die mala liberabit eum Dominus. *b* Sunt qui in rebus physicis sint peritissimi: Vinum vix gustant, & qua patria sit norunt; ostrea primo morsu, ex quo lacu sint, deprehendunt; omne monetæ genus exactissimè distinguunt, suum corio, suum panno, serico & holoserico pretium statuere norunt optimè, discernunt omnia intelligenter: *c* Super egenum & pauperem vix intelligunt, inopiam horum non satis inspiciunt, non æstimant paupertatis miserias, & inde misericordia non magna sequitur. Beatus ergo qui intelligit super egenum & pauperem. Quisquis enim hac in re intelligens est, is Augustini & Cassiodori sensu, pauperi etiam non petenti offert, tacentem intelligit, de remedio pauperis, affectu pietatis cogitat. Non intelligens, dum petatur expectat; post multas preces vix demum lentus & serus, quod petebatur, præstat.

a *Sap. c. 1. v. 6.*

b *Psalm. 40. v. 1.*

c *Iuvenal. de Montano gulone sat. 4. v. 140.*
Nulli major fuit usus edendi, tempestate mea:
Ostrea callebat primo deprendere morsu,
An ex Lucrino aut Rutupino lacu forent,

nota Misericordiæ infixa. Quod de seipso Iobus, id illorum quisque dicere potuit: Ab infantia mea crevit mecum miseratio, & de utero matris meæ egressa est mecum. Si negavi, quod volebant, pauperibus; si oculos viduæ expectare feci, si comedi buccellam meam solus, & non comedit pupillus ex ea. Oculus fui cæco, & pes claudo, pater eram pauperum. a Tanta scilicet egenorum miseratione tangebar, ut non tantùm cæcis & claudis stipem dederim, sed conatus sim etiam, quantum licuit, oculos & pedes dare. Pater eram pauperum, cum ipsis pauper, quando eorum paupertatem adeo sensi, perinde si ea ego ipse laborarem. Cum illi altius dormirent, ego huc illuc animum versabam, qua ratione pupillis providendum, succurrendum viduis, unde panem, lectulos, vestem haberent. Revera Sancti omnes affectu tales fuêre, qualis Iob esse potuit censu & manu. Atque hoc in Sanctis, qui etiamnum superstites sunt, observare licet. Hinc illum nemo facilè sanctum pronuntiaverit, qui ab egenis averso est animo, & in eorum caussam neutiquam propendet; qui subinde dat aliquid, sed amorem non redolent data; Misericordiam non sapiunt ipsius munera.

Ecquis negaverit, quin omnes sancti spiritu sapientiæ imbuti decesserint: natu cœlo nullus admittitur, qui spiritum stultitiæ defert ad tumulum. Atque spiritu

a *Iob. c. 31. v. 17.*

tribunalis aut solii formam referrent. Quàm facili apparatu salutatus rex Iehu? Quanto sanguine, quot centenis millibus capitum coronæ regum ac diademata non raro steterunt? His ipsis annis, quibus hæc scribo, corona Bohemiæ cruore quanto, quot hominum millibus vindicata est? Ut rex cœli ungaris, vix ullius est laboris, aut impendii; tu modo Misericordiæ oleum adfer, & regnum illud jam tuum est.

Eleganter hoc Augustinus exprimens: *Da, inquit, modica, & accipe magna. Vide, quàm latè crescat fenus tuum. Da temporalia, accipe æterna: da terram, accipe cœlum. Vide quid sis accepturus: Percipite regnum, quod vobis paratum est ab initio mundi. Terrena dedisti, quæ si non dedisses, in terra putrescerent. Quid enim inde facturus esses, si non dedisses? Quod petiturum erant in terra, servatum est in cœlo. Ergo quod servatum est hoc accepturi sumus. Servatum est meritum: factus est thesaurus tuus meritum tuum.* a

Salomon (quod regum fasti memorant) ad ingressum tabernaculi fecit duo ostiola de lignis olivarum. b Hic non immerito quis quærat: Cur, quæso, ad arcanissima hæc templi penetralia, ad sancta sanctorum, non cedro, non cupresso, aut nobiliore ligno, cur imò non ex auro fabrefacta est janua, præsertim cum id loci sanctitas postularet? Sciamus archi-

a *Aug. in Ps. 36. ante med. mihi pag.* 123.
b 3. *Reg. c.* 6. *v.* 31.

O verè jucundus homo, qui miseretur & commodat; in æternum non commovebitur! a Siquidem beati Misericordes. Sed ubinam, quæso Domine, beati sunt? Pauperibus promissum est regnum. Sed & hi quoque reges erunt qui Misericordia excelluerint. Nam egentibus non marsupium tantum & manum, sed & pectus aperiunt; cur eis Deus cælum clauderet? cum stipem largiuntur, si possent, cor adderent; largiri omnibus cum non possunt, saltem volunt. Quando igitur Misericordia Deum detraxit cœlo, & mortalitatis sacco induit, poterit etiam hominem in cœlum attrahere.

a *Psalm.* 111. *v.* 5.

§. IV.

Quicunque igitur Misericordes sunt, reges sunt legitimè uncti. Oleum ad hanc unctionem ipsi suppeditarunt, cetera regni insignia merissimo Dei favore sunt assecuti. Elisæus olim adolescenti lenticulam olei committens: Vade, inquit, in RamothGalaad, & introduces in interius cubiculum Jehu, tenensque lenticulam olei fundes super caput ejus, dicens: Hæc dicit Dominus: Unxi te regem super Israël. Aperiesque ostium, & fugies. a Facta omnia, ut imperatum erat. Quibus auditis qui aderant, continuo suum quisque pallium Jehu pedibus subjecit, ut ea congesta tribu-

a 4. *Reg.* c. 9. *v.* 2. & 3.

omnium non explicabit quod Abel primus martyr & virgo fuerit, quod Abrahamus ſpeculum obedientiæ extiterit, quod Noëmus orbem aſſeribus clauſum ſervârit: Davidis lacrimas & pœnitentiam ſilebit: quid Moſes & Elias in Thabore ſecum locuti, non exponet: quòd Petrus primus poſt ſe crucem conſcenderit, quòd multa millia Martyrum in eundem ſuggeſtum ſint ſecuti, non prædicabit: Sed illud publicè recitabit cum laude maxima, velut gratias agens; quis ſibi fragmentum panis dederit, quis frigidam porrexerit, quis defloccatum palliolum donârit, quis hoſpitio ſe foverit, quis ad ægrotum, quis ad detentum carcere reviſerit. Supremum hunc judicem Miſericordiæ filii prærogativa ſingulari alloqui audebunt, diſponent ſermones ſuos in judicio; *a* voces illorum erunt: Da, Domine, quia dedimus; da Te, quia tua cauſſa dedimus; miſerti ſumus aliorum, tu noſtri miſerere: fecimus quod juſſiſti, redde quod promiſiſti. At illo totius regni ſe debitorem promptiſſimè profeſſus: Meum, dicet, promiſſum agnoſco; miſericordiam veſtram laudo; Venite, poſſidete regnum: pro panis fragmine epulum cæleſte nunquam finiendum, pro attrito palliolo veſtem immortalitatis reddo, pro hoſpitio cives Angelorum vos conſtituo: Venite, poſſidete regnum.

Verè ſingulariſſimum quid habet Miſericordia præ ceteris virtutibus. Hæc enim

a *Pſal.* III. *v.* 5.

tectum hic fuisse Spiritum sanctum, qui non loci majestatem, sed rei mysterium spectavit. In illa sanctorum sanctissima, in aureum Dei palatium nemo admittitur, nisi per oleaginum ostiolum ingrediatur, per alterutrum certè ingrediendum est. Qui Misericordiam exhibere nequit, consilio, manu, auxilio; voluntate saltem miserescat aliorum & affectu. Chrysostomi sententia: Nullus miser est, nisi qui noluerit misereri. a Et ne ullus, quamvis plurimum dederit, vel minimum eo glorietur: Divites, ait, ex multo modicum, vidua ex modico, totum dedit. Quid ingemiscitis, ô non minus avari quam opulenti, cum stipem erogatis? è pecuniæ vestræ acervo non quidem millesimam partem donatis: vidua illa omnes opes suas, totum ærariolum suum, quicquid thesauri habuit, dedit; hæc multum dedit.

Beati qui Deo donant sine gemitu, beati misericordes. Hic, obsecro, paullo altius penetremus, quid demum Misericordia tam affabile habeat & decorum, unde divinis oculis tantopere placeat. Quæ enim alia virtus, nisi Misericordiæ cognata Charitas, adeò rapit Deum atque Misericordia? In orbis ultimo conventu, in totius humanæ gentis concilio supremo, die illo decretorio & judiciali, parentibus ad tribunal universis Angelis, cum de summa rerum omnium decernetur, judex omnium

a *Chryſ. de duab. viduis, & Misericord.*

O ergo beati Misericordes, quoniam misericordiam consequentur. Deum misericordia vestrum commoveri vultis? vos ipsi priùs misericordes estote. Ad vestrum Deus exemplum sese componet; quem vos illi modum monstraveritis, eum sequetur: Date, & dabitur vobis. Datis alacriter & promptè? promptissimè dabitur & vobis. Datis liberaliter & copiosè? liberalissimè vobis retribuetur.

Dialecticorum præceptio est, Syllogismus in *Darii* negari non potest; hunc syllogismum nos Christus docuit, quo utendum est iis, qui nolunt negari sibi quæ poscunt. Syllogismus est iste: Date, & dabitur: Estote misericordes, & misericordiam consequemini. Nimirum in hoc vitæ mercatu triticum tritico, oleum oleo comparandum, sed ita ut tritici pugillus totum modum, lecythus olei centum librarum dolium lucretur.

Quæri potest, quæ omnium artium sit quæstuosissima. Num fortè maximum facit lucrum gemmarius, qui gemmas interpolat, ut pluris revendat? Fors Iurisprudentia omnium lucrosissima est, quæ cùm consilia subministrat, pro singulis pagellis laxissimè scriptis singulos poscit aureos. Fors mercatura plurimùm lucratur, quæ centenos expendit florenos, & trecentos aut quadringentos recipit. Quid si usura sit, quæ fenus ex triente, ex centesimæ fecit bessibus,

una omnium maximè Orbis fatali die triumphabit. Idcirco Christus: Euntes, inquit, discite, quid est Misericordiam volo, & non sacrificium. *a* Perinde si dixisset: Nondum satis capitis, quantarum virium sit Misericordia. Eia ergo discite, quid sit super egenum & pauperem intelligere, & quàm hoc ipsum incredibiliter Numini supremo placeat. Pater meus cælestis cælum non reserat nisi sui similibus. Atqui vos potentiam divini Patris, sapientiam, & in omni loco præsentiam imitari non potestis. Estote ergo misericordes, sicut Pater vester cælestis misericors est, & quidem in omnes.

a *Matth. c. 9. v. 13.*

§. V.

Romæ olim Censores obierunt domos, ut in rem præsentem venirent, scirentque, qua ratione res familiaris administraretur, num fortè in ferinam vermes, in panarium mures, in vestes tineæ grassarentur, non levi rei domesticæ damno.

Utinam hodieque talis censura sit, reperirentur qui mures, tineas, vermes malint pascere, quam pauperes, qui laborent parietes potiùs quàm egenos malè vestitos operire. Sed his multò plures sunt, quorum non panem aut vestem, sed vermes pectus exedunt, & omnem miserationis affectum corrumpunt, ut neminis egestatem aut miserias facilè commiserentur.

O ergo

totum prodiit: ſed hoc tam amplum & locuples ærarium tandem exhauſtum eſt. Cœpit & Salomon egere, ideò & ſubditos immodicis tributis premere. Ditiſſimum fuit ærarium Crœſi, ſed direptum eſt. Non minus dives fuerat Darii, ſed diſſipatum eſt. Opulentiſſimum Sardanapalus palatium habitavit, ſed combuſtum eſt. Miſericordia gazophylacium eſt, quod non exhauriri, nec diſſipari, neque comburi, neque diripi, neque ſuffodi poteſt, æternum, inexhauſtum. Hoc Chriſtus digito monſtrans: Nolite, inquit, theſaurizare vobis theſauros in terra, ubi ærugo & tinea demolitur, & ubi fures effodiunt & furantur. Theſaurizate autem vobis theſauros in cælo, ubi neque ærugo, neque tinea demolitur, & ubi fures non effodiunt, nec furantur. *a* Bona omnia quæcunque extra cælum reconduntur, vel putredini, vel rapinis, vel aliis mille pereundi periculis ſubjecta, adeoque peritura ſunt omnia. Rationi autem minimè conſentaneum, ut illic ſua quiſque bona locet, ubi vel corrumpantur, vel à furibus rapiantur.

En ergo cælum reponendi theſauri locum commodiſſimum, qui nulli corruptioni obnoxius, nulli furum acceſſui expoſitus, nulli pereundi vel amittendi periculò ſubjectus; omnia illic repoſita æternum tuta ſunt. Tu forſan arbitraris tuas tibi pecunias perire, ſi eas in ſtipem eroges: toto cælo erras; pereunt ſervatæ, ſervantur

a *Matth. c. 6. v. 19. & 20.*

bus,aut ex aſſe? a Num agricultura maximos facit quæſtus? magnos facit, ſed modeſtos, & pænè omnium honeſtiſſimos. Num ars Typographica plurimum habet lucelli? multum habet, præſertim ſi ſedulò tractetur. Belgarum quoſdam aſpice è typprographiis prodeuntes ditiſſimos. Verùm nec uſura, nec mercatura, nec juriſprudentia, nec agricultura, ſed,ſi Chryſoſtomo credimus, ars omnium artium optima, ars artium omnium quæſtuoſiſſima eſt eleemoſyna. Agricultura paſcit, textoria veſtit,architectonica protegit, typographica inſtruit. Artium quæque alterius artis indiget: cùm autem oporteat miſereri, nihil aliud nobis opus eſt, ſed ſola voluntas eſt neceſſaria. Si des panem, eum habens ſolùm, ad perfectionem artis veniſti. Hanc itaque ſuſcipiamus artem & ſcientiam, & obeamus. Melius enim eſt hanc ſcire,quàm eſſe regem, & diademate coronari. Hæc namque te docet, quomodo poſſis Deo ſimilis fieri, quod eſt omnium ſumma bonorum. b

Gazophylacium eſt Miſericordia, & quidem inexhauſtum.Gazophylacium ſeu ærarium Salomoni fuit multò ampliſſimum, hinc enim templum pænè aureum totum

a Da man zuvor vom 100. gab 4. oder 5. Gulden / ſo gibt man jetz 8. oder alle Monat 1. Gulden vom 100. *quæ eſt uſura ex aſſe, ſeu libralis, altera bes centeſima dicitur.*

b *Chryſoſt. tom. 5. hom. 33. mihi pag. 216. & ſeqq.*

ſpice; hodierno vel craſtino vel perendino migrandum eſt; opes tuæ te non ſequentur; ſi eas non præmiſeris, amiſiſti.

Quàm ſuo jure poſtulat Chriſtus: Da mihi ex eo, quod dedi tibi. De meo quæro, & mihi non donas? Da mihi, & reddo. Habuiſti me largitorem, facito me debitorem, habeam te feneratorem. Pauca mihi das, plura reddam. Temporalia mihi das, æterna reſtituam. Præbe tectum, & accipe cœlum; da numum, & accipe regnum. a Quid avarè congeris & recondis?

a *Aug. tom. 10. hom. 29. c. 2. mihi pag* 180. *& ſerm.* 76. *de Tempore, mihi pag.* 269.

§. VI.

At dices: Mihi non recondo, ſed ſervo filiis, ſed hæredibus aliis. Hîc Auguſtinus ſolidiſſimè reſpondens: Relinquent, ait, alienis divitias ſuas. Quid filii ipſius? Et ipſi ſervant, quod eis reliquerunt parentes ſui. Parum eſt quia ſervant, & augent. Quibus & ipſi ſervant? Filiis ſuis, & illi filiis, & tertii filiis. Quid Chriſto? quid animæ tuæ? omnia filiis. Inter filios ſuos quos habent in terra, computent unum fratrem quem habent in cœlo, cui totum dare debebant; vel dividant cum illo. Quomodo autem alieni ſunt filii? Si quis tuorum tibi nil prodeſt, alienus eſt. Jam attendamus illos divites, qui malè vixerunt, qui ſuperbè egerunt, mor-

vantur erogatæ. Ego verò, inquis, fures nullos metuo, pecunias tutissimo loco reposui, centum seris custoditas. Imò verò metuendus est quàm maximè fur ille, quem ego tibi optima fide monstrabo. Vide, obsecro, & audi: Si sciret paterfamilias, qua hora fur veniret, vigilaret utique, & non sineret perfodi domum suam. Et vos estote parati, quia qua hora non putatis, filius hominis veniet. *a* Nostine hunc furem? Novi, scio, sed forsan non caves? Latentissimè subrepit fur iste, ideoque ipsemet præmonens: Ecce, inquit, venio, sicut fuit. *b* Nec inermis venit: mortem præmittit cum telo quo vitam omnium haurit, & thesauros omnes diripit: Tu autem quæ parâsti cujus erunt? *c* Quamvis igitur æruginem & tineas, & suffossionem, & incendia, & latrones à pecuniis tuis arceas, hunc furem non effugient. Heu quàm habes tibi visus est, & curta providentia, qui vitæ consulis tam caducæ, & non consulis æternæ! Imò si consuluisses futuræ, consultum etjam fuisset præsenti. Pulchrè castigat te Deus, ut tuus tu ipse tibi fur sis. Nam opes congregas & recondis, tenebris illas accarcere claudis & damnas, quod aliud expectes à fure, quàm quod tu ipse facis? Ergo per bajulos fidos, homines egenos, pecunias tuas in cœlum transmitte, in cœlo repone, æternæ vitæ prospice;

a *Matth. c.* 24. *v.* 43. *Luc. c.* 12. *v.* 39.
b *Apoc.* 16. *v.* 15.
c *Luc. c.* 12. *v.* 20.

militones appellaret. His ille cibum potumque, his illi vestes suo detractas corpori sua manu dedit, prandentes adsedit, cibum anteposuit, ad edendum humanissimè invitavit. Fors fuit ut Legatus externus quispiam de canibus venaticis quæreret. Crastino, inquit Dux, ostendam. Interim pro more ingentem pauperum turbam coëgit, cui cibum præbere solitus erat. Proximo die oratorem illum in triclinium suum duxit, è quo in subjectam planitiem prospectus. Infrà visæ sunt mensæ oblongæ, mendiculis stipatæ. Atque jam Dux ad Legatum: Hi, inquit, canes sunt, quibus ego cœlum venor: panem ego illis expedio, illi mihi olim, ita spero, cœleste manna. Atqui, ait Legatus, hoc genus hominum vafrum, & sæpe otiosum est. De hoc, ait Dux, ego non laborem. Quòd si Deus ita nostra examinet, quis illi probus sit? a

Liceat de heroë hoc canere, quod de Probo Claudianus:

Hic non divitias nigrantibus abdidit antris,
Nec tenebris damnavit opes, sed largior imbre
Sueverat innumeras hominum ditare catervas.
Quippe velut denso currentia munera nimbo
Cernere semper erat, populis undare penates,
Assiduos intrare inopes, remeare beatos.
Præceps illa manus fluvios superabit Iberos,
Aurea dona vomens ———

a *Ita Lambertus Vanderbuckius & Munsterus l. 2. Cosmograph. de Ducibus Sabaudiæ.*

tui ſunt, & reliquerunt, non dico extraneis, ſed filiis ſuis reliquerunt divitias ſuas, & filii ipſorum viam parentum ſuorum ſequuntur. Sicut illi ſuperbi, ita & iſti; ſicut illi rapaces, ita & iſti; ut illi avari, & iſti, alieni ab illis ſunt. Quid dives in flamma clamat? Habeo quinque fratres. Unum fratrem amicum non feci, qui jacebat ante januam: Illi mihi fratres ſubvenire non poſſunt, qui poſſident divitias meas, alieni à me facti ſunt.

Ergo fac tibi amicos de mammona iniquitatis. Fortaſſis ea,, quæ acquiſiviſti, de iniquitate acquiſiſti; aut fortaſſis ea ipſa eſt iniquitas, quia tu habes, & alter non habet, tu abundas, & alter eget. De iſta mammona iniquitatis, & divitiis iſtis fac tibi amicos, & prudens eris. Noli timere. Ponunt pueri in theſaurario, *a* & ſecuri ſunt: ponis in manu Chriſti, & times; Eſto prudens, & proſpice tibi in poſterum, in cœlo. Eſto prudens, imitare formicam, reconde æſtate, ne eſurias in hieme. Hiems eſt dies noviſſimus, dies tribulationis. Collige, quod ibi tibi proſit in poſterum; ſi autem non facis, ſimul imprudens & inſipiens peribis. *b*

Prudentiſſimus certè atque ſapientiſſimus fuit Sabaudiæ Dux III. Amadæus, qui benignus adeò & liberalis fuit in pauperes, ut hos omnium ſuorum propugnaculorum defenſores diceret, ſuoſque commili-

a In Spar hafen/ zum Schatzgelt.
b *Auguſtin. tom. 8. in Pſalm. 48. poſt med. mihi pag.* 183.

sua domo misit, quæ in eorum usus suis ipsa manibus apparavit. Nam & bellariorum, & aquarum, & olei complura genera ægrorum caussa domi confecit: sæpeque factum est, ut longos ac pertinaces morbos abigeret, ægrosque diuturna medicorum arte dilusos domesticis tantùm præsidiis ac curationibus ad pristinam revocaret firmitatem. Hoc itaque contentissimum Leonoræ studium fuit, ægrotis ac pauperibus benefacere, suis non solum pecuniis, sed & obsequiis. Quod quidem in femina regia vix satis laudari potest.

Ejusdem laudatissimi exempli viros feminasque omnes alias omitto. Res infinitæ scriptionis foret. Ubi de eleemosyna egerimus, laciniam magis deducemus. Unicum hoc loco nominem: Eberhardus gente Boius, genere Comes Biburgensis Antistes, inde Salisburgensis Pontifex, nulli unquam quidquam, dum vixit, Mariæ nomine petenti denegavit. *a* Hîc illud dixisse satis sit: Non videri vitam esse perscriptam ullius sancti hominis, qui non singulariter hunc Misericordiæ affectum induerit, ut proinde Tarsensis Paulus congruentissime hortetur: Induite vos ergo sicut electi Dei, sancti & dilecti, viscera Misericordiæ. *b* Nihil tam divinum habet homo, quàm de aliis bene mereri.

 §. VII. Hunc

a *Fasti Mariani parte* 2. *die* 1. *Julii. de hoc eodem Bavaria Sancta Volu.* 1. *mihi pag.* 132.

b *Loco supra citato.*

Huic verè perillustri Comiti adjungo non disparis exempli & sanguinis Imperatorii feminam Leonoram Austriam Imperatoris Maximiliani I. sororem. Hæc pientissima herois, ut Collegium Societate JESU stabiliret, pecuniam è suis vestibus & gemmis redegit. Omnem insuper vestem linteam, ipsis etiam culinæ usibus necessariam, suis etiam manibus paravit, habuitque pedisequas in eâ re nobiles adjutrices. Neque unam tantùm religiosam domum liberalissima hæc benignitas pro theatro habuit: latius patebat, per omne genus hominum pervagata. Nullum tempus opitulandi miseris prætermisit. Publica nosocomia privatorumque ædes, in quibus ægros esse comperit, creberrimè intervisit: idque tanto studio & alacritate, ut nemo unquam vel tenuissimus ejus optârit officium, cui non illa perbenignè contulerit. Sæpè nocte intempesta de cubili surrexit, ut ægris adesset; cum iis non rarò triduum quatriduumve traduxit. Fuit, ut viro religioso, a cum ille fortè prodeunti foras interveniret, ingenuè consiteretur, se quidem auræ captandæ gratia simulare exitum, re vera tamen ad feminam prodire graviter affectam: Quæ quoniam, inquit, in me secundùm Deus spes suas habet, bonæque, ut audio, existimationis mulier habetur, faciendum mihi est, ut eam hodie convisam. Multa præterea ad ægros è sua

a P. *Provinc. Soc.* JESU, *Mantua tunc agenti.*

Domino, quàm victimæ. Qui autem obturat aurem suam ad clamorem pauperis, & ipse clamabit, & non exaudietur. *a* Idcirco Daniel Nabuchodonosori: Peccata tua, inquit, eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordiis pauperum. *b* Ignem ardentem extinguit aqua, & Eleemosyna resistit peccatis. Conclude igitur Eleemosynam in corde pauperis, & hæc pro te exorabit ab omni malo. Eleemosyna viri quasi sacculus cum ipso, & gratiam hominis quasi pupillam conservabit. *c* Sera nimis est interrogatio illa: Domine, quando te vidimus esurientem, aut sitientem, aut hospitem, aut nudum, aut infirmum, aut in carcere: & non ministravimus tibi, *d* & non pavimus te? Judici tuo sub pauperis forma obeunti nunc ministra, Christum sub egeni schemate latentem nunc pasce. Nemini non expavescendum illud: Si non pavisti, occidisti. Qui enim habuerit substantiam hujus mundi, & viderit fratrem suum necesse habere, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo? *e* Judicium sine Misericordia illi, qui non fecerit Misericordiam. *f* Euntes ergo, discite, quid est: Misericordiam volo, & non

a *Prov. c.* 16. *v.*6. *&* *c.* 19. *v.*17. *c.* 21. *v.*3. *&* 13.
b *Dan. c.* 4. *v.* 24.
c *Eccles.* 3. *v.* 33. *c.* 29. *v.*15.
d *Matth. c.* 25. *v.* 44.
e 1. *Ioan. c.* 3. *v.* 17.
f *Iacob. c.* 2. *v.* 13.

§. VII.

Hunc in pauperes amorem Gregorius Nazianzenus oratione illustri explicans: Charitatis, inquit, præcipuam partem in eo sitam esse comperio, ut pauperes amore ac Misericordia complectamur. Pauperes & afflictos Deus esse vult, ut nos infirmitatis nostræ submoneant, illudque nobis persuadeant, ut nulli rerum præsentium atque in oculos cadentium velut firmæ ac stabili animum adjiciamus. Cùm igitur nil sit stabile in præsenti vita, de opibus in tuto collocandis cogitandum est. Beneficentiæ in pauperes infinita sunt commoda. *Addit, quòd singularissimè notandum:* Nullus omnino cultus Deo perinde gratus est, ut Misericordia erga pauperes. Nihil tam Deo proprium est, quàm Misericordia & Beneficentia. Imitandus est nobis Deus. *a* Quid enim est dare beneficium? Imitari Deum. Estote misericordes, sicut & Pater vester cœlestis misericors est. *b*

Sed vix ulli encomiastæ plus debet Misericordia quàm Salomoni, qui hanc unam virtutem jure merito summis laudibus extollens: Misericordia, inquit, & veritate redimitur iniquitas. Feneratur Domino, qui miseretur pauperis, & vicissitudinem suam reddet ei. Nam facere Misericordiam & judicium magis placet Domino,

a *Gregor. Naz. 16. de pauperum amore.*
b *Luc. c. 6. v. 36.*

2. Misericordiæ est pauperrimos quosque in scheda descriptos habere, memoriæ monendæ & ad Misericordiam, si ea langueat, excitandæ. Idcirco juverit hanc schedam sæpius inspicere, & nomina descriptorum sibi ipsi lentè recitare. Talem catalogum habuit illud Misericordiæ speculum Joannes Eleemosynarius, Patriarcha Alexandrinus, qui quotidie ultra septem millia, & quingentos pauperum aluit. Si quis autem non ipsemet det eleemosynam, sæpius sic interroget: Num iis quibus jussi, & prout jussi, fideliter datur quod jussi?

3. Misericordia est cum pauperibus humaniter & benignè loqui. Optimum est adjicere bona verba rebus bonis, & vultu humana benignoque commendare, quæ præstas. *a* Siracides monet: Declina pauperi sine tristitia aurem tuam, & redde debitum tuum, & responde illi pacificè in mansuetudine. *b* Congregationi pauperum affabilem te facito. Neque etiam rigidè scrutandi sunt pauperes & examinandi, num eleemosyna sint digni. Quàm absurdum est, argenteis numis liberalem esse, & verbis bonis tam parcum! Et quæ ista est, ô homo, eleemosyna? obolum projicis, & probris afficis; das panem & vocas impostorem. Nunquid tibi supplicanti Deus unquam dixit: Recede impostor? Ergo meritis ne contumeliam inferas; super omnia vultus acce-

 dat

a *Senec. l. 2. de benefic. c. 3.*
b *Eccles. c. 4. v. 8.*

non sacrificium. *a* Beneficentiæ & communionis nolite oblivisci, talibus enim hostiis promeretur Deus. *b* Bona est oratio, bona prorsus, sed cum Eleemosyna & Jejunio. *c* Optimè dixit Publius: *d* Homo, qui in hominem misericors est, meminit sui. Sic demus, quomodo vellemus accipere. Demus, & dabitur nobis.

Quapropter millies occinendum: Date, & dabitur vobis, date, date. Beatius est magis dare, quàm accipere. *e* Anima, quæ benedicit, impinguabitur, & qui inebriat, ipse quoque inebriabitur. *f* Veruntamen quod superest, date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis. *g*

a *Matth. c. 9. v. 13.*
b *Hebr. c. 13. v. 1.*
c *Tob. c. 12. v. 8.*
d *Publius Mimus in sentent.*
e *Actor. c. 20. v. 35.*
f *Prov. c. 11. v. 25.*
g *Luc. c. 11. v. 41.*

ACTIONES MISERICORDIÆ.

1. Primum est, quod Misericordia solertissimè observat, ut, quod datur, affectu magno detur. Hic certè majoris pretii est pronus in pauperes affectus, quàm aureus è crumena numus. Si plura non potes, da frigidam, da æra duo minuta, sed da ingenti affectu, & plurimum dedisti.

2. Mi-

barba, & bene contusus à pauperibus, qui tamen hanc regis injuriam minime cogitabant, sed pecuniam manibus nimium avidis involabant. Hoc autem Stephanus triumphum suum interpretatus est, & ob id singulares Deo gratias egit. Margareta Hispaniarum regina ita suos, quos in Christiani orbis solatium pepererat liberos, erudiit, ut illi à teneris unguiculis sua etiam manu Eleemosynas erogarent. En obsecro, cujus non puduit tantos Principes, nos tantillos pudebit?

6. Misericordia actuosa gnave circumspicit, quibus det, quomodo det, & quare. 1. Quibus det, nam egenis vult dare, non opulentis; in vasa fundit vacua, non plena. Contrarium fit ferè nostro ævo: multum effunditur, sed in vasa jam ante plena; multum donatur, sed divitibus, quorum est largiri, non accipere dona. Inter eos autem quibus dandum, meo judicio, primi sint Adolescentes pauperes, qui Musis vacant, & panem non habent. 2. Attendit Misericordia. Quomodo det. Inter modos dandi, de quibus hic agimus, is etiam præclarus est, cum conditur testamentum, non oblivisci pauperem Christum; si Christum non vis hæredem ex asse scribere, saltem in hæreditatis partem admitte. 3. Quare det, omnia scilicet propter Deum, idque non verbis solum, sed factis. Quod sollicite beatus Ioannes monet: Filioli mei, non diligamus verbo neq; lingua, sed opere & veritate. *a* Idem beatus Iacobus ingerens: Si

 frater

a 1. *Ioan. c. 3. v. 18.*

dat bonus commiſerationem ſpirans, non indignationem: verba ſint benigna, & humanitatis plena, ut, quod deeſt ſtipi, non deſit ſermoni. Beneficia non ſunt exaſperanda.

4. Miſericordiæ eſt citò dare. Ingratum eſt beneficium, quod diu inter manus dantis hæſit. Gratiſſima ſunt beneficia parata, facilia, occurrentia, ubi nulla eſt mora. Veriſſimè bis dedit, qui citò dedit. Quod Publius eleganter dixit: Bis inopi beneficium dat, qui celeriter dat, & minus decipitur, cui negatur celeriter. Hoc ipſum Salomon inculcans: Nec dicas, ait, amico tuo; Vade & revertere, & cras dabo tibi, cùm ſtatim poſſis dare. Hac in re plurimum peccatur à multis, qui nihil à ſe impetrari ſinunt, niſi poſt moleſtiſſimas dilationes. Hoc aliud non eſt, quàm omne beneficium corrumpere, differendo. Tardè velle, nolentis eſt. Beneficium moroſè aut lentè datum panis lapidoſus eſt; quem eſurienti accipere quidem neceſſarium, ſed comedere acerbum. a

5. Miſericordia actuoſa vult, ut ipſe des ſtipem, ſi potes, non per alios. Germani veteres liberorum manibus ſtipem inſerebant, ut ſic eos aſſuefacerent ad promptè dandum. Pannoniæ rex Stephanus egenos largiſſimus, non tantùm Eleemoſynæ plurimum dedit, ſed & ipſemet plerumque dedit. Hinc evenit, ut ſub noctem egreſſus pinguiſſimum marſupium in pauperes effuſurus, redierit evulſa barba,

a *Senec. l. 2. de Benef. c. 7.*

Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. Te autem faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua quid faciat dextra tua, ut sit eleemosyna tua in abscondito, & Pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi. a Nihil æquè vitandum in beneficio quam jactantia. Res satis loquetur, vel tacentibus nobis. Ecquid opus nomen aut insignia sua donis omnibus affigere? Hadrianus Imperator id fecit, & ob id *Herba parietina* dictus est, quod ejus nomen per omnes parietes serperet. Satis est à Deo sciri quod damus, tametsi nemo sciat mortalium.

9. Certam pecuniæ partem seponere in egenos tribuendam. Exempli caussa sic suademus. 1. Est qui annis singulis post omnes expensas centum florenos sibi reponat, est qui reponat mille. Primus si quinque, alter si quinquaginta florenos det in stipem, non nimium dabunt. Hoc enim dimidium duntaxat decimarum est. Idem judicium esto, proportione hac servata, de omnium opibus, censu, annuisq; proventibus. 2. Est qui sæpius in anno pecunias recipiat. Hic præclare fecerit, si accepti semper primitias Deo consecret; Verbi gratia, quindecim, aut octodecim, aut viginti florenos recipit: quid si medium seponat, aut saltem viginti sestertios, seu quinque bacios? Nam istud hic consilii est, ut quotiescunque pecuniæ summa capitur, aliquid inde, primitiarum loco, pauperibus seponatur. Quisquis hoc prudenter fecerit,

a *Matth. c. 6, v. 2. 3. 4.*

frater aut ſoror nudi ſint, inquit, & indigeant victu quotidiano; dicat autem aliquis ex vobis illis: Ite in pace, calefacimini & ſaturamini; non dederitis autem eis quæ neceſſaria ſunt corpori, quid proderit? *a*

7. Veræ Miſericordiæ eſt, & largiter & hilariter dare. Eum namque dicemus Miſericordem, qui, ut beatus Paulus loquitur, miſeretur in hilaritate. *b* Hilarem enim datorem diligit Deus, qui non ex triſtitia aut neceſſitate largitur. *c* Quod Siracides oculis ſubjiciens: In omni dato, inquit, hilarem fac vultum tuum, & in exultatione ſanctifica decimas tuas. Da Altiſſimo ſecundum datum ejus, & in bono oculo adinventionem facito manuum tuarum, quoniam Deus retribuens eſt, & ſepties tantum reddet tibi. *d* Hæc utique credimus, ſed etiamnum trepidamus, nec ſatis fidimus pollicitis divinis. Ergo mendax Deus? ergo promiſit, quod præſtare aut nolet, aut non poterit? Fidamus ſecuriſſime, & demus Altiſſimo ſecundum datum ejus, quoniam ſepties tantum reddet nobis.

8. Sine omni oſtentatione ac pompa, & quantum fieri poteſt occulte date eleemoſynam. Servatoris monitum eſt: Cum facis eleemoſynam, noli tuba canere ante te, ſicut hypocritæ faciunt in ſynagogis, & in vicis, ut honorificentur ab hominibus.

Amen

b *Iac.c.2.v.15.& 16.*
c *Rom.c.12.v.8.*
d *2.Cor.c.9.v.7.& 8.*
e *Eccli.c.35.v.11.& 12.*

non esse hoc moris amplius. Alioqui dicemus, nec illud esse moris amplius, homines ad divina monita tam surdos cælo admittere.

11. Unum aliquem è pauperibus, quemcunque tandem, perpetuo, velut Christum alere. Ita Clemens VIII. Pontifex Maximus fecit, qui honorando Christi collegio non numeroso, tredecim pauperes quotidiano victu ac vestitu sustentavit.

12. In omni prandio & cena, si mensa sit opimior, scutellam vacuam apponere, quæ scutella Dei appelletur, hanc autem è diversis ferculis, hinc & hinc desumptis partibus implere, eo fine, ut hæc miscellanea dentur pauperibus. Aliquid sibi adimi vix sentiet mensa ditior, at sibi plurimum impendi valde sentient egeni. Hoc è viris nobilibus non neminem constat facere. Quo etiam illud referendum. Nobilis familia quovis sabbato in honorem beatissimæ Matris Mariæ omne lac armenti in pauperes gratis dispensat. Huc illius monasterii mos spectat, in quo quotiescunque è cœnobitis unus concedit fato, toties per dies triginta, omnia illi fercula in locum mensæ, ubi vivus sederat, deferuntur. Post mensam omnia pauperibus dantur.

fecerit, damnum nullum sentiet, sed omnium rerum suarum incrementum experietur. Convenit in iis non tenacem ac sordidum esse, quæ vix unquam amplius venduntur pretio, ut sunt vestes detritæ, ciborum reliquiæ, ligna in silvis decidua. Et cur Deo non demus promptè, quod libenter daremus assecuratori?

Sic nobilis mercator Hispali felicissime negotiatus est: sic alius Olyssiponæ hanc consuetudinem suam abrogans onustas naves in ipso portu perdidit; has cum mercibus tempestas, illum fortunis omnibus evertit paupertas, imò Deus, in quem tam restrictus & tenax esse cœperat. Hæc lucra nostra sunt, cum tam illiberales & immunifici sumus in rerum omnium largitorem.

10. Convivium mendicis, aut tenuis fortunæ hominibus subinde instruere, cujus nobile foret auctarium, iis etiam ministrare. Ignotum plurimis aut exosum illud Christi monitum videtur: *Cum facis prandium aut cenam, noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos divites; ne forte te & ipsi reinvitent, & fiat tibi retributio. Sed cum facis convivium, voca pauperes, debiles, claudos & cæcos: & beatus eris, quia non habent retribuere tibi, retribuetur enim tibi in Resurrectione justorum.* a Faciunt hoc aliquot nobiles familiæ, faciunt hoc Principes, Reges, Pontifices. Nemo hic dixerit, non

a *Luc.c.*14.*v.*12.13.14.

Laudat hic quidem Mediolanensis Præsul hanc vivam Dei domum ab exteriore forma, sed quia curiosus spectator cum audit ædium frontem laudari, mox solet quærere, quæ sit intus ædium forma, quam venusta conclavia, quæ symmetria ædificii, eam ob caussam Ambrosius continuo adjungit: Nihil torvum in oculis, nihil in verbis procax, nihil inverecundum: non gestus fractior, non vox petulans, ut ipsa corporis species simulacrum fuerit mentis figura probatis. *a* Verbo: Si sanctitas ipsa convenientem sibi voluisset formam sumere, hanc Virginis sumpsisset effigiem.

Damascenus pænè simili elogio cælestem hanc domum extollens: Honestus, inquit, vestitus mollitiem omnem ac luxum fugiens, gressus sedatus atq; ab omni levitate remotus, mores severi, hilaritate temperati, & quod maxime mirandum, senilis in juvenili corpore Prudentia. *b* Hic sermo noster nimium sterilis non assequetur ea, quæ melius animo & cogitatione poterunt comprehendi, quam modesta prudentia hæc Virgo cum imis & summis, cum pastoribus & regibus, cum templi ministris & Pontificibus sit locuta.

Modestia probi hominis pars maxima, quã ideo Paulus tantopere commendans: Modestia vestra, inquit, nota sit omnibus hominibus. Mens nequit sic esse nota, sit ergo mentis imago. Rectè dixit Ambrosius: Bona domus in ipso vestibulo debet agno-

a *Idem l.2.de Virginib.initio, mihi pag.98.*
b *Damasc.orat.1.de Nativ.Virgini.*

CAPUT DUODECIMUM.

Roſa Alabandica.

ſeu,

Verecundia, Modeſtia, Pudicitia.

§. I.

ALABANDICÆ Roſæ *a* non immeritò conferimus hanc virtutem, ſive illam appellemus Verecundiam, ſeu Modeſtiam, ſeu Pudicitiam: diverſa nomina, res eadem.

Beatus Ambroſius divinæ Virginis Verecundiam artificioſo penicillo ſub oculis ponens: Verecundia ſermone, inquit, arbitrum mentis ſolita non hominem, ſed Deum quærere. Quando iſta vel vultu læſit parentes? quando diſſenſit à propinquis? quando faſtidivit humilem? quando deriſit debilem? quando vitavit inopem? eos ſolos ſolita virorum cœtus inviſere, quos Miſericordia non erubeſceret, neque præteriret Verecundia. Primus eſt pudor, qui in ipſo cognitionis ingreſſu Domini Matrem commendat legentibus, & tanquam teſtis locuples dignam, quæ ad tale munus eligeretur, aſtruit, quod in cubiculo, quod ſola, quod ſalutata ab Angelo tacet, & mota eſt in introitu ejus, quod ad virilis ſexus ſpeciem peregrinam turbatur aſpectus Virginis. Itaque quamvis eſſet humilis, præ verecundia tamen non reſalutavit. *b*

Laudat

a Der Leibfarben Roſen.
b *Ambroſ. l.* 1. *offic. c.* 18. *tom.* 1. *mihi p.* 12.

superflua vel inutilia tractaret, neve injuriam ulli faceret. a

Ita omnis Modestiæ ac Verecundiæ speculum Dei parentem statuimus Dicta & Dicenda omnia confirmamus illa ratione: quam nemo vel hostium negaverit.

Ex omni numero humanæ gentis, ex omni mulierum ac virginum cœtu, è tot centenis millibus, imò è tot millionibus hominum, Deus utique potestatem optionemque habuit solutissimam, eligendi in Matrem, quamcunque vellet, & quæ illi maxime placeret. Siquidem ab omni æternitate omnes omnino homines sibipræsentes habuit, singulos exactissime novit, ut qui omnium ac singulorum corda penitissime scrutatur. Atqui ex his omnibus hanc Virginem elegit in Matrem, ergo absque omni dubio castissimam, ergo Verecundiæ ac Pudicitiæ, omniumque virtutum laude cumulatissimam, ergo sui amantissimam elegit. Hinc Bernardus, Virginis divinæ cultor integerrimus, illud elogii proclamans: *Electa ex omnibus*: Prædica, inquit, reverendam Angelis, desideratam gentibus, Patriarchis Prophetisque præcognitam, electam ex omnibus, prælatam omnibus; magnificam gratiæ inventricem, mediatricem salutis, restauratricem sæculorum. Exalta denique exaltatam super choros Angelorum ad cælestia regna. b Ergo electa ex omnibus. Id nobis Esdras Sacerdos explicaverit, qui

a a Sio-

a *Bonavent, Medit. vita Christi, c.* 3.

b *Bern. epist.* 174. *ad Lugdunens. post init.*

agnoſci. a Si horologii ſtructura interior turbetur, ſi rotulæ diſcordent, foris etiam mentietur index; hinc jactantia, levitas, petulantia, hinc plurimum indecori. Neque hæc facile fallunt oculos. Nam, teſte Ambroſio, Habitus mentis in corporis ſtatu cernitur: animi vox eſt corporis motus. Et meminiſtis, inquit, quendam amicum, cum ſedulis ſe commendaret officiis, hoc ſolo tamen nomine in clerum non eſſe receptum, quod geſtus ejus plurimum dedeceret. b Humiles nos eſſe decet, mites, graves, patientes, modum tenere in omnibus.

Quo in genere omnes omnino & homines & Angelos hæc una Virgo ſuperabat. Loquebatur, inquit Nicephorus, ſine audacia, ſine riſu, ſine perturbatione, faſtus omnis expers, ſimplex & humilitatem præcellentem colens. Hanc porrò virtutem Virgo ſuis etiam cultoribus cupit eſſe quam commendatiſſimam, ut quam ipſa tanti æſtimaſſet, à ſuis quoq; non negligeretur. Hinc, Divo Gregorio teſte, virgunculam, cui Muſa nomen, admonuit, ut à riſu, jocis, ludo, & ab omni puellari levitate abſtineret, ſi ſecum eſſe cuperet in cælo. c Beatus Bonaventura non ſine ratione affirmat, Virginem eadem ſollicitudine, dum in vivis ageret, ad virgines coævas attendiſſe, ne aliqua ex illis ullo ſermone peccaret, ne in riſu vocem extolleret, ne ſuper-

a *Ambroſ. loc. cit.*
b *Amb oſ. l. 1. officior. c. 18. & c. 20.*
c *Greg. l. 4. dial c. 7.*

pudor. *a* Valerius suis Verecundiam coloribus illustrans: Parens est, inquit, omnis honesti consilii, tutela solennium officiorum, magistra innocentiæ, chara proximis, accepta alienis: omni loco, omni tempore favorabilem præ se ferens vultum. *b* Bernardi sensu, nil tam proprium est verecundiæ, quam proprias vitare laudes. Cujus illustrissima certè dedit exempla Domini Mater. Cum ab Angelo salutaretur gratia plena, turbata est in sermone ejus: *c* Ut agnoscas, inquit Ambrosius, aures religiosas & oculos verecundos. Cum exclamaret Elisabeth: Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui. Et unde hoc mihi, ut veniat Mater Domini mei ad me? Beata quæ credidisti, quoniam perficientur ea, quæ dicta sunt tibi à Domino, *d* Virgo hanc omnem laudem à se in Deum derivavit. Cumque ipsa hæc mater ad concionem filii adstaret, non immodeste aut importune per stipatam plebem penetravit, sed expectavit foris, dum auditorum aliquis illius misertus concionanti Christo diceret: Ecce mater tua, & fratres tui stant foris, volentes te videre. *e* Cum apud diversos filius convivam simul & doctorem ageret, nunquam illa auctoritate materna domum illam irrupit, nunquam sermonem ullum interrupit.

a *Aristot l 4. ethic. c. 9. sed aliis verbis.*
b *Valerius l. 4. c. 5. initio.*
c *Luc. c. 1. v. 29.*
d *Ibid. v. 42. & seqq.*
e *Luc. c. 8. v. 20.*

Sionis electionem prædicans: Dominator Domine, inquit, ex omni silva terræ, & omnibus arboribus ejus elegisti vineam unicam: ex omni terra Orbis, elegisti tibi foveam unam: ex omnibus floribus Orbis, elegisti tibi lilium unum: & ex omnibus abyssis maris, replesti tibi rivum unum: & ex omnibus ædificatis civitatibus, sanctificasti tibimetipsi Sion: & ex omnibus creatis volatilibus, nominasti tibi columbam unam, & ex omnibus plasmatis pecoribus, providisti tibi ovem unam. *a* Ita prorsus sanctissima Dei Mater, columba una, lilium unum, ovis una, *Electa ex omnibus*. Idem Chrysostomus affirmans: Si alia, inquit, melior fuisset, ea electa fuisset. Beata Maria ultra omnem humanæ naturæ modum Modestiam ac Temperantiam excoluit, non levis, non jocosa, non cantatrix. Quod si quæ virgo alia majori modestia, vel ampliori puritate præter hanc ornata extitisset, illam sibi Dominus præ hac ipsa omnino in habitaculum delegisset. *b* Siracidæ calculo, gratia super gratiam est mulier sancta & pudorata. *c*

a 4. *Esdra c.5. v.23. & seqq.*
b *Chrys. hom.1. in c.1. Matth. mihi p. 653.*
c *Eccli. c.26. v.19.*

§. II.

Ferunt, Aristotelis filiam interrogatam, quis ei color in vestem maxime placeret, respondisse, vultus purpuram, quam spectatori exhibemus cum erubescimus. A patre hoc videtur hausisse, cujus illud effatum est: Optimus color, quem gignit pudor.

ſiam ejus: nihil enim tam idoneum homini, nihil tam congruum Chriſtiano. *a* Petrus Galatinus miriſſimum quid atque ſcitu digniſſimum de Virgine hac regia commemorans: Tam fuit modeſta, inquit, Virgo beatiſſima, ut oculos nunquam elevarit, ſed ſemper, niſi Deum oraret, humi defixos tenuerit. Et inter ceteras perfectiones eo ſpiritu Prophetiæ donata eſt, ut ſi forte illicitum quid auditura vel viſura eſſet, illico aures & oculi ejus clauderentur; ita ut non niſi voluntati divinæ deſervirent. *b*

Sed illud mirabilius, quod nullum hominum unquam decore vultus ſui læſerit. Vix una ſede morantur decor & pudor: at cæleſtis hæc Virgo uno eodemque vultu & ſanctitatem pudoris, & decoris majeſtatem exhibebat. Et non ſolum nullus hominum aſpectu hujus Virginis impuriores ictus animi ſenſit, verum etiam qui animum Cupidinis telo jam vulneratum habuit, ſolo Virginis divinæ intuitu ſenſus caſtiores ſenſit & hauſit. Adeò omnem maligniorem flammam in ſpectatoris pectore extinxit. Sanctus Bernardinus multiplicem iſtius gratiæ cauſſam aſſignat in hac Virgine, è cujus oculis velut temperatiſſimus ros effluxit. *c*

a *Bern. ſerm. de verbis Apocalypſis, Signum magnum, mihi pag. 266.*

b *Gal. l. 7. de Arcanis Cathol. veritatis, c. 5.*

c *Bernardin. tom. 2. ſer. poſt diem Palmarum. Cornelius Muſſus Biſontinus Epiſc. & Michaël Lochmaır Theol. Doctor.*

Bernardus hæc luculentius dissertans: Gratissima sane gemma in diademate, inquit, micans in capite stella, rubor in facie hominis verecundi. An vero quis putat, quod hac caruerit gratia, quæ gratia plena fuit? Pudibunda fuit Maria. Ex Euangelio id probamus. Ubi enim aliquando loquax, ubi præsumptuosa fuisse videtur? Foris stabat, quærens loqui filio: nec materna auctoritate aut sermonem interrupit, aut in habitationem irruit in qua filius loquebatur. In omni denique textu quatuor Euangeliorum (si bene meminerimus) non nisi quater Maria loquens auditur. Primo quidem ad Angelum: secundo ad Elisabeth: tertio ad filium, cum jam esset annorum duodecim: quartò in nuptiis ad filium & ministros. Et is quidem sermo certissimus index ingenitæ mansuetudinis, & virginalis Verecundiæ fuit. Væ nobis qui spiritum habemus in naribus, væ qui totum proferimus spiritum, qui juxta illud comici, pleni rimarum effluimus undique. Toties Maria filium audivit non modo turbis loquentem in parabolis, sed discipulis seorsum regni Dei mysteria revelantem; vidit miracula facientem, vidit deinde in Cruce pendentem, vidit expirantem, vidit resurgentem, vidit & ascendentem: Sed in his omnibus quoties verecundissimę Virginis, quoties pudicissimi turturis vox memoratur audita? Obsecro vos, filioli, æmulamini hanc virtutem. Si Mariam diligitis, si contenditis ei placere, æmulamini Mode-

stiam

plurimum habuit fili, qui ſpecioſus forma præ filiis hominum, formoſiſſimus omnium tam amæno vultu radiabat, ut nemo turbatus aut triſtis eum aſpexerit, quia continuo hærentem animo triſtitiam ejecerit. Inde Hieroſolymis proverbium enatum, ut mœſti ſeipſos hortarentur, & dicerent: Eamus ad Filium Mariæ, qui lætificabit nos.

Hæc ſanctæ viduæ Brigittæ cæleſtibus oſtentis cognita. Ipſa ejus verba hic recito: Tam pulcher facie erat, quod nullus videbat eum facie, qui non conſolabatur in aſpectu ejus, etiamſi præcordialiter dolorem haberet. Vnde & dolentes dicere conſueverunt: Eamus, & Filium Mariæ videamus, ut ſaltem tanto tempore relevemur. *a* Æque tamen mirandum eſt, quod noſtri ævi Theologus affirmat, *b* Non ſolum preces ad Matrem Domini fuſas, ſed & pictam Virginis effigiem, ſi pio ſenſu aſpiciatur, libidini praviſque animi motibus incredibiliter reſiſtere. Quid ergo, mei oculi, quid in diverſa vagamini? huc convolate, hoc vos aſylum proteget, hic ab hoſte ſecuritas, hic ipſius Modeſtiæ ac Verecundiæ imago exactiſſima.

Recta Bernardus ſanctioris vitæ principium à Verecundia ducendum exiſtimans: Ordo vitæ, inquit, tenendus eſt. Et à Verecundia prima quædam fundamenta ducantur, quæ ſocia & familiaris eſt

a *Revelat. S. Brigittæ l. 4. c. 70. ad finem.*
b *Ludov. Carbo tom. 2. Theolog. pract. pag. 1. c. 15.*

Basiliscus oculis venenat, suis Maria omne concupiscentiæ venenum pellebat, & ad castimoniam invitabat. Qua quidem ratione, vel solis oculis potentissime concionabatur.

Arbor est seu frutex, cui nomen Agnus castus: a hæc flore, semine, odore rutam æmulatur, & hominem, inquit Dioscorides, castum efficit. Flori potissimum hujus arboris tam formosum nomen tribuitur, ut *Agnus castus* appelletur. Talis revera fuit arbor Domini Mater, quæ solo jactu oculorum ad meliora trahere, & castimoniam persuadere potuit. Radii è Christi oculis micantes, plus terruerunt mercatores in templo, quàm flagra & funes. Oculi beatissimæ Virginis intuentium pectus amore castitatis imbuerunt admirabiliter. Atque hæc etiam Divi Ambrosii sententia est, ita pronuntiantis: Quos visebat, iis integritatis insigne conferebat.

a Abrahams Baum/oder Schafmüll.

§. III.

Dionysius illud Salomonis carmen, *Sicut lilium inter spinas*, sic interpretatur: Innumeræ sanctarum virginum sibi mundæ, sibi rosæ, sibi fuerunt castæ; si tamen illas cum hac Virgine conferas, rectè dixeris fuisse spinas, neque enim prohibere poterant, quin alii earum aspectu pungerentur, & ignes conciperent non adeo puros. Hoc tamen potuit hæc Virginum Virgo, cujus hoc singulare donum fuit, sine vulnere oculorum, alios non tantum aspicere, sed & ab aliis aspici. Quo in genere hæc mater pluri-

recundus fuit, ut vulgo Parthenias diceretur. Liceat hic altum ingemiſcere. Reperiuntur nonnunquam, qui Parthenii Sodales nominantur, tam non verecundi, tam animo quàm ore ac moribus impudici, ut eos in proſtibulo educatos diabolis longe ſimiliores cenſeas, quam Angelis. Horum ſupremo die accuſator erit nobiliſſimus Hetruſcus juvenis Spurina, quem ſupra nominavimus, qui eò profecit verecundiæ, ut cum plurium oculos ſua forma ſollicitari cognoſſet, oris decorem vulneribus ſua manu factis confunderet, malletque deformitatem pudoris ſui teſtimonium, quam formam alienæ libidinis eſſe irritamentum.

Hujus germanus frater cenſeri potuit adoleſcens, qui ſuper pudicitiæ cauſſa in populi Romani roſtra productus, oculis in terram defixis, rubore pudibundo & ſilentio pertinaciſſimo pudicitiam ſuam vehementius populo probavit, quam longis & accuratis orationibus oratorum diſertiſſimi potuiſſent. Hunc ſi Diogenes vidiſſet, idem illi quod adoleſcenti laudabiliter erubeſcenti ſuggeſſiſſet: Bono animo es, fili, iſtiuſmodi virtutis tinctura eſt.

Lycurgus Spartanorum legiſlator Modeſtiam ac pudorem commendaturus imperavit, ut adoleſcentes maxime manus in via intra pallium continerent, ſilentio incederent, nuſquam circumſpicerent, oculos humi defixos gererent. Optima lex non pueris, ſed viris, præcipue religioſis, lata.

mentis placidæ, proterviam fugit, honestatem fovet. *a* Modestia, Thomæ Aquinatis calculo, Temperantiæ soror, corporis motus & gestus, atque etiam actiones tam ludicras, quam serias, & quæ ad vestitum cultumque corporis spectant, honeste decenterque moderatur. *b* Eo spectat Augustini præceptio: In omnibus motibus vestris, nihil fiat quod cujusquam offendat aspectum, sed quod vestram deceat sanctitatem. *c* Sit gravitas in oculis, pondus in lingua, maturitas in incessu, honestas in omni motu. Quod beatus Paulus severo jussu sic exigit: Modestia vestra nota sit omnibus hominibus. *d* Modestia ingens vitæ ornamentum ac præsidium, quo carere noluerunt ignari etiam disciplinæ Christianæ.

Archytas Tarentinus philosophus modestissimus ab omni verborum ac morum turpitudine quam maxime abhorrebat.

Cosconius ævo Domitiani verecundissimus poëta, nil nisi castum & pudicum cecinit: eam ob rem irrisus est à Martiali, quod illius poëmata pueris tantum & virginibus convenirent.

Publius Virgilius poëtarum decus atque Deus, animo, & ore, & calamo adeo verecun-

a *Bern. l. de ordine vitæ, mihi pag.* 1116.

b *Verecundia S. Thomæ Aquinati singularis virtus non est.* 2. 2. *q.* 144. *Nos hic eam cum Modestia confundimus.*

c *Aug. in Reg. tom.* 1. *mihi pag.* 364.

d *Philip. c.* 4. *v.* 5.

dam, lascivam manum, & animum impudicum arguit. Maria vos reos aget. Quod Servator de Austri Regina, hoc fere de virgine illa, totque aliis verecundis adolescentibus poterit affirmari. Spurina, Persæ, Martia, plurimique alii surgent in judicio cum viris generationis hujus, & condemnabunt illos. a

Illud Verecundiæ simul ac Patientiæ nobilissimum documentum hic minime tacendum. Philippus Macedo, cùm sub hasta venderentur captivi, pro tribunali sublimis sederat sed parum decore, & veste reductiore. Vidit hoc quispiam è captivis, & clamare cœpit: Injuria se affici, esse enim paternum se Philippi cognatum. Quod cùm miraretur Philippus, & verò dicere hominem ac docere, si quid veri habeat, juberet; Apud te solum, ait, captivus, accedensque ad tribunal, in aurem insusurrat: Domine rex, dimitte vestem, nam sic parum decore sedes. Rex nihil offensus, imo & gratiam retulit: Et verè, inquit, iste mihi amicus est; mittite hominem: simulque aliter se composuit.

Quicquid adversus honestatem aut decorum fit, placere non potest. Hinc eruditè prisci finxerunt Minervam tibias abjecisse ob verecundiam, cùm eas ad pellucidū fontem inflaret, & genarum tumorem velut in speculo videret. Cato major præclarè docuit, & sensu prorsus religioso: Vnumquemq; seipsum maximè revereri debere, neminem enim unquam sine seipso esse.

Ob-

a *Luc. c. 11. v. 31.*

O Christiani, quoties in legem Verecundiæ turpissime peccamus tam oculis, quam ore, ac manu. Prima diaboli sagitta, oculus. Qui non capitur oculis, facilius resistet verbis. Samson, David, Salomon pro mille testibus sunt. Iam pæne veniam damus Democrito, qui oculos sibi eruens, & excæcando semetipsum, ut Tertullianus loquitur, incontinentiam emendatione profitetur. *a* Christianus oculos non effodit, sed claudit, quotiescunque lædendam metuit verecundiam, quam non tantum excellens forma, vestis lasciva, sed petulantior pictura facillime offendit. Hinc Persarum instituto, quod Xenophon narrat, *b* capite luebatur, nudum hominem aspexisse, tanquam si scelus immane foret perpetratum.

a *Tertull. Apol. c. 46.*
b *Xenoph. in Institut. Cyril. 1.*

§. IV.

Maria Varronis filia summe laudanda hic sese ultro ingerit. Hæc sculpendi & pingendi arte insignis, ne virginitatis candorem, quem cupiebat illæsum tueri, offenderet, à fingenda virili figura semper abstinuit. O pictores & sculptores! ô quoties nec vestræ nec alienæ verecundiæ consulitis, neque Persicum duntaxat institutum, sed & naturæ legem violatis, quando prætextu artis, investem hominem innumeris spectatoribus propinatis, ipsissimam oculorum pestem & venenum pudicitiæ! Scalprum aut penicillum tam inverecundum,

fecerat, seque ipsam velut exanimem in eo collocarat, fletu & jejunio longo exhausta, jamque prius sepulta quàm mortua, diem suum obiit. *a* O magnam heroidem, quæ potius vitam quam verecundiam exuere substinuit.

a *Maffejus l. 16. hist. Ind. ante med. mihi pag. 457. ubi naufragium longe mœstissimum describitur.*

§. V.

Non desunt quibus in ipsa etiam morte modestia & pudor cordi fuerunt. Iulius Cæsar conjuratorum strictis pugionibus appetitus in curia, jamque multis vulneribus confectus, caput toga obvolvit, simulque manu sinistra sinum ad ima crura deduxit, quo honestius caderet, etiam inferioris corporis parte velata. *a*

Sic & Olympias Alexandri Macedonis mater, cum eam Cassander interimi jussisset, id unice cavit, ne minus verecunde caderet, pudorem mortis suæ testem optimum arbitrata.

Sic & Panthei Lacedæmonii uxor post viri mortem, quem in Ægyptum secuta fuerat, à Ptolomæo inter Lacænas ceteras occidi jussa, priusquam ferrum reciperet, pedes diligenter obvolvit veste, omnemque aliam corporis partem velavit; jugulum duntaxat nudum præbuit, ut honestissime cadens, pudorem, quem per omnem vitam servaverat, relinqueret inviolatum.

Sed

a *Sueton. in Iul. Clas.*

Obſervavit hoc ſedulo Sigiſmundus I. Poloniæ Rex, qui ſumma & pænè virginali verecundia fuit, dum vixit. Nudus aut minus compoſitus aſpici non ſuſtinuit.

Huic merito ſuo jungenda Eleonora illuſtriſſima femina, Emmanuelis Soſæ Luſitani Principis conjux, quæ cum marito & ſexcentis comitibus naufragium paſſa, poſt arma & opes à barbaris direptas, jamque pedes iter faciens in armatos Æthiopes incidit. Hi Soſam ipſum & ceteros utriuſque ſexus nullo diſcrimine veſtibus nudare ſunt aggreſſi. Adeo ablatis armis animi omnium ceciderant, ut jam prædonibus his etiam obnoxii contra nec hiſcere quidem auderent. Eleonora tantum generis memor, ac pudoris retinens; obniti acriter, quin etiam pugnis colaphiſque barbaros ultro ad necem irritare: quoad mariti denique hortatu, & deficientibus jam plane viribus, abſtitit. Nec mora: detractæ direptæque veſtes naufragis metu ac pudore confuſis, atque ab tanta rerum indignitate oculos avertentibus. Tum vero caſtæ matronæ triſtior omni morte lux viſa, cumque aliud non ſuppeteret, è veſtigio ſeſe arenis defodit; quidquid corporis extabat, ſoluto raptim fuſoque crine obtexit. Mox ad comites voce ſuprema: Vos quidem, inquit, Duci veſtro fidem egregiam præſtitiſtis, optimi viri; nil ultra opus eſt. Ite, vobiſque ipſi conſulite. Hic altus omnium mœror ac dolor vocem incluſerat. Eleonora vero in hoc ipſo tumulo, quem ipſa ſibi

fece-

Christiana Modestia ubiq; pulchra, ubique decora est Verecundia, in congressibus, in colloquiis, in conviviis; in itinere, in commerciis, domi, foris; coram civibus, coram magistratu, coram Regibus, coram servis ac liberis, coram notis & ignotis, in luctu & lætitia. Tam igitur necesse est hac virtute non carere, quam inter homines vivere. Verecundia moderatrix cupiditatum, virtutis ac famæ custos, & laus naturæ. Virginitatis ferè atque Innocentiæ dos Verecundia. Vbi illa est, spes magna boni est; unde illa exulat, spes virtutis nulla est.

Christiana Verecundia & Modestia primum affectus, deinde mores exteriores componit, hæc ab illa oritur, sine qua, non perpetua, non diuturna est. Quod Gregorius affirmans: Intus, inquit, est custodia, quæ composita servat exterius membra. Quæ ergo statum mentis perdidit, foris in inconstantia motionis fluit, atque exteriori mobilitate indicat, quod nulla interius radice subsistat. *a* Hinc Inverecundia hominum perditorum nota. De desperate malis dictum est: Quin imo confusione non sunt confusi, & erubescere nescierunt: idcirco cadent inter corruentes. *b* Timidè primum ac verecunde turpitudinem admittimus: mox majus aliquid mens audet: paullatim minima facit maxima. Inde ad præcipitium itur, ubi prius Modestia sic exuitur.

Videte mihi Iulianum Apostatam, hominem

a *Gregor. part. 3. pastoral. c. 24.*
b *Hierem. c. 8. v. 12.*

Sed obstupescendum illud feminæ factum, omne fidei ac verecundiæ exemplum longissime superat. Ab omni ævo vix simile quidquam posteris memoria tradidit. Anno Christiano millesimo trecentisimo sexagesimo septimo, Petrus Castellæ rex post primum cum Henrico fratre congressum, victor Hispalim rediit. Inter complures quos triumpho insolentior jussit perimi, nobilissima matrona Urraca Gusmania Ioannis Alfonsi Gusmani mater fuerat. Hanc in celeberrima urbis platea flammis exuri vivam voluit, crudelis Princeps. Ad Gusmaniæ rogum adstitit famula Isabella Vbedia, virgo honestissima: cumque domina in igne ob acerbissimos dolores impatientius sese jactaret, ita ut vestis incomposita, & pes nudus cerneretur, famula animi plena in ipsos ignes insiluit, disjectam vestem composuit, eamque tamdiu manu tenuit, dum & ipsa (quod pænè fidem superat) cum domina conflagraret. Quid jam Romanos heroas canimus? Mutios Scævolas, & Attilios Regulos miramur: non impar hic feminæ animus, aut major. Factum non laudo, sed ancillæ fidem, sed Verecundiæ prodigium obstupesco. Mori maluit hæc virgo, quam dominam minus verecundè morientem cernere. *a*

Chri-

a *Historia Hispalensis l.1.c.14. Mentionem facit Ioan. Mariana l.17. Hist. Hispan. c. 10. Barthol. de Scobar. tomo Conc. Quadrag. serm. 2. de diluvio, ante med.*

Ita ſpeculum mentis eſt facies. Nam quod Siracides dixit; Ex viſu cognoſcitur vir, & ab occurſu faciei cognoſcitur ſenſatus, Amictus corporis & riſus dentium, & ingreſſus hominis enuntiant de illo. *a* Ajunt hominem ſuperbum ſigno minime fallaci poſſe deprehendi, ſi quis à tergo inceſſum ejus obſervet: quam enim aſtuoſus ſit, quam magnifice incedat, quamque ſe libret in utramque partem facile apparebit. Nec oculos talis intra stationem ſuam continebit. Nam oculi ſtultorum in finibus terræ. *b*

a *Eccl. c.* 19. *v.* 26. b *Prov. c.* 17. *v.* 24.

§. VI.

Graviſsime per Iſaiam queſtus eſt Deus: Pro eo quod elevatæ ſunt filiæ Sion, & ambulaverunt extento collo, & nutibus oculorum ibant, & plaudebant, ambulabant pedibus ſuis, & compoſito gradu incedebant. *a* Hæc non maxima vitia erant, ſed latentium vitiorum argumenta. Nemo ergo dixerit? Quid ab exterioribus & minutis labeculis iſtis tam rigide cenſeor? mea me conſcientia defendit.

Ignoſces nobis, mi homo, quod te hominem eſſe improbum credamus. Qualem te videmus, talem te judicamus. Verba tua, geſtus tui, veſtes tuæ, tua omnia exteriora petulantiam olent & improbitatem. Quid ergo miraris, quod te intus & in cute inverecundum cenſemus, quando te talem foris cernimus? Ubi Modeſtia & Verecundia non eſt, ibi com-

a *Iſa. c.* 3. *v.* 16.

minem ex aſſe nequam. Non ſemper talis fuerat, ſed futurum talem, mores illius incompoſiti maturrimè prodebant. Gregorius Nazianzenus ejus contubernalis *a* hoc monſtrum ſic depingit: Nil boni, ait, ominari videbantur cervix non ſtata & erecta, humeri ſubſultantes, & ad æquilibrium ſubinde agitati, oculi leves, vagi, furioſeque intuentes, pedes inſtabiles & titubantes, naſus contumeliam & contemptum ſpirans, vultus lineamenta ridiculi idem ſignificantia, riſus petulans & effrenis, nutus & renutus temerarii, lingua ſalax, lubrica, volubilis, ſermo hærens, ſpirituque conciſus, interrogationes ſtultæ & præcipites, reſponſationes his nihilo meliores, poſtulata immatura, facilitas projecta ad idem eodemq; tempore negandum ſimul & concedendum, colloquia temeraria ſine ordine, ſine fundamento, ſine ratione. Ui hæc conſpexi, ſtatim prolocutus ſum: Heu quale malum Romanorum terra nutrit! Optabam equidem dum hæc dicerem, alienum quid à veritate dicere, & falſus eſſe vates. Id enim ſatius fuiſſet, quam hunc ignem graſſari per Orbem, totque inde tantaque oriri mali, quanta vix unquam Romanum ſenſit imperium. *b* Huc ex aſſe quadrat illud Salomonis: Homo apoſtata, vir inutilis, graditur ore perverſo, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, pravo corde machinatur malum, & omni tempore jurgia ſeminat. *c* [illegible] In

a *In Athenienſi Academia.*

b *Gregor. Nazianz. orat. 1. in Julian.*

c *Prov. c. 6. v. 12.*

vix dubium habes. Eadem est morū ratio. Hominem inverecundum verbis aut gestibus, valde pudicum animo quis credat?

Nucleus spiritus cortice modestiæ rectè tegitur & servatur. Vbi Christus est, modestia est. Vere modesti homines lucernæ sunt ardentes & lucentes, ardentes Deo, lucentes mundo. Hinc omnes Religionum conditores suis Modestiæ leges scripserunt, easque ut rem magni momenti religiosissime observari voluerunt. Quod Franciscus Assisias vir sanctissimus exemplo suo eximie confirmavit. Nam die quodam ad socium conversus: Eamus, inquit, concionem habituri Ivit, sed quanta potuit modestia, dejectis humi oculis, manibus quietis, incessu moderato aliquot urbis plateas obiit, ita demum rediit domum. Hoc socius pæne oblivionem interpretatus, nec sine admiratione: Vbi, ait, mi Pater, est concio ad populum, de qua dixeras? Cui Franciscus: Et vero, mi Frater, ait, jam concionati sumus: dictum prudentibus sat est. Vt scias, modeste per urbem incedere, concionari est. Parum agunt verba, si desit Modestia. Plerique omnes plus oculis credimus quam auribus; a neque tardius tantum, sed & minus penetrant animum audita, quam visa. Facunda concio, Modestus homo.

a *Segnius irritant animos demissa per aurē,*
Quam quæ sunt oculis subjecta fidelibus,
Et quæ ipsi sibi tradit spectator.
Horat. de arte poëtica post initium.

positæ mentis argumentum nullum est: aviculas à plumis & cantu, multas animantes à pilis & incessu, campanam à mole & tinnitu, hominem à verbis & gestu nosse possumus. *a* Bona, inquis, conscientia mihi est. Quæsò te, cura, ut bona etiam sit tibi fama. Nobis enim, inquit Augustinus, necessaria est vita nostra, aliis fama nostra. *b* Hoc sanè sensu Tarsensis Paulus: Rogamus, inquit, vos fratres, ut abundetis magis: & operam detis, ut quieti sitis, & ut vestrum negotium agatis, & operemini manibus vestris, sicut præcepimus vobis: & ut honeste ambuletis ad eos, qui foris sunt. *c* Providentes bona non tantum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus. *d* De cetero quæcunque sunt vera, quæcunque pudica, quæcunque justa, quæcunque sancta, quæcunque amabilia, quæcunque bonæ famæ: si qua virtus, si qua laus disciplinæ, hæc cogitate. *e*

Nimirum exterior hominis compositio testis est non facile mendax delitescentis in animo virtutis aut vitii. E colore vultus non difficulter noscitur, sanus an æger sis. Si quem plures monent,

Heus bone, tu palles, surgit tibi lutea pellis; f hic certe valetudinis offensæ argumentum vi

a Man kennt den Vogel am gsang. Die Glock am klang/ etc.

b *August. l de bono Viduitatis c.* 22.

c 1. *Thessal. c.* 4. *v.* 11. d *Rom. c.* 13. *v.* 17.

e *Philip. c.* 4. *v.* 8.

f Sichst gelb und spitzig auß. *Pers. sat.* 3.

ceſſitate per plateas non vagatur, ſed nec domum pererrat, loco ſibi aſſignato contenta. Monachus qui toto cœnobio vagatur, non magnum præbet ſpecimen Modeſtiæ. Paulus ſuos hortatus: Corripite, inquit, inquietos. a Et ſuos Chriſtus emittens: In quamcumque domum intraveritis, inquit, ibi manete, & inde ne exeatis. Nolite tranſire de domo in domum: b Inquietus diſcurſus vagæ mentis indiciũ.

4. Modeſtiæ præceptum eſt: In multis eſto ſine auribus, ſine oculis, ſine lingua, perinde ut ſurdus, cæcus, mutus. Magni hoc artificii eſt, ea quæ nocitura ſunt, poſſe non audire, non videre, non loqui. Magnus in hoc genere artifex vates regius: Ego autem, inquit, tanquam ſurdus, non audiebam, & ſicut mutus non aperiens os ſuum. Et factus ſum ſicut homo non audiens, & non habens in ore ſuo redargutiones. c Hoc Modeſtiam juvat, oculos in terra, cor in cælo defigere.

5. Denique hoc agit Modeſtia, ut vultus, inceſſus, ſermo, ſtatus, habitus, ut geſtus, omniſque motus corporis, intra decori ac decentiæ limites contineantur. Rugas in fronte, & multo magis in naſo cavet. Serenitatem in vultu, maturitatem in aliis omnibus, quæ ſub aſpectum cadunt, exhibere conatur. Hinc recte Priſcorum metro dicitur,

Corona virtutum omnium Modeſtia.

a *1. Theſſ. c. 5. v. 14.*
b *Luc. 6. 9. v. 4. & c. 10. v. 7.*
c *Pſal. 37. v. 14. & 15.*

ACTIONES MODESTIÆ, SEU VERECUNDIÆ.

1. Modestiæ est, aliis loquentibus tacere, & eos, quibuscum loquendum, demissè, reverenter, verecunde alloqui, oculis non directe in colloquentis vultum, sed humi ut plurimum defixis: cum foras prodeundum, per plateas immoto capite, manibus quietis, gradu non præcipitante, veste decenter composita, oculis in prætereuntes non curiose projectis incedere. Hæc autem multo magis observat in templo Modestia, præcipue vero coërcet oculos, in quos sibi plurimum sumit imperii. Nam uti lascivia, si quem occupet, suam plerumque sedem in oculis fidit: sic & Verecundia, si quem sibi vendicet, ad oculorum portam pervigiles agit excubias.

2. Risui etiam moderatur Modestia: risum effusum aut cachinnos solertissime cavet. Neque enim illud Siracidæ ignorat: Fatuus in risu exaltat vocem suam: Vir autem sapiens vix tacite ridebit.a Homo sine spiritu, in omnibus caret modo. Itaque sine caussa, aut è caussa levicula in cachinnos solvitur. Christus risisse nunquam, ter flevisse memoratur. Intempestivus, frequens, effusus risus à Modestia semper alienus fuit.

3. Modestia quietem amat, vagam discursationem odit, & non tantum sine necessitate

a *Eccli. c. 21. v. 3.*

præstitit etiam parentibus, quos, ut beata Mechtildis loquitur, nulla re umquam offendit aut contristavit. a Eandem vero & Sacerdotibus in templo exhibuit, nam ut beatus Bonaventura sentit: Inter alia specialem gratiam petiit quotidie parendi omnibus mandatis Pontificis. Iosepho sponso, quamvis eum & gratia & dignitate præcelluerit, tamen ut suo se capiti submisit in omnibus, velut ipsi Deo, idque annis circiter triginta, seu Nazarethum, seu Hierosolyma, seu Bethlehemum iret, seu in Ægyptum contenderet. Quin imo Imp. Augusto idololatræ, jamque partui vicina promptissime, nec justa quidem excusatione usa, obtemperavit.

Quæsierit quis eo tempore: Quid agis Maria? teipsam & infantem periculo exponis? Ita Imperator jubet.

Mane domi, jam novem menses elapsi sunt, jam instat partus; mane domi. Aliud Imperator jubet.

Augusti arrogantia censeri vult orbem, non Deus. Nihilominus Augusto ut Imperatori, ut Præfecto Dei parendum est.

At paupertas obstat; nam quocunque veneris, omnia ubique hospitia oppleta reperies; cognati non admittent, ignoti excludent. Quid facies? in via pariendi tempus te opprimet. Quicquid hoc sit, Imperatori parendum est.

At hiems vetat, quo properas tempore tam alieno? Sic Imperator præcipit: alienum tempus Obedientiæ nullum est.

a *Mechtild. de arcanis, l. 7. c. 5.*

CAPUT XIII.

Roſa Hierichuntina Germaniæ,a ſeu, *Obedientia.*

§. I.

TANTI eſt hæc virtus, ut eam non immerito Hebræus vates victimis longe prætulerit. Melior eſt enim, inquit, Obedientia quã victimæ, & auſcultare magis, quam offerre adipem arietum. *b* Tam vero artificioſa eſt hæc virtus, ut plumbi vilitatem ad dignitatem auri extollere, ut ſilices in gemmas mutare poſſit. Obedientia divinæ Matris ea perfectione fuit, ut illo ſolo ad Angelum verbulo FIAT, quo divinæ voluntati quam integerrime aſſenſa eſt, eam fidei atque obſequii actionem exhibuerit, qua plus promeruerit, quam omnes ſanctorum hominum omnibus ſuis actibus. Ita Bernardinus Senenſis ſentit. *c* Eo namque actu meruit, ſaltem de congruo, dignitatem matris, quæ major eſt quam ſi ei totius Orbis regimen fuiſſet commiſſum. Elevebatur (Bernardini verba ſunt) ad infinitatem perfectionum ac gratiarum, ad imperſcrutabilem abyſſum chariſmatum Spiritus ſancti.

Eandem obedientiam quam Angelo, præſtitit

a Roſen von Hiericho *dicitur, noſtris hortis non ignota, odorifera, tigillis illigari ſolita.* b 1. *Reg. c.* 15. *v.* 22.

c *Bernardin. ſerm.* 15. *de feſtiv. B.V.*

Virtutis eſt, legi obnoxium parere; majoris eſt à lege eximium, nihilominus parere, quod Virgo fecit, cum ſeſe, quamvis mundiſſima, inter immundas puerperas luſtrandam ſiſteret. Magni eſt promeriti in re etiam levi ac facili obedire; multo majoris eſt in ardua. Nil acerbius fuit huic Matri quam abſentia filii: at cum ſciret divinæ hoc Voluntatis eſſe, Obedientiſſimè divinis nutibus ſe ſubjecit: Ecce ancillam Domini. Cum filius triduum à parentibus abeſſet, cum ſolitudinem jejuniis frequentaret, cum ſuis ſe hoſtibus offerret, cum in cruce demum expiraret, Ecce ancillam Domini, quæ divinæ Voluntati nec verbulo contradicat.

§. II.

Inobedientia reginæ Vaſthi omnibus fuit offendiculo, Virginis Mariæ Obedientia omnibus eſt exemplo. Ita Religionis ſpeculum puriſſimum non caſta tantum & pauper, atque obediens, ſed Paupertatem, Obedientiam, Caſtitatem voto etjam firmavit. Docemus id argumentis.

Apoſtoli ſe Votis obligantes: Ecce nos, inquiunt, reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te. a Non facultates tantum, ſed & uxores deſeruimus, non pauperes ſolum, ſed & continentes, ſed & obedientes futuri. Et en adſumus, quidquid præceperis, quocunque duxeris, ſecuturi paratiſſime, & voto ad iſtud nos obligamus. De his Apoſtolorum Votis luculente prorſus Auguſtinus: Dixerant, inquit, potentes

a *Matth. c. 19. v. 27.*

At prægnantes & puerperas lex iſta non urget. Non eſt obedientis,ſed imperantis gratiam legis facere, & exceptionem dare. *a*

Recte hæc quidem omnia diceres, ô Maria, ſi quidem Dei Voluntas hæc eſſet, deſcribi Orbem, & capita hominum in cenſum redigi. At revera, ut dixi,non eſt hoc aliud quam Auguſti ſuperbia, inimica Deo. Auguſtus vult orbis Dominus videri, hinc exoſiſsima hæc deſcriptio. Falleris, ait Virgo, quiſquis ita ſentis. Hoc omne ab æterno Dei decretum eſt, hæc ipſiſsima Dei Voluntas eſt, quæ Romano faſtu velut inſtrumento utitur. Vult Deus deſcribi orbem,vult ſingulos in natale ſolum terramque patriam, ut juſſum eſt, proficiſci.Hac autem occaſione vult optimus Deus ſuum Filium, ut prædictum eſt, naſci Bethlehemi. Ergo Imperatori hæc talia jubenti obtemperandum eſt.

Hæc demum vera, hæc integra eſt Obedientia, imperium remotis excuſationibus toto amplexu recipere. Recepit hoc modo beatiſsima Virgo.

Quo illud quoque referendum, quod Ioſephum ſponſum ac conjugem omni reverentia coluerit. Chriſto filio, poſt mœſtiſsimum triduum invento, poterat mater dicere: Ego & pater tuus dolentes quærebamus te. Non ita dixit (quod Auguſtinus accurate obſervat) ſed illum verborum ordinem invertens: Pater tuus, inquit, & ego dolentes quærebamus te. *b*

Virtutis

a Diſpenſirt. b *Luc. c. 2. v. 48.*

Virgo beatiſſima in rebus arduis, & quæ videbantur non poſſe fieri, ſeſe fortiſſimam exhibuit, quia prægnans Bethlehemum contendit, quia cum filio in Ægyptum migravit, quia ſub filii patibulo ſtetit, quia difficilia omnia ſuperavit, rectiſſime turris vocatur eburnea. Geminæ ſorores iſtæ Patientia & Obedientia vincunt omnia. Vir obediens loquetur victoriam. *a* Victoria eſt nobiliſſima quam adipiſcimur parendo, iis etiam qui acerba imperant & ſevera.

Tanti æſtimat Gregorius obediendo ſic vincere, ut dixerit, ceteris quidem virtutibus dæmones impugnari, Obedientia vero vinci. Quid hoc autem miri? Deum vincit Obediens. Huic tali victori illud Angeli accinendum: Quoniam ſi contra Deum fortis fuiſti, quanto magis contra homines prævalebis? *b* Recte igitur Auguſtinus, Sola, inquit, Obedientia tenet palmam; ſola inobedientia invenit pœnam. *c*

Jobo poſt ærumnas omnes exantlatas ſinguli cognatorum ovem unam auream que inaurem donarunt. Quod eleganter exponens Gregorius: Juſſa, inquit, excipiunt aures, auditum poſtulat Obedientia, & hoc inauris repræſentabat: At ſi huic muneri deſit ovis, non prompta, non facilis erit Obedientia. Hoc nimirum Obedientiam commendat, parate, libenter, integre, quod juſſum eſt, exequi. Subinde.

a *Prov. c. 21. v. 28.*
b *Gen. c. 32. v. 28.* c *Aug. in Pſ. 70.*

illi: Ecce nos dimisimus omnia, & secuti sumus te. Hoc Votum potentissimi voverant. Sed unde hoc eis, nisi ab illo, de quo hic continuo dictum est: Dans Votum voventi? Non enim Domino quisquam quidquam rectum voveret, nisi qui ab illo acciperet quod voveret. *a* Non minus clare Thomas Aquinas: Intelliguntur, inquit, Apostoli vovisse pertinentia ad perfectionis statum, quando Christum relictis omnibus secuti sunt. *b* Atque hoc Pelagius Alvarus fusius demonstrat. *c*

Quod si Apostoli his Votorum vinculis obstrinxerunt se Christo, non idem de Christi Matre, potiore jure dicendum? Quod Castitatem voverit, res certa priscis Patribus, divo Thomæ ac Theologis. Beata Birgitta visis cælestibus erudita Virginem sic locutam asserit: Vovi etiam in corde meo, si esset ei acceptabile, observare Virginitatem, & nihil unquam possidere in mundo. *d.*

Obedientia vero Virginis, Obedientiam Abrahami, omniumque religiosorum hominum longe superavit. In eam cæleste carmen convenit: Collum tuum sicut turris eburnea. *e* Obedientiæ symbolum est collum, quod illa flectit, premitque ut præcepti onus admittat. Quia vero Virgo

a *August. tom. 5. l. 17. de civit. c. 4. post med. mihi pag. 207.*
b *S. Thom. 2. 2. q. 88. a. 4. fine articuli.*
c *Alvarus l. 2. de planctu Eccles. c. 56.*
d *S. Birgit. l. 1. Revelat. c. 10. post init.*
e *Cantic. c. 7. v. 4.*

cum omnibus constet, eam nihil unquam & nec minimum quidem, quod divinæ Voluntati adversaretur, fecisse. Nil igitur opus ab Obedientia eam commendare, cujus obsequendi studium semper exploratum ac certum fuit.

§. VII.

Theopompus olim cum interrogaretur, quæ disciplina potissimum exerceretur Spartæ; Peritia, inquit, jubendi, & obediendi. Cumque esset, qui diceret, omnem Spartanorum salutem in eo consistere, quod reges haberent ad imperandum; Non sola hæc caussa est, inquit, sed quod cives obedire norint.

Melius Respublica Christiana, sanctius administrarentur cœnobia, si Obedientia, quam vel ipsi idololatræ à suis exigebant, fidelius præstaretur.

Exemplo sit Publius Crassus Mucianus, quem Romanæ historiæ scriptores tradunt quinque habuisse rerum præcipuarum maxima; quod esset ditissimus, quod nobilissimus, quod eloquentissimus, quod jurisconsultissimus, quod Pontifex maximus. Hic cum in Consulatu Asiam provinciam obtineret, & urbem Leucas pararet oppugnare, opusque esset firma & procera trabe ad fabricandum arietem, quo urbis muri quaterentur, ad Meleatensium architectum scripsit, ut è duabus arboribus, quas apud eos vidisset, grandiorem mitteret. At architectus ultra obedientiam sapiens, ubi comperit cui usui trabem peteret, non majorem, ut

jussus

de, sed raro tales Iudæi : Omnia, inquiunt, quæ præcepisti nobis, faciemus, & quocunque miseris, ibimus; sicut obedivimus in cunctis Mosi, ita obediemus & tibi. a

Joannes Domini oculus, Obedientiæ suæ describendæ non immemor, Obedientiæ Marianæ videtur esse oblitus. Nam cum è cruce Dominus suam illi Matrem commendasset, donum tam nobile acceptare non distulit, quod & sacris Euangeliis scripto inseruit; *Et ex illa hora accepit eam discipulus in sua.* b Cur, obsecro, se tantum obedisse narrat? Cur non illud etiam adjunxit, Ex illa hora accepit ipse discipulum in filium? Hic Ioannes vi altiore sic regebatur, ut illud silendo perfectissimam Virginis Obedientiam, & summam cum divina voluntate conjunctionem mirifice prædicarit. Cum enim Ioannes, ejusque frater ad regium Christi solium assessores esse cupivissent, idque per matrem non obscure petivissent, à ceteris Apostolis ambitûs sunt damnati. Nec illud nesciebatur, quod ad olivarium montem cum ceteris primo dormiret, deinde & fugerit; inter illos etiam fuerit, quos Dominus ut incredulos ante suum è terris abitum increpavit. His itaque nonnihil mitigandis necessario videbatur dicendum, se Domini mandato quamprimum obediisse. De Virgine hoc asserere plane supervacaneum fuisset, cum

a *Ios. c.* 1. *v.* 16. & 17.
b *Aut*, In suam. *Ioan. c.* 19. *v.* 27.

recusavit iterum. Rejectis precibus, jussus est id facere. Quod tamen aperte detrectavit. Cui Iacobus: Possem, ajebat, à sacris te amovere, & contumaciam hanc anathemate persequi, sed acerbius non agam; tam refractarios mores Deo puniendos transcribo. Vox ingens pondus habuit, nam statim Fulco quartana febri & simul fœdo alvi profluvio correptus, viginti quinque annis ad usque ultimam vitæ horam, quod deliquerat, luit.*a* Sapiamus vel alienis malis, & obedire discamus.

Illud terrificum simul & jucundum. Fuit è religiosis viris, qui per urbem vagari assueverat; quod ut licentius faceret, varias exeundi caussas confinxit; jam ægros invisendos, jam dissidentes conciliandos, jam nescio quæ alia curanda dixerat. Nunquam tamen sine præsidis sui venia domo exiit. Hic ipse quadam die à pluribus rogatus est, ut hominem à diabolo insessum, precibus consuetis liberaret. Istud obsequii genus refugere non potuit. Ergo manus admovet, precari incipit, Euangelium sancti Ioannis legit. His religiosè præmissis subjungit: Præcipio tibi per virtutem sanctæ Obedientiæ, hoc hospitiū deseras. Ad quæ diabolus promptissime: Quid tu, inquit, homo ridicule, mihi præcipere habes per virtutem sanctæ Obedientiæ, qui nunquam vere Obediens es? Desine hæc, aut te invadam.*b* Erubuit miser,

a *Thom. Cantiprat. l. 1. c. 22. num. 2. de miraculis sui ævi.* b *Iordan. Sax. l. 2. c. 2.*

juſſus erat, ſed minorem miſit, quam faciendo arieti aptiorem, & portatu faciliorem exiſtimabat. Craſſus eum mox acciri juſsit, accitumque interrogavit, cur non, quam juſſerat, miſiſſet. Architectus prudenter à ſe factum cenſere, cauſſas & rationes adferre, & multa pro ſe dicere, jamque etiam ſui facti commendationem ſperare. At Craſſus viro veſtimenta detrahi? & acriter cædi virgis imperavit. Et ne hoc ulli videretur ſævum: Omne imperantis officium, ajebat, corrumpitur atque diſſolvitur, ſi quis ad id, quod facere jubetur, non obſequio debito, ſed conſilio non deſiderato reſpondeat. a

Audite hoc, homines religioſi, audite, quotquot Obedientiam abjicitis: Obedientis eſt, non ingenium, non prudentiam, non conſilium adferre, ſed obſequium. Prudentia, dicebat ſanctus Ignatius, non obtemperantis eſt, ſed imperantis. Cum obediendum eſt, multum velle ſapere, eſt prorſus deſipere. Infelix ſemper eſt etjam ſapiens inobedientia, etiam inter felicisſimos ſucceſſus.

Inobedientiam Deus ſeverisſime ac rigidisſime ſæpius punivit. Ejus rei ſpecimen proponit Cameracenſis Proepiſcopus hac tali narratione. Iacobus de Vitriaco Legatus & orator Pontificis expeditionem crucis contra Albigenſes per ſci Flandriam promulgaturus, ſocium adſcere cupiebat Fulconem Canonicum Inſulenſem. Recuſavit ille: rogatus iterum, recuſavit

a Gellius l. 1. Noct. Attic. c. 13.

dubitavit mori. a Nemo autem inobedientiam ſuam honeſto nomine velet dicatque: Dominus meus, aut qui mihi imperat incogitans eſt, & nihil habet prudentiæ, nimis aſper, nimiſque rigidus eſt: quis tam inſano capiti obediat? Huic Petrus jam pridem occurrens: Servi, ait, ſubditi eſtote in omni timore dominis, non tantum bonis & modeſtis, ſed etiam dyſcolis. Hæc eſt enim gratia, ſi propter Dei conſcientiam ſuſtinet quis triſtitias patiens injuſte. b Lex vetus ſacerdotis imperio detrectantes obſequi, morte mulctandos; filios contumaces & paternorum juſſuum protervos contemptores lapidibus obruendos ſtatuit. Adamum cum poſteris Inobedientia paradiſo exturbavit. Inobedientia Lothi conjugem in ſtatuam mutavit. Inobedientia Onam Iudæ filium immatura morte ſuſtulit. Inobedientia Dathan & Abiron cum ſociis terræ hiatu hauſtos in tartara demiſit. Inobedientia Saul regem & regno & vita ſpoliavit. Inobedientia Amaſiam alioſque complures reges hoſtibus vincendos objecit. Inobedientia Prophetam Ionam immani ceto glutiendum expoſuit. Eadem Prophetam alium, leviſſime, ut videbatur, delinquentem, leoni necandum dedit. Recte dixit Bernardus: Nullam prorſus inobedientiam dico parvi ducendam. c Innumerorum interitus Inobedientia.

cc Neque

a *Bern. de 12. gradib. humil. & ſuperb. mihi pag.* 964. b 1. *Pet. c.* 2. *v.* 18.
c *Bern. de precept. & diſpenſ. c.* 9. *m. p.* 929.

miser, & irrito conatu abiit. I nunc, & obedire disce. Vis esse Sapiens? esto Obediens.

Recentissimum est, quod addo. Inobediens & contumax quispiam juvenis Ingolstadio Augustam venerat, in Gymnasio Societatis Iesu discipulus futurus. Verum ob infrequentiam, aliasque culpas, cum juberetur dare pœnas, recusavit, idque pertinaciter; ita Gymnasio seipsum exclusit. Eo ipso die in proximum pagum egressus, hilariter perpotavit: in regressu incidit in nescio quem adversarium cum quo digladiatus, & letaliter vulneratus est. Receptus in tugurium vicinum & stramineum lectum, mane ubi & crapulam edormiit, & sanguinem pæne omnem amisit, sacerdotem acciri voluit, à quo præsente identidem petiit, versum illum sibi sæpius repeteret: Sub tuum præsidium confugimus sancta Dei genitrix, nostras deprecationes ne despicias in necessitatibus nostris, sed à periculis cunctis libera nos semper Virgo gloriosa & benedicta. Atque ita Sacramentis perceptis illo ipso die obiit. Fons plurimorum malorum Inobedientia.

§. IV.

Ergo subditi estote omni humanæ creaturæ propter Deum. *a* Et mementote, quod Christus, ne perderet Obedientiam, perdidit vitam. Ex his ergo, ait Bernardus, discimus, quanta nos, qui puri homines sumus, oporteat pro Obedientia perpeti, pro qua is, qui & Deus erat, non dubitavit

a 1. *Pet. c. 2. v. 13.*

ret. Spartani, patris absentia cognita, juveni timiditatem exprobrarunt: quod ille indigne ferens, paterni mandati oblitus est, & conflixit, & vicit etiam; pater autem inobedientiæ iratus coronam illi victoriæ detrahi, & caput cervicibus præcidi jussit. *a* Ita me Deus, severa sunt hæc obedientiæ documenta.

Xenophon *b* de Chrysantha milite. Hic cum elata jam ac vibrata bipenni hostem esset percussurus, ut tubam receptui canentem inaudiit, actutum ab hoste illæso, placide ac composite recessit.

His addendus Pausanias Græci agminis Imperator. Hic cum inter sacrificandum, Mardonius Dux Persarum inexpectatus irrueret, suos omnes abjectis ad pedes clypeis jussit quiescere, nec prius hostem repellere, quam pugnæ signum daretur. Tanta omnium fuit Obedientia, ut suo quisque ordine perstaret immobilis, jamque pluribus ab hoste cæsis, vim tamen illorum nemo repulit, ad unum pugnæ signum, quod expectabant, attentissimi. *c*

Sed exemplis longe perfectioribus urgemur.

a Plut. in paral. ex Ctesiph. l.3. rerum Bœot.
b Xenoph. l.4. de disciplina Cyri, relatus à Plutarcho tom. 1. in Marcello.
Plutarch. tom. 1. in Aristide.

§. V.

Considerate mihi, obsecro, Obedientiam Abrahami nunquam satis laudandam. Si Abrahamus alium in pariete pictum Abrahamum filii cervicibus imminentem

 vidisset

Neque vero in cœnobiis tantum rigide punitur Inobedientia, ſed etiam in caſtris, etiam inter idololatras, etiam inter conjunctiſſimos, etiam capitis ſupplicio leve inobedientiæ delictum expiatur.

Poſthumius Tiburtus Dictator Aulum Poſthumium filium, quem unum ad generis ſucceſſionem propagandam habuerat, cujus infantiam ſinu atque oſculis foverat, quem puerum litteris, quem juvenem armis inſtruxerat, ſanctum, fortem, ſui pariter ac patriæ amantem, quia tamen non ſuo juſſu, ſed ſua ſponte, præſidio progreſſus hoſtes fuderat, victorem ſecuri juſſit feriri. Quo filii ſupplicio monſtravit, infeliciſſimam eſſe victoriam, quæ contra obediendi leges obtenta eſſet.

Æque rigidus exactor Obedientiæ T. Manlius Torquatus, qui bello Latino Conſul ſuum itidem filium, quod à Tuſculanorum Duce Geminio Metio ad dimicandum provocatus, ſe ignaro deſcenderat, glorioſam victoriam. & ſpecioſa ſpolia referentem, abripi à lictore, & in modum hoſtiæ mactari juſſit; ſatius eſſe judicans patrem forti filio quam patriam obtemperandi exemplo, aut militari diſciplina exercitum carere. *a*

Simillimum eſt, quod Plutarchus commemorat. Epaminondas Thebanus Dux contra Spartanos pugnans, in urbem ad comitia eſt regreſſus, prius filio Steſimbroto injungens, ne cum hoſte confligeret.

a *Valer.l.2.c.2.Gell.l.9.Noct.Attic.c.13. fin.*

Iubetur filium adolere in holocaustum, ut nihil relinquatur, quod suo solatio inferat in sepulchrum. Iubetur filium jugulare in alto montis vertice, quem veluti crucem oculis defixam ante & post cædem filii in conspectu haberet. Prioribus accedit: Filius fascem lignorum, velut suum ipse patibulum portat, quod alias jumenta gestarent: famuli, ne sacrificium vivæ hostiæ interpellent, ad montis radices subsistere jubentur. Solus cum solo filio pater formidabile montis jugum ascendit. Quot hic patris gemitus, anhelitus quam graves, qui mutui aspectus? Quid ultima filii interrogatio: *Pater mi, ubi est victima holocausti?* His vocibus paternũ pectus velut candenti forcipe discerpebatur. Quo demum colore vultus, quo sensu animi suum illud pronuntiavit pater: Fili mi? Quæ denique palpitatio cordis, quod letale gelu occuparit Abrahamum, cum velut filii carnifex, Isaacum amantissimum ligaret, ligatum aræ imponeret, dextram ferro amaret, vibraret gladium, jamque filii jugulo immineret? Hæc omnia una potuit Obedientia.

Deus summe! quam mascula hæc virtus! quanta sui victoria! Maluisset utiq; Abrahamus ipse millies mori, quam suum sanguinem, suas delicias, amorem suum matrisque gaudium, quam omnem posteritatis spem, quam innocentiam tam amabilem sua manu trucidare. Si Abrahamus, ut dixi, alium ante se Abrahamum simile quid audentem vel in pictura unquam vidisset, exemplo animosior hoc aggredi

vidisset, rem utique laude dignissimam fecisset, tam prompte obediendo. At nullo Abrahamus simili exemplo impellebatur, primus erat, quem imperium tam rigidum premebat. Non uno vulnere paternum pectus sauciabatur, nam pluribus præceptis onerabatur. a Principio Deus imperat: *Tolle filium tuum.* Responderit Abrahamus: Ecce adsum, obsequi paratus; sed duos habeo filios. Deus iterum: *Tolle filium tuum unigenitum.* Domine, uterque suæ matris unigenitus est. Divina vox iterum: *Tolle unigenitum quem diligis.* Utrumque diligo, dixerit Abrahamus. Ita demum præcepti gladius altissime defigitur: *Tolle Isaac.* Ah, quale hoc imperium, quam cruentum, quam horrendum patri! Iubetur pater in victimam mactare filium, quem ex ingenua & libera Sara unicum, lectissimum, ac dilectissimum singulari favore Numinis accepit. Iubetur non aliena, sed suá manu eum occidere, quem semper obedientissimum habuit. Hoc omni morte durius est parenti. Iubetur triduanum iter cum eodem conficere, ut ipsa mora temporis affectus cresceret, & difficilior fieret Obedientia. Quid hoc triduo cogitasse credendus est Abraham, quoties filium non sine altis suspiriis, non sine acerbissimis lacrimis aspexit? Quid hoc triduo cibi, quid somni ceperit mœstissimus pater, imo vix pater, & nec homo quidem ob nimiam mœroris acrimoniam? Sed plura hic consideranda.

Iubetur

a *Sic aliqui explicant.*

§. VI.

Ea vis eſt Obedientiæ, ut prunas manibus illæſis ferre, ut aquas veluti pavimentum marmoreum calcare, ut immaniſſimas feras velut oviculas loro ducere, ut arbores exſuccas mortuaſque fronde & flore veſtire potuerit. Affirmat Severus Sulpitius, ex aridiſſimo illo ſtoraeino virgulto, quod obedienter triennio rigatum aquis in novos ſe flores induit, enatam arbuſculam à ſe viſam eſſe. Ad hanc irrigandam obedientiſſimus juvenis aquam è Nilo petiit, eamque per duo millia paſſuum ſuis humeris deportavit. *a*

B. Aderhardus Caroli Magni conſobrinus, ubi monachum induiſſet, juſſus hortulanum agere, non prompte tantum, ſed & hilariter paruit, tametſi & artis illius penitus ignarus, & laboris inſuetus eſſet.

B. Thomas Aquinas, ille ſol Theologorum, jam grandævus & doctor, velut ex Obedientia ſe ſocium præbet fraterculo ignoto foras prodeunti. Cumque doctorem ſuum nonnihil properantem ægrius aſſequeretur, aliquoties objecta tarditate reprehenſus patientiſſime id tulit, itaque Obedientiæ junxit patientiam.

B. Lambertus adoleſcens nobiliſſimus non proſapia ſolū, ſed & Obedientia, quia Landoaldo promptiſſime parere didicit, prunas, quo juſſus erat, illæſa veſte detulit.

B. Maurus S. Benedicti diſcipulus, ad imperantis vocem per aquas tutis veſtigiis accurrit, & Placidum à morte ſervavit. *b*

a Sulpit. l. 1. dial. c. 13. Pelag. libell. 14. n. 3. b *Greg. l. 2. dial. c. 7.*

Bea-

potuisset. At ille hoc primus audere jussus est. Nihilominus constantissime adversus omnem naturæ sensum obedivit, usque ad montem, usque ad aram, usque ad gladium, ad usque filii jugulum.

Huc omnes, huc sacri & profani, ad hoc spectaculum seu potius miraculum Obedientiæ oculos & animum advertite, quicunque vel dominis, vel parentibus aut majoribus Obedientiam debetis. Ah quantum, mi Deus, ab hac Abrahami nostra divertit Obedientia! In minimis tricamur; excusationes centum, moræ ac tergiversationes sexcentæ, obmurmurationes mille intercurrunt, dum jussa veniant ad obsequium perfectum.

En Abrahamum! non tergiversatur, non excusat, non hæret, nihil moratur, omnem naturæ sensum expugnat, ut jussa expediat. Illud Bernardi de Abrahamo verissime dicatur: Fidelis obediens nescit moras, fugit crastinum, ignorat tarditatem, præripit præcipientem, parat oculos visui, aures auditui, linguam voci, manus operi, itineri pedes; totum se colligit, ut imperantis colligat voluntatem. Addit: Ostendunt plerunque voluntatem animi signa exteriora, & difficile est, ut vultum non mutent, qui mutant voluntatem. Nubilosa corporis compositio, & facies tenebris tristitiæ obfuscata, devotionem ab animo recessisse signant. *a* Hinc facile conjectare est, qua natura, quibus viribus polleat Obedientia.

Fa

a *Bern, serm. de Obedient, m.p.* 1744.

tumidumque oculum, modo faciem fœde laceratam, modo caput tuber aut cruentum exhibebat. Ego patientissimæ obedientiæ non ignarus: Mi optime frater, ajebam, pugna viriliter, & sustine non duratura æternum. Novennium totum sub sene tam immiti ac sævo exegit, & obiit, Patrum cæmeterio inhumatus. Quinto ab obitu die acerbus ille senex, alio profectus discipulum suum esse mortuum nuntiavit. Fuit hic è senioribus, qui valentem illum juvenem jam obiisse persuaderi non potuit. Cui Achatii magister: Veni ergo, ajebat, illius tumulum monstrabo. Cumque jam ambo in cæmeterio starent ad illius juvenis sepulchrum, tunc alter: Ergone, ait, mi Achati, ergone mortuus es? Mox defunctus è tumulo respondit: *Obediens non potest mori.* Hic Achatii rigidissimus magister territus, proruentibus lacrimis in terram se abjecit, petiitque supplex à cœnobii antistite, liceret sibi ad tumulum sui discipuli cellulam construere. Quod & impetravit. Jamque aliis moribus vixit, illud sæpius ingeminans: Homicida sum, eheu homicida sum. Hæc optima fide Climacus.*a* Et vere mori non potest Obediens. Hoc sanctissimis quibusque hominibus probe cognitum fuit. Hinc illi tam obedientes.

a *Climacus gradu 4. de Obedientiâ propius finem. mihi pag. 80.*

§. VII.

Beatus Iacobus Alemannus è S. Dominici familia Encaustices peritissimus, *a*

a Kundt gar wol schmeltzen. cum

Beatus Mutius filiolum suum manibus comprehensum, jamjam in aquas projecturus properabat, nisi cum eadem vox, quæ id mandarat, à rigidissima hac Obedientia revocasset.

Beatus Dositheus sancti Dorothei discipulus, juvenis olim delicatus & vanitatum plenus, omnisque sanctioris disciplinæ ignarus, ad perfectionis apicem per unam atque unicam obedientiam tam constanter quam feliciter enisus, post mortem inter beatos cælites visus est.

Mirissimum quid narrat Climacus, & ne quisquam historiæ fidem desideret: Non ero, inquit, occultator iniquus, nec fraudator inhumanus, ut ea apud vos sileam, quæ silere omnino nefas est.

Ioannes Opanii Sabbaites, vir ab affectibus liber, à mendacio alienissimus, ista mihi memoratu dignissima narravit. Erat in monasterio meo, ajebat, morosus plane ac tetricus senex, & quod pejus, rerum suarum negligentissimus, quod in gratiam veritatis dixerim. Huic commissus est discipulus (Achatius audiebat a) juvenis prudens & mire obtemperans. Hic indigna quæque & prorsus incredibilia passus est ab illo sene, qui eum non probris tantum, aut conviciis ac contumeliis, sed & verberibus quotidie afficiebat. Ego frequenter illi obvius quærebam: Ut vales Achati, quo statu res tuæ sunt? Bono, ajebat ille. Aliud tamen loquebatur vultus. Nam modo liventem tumi-

a *Alii vocant Innocentium.*

Antonii Magni discipulus Paulus Simplex, jussus est haurite aquam, eamque mox iterum effundere; contextas sportulas dissolvere, ac denuo contexere; vestem dissuere, eandemque iterum consuere, nunquam non paratissimus obedivit. Qua quidem ratione Antonium magistrum cum patrandis miraculis superavit.

Beatus Lambertus Stabulensis monachus, dein Trajectensis Episcopus, & martyr, cum in cœnobio noctu clam ad preces è lecto surgens calceorum altero è manibus elapso alios è somno excitasset, Abbas illi tali quicunque esset, imperavit ad crucem ex more se conferret, & expectaret dum revocaretur. Fecit id promptissime, & solo cilicio tectus per totum nocturnum officium summo frigore pæne obriguit, dum omnibus finitis, & ad calorem properantibus Abbas monitus, flens illum & culpam deprecatus revocavit. *a*

Beatus Geneboldus Laudensis Episcopus in cœnobii cellulam à S. Remigio inclusus, ut septennio toto expiabilem susciperet vitam, cum Angeli voce ante septennium nondum penitus expletum moneretur egredi, in formam crucis positus respondit: Etiamsi ipse Dominus Iesus ad me indignissimum venire dignaretur, pedem tamen prius hinc foras non efferrem, dum ille, qui me illius nomine hoc ergastulo conclusit, advenerit. *b*

Elstanus in Wintoniensi cœnobio coquum

a *Lippel.* 17. *Septembr.* b *Lippel.* 1. *Octob.*

cum subito juberetur, opere maxime fervente, omnia seponere, & ad mendicandum egredi, seposuit omnia; & furnum, colores, vitra deferens ad saccum properavit. Post aliquot horas ad laborem intermissum reversus, omnia exacte absoluta reperit.

Beatus Ioannes Damasenus vir olim clarissimus, dein Monachus, corbes venales per multa milliaria ex obedientia Damascum tulit, & pretium, prout jubebatur, duplo grandius indicavit: & quamvis ab omnibus largiter irrideretur, ab Obedientiæ tamen præscripto nec latum unguem abiit.

Beatus Franciscus Assisias tam uberem afferebat Obedientiæ fructum, ut iis qui collum huic jugo submitterent, nihil temporis sine lucro abiret. Hinc seipsum in ordinem redigens supremum officium alteri cessit, eique se gubernandum commisit. Duorum porro Tironum Obedientiam sic exploravit. Plantulas in horto seri voluit radice sublimi, capite in terram defixo. Eum qui obedienter noluit desipere, repudiavit, altero retento.

Beatus Guilielmus olim Aquitaniæ Dux, dein monachus, jussus pistorem agere, & panes coquere, cum cenæ tempus urgeret, ne muneri, quod illi mandatum erat, defuisse videretur, ingenti animo furnum insiluit, & prunas convertit veste. Ab aliis sæpius hoc factum memoratur. Nimirum Obedientia in periculis tuta; in infimis excelsa, invicta in adversis.

Anto-

ceſſarium judicabat. Non admiſit excuſationem Conradus, ſed inobedientiæ culpam flagellis aboleret, præcepit. Prompte obediit Regina, illuſtriſsimo tam obedientiæ quàm patientiæ documento.

Euphroſyna virgo Alexandrina, quæ virili habitu Smaragdi nomine in cœnobium admiſſa, quoniam illi multus in ore decor inerat, ne cujuſquam è viris religioſis animum labefactaret, in cellula incluſa, humanis pariter diviniſque officiis defungi juſſa eſt. Paruit non minus libenter quàm conſtanter, annos triginta octo carcerem paſſa perpetuum. Tamdiu veſte ſexum, cellula ſeipſam texit obedientiſſime: ita Chriſto ſerviit, cœnobiarchæ obtemperat. Patuit tandem obſtupeſcenda virtus Virginis. Cum enim monoculus cadaveri daret oſculum, recipit viſum. Sic ea quæ obediendo omnium ſeſe oculis ſubtraxerat viva, amiſſos oculos reparavit jam mortua.

Euphraſia virgo Conſtantinopolitana, Theodoſii junioris cognata, religioſam paupertatem amplexa, juſſu antiſtitæ ad furnum ſaxa detulit, retulitque in locum priſtinum ſine cunctatione, ipſos triginta dies labori tam ſterili, imo tam fructuoſo inſudans. Nullus enim obedienti labor infecundus. Eadem in culina eluendis ſcutellis, abſtergendis ollis, ſordibus exportandis occupata, ſe filiam Senatoris eſſe inter obediendum feliciſſime oblita eſt.

Hæc ſpecimina ſunt Obedientiæ non ſervilis, non mercenariæ, quarum alteram timor

quum agebat, vir miræ ſimplicitatis & Obedientiæ. Ad hujus obedientiam cum exercendam, tum penitus explorandam præcipiens Abbas: Mi frater, ajebat, hanc mihi operam gratificare, & carnium partē ex lebete imo extrahe. Ille has voces non aliter ac divinas adorans, manum impigram in ahenum bulliens immiſit, eduxitque illæſus, quod fuerat imperatum.

Beatus Rogerius monachus, jam animam acturus Arſenium Abbatem ſic fertur allocutus: Quæſo te Pater (vides enim quid patiar) ex Obedientia me mori jube, ut etiam moriendo merear: ſiquidem jam annis ſexaginta hoc unice Deum rogavi, ne mei præſidis injuſſu morerer. Ergo, ait Arſenius, mi frater, nunc morere: Mors Domini JESU te vivis & beatis conjungat. Dictum factum. Deſiit Abbas loqui, & Rogerius vivere; imo cæpit: nam eadem nocte Rogerius ſe ſpectandum Arſenio præbuit, dixitque mortem ſic obitam pluris à Chriſto æſtimatam, quàm ullam totius vitę actionem.

Neſcio quid ſacrificiis omnibus majus eſt obedire. In illis de aliena pelle agitur, hic de propria.

§. VIII.

Eliſabetha Regis filia ita excelluit obedientia, ut in conjugis ſui palatio ad arbitrium religioſi ſenis Conradi viveret. Iuſſa quodam die in templo intereſſe concioni, at illa ob improviſum Principis feminæ adventum, id omittere pæne neceſſa-

Mustapha, qui Cyprum expugnavit, & Mahometes, in colloquio cum oratoribus Christianis dixisse: Mirari se in Europa non severius in rebelles ac seditiosos cives animadverti. Suum quidem Dominum uti pro symbolo his verbis: *Aut obediendum, aut moriendum.* Et hanc legem ab omni principe inviolatam esse servandam. *a*

Revera Deus in servandis legibus suis hoc ipsum exigit, Aut obedi, aut morere. Ita Deus cum Adamo & ejus posteris est pactus: Aut obediendum, aut moriendū; aut hujus arboris fructus non gusta, aut mortem tolera. Quod Augustinus insignissime oculis subjiciens: Homo, inquit, positus sub præcepto, audivit à Domino Deo: Noli tangere. Quid? hanc arborem. Quid est enim illa arbor? Si bona est, quare non tango? si mala est, quid facit in paradiso? Prorsus ideò est in paradiso, quia bona est: sed nolo, tangas. Quare non tango? Quia obedientem te volo, non contradicentem servum. Serve, audi prius Domini jussum, & tunc jubentis disce consilium, Bona est arbor; sed nolo tangas. Quare! Quia ego Dominus sum, & tu servus es. Hæc tota caussa est. Quid autem tibi expedit, nisi esse sub Domino? Quomodo eris sub Domino, nisi fueris sub præcepto? Sola Obedientia tenet palmam, sola inobedientia invenit pœnam. *b*

Ita

a *Florimund Raimund. l. 4. de ortu hæres. c. 9. n. 2. mihi. pag. 558.* b *August. tom. 8. in Psalm 70. post med. mihi pag. 314.*

mor elicit, alteram cupiditas; neutra laudatur. Nos obedientiam commendamus filiorum, qui non tam metuunt patris severitatem, quàm voluntatem amant.

Hortatur Paulus, & ad Obedientiam instigans: Omnis anima, inquit, potestatibus sublimioribus subdita sit. *a* Non est enim potestas, nisi à Deo. Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit: qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt. Igitur obedite præpositis vestris, & subjacete eis. *b*

Obedientiam porro vel etiam ratione carentia, imo etiam sensu destituta exercent. Sol & luna obedierunt Iosue, cælum, terra, & mare Mosi, cum illud tenebras offunderet, hæc Dathan & Abiron, istud Pharaonem hauriret, Aër & grando Samueli paruerunt, pluvia & ignis Eliæ, venti & procellæ, diaboli, & morbi, ac ipsa mors Christo, serpentes & colubri Apostolis, beato Antonio & aliis plurimis feræ, beato Francisco Assisiati aves, beato Iosepho Anchietæ pisces & aliæ animantes; beatus Sergius Abbas leone, beatus Gallus urso, beatus Norbertus lupo ad obsequium est usus; beata Theodora crocodilo velut navigio vecta est. Scilicet cum homines nolunt, bestiæ fiunt obsequiosæ.

Omnia creata obediunt Conditori, solus homo reluctatur. O miser quid resistis? aut obediendum, aut moriendum est. Vbi nihil obedientiæ, nihil divinæ gratiæ.

Memorantur duo Turcarum principes, Musta-

a *Rom. c. 13. v. 1.* b *Hebr. c. ult. v. 17.*

Deo, haud secus omnino accipiendum est, quàm si præcipiat Deus. *a* Divi Benedicti dictum est, & verissimum: Obedientia, quæ majoribus præbetur, Deo exhibetur. Ita Christus apertissimè: Qui vos audit, me audit. *b*

Secundo, Obedientia vera est *Prompta & Velox*. Hic illud est instillandum: Quod facis, fac cito. Obsequia morosa vel tarda, tam ingrata sunt, ut sæpe nulla sint. Tarde velle, nolentis est. De Voluntate prompta Bernardus disserens: Sola, inquit, voluntas est, quæ totius operis ornat effectum, sine qua etiam nec bene aliquid agitur, etiamsi bonum esse videatur. Audi quid Dominus de simplici promptoque populo protestetur: In auditu, inquit, auris obedivit mihi: Vt videlicet ostenderet, uno eodemque momento processisse & imperantis imperium, & obsequium obedientis. *c* Cito voluisse, est bis obedivisse. Obedientia verò non expectat strictum præceptum, *non differt, non tergiversatur, non excusat*, non segniter nec cum torpore opus suscipit.

Silvanus Abbas discipulum habuit Marcum, commendatiorem ceteris & chariorem, ob insignem Obedientiam. Hoc ceteri, ut solet, livore usti ægrius tulerunt. Ideo etiam vicini senes ad Silvanum venerunt, amicitiæ gratia, reipsa singularis illius in Marcum amoris caussam exploraturi. Hos Silvanus assumens & circum-

a *Bern. l. de præcept. & dispensat. c. 6.*
b *Luc. c. 19. v. 16.* c *Bern. loco supra cit.*

Ita ſæpiſſime non adeò malum eſt quod prohibetur, ſed melius eſt quod præcipitur. Obedientia, ut Climacus loquitur, eſt tuta navigatio, tutum periculum, iter dormiendo confectũ. At videamus articulatim & diſtinctè, ſed breviter, quibus notis Obedientia vera dignoſcatur.

§. IX.

Primo omnium Obedientia, ſi vera eſt, *Cæca* eſt, ſeu ſimplex: non enim imperantis vitia conſiderat, ſed præcepta. Sanctam cæcitatem iſtam Servator injungens: Super cathedram Moſis, ait, ſederunt Scribæ & Phariſæi; omnia ergo, quæcunque dixerint vobis, ſervate & facite, ſecundum opera verò illorum nolite facere. *a* Obedientia itidem cum laude cæca eſt, quæ præcepti cauſſas non ſcrutatur. Non eſt Obedientis quærere, Cur hoc? quamobrem illud? quare iſtud imperatum eſt? cur mihi, non alteri? quare iſto, non alio tempore? Apageſis colubri num CUR iſtud. Non ſic Abraham, qui *exiit neſciens quo iret*. Ad rem dixit Gregorius: Neſcit judicare, quiſquis perfectè didicit obedire. Peſſimè oculatus eſt, qui rationes exigit, quàre hoc, quare illud faciendum ſit. O bone, quàm multò cerneres acutius, ſi minus eſſes oculatus! Tui oculi te talpam faciunt. Cum præcepti rationem exigis, non ſubditum ſed parem te geris, aut ſuperiorem eo qui præcipit. Optime hic Bernardus: Quicquid vice Dei præcipit homo, ait, quod non ſit certum diſplicere Deo,

a Matth. c. 23. v. 2.

mi Theologi sentiunt, *a* voto se Patri obstrinxit moriendi in cruce. Ergo viriliter agite, & confortetur cor vestrum, omnes qui speratis in Domino. *b* Bernardus hortatur: Si tribulatio intonat, si persecutio resultat, si peccatores tibi laqueum ponunt, si maligni tuum iter impediunt, tu Obedientiæ viam non deseras, sed dic: Paratus sum, & non sum turbatus, ut custodiam mandata tua. Misisti manum tuam ad fortia? agendum est instanter, obediendum est fortiter. *c* Ægyptii ut fortiter obedientem sub oculos constituerent, canem Gallicum venaticum Lælapem pingebant, qui velocissimo impetu sequeretur leporem, voce tamen domini unicove audito sibilo naturæ suæ velut oblitus, subito cursum sisteret, atque ab insequendo lepore abstineret. Haud aliter homo obediens, etiamsi jubeantur inclinationi suæ adversantia, etiamsi voluntas reclamet, appetitus recalcitret, caro acriter repugnet, ille tamen vim sibi faciens, nihilo secius mandata exequitur.

a *Franc. Suarez tom. 2. in 3 part. D. Thom. q. 28. sect. 8. Est ergo, inquit, probabile, Christum in primo instanti Conceptionis suæ se voto consecrasse Deo ad redimendos homines, & in hunc finem omnes actiones ac passiones vitæ suæ voto obtulisse.* b *Psal. 30. v. 25.*
c *Bern. de Obed. tom. 2. pag. 435.*

§. X.

Quartò, Obedientia nulla est, si *Humilis* non est. Dicat obsequendi studiosus:

ducens singulorum cellas obiit, atque ad cujusque januam pulsans ad laborem singulos evocavit. Plerique omnes nonnihil cunctati morosius demum egrediebantur. Vbi ad Marci cellulam pervenit, illud unicum pronuntiavit. *Marce.* Vix vocem Marcus audiit, & mox provolans: Adsum, ajebat, quid imperas Pater? ubi quid fieri vellet mandavit, versus ad hospites: Videtis, inquit, mei Patres, diversitatem Obedientiæ. Ceteri quàm lenti, & cunctabundi, ubi hærent? etiamnum, puto, deliberant. Quo dicto Marci jam absentis cellam ingressus, reperit in charta litteram P. incæptam quidem, sed non finitam. Et en, inquit, promptissimæ Obedientiæ testimonium, characterem cœptum, nondum absolutum; vox mea interrupit. Mirati hospites. Dignissima est, ajunt, tam prompta Obedientia, quæ singulariter ametur. O filium perfectæ Obedientiæ, exclamat Trithemius, qui maluit scriptionem illico interrumpere, quàm Obedientiam vel momento differre. *a*

Tertio Obedientia vera *Fortis* est & *Robusta* difficilia non detrectat, aggreditur ardua. Videte Abrahamum, naturam vicit. Videte Dominum IESUM, nec crucem recusavit, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. *b* Imo quod amplius & notatu dignissimũ, Christus in utero Virginis Matris, ut optimi

a *Trithem. in c. Reg. S. Benedict. §. Hi tales.*
b *Philip. c. 2. v. 28.*

le: Principio quidem, inquit, putabam ob peccata mea me venditum, Qua una re nihil acerbius mihi contingere potuisset, & nisi me summa vi adegissem, nunquam ad aliorũ pedes accidissem. Sed evoluto anno id mihi non amplius fuit difficile, quod prius censebam fieri non posse. Exacto anno altero, cum assiduè præmium & Obedientiæ & Patientiæ cogitarem, suave mihi fuit sic abjici, & ego meipsum aliorum affectu & contubernio indignum judicabam. Nimirum Obedientia cum vera est, serio submissa est. a

Quinto, Obedientia non minus *Hilaris*, est quàm Humilis. Divini Pauli monitum est: Non ex tristitia aut ex necessitate, Hilarem enim datorem diligit Deus. *b* Bernardo teste, serenitas in vultu, dulcedo in sermonibus multum colorant Obedientiam obsequentis. Quis enim locus Obedientiæ, ubi tristitiæ cernitur ægritudo? Si Obedientiam tuam cupis esse commendatam, super omnia vultus accedat bonus. Acerba & austera facies insuave facit omne obsequium. Obedientia vera non tantum manus & pedes, sed & alas subinde habet, quas ei hilaritas aptat. Obedientia it, currit, volat ad exequendum quod jussum est. Enimvero non iret non curreret, non volaret, si dolenter & mœste obtemperaret. Mœror plumbeum caput, manus pedesq; facit plumbeos. Quod Augustinus de Eleëmosyna, idem de Obedientia

a *Climacus gradu 4. p. 5. post init. 4. gradus.*
b 2. *Corinth. c. 9. v. 7.*

Nonne Deo ſubjecta erit anima mea? *a* Vt jumentum factus ſum apud re. *b* Iſidorum Alexandrinum civem primarium, non prius cœnobio receptum affirmat Climacus, quàm ſubmiſſiſſimā ſponderet Obedientiam. At ille: Sicut ferrum, inquit, ſubjectūm eſt fabro, ita & ego meipſum Obedientiæ expono. Juſſus eſt igitur ad monaſterii fores habitare, & ad omnium tam ingredientium, quàm egredientium genua ſeſe provolvere, dicereque: Ora pro me, quoniam peccator ſum. Fecit hoc ſeptennio toto ſubmiſſione incredibili. Jamque poſt tanta tamque diuturna Obedientiæ & Tolerantiæ experimenta ceteris annumerandus, & ad ſacros ordines admittendus erat. At ille maximis precibus cum ipſe, tum per alios hoc unum petiit, permitteretur eo loco, quo dignus eſſet, permanere. Permiſſum. Nec Deus præmium diſtulit, poſt diem decimum vocatus eſt à porta Cœnobii in aulam cæli. Septimo poſt die mortuus eſt & ipſe janitor. Nam obedientiſſimus hic Iſidorus promiſerat janitori, ſi ad divinum conſpectum admitteretur, illum brevi Beatitudinis ſocium vocandum. Vocavit, ut conſtaret omnibus, perfectæ Obedientiæ, & divinæ Humilitatis præmium (ita Climacus loquitur) non fuiſſe dilatum. Et addit ſcriptor: Interrogavi ego ipſe virum hunc, dum in vivis eſſet, quo tandem animo ferret tam acerbum vivendi genus? Ad quæ ille:

a *Pſalm 61. v. 1.*
b *Et Pſalm 72. v. 22.*

tris Voluntas summum fuit præceptum.

2. Obedientia non dictat quid sibi præcipiendum sit, neque præcepta ad suum sensum detorquet. Augustinus id exprimens: Optimus, inquit, minister tuus est, qui non magis nititur hoc à te audire quod ipse voluerit, sed potius hoc velle quod à te audierit. *a*

3. Obedientia parentum, præceptorum, majorum jussa studiose in minimis etiam exequitur. Atque in eo maxime laborat, ut, quod imperatum est, perfectè ac integre fiat, nec tantum id quod præcipitur, sed eo etiam modo quo præcipitur, perficit. Prout Christi nutritius, Ioseph obediit, fecitque sicut præcepit ei Angelus Domini. *b* Prout beatus Paulus docuit: Filii obedite parentibus per omnia. *c*

4. Obedientia unicam habet exceptiunculam. Siquidem tunc solum tergiversatur, cum id quod manifeste malum est, imperatur. In aliis omnibus sine excusatione *Simpliciter*, *Promptè*, *Fortiter*, *Hilariter*, *Submisse*, *Perseveranter*, ut diximus, obsecundat.

5. Obedientia vera non terretur, nec retrocedit, etiamsi duriter, etiamsi stulte, verbisque contumeliosis, & sine spe probandi obsequii difficilia & ardua imperentur. Beata Catharina Bononiensis Obedientiam illam ut præcipuam & saluberrimam æstimabat, cum arduum quid moroso vultu præcipitur.

a *August. l.* 10. *confess. c.* 26. 6. Obe-

b *Matth. c.* 1. *v.* 24. c *Coloss. c.* 3. *v.* 20.

dientia dici poterit: Si panem dederis tristis, & panem & meritum perdidisti. Si bona semina sunt bona opera, quare seminantur cum lacrimis? *a* Pari modo dixerim, Si Obedientiam præstes invitus & tristis, laudem Obedientiæ perdidisti & & præmium.

Sexto, obedientia vera *Perseverans* est. Non qui cœperit, sed qui perseveraverit, salvus erit. Multorum est incipere, perseverare paucorum. Perseverantia, inquit Bernardus, singularis est filia summi regis, virtutum fructus, earumque consummatio. Quid enim currere prodest, & ante metam cursus deficere? Dominus Prophetarum dicit: Si conversus fuerit justus à justitia sua, & fecerit iniquitatem; omnium justitiarum ejus non recordabor. Vides ergo quàm profunda oblivione virtutes illæ sepeliantur, quas Perseverantia non insigniverit. Hæc sola Obedientiæ amatorem ad regis cubiculum introducit, ut eum videat in decore suo. *b* Sed de Perseverantia egimus Parte prima, capite ultimo. Obedientiæ Actiones nunc considerandæ.

a *August. in Psal. 42. & in Psal. 45.*
b *Idem l. 10. Confess. c. 26.*

ACTIONES
OBEDIENTIÆ.

1. Obedientia non expectat, dum iterum ac tertium aut severe aliquid impeãetur, satis est illi scire, quid is velit fieri cui parendum est. Christo Domino Pa-

tris

jam magiſtra Humilitatis, mera in hoc genere artificia exhiberet: horum jam monſtro ſeptem.

Primum: Et verbis & reipſa ancillam ſeſe profeſſa eſt: quo accuratius ei Angelus Dei benevolentiam, futuræ matris conditionem, filii naſcituri potentiam expoſuit, tanto illa conſtantius reſpondit: Ecce ancilla Domini. Sententiam non muto, tanti monarchæ eſſe ancilla geſtio: Ecce ancilla. Adeò divinis oculis hæc Virgo ſeſe commendaverat, ut ad eam nomine ac juſſu ſanctiſſimæ Triados, è cælo mitteretur Legatio. At illa tanta cæli benevolentia indignam ſe rata, ad omne imperium promptiſsima, hoc unum reſpondet: Ecce ancilla Domini; quicquid Dominus ac Deus meus mandarit, exequar ut ancillarum infima. Nobile Humilitatis & artificium & ſpecimen. De quo Bernardus: Quæ eſt hæc, ait, tam ſublimis humilitas, quæ cedere non novit honoribus, inſoleſcere gloria neſcit? Mater Dei eligitur, & ancillam ſe nominat. Non mediocris revera humilitatis inſigne, nec oblata tanta gloria oblivisci humilitatẽ. Non magnum eſt eſſe humilẽ in abjectione: Magna prorſus & rara virtus, humilitas honorata. *a*

Alterum: jam mater Numinis effecta jam filio Dei gravida, nihilominus velut famularum minima in ædes Zachariæ properat, miniſtratura. Cui tandem? Reginæ forſan, aut Principi, aut Imperatrici

 Augu-

a *Bernard. hom. 4. ſup. Miſſus eſt. poſt med. mihi pag.* 44.

6. Obedientia non tantum manum operi admoveret, sed intellectum quoque ac voluntatē subjicit, ut etiam velit quod vult ille qui præcipit, judicetque recte imperari, quod exequendum est. Sunt enim quatuor Obedientiæ gradus. Primus, exequi reipsa quod præcipitur. Alter, voluntatem suam, imperantis voluntati subjicere, ita ut propter Deum, quod pręceptum est, libenter faciat. Tertius, suum quoq; judicium judicio imperantis submittere, idque melius factu censere quod imperatū est. Quartus deniq; hæc non solum observare in iis quæ stricte præcipiuntur, sed in illis etiā quæ nutu significantur facienda. Hos omnes gradus ascendit obedientia.

CAPUT XIV.

Rosa Spineola,

seu,

Humilitas.

§. I.

SPINEOLAM ait Plinius utilissimam, foliiis plurimis, sed minutissimis. Humilitas beatissimæ Virginis, ut verbo multa complectar, prodigiosa fuit Humilitas, quæ aliorum etiam sanctissimorum hominum Humilitatem plurimum excelluit. Nec mirum: tot annis domi suæ excellentissimum Humilitatis magistrum audiit, & quæ docuit, facientem vidit. Ab hoc tam arcana Humilitatis mysteria didicit, ut

Quintum: Non ſolum ſuſtinuit ſe fabro nuptum collocari, ſed ab eodem ſe gubernari permiſit; victum quotidianum manibus ac labore parare adjuvit. Hunc ipſum fabrum lignarium, velut familiæ caput omni reverentia proſecuta eſt, illi proinde in omnibus, quæ familiam ſpectant, obtemperavit.

Sextum: Pauperibus & vilibus cognatis ſubmiſſione mira ſeſe attemperavit, Homines abjecti & increduli erãt, qui fratres Domini dicebantur, illa nihilominus cum iis ad filii concionem venit. Sed nec Magdalenæ nondum emendatæ conſortium averſata eſt. Et ne cognatos pauperes videretur ſpernere, nuptiis etiam intereſſe & cauſſam illorum agere non detrectavit.

Septimum: Poſt Domini in cælum abitum, in cenaculo ultima nominatur Mater Chriſti, ut quæ poſtremo loco conſederit. Nam Lucas poſt Apoſtolorum expreſſa nomina; Hi omnes, inquit, erant perſeverantes unanimiter in oratione cum mulieribus, & Maria Matre I e s u. *a* Quàm illa Filii monitum ſervaſſe dicenda: Vade & recumbe in noviſſimo loco? *b* Quia igitur ſe ſubmiſit infra omnes homines evecta, eſt ſupra omnes Angelos. Congruè hoc divinis oraculis: Qui ſe humiliat, exaltabitur. *c*

En ſeptemplex Humilitatis artificium. Sed præter dicta, quàm eadem hæc Virgo tam loquendo quàm ſilendo, tam geſtu quàm

a *Actor.c.1.v.14.* b *Luc.c.14.v.10.*
c *Luc.c.18.v.14.*

Auguſtæ? Anni unicæ. Et quamvis maximis hic laudibus excepta fuerit, illa tamen Humilitatis ſuæ minime oblita, mox omnem laudem à ſe removens in Deum derivavit: Nam cognatæ verbis provocata: Tu quidem Eliſabeth Domini matrem, inquit, magnificas, at ego matris *Dominum*, quia reſpexit Humilitatem ancillæ ſuæ: optimus Deus oculos ſuos dignatus eſt in minimam ancillarum ſuarum flectere. Idcirco jure merito bonorum omnium fonti gratias ago, quia fecit mihi magna, qui potens eſt.

Tertium: Romani Cæſaris imperio, ut ſubditam ſe ſtitit Bethlehemi, cenſum pependit. Nemo dicentem audiit: Quid ad me Romanus Imperator? majorem geſto Dominum. Cumque in oppido Bethlehem, omnibus undique angulis excunearetur, non offenſa, non excandeſcens, nemini male precata ſubmiſſiſſime antrum ſubiit, & inter pecudes habitavit Virgo illa, quæ quatuordecim reges ſtemmatis ſui majores & avos numeravit.

Quartum: Poſt puriſſimum ad diviniſſimum puerperium, inter puerperas immundas & à Pontifice luſtrandas ſe collocavit. In ſacrificium tulit quod ſolebant ferre pauperes; non agnum, ſed duos turtures, una & Humilitatem & Paupertatem profeſſa; tanquam ſi nec ditior eſſet ceteris feminis, nec purior, aut ſanctior, In numerum & ordinem aliarum non tantum ſe redigi paſſa eſt, ſed ipſa ſeſe ceteris adjunxit, velut ex illis.

Quin-

rum, & adventus regum; Simeonis faustissimam precationem & penetrantem gladiũ nullo discrimine accepit. In omnibus sanctissimam Dei voluntatẽ respiciebat, cui se submissisime inclinabat, quidquid demum offerretur perpetiendum.

Ambrosius Virginis disertissimus encomiastes: Corde humilis, inquit, & in prece pauperis spem reponens. Ea nimirum in egenorum turba spem suam collocat, quam tota gens humana cupit speratque sibi patrocinaturam.

Ludovicus Blosius de hac ipsa Dominicæ Matris humilitate differens. Intemerata Dei genitrix, inquit, Virgo Maria, cum ab omni peccato sit à Deo præservata, majorem se humiliandi caussam habet, quàm beata Maria Magdalena, quæ divina bonitate à peccatis liberata fuit: majus enim beneficium est à vulneribus permanere illæsum, quàm ab inflictis vulneribus sanari: itemque præclarius est, & majori dignum gratiarum actione, servari à peccatis, quã de admissis consequi veniam. *a*

Aristotelis scitum est: Locus proportionari debet locato. *b* Atqui Philosophorum animo duplex est infinitum, Positivum, ut loquuntur, & Privativum. Positivum, Deus; privativum, nihilum, seu non ens. Virgo beatissima, ut in infinitam Dei majestatem se tota reciperet, seipsam privata quodammodo infinitate induit, suum agnoscendo nihilum. Hinc Vatablus illud cæleste

a *Blosius in dictis Patrum, mihi pag.* 615.
b *Aristot. l. 4. Physic. c. 6. & seqq.*

quam veſte aliiſq; rebus omnibus ſubmiſſa! Veſtis illi è lana aut lino nativi coloris.

Porro arcaniſsimum illud myſterium Dei hominis nemini detexiſſet, niſi Angelus id aliis patefeciſſet. Quanta vero modeſtia Canæ in nuptiis vinum impetravit? Nec enim matris auctoritatem interpoſuit, ſed ut famula preces allegavit. Chriſto Filio tot miracula patrante, nulli unquam in aurem dixit, ſe hujus hominis Matrem eſſe. Admirandæ in omnibus ſubmiſsionis & modeſtiæ fuit. Idcirco reſpexit Deus humilitatem ancillæ ſuæ.

§. II.

Quando igitur Deus tantopere hanc unam virtutem amat, voluit in utroque ſexu eos præficere, qui humanam gentem tam ignota Humilitatis diſciplina imbuerent, imo ut Bernardus loquitur, voluit altiſſimam matris Humilitatem prædicari, ut omnes filium matri, matremque filio ſimillimam dicerent. Porro ex hac Virginis humilitate nota eſt ſumma æqualitas animi tam in adverſis, quàm proſperis. Viderat illa magnos Euangelii ſucceſſus, audiit filii miracula: populi ad concionem accurſum læta ſpectavit: ſimul tamen etjam in oculis erat ingratiſsimus Iudæorum animus, & ſumma cæcitas, Phariſæorum invidia, magiſtratus injuſtitia, diſcipulorum inconſtantia, plebeculæ diſcordia, cum alii bonum, malum alii dicerent Chriſtum Filium. Hæc Virgo omnia, quia vere humilis fuit, æquanimitate ſumma toleravit. Perinde illi erat accurſus opilionum,

derunt, Virgo ad terram; hæc enim cadentis verba sunt: Ecce ancilla Domini. At vero Deus, Dominus fortis, Dominus potens in prælio, sponte sua delapsus cælo in uterum Virginis, in uno colli crine, unica Humilitatis virtute victus est. Ancilla sum, ait divina mater, fiat mihi secundum verbum tuum. Non ait: *Faciam* secundum verbum tuum. Id enim de se judicavit, quidquid unquam fecisset notæ melioris, aut factura esset, id totum Deo adscribendum; seipsam à se nullarum esse virium, præsertim ad opus tam immensum, Fiat ergo, fiat, fiat mihi. Dei est jubere & imperare, Dei est facere; meum est exequi, & Deo maxima patranti non resistere.

Hinc verissimè Bernardus de divina Virgine: Etiamsi, ait, ex Virginitate placuit, tamen ex Humilitate concepit.*a* Augustinus perinde si cælestem Virginem coram alloqueretur, affectu præcipuo: Dic mihi, ait ô Mater Sancti Sanctorum, quid, quæso, boni egisti, quid donorum obtulisti, quos patronos adhibuisti, per quos reges ambiisti, qua cogitatione, quo spiritu eo pervenisti, ut venerit in uterum tuum Filius Dei? Virginis responsum additur. Quæris à me, quod obtulerim munus, & unde sim effecta mater creatoris? Oblatio mea, humilitas mea. Respexit Deus, non vestem, non gemmas, non formam, non stirpem, sed humilitatem ancillæ suæ: Dum esset rex in accubitu suo, Nardus mea

a *Bern. hom. 4. super Missus est.*

cæleste carmen sic interpretatur: Respexit nihililatem ancillæ suæ.

Affirmat Cælius Rhodiginus, *a* sententia omnium sapientum, inter omnia temporis mala, malum maximum numerari servitutem. Virgo divina ut altissimum humilitatis gradum conscenderet, ancillæ ac servæ conditionem sibi tribuit, teste omni cælo: perinde si diceret, ut Theophylactus loquitur; Ecce tabula sum pictoria, pingat in me pictor quod voluerit.

En arborem pomis aureis plenissimam, quę quo fructuum est ditior, hoc terræ vicinior: quanto enim magis abundat, tanto se magis inclinat. Hæc sui despicientia & Humilitas cælo Deum detraxit, imo & vulneravit. Nec verò vulneratum se dissimulat cælestis sponsus: Tota pulchra es, inquit, amica mea, & macula non est in te. Vulnerasti cor meum, soror mea, vulnerasti cor meum, in uno oculorum tuorum, & in uno crine colli tui. *b* Rupertus hoc crine Humilitatē designari adstruens: Quid gracilius, inquit, quid flexibilius crine unico? Quid subtilius & contractius Humilitate? Capillum unicum vix oculi deprehendunt, Humilitas eò deprimit hominem, ut vix sese inter homines numeret.

Hebræus vates Hieremias: Fortis, inquit, impegit in fortem, & ambo pariter conciderunt. *c* Iustissimus Deus, & Virgo humillima pugnarunt, sed pariter conciderunt,

a *Cal. l. 7. Antiq. Lect. c. 31. mihi p. 274.*
b *Cantic. c. 4. v 7. & 9.* *c* *Hier. c. 46. v. 12.*

le, & invenietis requiem animabus vestris.[a] Bellorum ac litigiorum finis nullus est, qui à sola Humilitate petendus est.

Ænigma duplex Climacus, quem dixi, proponens: Unicus est, inquit, inter omnia creata locus, quem sol tantummodo semel aspexit, Vnicus est dies, quo totus plane Orbis in tripudio fuit. Geminum hoc mysterium sic eruendum. Cum mare rubrum Israëlis populus sicco vestigio vadosum haberet, fundus maris eo solum die solaribus radiis patuit. Dies ille unicus tripudii dies fuit, quo Noëmus cum omni familia ex annuo Arcæ sepulchro prodiit. Quo certe die affirmari potuit: Totus hodie Orbis exultat. Sicut ergo locus & dies unus præ ceteris hactenus eximii fuerunt, sic una atque unica Humilitatis virtus tam est eximia, ut eam solam diabolus imitari non possit. Quo quis minus humilitatis habet, tanto apostatæ angelo charior & conjunctior est.

Hinc ad illam quæstionem: Quinam è numero divorum maximi censendi sint, responsum hoc videtur dandum: *Qui humillimi.* Homo humilis semper cautissimus est, & nil æquè ac vanam gloriam, & suam voluntatem timet. Voluntas propria velut astutissimus furum & exercitatissimus incredibili fallacia zonam secat.[b] Hinc Humilis: Mihi ipsi, ait, & meæ voluntati nunquam satis sapio: decies decipior, priusquam semel id observem.

e e Pœni-

a *Matth. c.* 11. *v.* 29. b Schneidt ein Seckel ab/ und lasst einen zusehen.

mea dedit odorem suum. *a* Ab omni ævo Dei Filius in sinu Patris velut in accubitu fuit. Hunc virginiæ Humilitatis nardus veluti depressa herbula odore tam suavi demulsit, ut eo tractus descenderit ad hortulanam hanc, in cujus horto nardus illa fuerat educata.

a *Cant. c.* 1. *v.* 12.

§. III.

Hic quæstio nobis nascitur non facilis: Quid est Humilitas? In re omnium notissima vix reperio responsum, quod undequaq; satisfaciat. Narrat Climacus *a*, religiosissimorum hominum convenisse senatum, in quo hæc ipsa quæstio ponebatur discutienda: Quid est Humilitas? Varii super ea re varia. Primus sententiam rogatus dixit: Humilitas est recte factorum intentissima oblivio. Alter: Humilitas est animi contriti sensus. Tertius dixit: Humilitas magnum opus est, & divinum; via autem Humilitatis hæc est, ut seipsum quis subjectum omnibus ponat. Hoc vero est subjectum esse omnibus, ut non attendat aliena peccata, sed sua semper aspiciat, & pro iis Deum sine intermissione deprecetur. Alii, alia. Demum unus aliquis: Humilitas, inquit, est gratia sine nomine. Ibi nominis aliquid acquirit, ubi noscitur. Præceptor è cælo, Humilitatis magister: Discite, inquit, non ab homine, non ab Angelo, sed *à me*, non aurum aut gemmas creare, non Mundum fabricare, vel in Mundo mirabilia facere, non mortuos suscitare, sed quia *mitis sum & humilis corde*, &

a *Climacus gradu* 25.

mensam, Orbem flagitiis opertum cælo attraxit. Humiliavit semetipsum. *a* Si unicum poplitem vel semel submisisset Christus, Orbem è malis eruere potuisset, tanti est Humilitas.

Hinc illa Ecclesiæ precatio inter omnes nobilissima: Omnipotens sempiterne Deus, qui humano generi, ad imitandum Humilitatis exemplum, Salvatorem nostrum carnem sumere & crucem subire fecisti: concede propitius, ut & patientiæ ipsius habere documenta, & Resurrectionis consortia mereamur. *b* Non horruit Servator Orbis in crucem suffigi, modo vel sic disceremus Humilitatem.

Quid ergo demum est Humilitas? Gratia Dei, sine nomine. Si meum mihi liceat aperire sensum, Humilitatem ego esse dixero, aurum malleatum quod pagellis inseritur. *c* Vnicus aureus hac arte in subtilem adeoque tenuem lamellam diducitur, ut pæne mensam obtegat. Humilitas summe ductilis omnes malleorum ictus tolerat, & in laminas deducitur tam amplas, ut totum Orbem integant. Nihil in Orbe est, quod homini vere demisso nimis vile sit. In omnibus & erga omnes se submittit, ad omnium pedes se abjecturus, si Deus vel nutu id postulet.

a *Philip. c. 2. v. 8.*
b *Dominico die Palmarum.*
c Blättle Gold.

§. IV.

O aurum omni auro nobilius, & quod unum atque unicum in cælo summi est

Pœnitentia magnarum virium eſt; luctus ſeu perſeverans pœnitentia majorum eſt : utrumque ſuperat Humilitas. Pœnitentia flagitiis indormientem ſuſcitat, luctus cælum pulſat, Humilitas aperit & introducit. Humilitas ex hominibus, imò ex diabolis facit Angelos. Priſcis ad Dialecticæ leges recte videbatur dici : Superbia ex Angelis fecit diabolos, ergo Humilitas ex diabolis poterit facere Angelos.

Manaſſes Rex impiiſsimus, diabolum potius quam hominem dixiſſes, multa mala operatus eſt coram Domino, juxta abominationes gentium, ſeduxit Judam & habitatores Jeruſalem, ut facerent malum ſuper omnes gentes. *a* Annis quinquaginta quinque regnavit. Tamdiu Deus Humilitatem hujus diaboli, ſic loquar, expectare ſuſtinuit. De eo Climacus : Invenio, inquit, Manaſſen ceteris amplius & pernicioſius peccaſſe, pro quo ſi Mundus totus jejunaſſet, nullam ſceleribus ejus dignam pœnitentiam inferre potuiſſet : valuit tamen Humilitas inſanabilia ejus vulnera curare. Per Humilitatem factus Manaſſes è diabolo Angelus; ex abyſſo flagitiorum per Humilitatem attractus eſt in cælum.

Fabris lignariis machina tractoria eſt, ſucculam *b* Vegetius nominat, cujus maximus eſt uſus in attollendis trabibus. Huic inſtrumento ſimillimam recte dixero Humilitatem, qua Chriſtus molem pæne immenſam,

a 2. *Par. c.* 33. *v.* 6. & 9.
b *Germanis* Storck oder Kranich.

interrogaret ſenem: Quid eſt Humilitas? Reſpondit ei ſenex: Vt benefacias his qui tibi malefaciunt. Melius eſt vinci cum Humilitate, quam vincere cum Superbia.

Hinc ille notiſsimus cælo Eulalius, quia vinci maluit cum Humilitate, quam cum Superbia vincere, omnibus ſuperior evaſit. Quicquid in cœnobio culpabile fuerat admiſſum, Eulalius velut omnium negligentiarum reus accuſabatur. Ille vero non negabat, ſed humi ſe proſternens deprecabatur negligentiam. Cumque ei biduana etiam ac triduana jejunia ob culpas, quas non commiſerat, indicerentur, ille patientiſsime toleravit. Tanta tamen Humilitas latebat ignota. Ita demum hoc agebatur, ut cœnobio excluderetur velut inutilis fucus, ut qui vix aliud ſciret, quam fruges conſumere, & vaſa frangere. At vero Cœnobiarcha rem penſiculatius examinandam arbitratus, divinos nutus ſuper ea impenſiſsime expetiit. Atque ubi à Deo edoctus eſt, quid factu foret optimum, ſuis omnibus convocatis: Credite mihi, ajebat, ego hujus unius cum Humilitate mattulam *a* malo, quam veſtras omnes cum ſuperbia. Nullius pretii eſt labor, quem murmur fœdat, aut jactantia. Verum ut hæc oculis cernatis, veſtras omnes mattas in acervum congerite, ferat ſuam & Eulalius. Factum, ut juſſerat. Tunc cœnobii pater ignem admoveri juſſit. Mox labor omnium arſit, unius Eu-

a *Matta, rude textum è juncis: olim Monachorum lectus.*

pretii. Sed illud non nesciendum, tantæ subtilitatis esse hoc aurum, ut ad halitum robustiorem unicum è libello avolet. Videte Pharisæum hominem totum aureum, tot jejuniis, tot eleemosynis, tot aliis præclaris actionibus præstantem;merum aurum. Sed ubi hoc afflavit vana gloria, mox aurum omne difflatum evanuit. Minatur olim Deus: Erit serpens flatu adurens. *a* Vbi vana gloria est, ibi nidus est adurentium horum serpentum. Hinc maximi est artificii, & plane rari, hoc malleatum subtilissimum aurum inter tot inanis gloriolæ flatus illæsum tueri. Hinc Pimenius Abbas, aliique viri sanctissimi, miracula etsi revera potuerint edere, noluerunt, eam solum ob caussam, ne subtilissimum Humilitatis aurum difflaretur. *b*

Vanissimus est sine Humilitate omnis labor. Humilitas præcursor Charitatis est, ajebant veteres, sicut Ioannes Domini JESU. *c* Et uti navigium sine clavo non gubernari, ita nemo sine Humilitate potest beari. Pelagius Græcus interpres in testimonium venit his omnino verbis: Dixit Abbas Ioannes: Quia janua Dei est Humilitas; & patres nostri per multas contumelias acti, gaudentes per hanc januam intraverunt in civitatem Dei. Quia Humilitas & Timor Dei, superant universas virtutes. *d* Eodem teste cum quidam inter-

a *Deut.c.8.v.15.* b *Paschasius c.14.n.1.* c *Ruffinus l.3.n.126. Paschasius c.13.n.7.* d *Pelagius libell.15.n.22. & n.63. & n.74. & n.86.*

uantumvis te longe sim robustior, & a exercendis arduis operibus multo xercitatior. Tu crebro jejunas, ego nullo reficior cibo. Tu sæpe vigilas, ego semper. Tu multis te laboribus fatigas, ego nunquam quiesco. Verum re una, fateor, me vincis. Quidnam illud est? inquit Macarius. Mox cacodæmon: Humilitas, exclamat, & cum voce oculis sese subducit. a

Narrationem sequentibus testimoniis firmamus.

a *Ruffinus n.* 124. *Pelag. libell.* 15. *n.*26. *Paschasius c.* 13. *n.*6.

§. V.

In Thebaidem deportatus est homo à malo genio insessus. Sed vix demum optimus senex Anachoreta persuasus est, facere quæ ad rem spectare videbantur. Demum: Desere, inquit, hoc hospitium, & exi. Exibo, ait nequissimus hospes, sed tu prius ad unicam hanc interrogationem responde. Dic sodes: Hædi ad judicis sinistram statuendi qui sunt, & quinam agni dextra collocandi? Cui senex prompte: Hædi quidem tales sunt qualis ego: agni vero qui sint, Deus scit. Mox diabolus horrendum exclamat: Exeo, exeo. Hostium maximus me pellit, Humilitas. Sic purgatum est ab hoc inquilino hospitium. a

Addo quod dicta firmet. Duo germani fratres incredibili animorum concordia simul habitarunt. Ægre tulit satanas

a *Pelag. libell.* 15. *n.* 65.

lalii mattula permansit à flammis intacta. Hic demum in theatro spectabatur Humilitas Eulalii, ad cujus genua omnes advoluti veniam rogarunt, aliter in posterum de tanto Dei amico locuturi. At Eulalius lugens cellulam ingressus: Væ mihi, ait, infelici, quia Humilitatem meam perdidi, quam multo tempore conatus sum acquirere. Ex eo igitur loco in vastam solicitudinem secessit, cælitibus notior futurus quam hominibus, nec dubitavit rerum omnium jacturam facere, modo unam retineret Humilitatem. a Verissime dixit Abbas Pastor: Tam necessaria est homini Humilitas, quam halitus, quem assidue recepit emittendo. Profectus hominis est Humilitas; tanto plus addes profectui, quanto plus Humilitati.

Hæc illa sunt artificia, quæ nos ad immortale regnum evehunt: hæc via est ad vitam. Humilitate ac Patientia cælum emeremur.

Priscorum certe Patrum solennissimum dictum fuerat: Hominis perfectio Humilitas, quam diabolus nec tolerare potest, nec imitari.

Palmarum ramos tulerat Macarius ad domunculam suam texendis corbibus. Huic dæmon messoris habitu cum falce occurrit: jamque impetum facturus videbatur in Macarium, & graviter percussurus. Sed minæ fuerunt irritæ. Mox cum indignatione vociferari cæpit stygius messor: O Macari non possum te lædere, quan-

a *Ruffinus num.* 29.

me doceret, in crucem attolli, atq; ex hoc suggestu Humilitatis præcepta tradere voluit. Hoc igitur, inquit Hilarius, à se disci voluit, quod virtutum omniũ maximum est. a Hinc jure optimo Bernardus: Erubesce, inquit, superbe cinis; Deus se humiliat, & tu te exaltas? Deus se hominibus subdit, & tu dominari gestiens hominibus, tuo te præponis auctori? Quoties hominibus præesse desidero, toties Deum meum præire contendo. b O miseros nos & fatue superbos! Theatrum in cælo habemus, & spectatores deligimus in terra! Deus in humilem ubique benevolentissimos intendit oculos. Augustinus præclarissimè: Altus est Deus, inquit, erigis te? & fugit à te: humilias te? & descendit ad te. Quare hoc? Quia excelsus est, & humilia respicit, & alta de longe cognoscit. Humilia de proximo respicit, ut attollat: alta, id est superba, de longè cognoscit, ut deprimat. c

Cum claudus, qui ad Salomonei templi speciosam portam mendicarat, à Petro & Joanne integram valetudinem recepisset, omni populo in vehementem stuporem rapto, & ad Apostolorum plausus maxime inclinato, Petrus ut germanus columbæ filius, ipseque columba lacte lota, sic omnem cœtum allocutus est: Viri Israëlitæ, quid miramini in hoc, aut nos

a *Hilarius in Comment. Psal. 118.*

b *Bern. serm. 1. super Missus est.*

c *Aug. serm. 2. de Ascension. Domini. qui est 175. de Temp.*

unam in duobus corporibus animam, & concordiam tam ſuavem: hanc igitur in illos tragulam ſtruxit. Cum minor natu ſub crepuſculum lumen inferret, ſtygius inſidiator candelabrum unà cum lumine evertit. Hoc alter incuriam ſui fratris interpretatus, ſubito excandeſcens pugnis in fratrem ivit. Mox iſte in genua & in preces deſcendens: Da veniam, inquit, ô mi optime frater, lumen iterum accenſum ſtatim aderit. Hæc tam prompta Humilitas cacodæmonem dire cruciavit. Eadem nocte hoc ad diabolorum principem relatum eſt, ſeminatis inter Monachos diſcordiis ob unius Humilitatem nihil effectum eſſe. Quod cum audiſſet idolorum ſacrificulus, qui illic locorum habitavit, ad monachos illos ſe contulit. Ab his ſacra Chriſtiana edoctus, & fonte luſtrali tinctus, in eorundem numerum cooptatuś eſt, factus unus ex illis. Omnem vero induſtriam in uno Humilitatis ſtudio collocavit. Hinc & dicere ſolebat: Humilitas ſolvit omnem virtutem inimicorum dæmonum. Nam ipſe ego colloquentes illos ſæpius audivi: Cum turbamus Monachos, unius plerumque Humilitate turbæ omnes componuntur. *a*

Venerat Chriſtus in Orbem, ut obiret mortē. Cur ergo mortem ſibi ab Herode mox oblatam fugere maluit, quam dicere: *Quod facis, fac citius*? Humilitas in cauſſa fuit: quam ut nos verbis factiſque ampliſsi-

om

a *Pelagius libell.* 15. *num.* 89. *ſeu ult. Ruffinus num.* 18.

Hoc, inquit, ſentite in vobis quod in Chriſto Iesu (ſive quod ſenſit Chriſtus Iesus) qui cum in forma Dei eſſet, ſemetipſum exinanivit. a Vultis fieri ſimiles Deo? Ne quis ergo dixerit: Similis ero Altiſſimo; ſed: Similis ero omnium minimo, qui vermis & non homo, opprobrium hominum, & abjectio plebis eſt habitus. En Dei ſenſum, en ſimilitudinem divinam. Dei filius inter homines agere voluit, ut hominibus perſuaderet, divinam ipſis imaginem, quam ſuperbia perdiderant, non aliter quam Humilitate reſtituendam. Præclariſſime dixit Baſilius: Vir Humilis Deo eſt ſimilis, & in templo pectoris ſui geſtat eum; ſuperbus autem, cum ſit Deo odibilis, diabolo eſt ſimilis b

Vere ſimillimus eſt Deo ſubmiſſi animi homo.

a *Philipp. c. 2. v. 5.*
b *Baſil. in exhortat. ad filium ſpiritualem.*

§. VI.

Athenienſes adventanti Pompeio, divinoſque honores recuſanti, gratulabundi ſcripſere:

Quatenus te cenſes hominem, eatenus nobis es Deus.

Ita prorſus ad Chriſtianum ſenſum, Deo eſt viciniſſimus, quiſquis humillimus. Quo ſenſu imbutus Ambroſius: Nihil, inquit, excelſius Humilitate. Humilitas nihil habet diſpendii. Qui ſe exinanivit, plenus eſt. a Cui Chryſoſtomus ſubſcribens: Quod ſi veram, inquit, elationem concupiſcis,

a *Ambroſ. l. 8. in c. 18. Lucæ.*

quid intuemini? *a* Perpendamus illud: Quid nos intuemini? Oculos à nobis amovete, & in Deum potius convertite? nos gloriam aut favorem veſtrum minime ambimus, qui Deum tantummodo ſpectatorem cupimus.

Hoc prorſus eſt non theatrum ſolum, ſed & ſpectatores in cælo ſibi quærere, quod ſolertiſſime ſemper Humilitas facit. Jure de Homero queſtus eſt Tullius, quod humana, nempe conſuetudines, pompas & delicias regum ad divina transferret, cum potius fuiſſet, divina nobis, virtutes videlicet & cælitum mores ob oculos ponere. *Humana*, inquit, ad divina transferebat; divina mallem ad nos. *b* Quid enim opus hominum nænias & inſanias falſas inferre cælo? Quanto ſalubrius eſſet & oportunius, divina ſenſa, cæleſteſque conſuetudines, ad quas vitam fingeremus noſtram, deferre ad nos?

Videte Angelorum principem in altum aſcendentem: Similis ero Altiſſimo *c* Dixit, & cecidit. Videte primos hominum non invitis auribus admittentes hunc ſibilum: Eritis ſicut dii. *d* Audierunt, & ceciderunt: comparati ſunt jumentis inſipientibus, & ſimiles facti ſunt illis. *e* Quis ergo cognovit ſenſum Domini? *f* Senſum tuum, Domine, quis ſciet? *g* Hic Paulus opportuniſſime reſpondens: Hoc,

a *Actor. c.* 3. *v.* 12. b *Cic. l.* 1. *Tuſcul. qq.*
c *Iſai. c.* 14. *v.* 14. d *Gen. c.* 3. *v.* 5.
e *Pſal.* 48. *v.* 21. f *Rom. c.* 11. *v.* 34.
g *Sap. c.* 9. *v.* 17.

consubstantialem Patri, per quem omnia facta sunt, nominari audimus, non tamen genu flectimus. At vero cum *Hominem factum*, auribus insonat, & caput & genua reverenti veneratione submittimus.

Idcirco Paulus in preces sese submittens: Obsecro vos, inquit, ego vinctus in Domino, ut digne ambuletis vocatione, qua vocati estis. *a* Quomodo tandem? *Cum omni Humilitate.* Ille solus pro dignitate ambulat, qui ambulat cum Humilitate: non in vanis ceremoniis, non in fatuis magnificentiis, nec in profanis jactantiis, sed in sui contemptu, & jugi submissionis studio.

a *Ephes. c. 4. v. 1.*

§. VII.

Cum Christus pro concione de divite ac mendico verba faceret, mendici nomen expressit, divitis subticuit, ne ulla hominis superbi memoria superesset, quia Deus, inquit Gregorius, humiles novit, atque approbat, superbos ignorat. *a* Omnia Prophetarum & Apostolorum oracula clamant: Humiles spiritu suscipiet, Humiles spiritu salvabit: qui Humiles consolatur, exaltabit Humiles: Humilibus dat gratiam. *b*

De sene religiosissimo narrant, qui hebdomades septuaginta per rigidissimam inediam exegit, non enim nisi uno solum die quot hebdomadibus cibum sumpsit, idque eo fine, ut à Deo gratiam impetraret obscurius sacræ paginæ testimonium pene-

a *Greg. in catena S. Thomæ.*

b *Iac. c. 4. v. 6.*

piſcis, hic ego te viam docebo; non enim noſti. Qui præſentibus rebus tanquam magnis inhiat, is vilis eſt, & abjecti animi. itaque nunquam Humilitas eſt ſine magnitudine animi, neque Superbia ſine Humilitate. *a*

Huc refero, quod Gregorius Magnus cuidam Antiſtiti nimis anxie pallium poſtulanti reſcripſit: Decorari pallio volumus, forſan moribus indecori, cum nihil in epiſcopali cervice ſplendidius fulgeat, quam Humilitas. *b* Humilitate ſublimes, Humilitate reddimur Deo ſimiles. Sauli Regi dicitur: Nonne cum parvulus eſſes in oculis tuis, caput in tribubus Iſraël factus es? *c*

Ambroſius, quem paullo ante dixi: Bona Humilitas, inquit, quæ nihil appetendo, totum quod contemnit, adipiſcitur: Ipſe enim Dominus IESUS ſe humiliavit, ut nos elevaret, & humiliavit ſe uſque ad crucem, propter quod exaltavit illum Deus, ut in nomine ejus omne genu flectatur. Quanta fecit Dominus, audeo dicere, & non flexi ei genu? ſed flexi ei, poſtquam ſe humiliavit: ſic enim per Humilitatem, per crucem ſibi Eccleſiam congregavit. *d*

Quod Ambroſius aſſerit, id nos quotidie in re divina facimus. Hic etſi Filium Dei, Deum de Deo, lumen de lumine, conſub-

a *Chryſ. hom. 70. in Ioannem.*
b *Greg. l. 2. epiſt. Indictione* 11. *Ep.* 54.
c 1. *Reg. c.* 5. *v.* 15.
d *Ambroſ. in Pſal.* 118. *v.* 153.

hæ muſcæ ab orco. Vbi Humilitas domi ſuæ eſt, ibi cacodæmon exulat.

Humilitas bonæ mentis proprium inſigne, & evidentiſſima Sanctorum, qua dignoſcuntur, nota. Atque utinam, inquit Guarricus, nos illam haberemus Humilitatem in peccatis noſtris, quam vere Sancti habuerunt in virtutibus ſuis. *a*

Cum Abbas Moſes ſacris eſſet initiandus, Præſul hominis experiundi gratia quoſdam ſic inſtruxit è clericis: Vbi Moſes, ait, ad aram acceſſerit, repellite illum, velut indignum qui ad myſteria hæc admittatur. Et audiamus, obſecro, quid dicturus ſit vir iſte multorum opinione ſanctus. Cum igitur adveniret Moſes, mox ſubornati indignationem ſimulare ac dicere: Exi foras Æthiops. Moſes nec verbulo quidem oblocutus, vel obluctatus, hæc ſibi ipſe occinebat: Bene tibi fecerunt cinerente & caccabate, *b* qui cùm homo non ſis, nihilominus te inferre in medium hominum es auſus. *c*

Hæ Humilitatis phraſes ſunt, hi mores illius, non tantum ſeipſum contemnere & abjicere, ſed & contemptu ab aliis illato gaudere. Superbus veluti bulla eſt, quæ per aërem nitida globoſitate volans ſe monſtrat, & jactat quaſi ab omnibus ſuſpiciendam. Vbi hanc vel culmo vel acus apice leviſſime contigeris, mox concidit, abitque in auras tam venuſta jactantia.

Tange

a *Guarric. ſerm. 1. de Purificat.*
b Du Aſchengrübel / du ruſſiger Keſſel
c *Pelag. libell. 15. n. 29.*

penetrandi. Non impetravit quod petiit. Demum ipſe ſecum: En, inquit, inedia meipſum conficio, & fruſtra. Quin aliquem me peritiorem accedo, eumque ſuper hac re interrogo? Sunt complures in vicinia, qui utique juvare potuerunt. Ita tuguriolum ſuum ſuperis commendatum jam clauſurus egrediebatur. Et en adeſt juvenis, non è Lyceo, ſed è cælo, qui ſenem affatus: Septuaginta hebdomades, inquit, quas ſeveris jejuniis traduxiſti, non te proximum Deo fecerunt. Nunc vero quia jejuniis Humilitatem addis, jamque in eo es, ut aliis te ſubmittas, eoſque interroges, ego ad te mittor interpres arcani, aperuitq; ſacri ænigmatis ſenſum & evanuit. *a* Nimirum Humilibus dat gratiam. Quod carnis maceratio non poteſt, Humilitas poteſt. Nihil nimis difficile, nihil arduum nimis Humilitati, quæ diabolum vincit tam facili ſtratagemate.

Ruffinus & Pelagius, teſtes mihi ſæpius nominati, commemorant de homine ſolitudinis cultore optimo ſene, qui Humilitatis luculentum teſtimonium præbuit hac ratione. Adductus fuerat ad illum malo genio inſeſſus, ferox, & ſpumas ore agitans. Hic ſeni optimo colaphum incuſſit. Adeò non ægrè tulit hoc ſenex, ut quamprimum alteram etiam genam obverterit percutienti. Dæmon hoc Humilitatis incendium non ferens, diverſorium ſuum mox deſeruit. b Sic fugandæ ſunt hæ

a *Pelagius libell.* 15. *n.* 72.
b *Ruffinus nu.* 125. *Pelag. libell.* 15. *n.* 53.

& apposita cui adhæreamus, & imposita qua reprimamur, jam nobis de aliquo bono facto gaudentibus totum extorquet de manu superbia: vitia quippe cetera in peccatis, superbia vero etiam in recte factis timenda est, ne illa, quæ laudabiliter facta sunt, ipsius laudis cupiditate amittantur. Itaque sicut Rhetor ille nobilissimus, *a* cum interrogatus esset, quid ei primum videretur in eloquentiæ præceptis observari oportere; Pronuntiationem dicitur respondisse: cum quæreretur, quid secundo, eandem pronuntiationem: quid tertio nil aliud, quam pronuntiationem, dixisse: si interrogares, & quoties interrogares de præceptis Christianæ Religionis, nihil me aliud respondere, nisi humilitatem liberet, etsi forte alia dicere necessitas cogeret. *b*

Augustino sese Bernardus opportunissime conjungens: Obsecro proinde, inquit, & plurimum rogo, non patiamini sine caussa tam pretiosum exemplar vobis exhibitum esse, sed conformamini illi, & renovamini spiritu mentis vestræ. Studete Humilitati, quæ fundamentum est custosque virtutum. Intolerabilis impudentiæ est, ut ubi sese exinanivit Majestas, vermiculus infletur & intumescat. *c*

a *Demosthenes.*
b *Aug. tom. 2. epist. 56. mihi pag. 107.*
c *Bern. serm. 1. in Natali Domini.*

Tange ſuperbum aſperiore verbulo, vel oculo inſuaviore, mox cernes vaniſsimum tumorem, inaniſsimam bullam, quæ omni vituperio aut contemptu concidit. At contra ſubmiſsi animi homo perpetua ſui deſpicientia in omnes adverſos caſus adeo roboratur, ut omnem malorum impetum in lucro ponat, nec unquam magis creſcat, quam cum maxime deprimitur.

Iure merito Theologorum caput Thomas Aquinas aſſerit: Humilitas eſt virtutum excellentiſsima & potiſsima. *a* In una atque unicâ Humilitate univerſa ſapientiæ Chriſtianæ diſciplina conſiſtit. Hebræi Sapientis dictum eſt: Vbi eſt Humilitas, ibi & Sapientia. *b* Hoc ſenſu Leo Magnus apertiſsime pronuntians: Tota, inquit, dilectiſsimi, Chriſtianæ ſapientiæ diſciplina, non in abundantia verbi, non in aſtutia diſputandi, neque in appetitu laudis, & gloriæ, ſed in vera & voluntaria Humilitate conſiſtit, quam Dominus IESUS ab utero matris uſque ad ſupplicium crucis pro omni fortitudine & elegit, & docuit. *c*

Viam ad cælum certiſsimam omnium & tutiſsimam indagamus? Ea eſt, inquit, Auguſtinus, prima humilitas, ſecunda humilitas, tertia humilitas: & quoties interrogares, hoc dicerem, non quod alia non ſint præcepta, quæ dicantur, ſed niſi humilitas omnia, quæcunque benefacimus, &

a *S. Thom.* 1. 2. *q.* 161. *art.* 5. *concl.*
b *Prov. c.* 11. *v.* 2.
c *Leo ſerm.* 7. *de Epiphania.*

4. Humilitatis est omnem impatientiam & iracundiam crebris victoriis expugnare. Quis unquam vidit hominem vere humilem, qui ignes & flammas vomeret? Nemini talis nisi sibiipsi irascitur, in neminem nisi in se fulmen vibrat. a Indignari, furere, tonare, fulminare, superbiæ sunt argumenta; Humilitas sereno semper cælo, mente semper pacata gaudet.

5. Homo humilis discipulum se semper gerit, & jugiter cupit addiscere, etiamsi Balaami asinam habeat magistram, Superbus contra docere omnes, à nemine vult discere, tanquam ipse omnium Magister, omnibus sit sapientior. Chrysostomus oratorum facundissimus paratum se ajebat, etiam ab anicula moneri, & doceri de concionandi ratione. Humilitas docilis nulli monitori aspera, nec ullum spernit præceptorem, nisi eum qui docet vitia.

6. Humilitas illud Domini præceptum (vade & recumbe in novissimo loco) tenacissime retinet, & fidelissime observat. Ita quantum in se est, infimum quærit locum, infimos sodales, infimum officium, infimi pretii vestem & mensam. Humilis sibi sæpius insusurrat: Nec sale quidem, quo tua tibi offa conditur, dignus es. a Affectatam gravitatem, magnificos incessus, primos accubitus, salutationes honorificas, inanes pompas, ambitiosas cere-

a Ein Demütiger speyt nit Fewr auß.
b Verdienst das Saltz in der Suppen nit,

ACTIONES HVMILITATIS.

1. Homo vere humilis nullo modo vult humilis, ſed vilis videri. Bernardo teſte, Humilis non vult humilis prædicari, ſed vilis reputari. Gaudet contemptu ſui, hoc ſolo ſane ſuperbus quod laudes contemnit. *a* Non tantum excellentiſſima virtus eſt Humilitas, ut è S. Thoma demonſtratum eſt ſupra, ſed & ſubtiliſſima. Multi ſe humiles putant, ſed hoc ipſo quod de ſe talia credant, humiles non ſunt. Virtutes ſuas ſcire & numerare, Humilitatém non ſapit.

2. Humilitas non majori tantum, ſed æquali, ſed & inferiori novit cedere; omnibus ſe ſubjicit: præferre ſe vel uni, piaculum grande credit. Nec enim ignorat, quis dixerit, Non nocet, ſi omnibus te ſupponas: nocet autem plurimum, ſi vel uni te præponas. *b*

3. Humilitatis eſt, omnem ignominiam, contemptum, injuriam, ſuavi ac jucunda perpeſſione poſſe digerere; imo vero hunc talem cibum etiam ultro appetere, tanquam ſibi convenientiſſimum, tritum illud uſurpando, Similis eſt lactuca labris. Nam, uti carduus aſino, ita contemptus homini vere ſubmiſſo ſapit. Facile cuivis eſt dicere, Peccator ſum, ſed quam id vere ſentias, ignominia probabit.

4. Humi-

a *Bern ſerm. 16. in Cant. non procul à fine.*
b *Imit. Chriſti l. 1. c. 7. fine.*

versat ore : Non ego, sed gratia Dei mecum. a

10. Humilis judicat neminem, neminem spernit, neminem condemnat, nisi seipsum, quem omnibus inferiorem judicat, & omni divina gratia indignum reputat. Comis est in amicos, mitis in domesticos, patiens in temerarios, humanus in universos.

11. Vera Humilitas eas actiones obviis ulnis amplectitur, quæ multum laboris, & minimum habent honoris. At Humilitatis virtutem nunquam pervenit, qui opera Humilitatis refugit. Humilitas honoratiores cathedras non ambit, applausus non quærit, Deo se probare contendit, sine cujus singulari ope nec minimam tentationem vincere, nec ullam cogitationem bonam suscipere se posse novit.

12. Humilis perpetuus suiipsius accusator est, & grandem semper catalogum imperfectionum suarum in oculis habet. Quicquid demum encomiorum in se congeratur, quicquid honoris deferatur, ille paupertatis suæ non ignarus, hæc identidem ipse sibi occentat : Stulte, quid ab iis intumescis, quæ alii de te foris prædicant; intus te aspice talis & talis es, vitiis scates, nec id negare potes : corvus es, tametsi plumas cygni præ te feras. Ergo inspice teipsum sine palpo, & nosce; caussam non invenies, cur cristas erigas. Nilum es, imo quod pejus, vitiorum domicilium es, & tamen à prudentia & à

 sancti-

a 1. Cor. c. 15. v. 10.

monias, ampullantia verba, laciniosa splendidaque vestimenta & odit & arcet Humilitas.

7. Assiduum Humilitatis canticum est: Non nobis, Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam. a Vanum ac fatuum est tribuere homini, quod proprium sit Numinis, ad quod bona omnia sunt referenda; omnes humanę vitæ successus inde sunt: quicquid in Orbe nomen boni sortitur, inde velut è fonte uberrimo promanat. Nos quid sumus? pulvis, umbra, nihil.

8. Humilis laudes non tantum non ambit, sed ultro delatas fugit, velut Circes incantamenta, aut Sirenum insidiosissimam musicam. Humilis in seria suiipsius despicientia quotidie proficit, & vix unquam se excusat. Neque tantum ex animo seipsum despicit, sed ab omnibus despici ferventer appetit, gaudetque vehementer, cum sui voti fit compos. Humilis ad omnem Dei nutum paratissimus, &, ut loquuntur, resignatissimus est.

9. Humilitatis maximus hostis inanis aura, seu vana gloria. Humilis gloriam contemnit exhibitam, nec appetit exhibendam. Nullam contumeliam timet, quia nullam gloriam amat. Vix unquam audies dicentem Humilem: Ego hoc feci, ego istud elaboravi; me authore, me suasore hoc negotium confectum est. Humilis, quicquid præclare ac laudabiliter facit, totum Deo adscribit. Ipse suas virtutes nescit, illudque Apostoli assidue versat

a Psalm. 113. v. 1.

tis suæ immensitatem tam excellenter non vidisset. Addo: Speculum istud fuit concavum, quod oppositum soli concipit ignem, & inflammat sibi proxima. Animus submissus & humilis divinis amoribus facile ardet. Pars Humilitatis est Charitas, quam hic Hierichuntina rosa foliorum centum & quinquaginta divite designamus.

Petrus Damianus divinæ Matris amorem cum aliorum amore conferens: Quemadmodum, inquit, stellæ sunt minores faculæ, & velut scintillæ ad solem, imo penitus sese abdunt cum sol adest: ita Virginis divinæ charitas ad ceterorum omnium divorum charitatem collata, velut sol est inter minora sidera. Quantum vero gratiæ est in homine, tantum est & charitatis; eadem utriusque mensura est. Virgo hæc, quia plena gratia, plena fuit & charitate. Amor divinus singulis vitæ momentis, à primo quo vivere cœpit momento, in ea crevit mirificis augmentis. Deus bone, quantus charitatis thesaurus! Hinc non præcepta solum omnia, sed & consilia Christi exactissime servavit: hinc adversa omnia, & quicquid obvenit luctus, patientissime tulit.

Hoc habet rosa Hierichuntina, etiam aridissima, etiam centum annorum, cum aquæ vel leviter imponitur (quod ipse meis oculis spectari sæpius) tunc illa sese explicat, & diffundit ramulos, perinde ac si suæ stirpi hæreret recentissima,

ſanctimonia vis cenſeri? Duplex nequitia; quod virtute careas, & tamen ob virtutem commendari appetas.

CAPUT XV.
Roſa Hierichuntina Palæſtina,
ſeu,
Charitas DEI.

§. I.

PRINCIPIUM ſcriptionis duximus à *Charitate proximi*: jam finem addimus à Charitate Dei. Quod & ipſa frons libri per geminæ Charitatis imagines ſub adſpectum ponit. Nimirum in his duobus mandatis, univerſa lex pendet & Prophetæ. *a* Majus horum aliud mandatum non eſt. *b* Atqui *Charitatis* altitudo ſine *Humilitatis* baſi non conſiſtit. Ad conficiendum ſpeculum non ſatis eſt nitor vitri, ſi deſit additamentum plumbi.

Mater Domini, Virgo beatiſsima, vere ſpeculum fuit, idque terſiſſimum. Duo erant in hoc ſpeculo, vitrum & plumbum. Vitrum etſi politiſsimum, etſi cryſtallinum, & ſummi pretii, ſi deſit plumbum, nullius rei formam reddit. Ita virtutes ceteræ, Obedientia, Charitas, Patientia in matre Domini mirabiliter effulſerunt, ſi tamen defuiſſet Humilitatis plumbum, Deus in hoc ſpeculo bonita-

tis

a *Matth. c.* 22. *v.* 40.
b *Marci c.* 12. *v.* 31.

more vicit divina hæc Mater. Iunge amorem aquilarum & pelicanorum in pullos, tigridis & leænæ in catulos, accedat amor cunctarum matrum in unigenas suos: adde amorem Seraphinorum & cælestium mentium reliquarum: frigus erit & glacies præ amore Mariæ.

Amor qui Deum spirat, cum magnus est, vix ulla re magis gaudet, quàm plurima pro Deo pati. Hinc & illę voces amantis: Nolo esse sine vulnere, cum Dominum meum in cruce sic vulneratum cerno. Hinc Tarsensis Paulus generosissime: De cetero, inquit, nemo mihi molestus sit; ego enim stigmata Domini Iesu in corpore meo porto. a Vestigia plagarum quas Christi amore acceperat, amoris & testimonium & solatium habebat. Suavissimum gaudii genus est, amato quàm simillimum esse.

Narrat Alexander Neapolitanus, eum morem ab Æthiopibus servatum esse, ut ii qui sese in regis familiaritatem per frequens obsequium insinuassent, una cum rege ad supremos annos viverent, summumque inter amicos locum tenerent. Quod si aliqua corporis parte rex mancus fieret, eodem se membro mutilarent; rege verò per mortem sublato, suave ducerent moriendo sequi antecedentem amicum, b Prodeat jam Christianus, & audeat cum Anselmo dicere; Ego sum de familia Christi;

a *Gal. c. 6. v. 17.* b *Alexand, ab Alexandro l. 1. Gen. dier. c. 26.*

cum totis annis arca claudi ſoleat. Vix aliter Virgo, quo plus aquas mœroris ſenſit, eo magis charitatis brachia expandit. Hinc Chriſtum inter dolores etjam & ægrimonias, non ſolum ut Deum, verum etiam ut hominem omni amore digniſsimum, unicumque filium, maximumque benefactorem ſumme dilexit, & patris & matris officio functa diligendo.

Deus olim imperans: Ignis, inquit, in altari ſemper ardebit. *a* Tale fuit hæc Virgo altare, in quo flamma pervigil nutriebatur. Hoc altare cacodæmones, non tantum non inſultu temerare auſi, ſed nec acceſſu. Vti muſcæ bullientes ollas & ardentes rogos fugiunt, ita dæmones hanc aram divini amoris pleniſsimam ſibi tremendam declinarunt.

Hæc illa mulier eſt amicta Sole. Calidum profecto pallium habet, cui conceſſum ſole veſtiri. Hæc illa una hominum eſt, quæ Dominum Deum ſuum ex toto corde ſuo, & ex tota anima ſua, & ex omnibus viribus ſuis, & ex omni mente ſua dilexit. *b* Hinc illæ voces amantis: Fulcite me floribus, ſtipate me malis, quia amore langueo. *c* Nihil languoris eſt ab amore non magno. Delectabilem nunc morbum inducit flammæ iſtius exundantis vehementia. Matres omnes a-

more

a *Levit. c. 6. v. 12.*
b *Luc. c. 10. v. 27.*
c *Cantic. c. 2. v. 5.*

morbo ultima experiri remedia. Itaque aliud se jam agere simulans, pervicacem hominem comiter, per speciem animi relaxandi in saltum frequentibus palmis consitum ducit. Vt in locum ab arbitris remotum venit, subito veste posita, tergoque nudato, procumbit in genua, & flagra ferreis aculeis sanè aspera promit, & in seipium sævire incipit, simulque testatur, quicquid hoc supplicii esset, illius se caussa subire. Potuit dicere Xaverius: *Non amplius ad vos scribam, sed pro litteris vibices mittendam.* Alter qui hoc spectavit, attonito similis Francisci cruore aspergebatur. Hinc admiratione in misericordiam versa, mox ad pedes Xaverii advolutus rogavit, alienam culpam suo tergo luere desisteret, se paratum esse sua expiare peccata. Xaverius hac victoria lætus, extemplo vestem induit, & audita confessione, hominem perditum in viam ac spem salutis reduxit. *a*

In Logicorũ Prædicamentis, ut vocant, Actio & Passio pænè ultimum & minimum locum obtinent. At vero in Prędicamentis Amoris, *Agere* & *Pati* principe loco sunt, & primum omnino principium. Gregorii Magni scitum est: Probatio dilectionis, exhibitio est operis. Agere scit, & Pati Amor, si verus est; si agere non vult, aut pati recusat, neutiquam verus amor est. Audite amantem, qui ad agendum & patiendum paratissimus: Quis, inquit, nos separabit à Charitate Christi? tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an peri-
ricu-

a *Horat. Tursellin. l. 5. vitæ c. 10. medio ferè.*

ſti; ego ſum de militia regis æterni, paratus vinciri, cædi, uri, mactari pro Domino IESU. Hæc illa ſunt amoris ſtigmata, hæc ſinceræ amicitiæ teſſera eſt. Nimis languide amat, qui pro amato pati recuſat.

§. II.

Fit nonnunquam ut homini minus noto, & neſcio quæ Principum mandata perferenti non ſatis fidei habeatur. Ille tunc litteras profert honorarias. a & dictis fidem adſtruit. Haud aliter Paulus, cum fortè Galatarum quidam ſubdubitarent, num Paulus iis æſtuaret flammis in Deum quas dictis ſcriptiſque jactaret, & num verus à Deo legatus eſſet: ille variis ad perſuadendum argumentis uſus: De cetero, inquit, mihi nemo moleſtus ſit, ego ſtigmata Domini IESU in corpore meo porto. Perinde ſi dixiſſet: Theodorato interprete, *Non amplius ad vos ſcribam, ſed pro litteris vibices oſtendam, & plagarum ſigna, ut ea veritati ſuffragentur.* Sic Paulus Chriſti fuit epiſtola, non atramento ſcripta, ſed ſanguine; ſcripſit amor.

Sanctus Franciſcus Xaverius eo in Deum hominesque amore ferebatur, ut ſubinde difficile fuerit judicare, num fortior is amor, an ſolertior extiterit. Hoc igne æſtuans Xoverius hominem ſceleribus opertum in ipſa navi ad peccatorum confeſſionem perducere conabatur, ſed fruſtra. Incepto igitur pauliſper deſtitit, ut ſecurum ex improviſo adoriretur. Vbi ergo in terram deſcenſum eſt, ſtatuit in exitiali morbo

a Credentzſchreiben.

ſtra abſcondita eſt cũ Chriſto. *a* Fortis eſt ut mors dilectio: Amor, mors ſuaviſſima.

Beata Catharina Genuenſis à Spiritu ſancto præceptore juſſa eſt in fundamentum optimæ vitæ ſibi ſumere hæc tria: ex Oratione Dominica illud unum: *Fiat voluntas tua*. Ex Angeli ſalutatione voculam illam unicam, Jesus. E totis Bibliis unicum illud verbulum, *Amor*.

a *Coloſſ. c.3. v. 3.*

§. III.

Fingunt Poëtæ, circa Cupidinem, tanquam dominum ſuum, minores alios Cupidines volitare, velut juſſa & imperium exſpectantes. Ad rem facit Poëſis hæc & pictura. Quicquid amorum eſt, Amori divino ſubſerviat oportet, atque ut famuli herum circumſtent, & imperata faciant, aut ad Cypridis turpitudines ablegandi. Amor divinus velut ſol inter minora ſidera, amoribus & affectibus omnibus præſit.

Eccleſiaſtes Orbis liberè proclamat: Si Charitatem non habuero, nihil ſum. Etſi habuerim Prophetiam, inquit, & noverim myſteria omnia, & omnem ſcientiam, etſi habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil ſum. Etſi diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, etſi tradidero corpus meum ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt. *a* Sola Charitas, inquit Auguſtinus, diſcernit inter filios Dei & filios diaboli. Signent ſe omnes ſigno Crucis, reſpondeant

a 1, *Corinth, c, 13, v, 2, &. 3.*

riculum? an persecutio? an gladius? Certus sum, quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque Principatus, neque Virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum; neque creatura alia poterit nos separare à Charitate Dei. *a* Hoc nimirum est Agere, hoc Pati. Adversa omnia velut ad duellum provocare; ad ardua quæque obfirmare animum.

Fortis est ut mors dilectio. *b* Mors nunquam otiosa est, nunquam feriatur, solennissimis etiam diebus Nascentis & Resurgentis Domini arcu & sagittis utitur, sternit, jugulat & mactat. Haud aliter amor actuosissimus est, & agendo & patiendo, nescit otiari, dum amor est. Mors omnes corporis sensus extinguit, & animum jubet separatim vivere velut Angelum, omni rerum fluxarum cupiditate, illecebris omnibus rejectis: sic & amor divinus si quem occuparit, dum à carnis contagione abstrahit, lasciviam omnem interscindit, vitiis omnibus mori præcipit, Angelum efficit, Fortis est ut mors dilectio. Mors corpus, etsi ante formosissimum, vermibus objicit, in tabem & cineres dissolvit, ipsi animo abominabile reddit: ita divinus Amor, ubi animum sua suavitate imbuerit, carnem delicatius ante habitam facit exosam, luto ac vermibus cognatã, imo lutum & vermes esse ostendit. De iis omnibus quos Dei charitas sic afficit, dici potest: Mortui estis, & vita vestra

a *Rom. c. 8. v. 35. & v. 38.* b *Cantic. c. 8. v. 6.*

mitus & lacrimæ tam uberes, ut regius thalamus iis non aspergi tantum, sed lavari potuerit. Hos oculorum fontes ejaculatus est Amor, qui tanto fervebat potentior, quanto magis dolebat. Numen à se offensum. Porro templum hic ipse rex longè augustissimum Deo destinavit, clare inter suos testatus, nefas esse & ab omni pietate alienum, se domum habitare cedrinis trabibus fultam, monumentum vero divini fœderis, in quo caput & summa religionis tunc sita esset, sub pellibus contineri. Eam ob caussam argenti & auri vim prope infinitam, quod sacræ paginæ testantur, attribuit: argenti quidem mille millia, auri vero centum millia talentorum dedit. Summam quam nemo crederet, nisi sacris paginis fidem haberet. Joannes Baptista Villalpandus & Hieronymus Pradus calculum ponunt Hispanicæ monetæ congruum, ajuntque maximam illam argenti & auri vim fuisse duo mille, octingentos duodecim milliones, super octo millia trecentos septuagiuta quinque Hispanicorum ducatorum. a Infinito prope numero lignorum, lapidum, æris, ferri, gemmarũ ab his impẽdiis penitus secluso.

Atque hos incredibiles sumptus paupertatem suam rex David appellans: Ecce ego, inquit, in paupertate mea præparavi impensas domus Domini. b Nimirum tanto

a Seu, Spanischer Ducaten 2812008375. *bis millies octingenties duodecies centena millia insuper octo millia trecentos septuaginta quinq; Hispanicos ducatos.* b 1. *Par. c.* 22. *v.* 14.

deant omnes Amen, cantent omnes, Alleluia, baptizentur omnes, intrent Ecclesias, impleant parietes basilicarum, non discernuntur filii Dei à filiis diaboli, nisi charitate. Qui habent Charitatem, nati sunt ex Deo. Quicquid vis habe: hoc solum non habeas, nihil tibi prodest. Alia si non habeas, hoc habe, & implesti legem.a Tolle Charitatem, & omnem sustulisti virtutem. Reginam amove, & pedisequas illius omnes expulisti. Charitate salva, omnium virtutum salus in integro est. Vera Dei Charitas cor Deo, & quicquid charissimum est offert.

Vnicus erat Abrahamo filius, hunc ipsum tamen admovit aræ immolandum. Dedissetque haud dubie in holocaustum, quod in Orbe charissimum habuerat, ni voce cælesti monitus recepisset denuo donatum sibi filium, quem voluntate ac animo jam sacrificaverat. Præclarum sane documentum, omnia quæ hominum sunt, Deo deberi, vel quia terrestrium sit bonorum auctor, vel quod æternorum pro meritis distributor.

Considerate mihi, obsecro, regem Hebręum David. Quantis, ô superi, affectibus, quàm largis, quàm incensis in Deum rapiebatur! A divinis nutibus velut infans ab ubere pendebat David, Velle suum & nolle jam penitus in divinam Voluntatem transfuderat. Hinc ignes & flammæ pervigiles in regio pectore ardebant; hinc gemitus

a *August. tom. 9. in epist. 1. Ioan. tract. 5. mihi pag. 250.*

ſtiani, quibus argumentis noſtrum in Deum amorem aſſerimus? Rex Hæbræus tot auri talenta divino cultui offert, & tanquam nihil dediſſet, inopiam ſuam excuſat; cor inſuper addit amore plenum, & optimis quibuſque affectibus, etiamnum tamen frigere ſe putat.

Deorum inanium ſacerdos per medios ignes ruit, ut ligneum Deæ truncum ſubtrahat. Quis noſtrum pro vero & immortali Deo id audet? Heu quàm friget noſter ignis, quàm eſt debilis noſter amor! Vix leviter digitulus nobis uritur, mox intepeſcit amor, pro amore indignatio & furor ſe prodit. Ah quã non fortis eſt ut mors dilectio noſtra! Ab ipſis etiã feminis caſtiſſimi amoris robore triumphamur.

Machabæorom mater non vulgare Charitatis exemplum edidit, in gentili pietate tuenda, ſiquidem ſuis ſeptem filiis auctor fuit, ut inter cruciatus ac ſupplicia mori mallent, quàm veri Dei cultum abnegare. Illuſtre prorſus in femina facinus, ſed illud multo illuſtrius, quod extremis cruciatibus talem ſeſe obtulit, veritatis ſtudio & amore incenſa, quales eos voluit & optavit, qui ejus hortatu & impulſu tam pulchram mortem obierunt.

Tarſenſis Paulus oraculo cæleſti monitus futurum, ut ſi Hieroſolyma proficiſceretur, hoſtiliter acceptus in carceres & in vincula taperetur. At ille nihilominus inſtitutum iter animoſiſſime proſecutus eſt, nullas ærumnas, cruciatus nullos pertimeſcens, divini amoris doctor & aſſertor a-

tanto in Deum affectu æstuabat, ut quicquid obtulisset Deo, nihil se dedisse crederet. Hinc illa tot ardentissime amantis suspiria: Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus. *a* Quid enim mihi est in cælo? & à te quid volui super terram? Quis mihi placeat in cælo præter te? quem ego in terris amem, colam, suspiciam præter te? Cetera sanè omnia mihi sordent te uno excepto: te unum ego amplector, te unum opto, te unum suspiro atque ardeo, qui unus es amandus, & colendus, & toto animo desiderandus: Tu mihi, mi Deus, es omnia. Defecit caro mea, & cor meum: Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum. *b* His flammis noctes atque dies hæc fornax tumultuabatur, intimam cum Deo amicitiam sitiebat rex David, vel medios ingressurus ignes, modo esset cum Deo suo.

a *Psalm.* 41. *v.* 1. b *Psalm.* 72. *v.* 25.

§. IV.

Metellus veteris Romæ Pontifex Vestalium æde ab igne fortuito correpta, per medias flammas irruens, Palladium incendio subtraxit. Cessit illi audax conatus prospere, nam simulachrum Deæ servavit. Sed res felicius cessisset, si visum non amisisset. Fuit tamen clades illa religiosæ mentis, & immodicæ charitatis in Deum testis locupletissima: fuit & ornamento, datum est enim Metello, ut curru veheretur in curiam, qui honor nulli ejus ordinis ad in tempus contigerat. Quid nos Christiani,

Hic illud verissimum, *Amanti nihil difficile.* Hoc millies & usque millies inculcandum iis, qui Christi amatores videri volunt, difficilia tamen perferre aut aggredi nolunt. Cum enim adversa ingruunt frigidissimi amatores isti manus, pedesque & omnia membra subducunt, velut erinacei: agere volunt, pati renuunt, volunt tamen inter Christi amicos numerari. Erratis, ô boni toto cælo, *Amanti nihil difficile.* Qui amat, non laborat. Solus amor est, qui nomen difficultatis erubescit.

En Sichemum juvenem Hemoris dynastæ filium, qui Dinam Jacobi Patriarchæ filiam deperibat. Difficillimum quid ab hoc juvene, ejusque parente, & omnibus urbis civibus petebatur. Id tamen tam facile visum est juveni, ut id etiam patri ceterisque omnibus persuaserit non difficile futurum. Et en vel indecoro vulnere affici non recusat, modo amore non frustretur. Nam, ut pagina sacra loquitur, amabat valde. *a*

En ipsum Patriarcham Jacob difficillima quæque facillime tolerantem. Pro Rachele toto servit septennio. Spe falsus, pro eadem & altero servit septennio. Deniq; aliud etiam sexennium impendit difficillimæ ac durissimæ servituti. Hanc ipsam tamen nec ut difficilem, ut nec duram accusavit: quin imo visi sunt ei pauci dies præ amoris magnitudine. *b* Servitus nemini non onerosa, nemini non difficilis, à Iacobo peragebatur viginti annis non sine

a *Gen. c. 34. v. 19.* *b* *Genes. c. 29. v. 20.*

cerrimus. Modo ille ad Christum suum properaret, viam sibi per hostes, per tela, per ignes aperire nil formidabat. Dignus vel ob hoc divinæ Charitatis exemplum, qui plus in cælo viderit, quàm homini fas sit in terra loqui.

Sed quid attinet in uno alterove hanc purissimi amoris flammam velut digito monstrare, qui hos sane non fatuos, sed sapientissimos ignes ad cælum duces secuti sunt? Petrus, Andreas, & Philippus crucis patibulum non modo non recusarunt, sed velut ad genialem lectulum votis omnibus properarunt, amore duce. Post hos, tot millia Christianorum, qui iisdem ignibus calebant, crucem patulis brachiis amplexati sunt, nec ab ea prius quàm mortui potuerunt avelli. Telis quidam confossi, alii fustibus ad necem cæsi, multi lapidibus obruti, non pauci à feris discerpti, aliqui ex alto præcipitati, plurimi flammis, ferro, fame, fluctibus perempti. Mortis genus his dispar, sed Charitatis studium idẽ omnibus fuit. En amor fabri ferrarii munus exercuit, & gladios, secures, malleos, pectines, radios, craticulas, ungulas, novaculas, rotas, laminas æneas, tunicas molestas fabricavit, ut animos satiaret amantiũ, qui à Christo invitati mortem amori suo libentissime impenderunt.

Noverant hi omnes sub larva mortis latere vim resurgendi, sub specie odii summam dilectionem tegi; cum ad labores trahimur, ad requiem vocari; cum undequaque premimur, ad cælum attolli.

Hic

dum vestis. Ergo ventilatur vertex, pileus ponitur, solvitur sinus, rejicitur penula, segregatur toga; jamque umbraculum prospectat, aut flumen quo se mergat viator. Ita penes solem stetit victoria.

Quod sol in viatore, hoc amor in quovis homine potest. Videte hominem avarum Boreali frigore torpentem, ut sese reculis suis involvat, undequaque attrahit, nec una domo contentus, insulam appetit, nec unum ei prædium satis est, latifundia emit; multiplicat famulos, vestes, suppellectilem. Quid mirum? Fiat Boreas, urgent Mammon & Plutus. At quos amoris sol ussérit, ii longè aliter se tractant, arcas reserant, stipem erogant, paupéribus vestes, cibos, pecuniam donant, viduas & pupillos juvant, templa muneribus ornant; & in medium secat pallium Martinus, indusium cum veste projicit Franciscus, amictum omnem pretiosum exuit & mendico tradit Ignatius. Innumeros alios amoris sol ita affecit, ut sua omnia darent, modo Christum retinerent. *Amanti nihil difficile.* Compendiaria ad cælum via est amor. Amor omnes in se transfert affectus: amor omnia contemnit in amati gratiam. Amantium corda locus sunt, quem amantium animæ habitant, ubi si non sunt, nuspiam sunt. Emigrare illinc oportet omnia reliqua, quo amor ingreditur; ille occupat, ille impellit, nunquam cohibetur.

Eleganter & vere Chrysologus: Charitas nescit peccare, inquit, cum diligit; Charitas non est charitas si delinquit; Cha-

jucunda facilitate. Non eſt amara ſervitus, non eſt dura neceſſitas, ubi diligitur quod jubetur. *Amanti revera nihil difficile.* Quod & beatus Hieronymus affirmans: Diligamus Deum, inquit, & facile videbitur omne difficile. Ejuſdem omnino ſententiæ Petrus Chryſologus: Ama Deum, ait, & ama totus, ut poſſis omnia ſine labore vincere peccata. *a* Nil durum, nil grave, nil amarum computat verus amor. Amor eſt impenetrabilis lorica, quæ gladium excurrit, jacula repellit, periculis inſultat, mortem irridet. Si amor eſt, vincit omnia.

a *Chryſol. ſerm. 94. mihi pag. 249.*

§. V.

Suidas apologum recitans: Sol, inquit, & Boreas certarunt inter ſe, uter expeditius viatorē veſtibus ſpoliaret. Boreas initium facere, frigus & hiemes efflare, horrendum furere, & omni conatu id agere, ut viatoris capiti pileum, aut lateri pallium diriperet. Sed fruſtra fuit: Nam ubi hoc agi viator ſenſit, rei ſuæ ſatagens pro viribus obniti cœpit, pileum, ne avolaret, ſtrictius ſibi appreſſit; pallium, ne viventi abriperetur, brachiis ſubjecit, imo ſe illo involvit. Et jam ea contentione fractus animum deſpondit Boreas. Sol ſtudio vincendi, radios & æſtum intendere, viatorem ſuaviter ferire, ignes occultos cœpit jacere. Ardebat jam & fumabat viatoris vertex, fauces arebant, humeri languebant, per omne corpus fluebat ſudor. Ipſe homo jam ſibi grave pondus fuerat, nedum

ſtre & arduum, ſedes Angelorum inſtaurare, quos rapuit ſecum Lucifer. Bonum erat tibi, ô nobiliſsime Angelorum, ſi ignifer potius fuiſſes quàm lucifer, Charitas tibi defuit pars optima Humilitatis. Defuit tibi & Humilitas pars maxima Charitatis. Vult igitur Chriſtus, ait Bernardus, Seraphim fabricare, ut ibi ſtent unde tu corruiſti. *a* Ne mireris, Chriſtiane, hominem ſublimem & volantem, hominem ſex alarum, hominem Seraphim factum, nam Dominus Seraphinorum factus eſt homo. En Magdalenam è ſordibus & flagitiis erutam amore in Seraphini mutatam. Divinæ Charitatis alis ſæpius de die in altum ſubvehitur. Hinc inter cælum & terram lis eſt orta, cælone an terræ ſit aſſignanda. Cum elevaretut, eam ſibi aſſerebat cælum, velut Angelum, velut è Seraphinis unum. At reclamans terra: Mihi detur, ait, quia mulier eſt, quia peccatrix eſt. Hic Amor velut arbiter, ſententiam dixit: Jam pridem deſiit eſſe peccatrix, mutata in Angelum, quia dilexit multum.

Pro ſuperi! Inauditum eſt hydropicum aqua ſatiatum eſſe! non minus admirandum eſt amorem amore impletum dicere, Satis eſt; *dilexit multum*. Nil erat difficile amanti. Hanc amoris ſententiam Apoſtolorum Collegium approbavit: nam cum omnes nocte illa mœſtiſſima metus mortis occuparet, divinus ardor Magdalenam inflammavit; *dilexit multum*. Huic ſen-

a *Bernard. ſerm. 3. de verbis Iſa. c. 6. Vidi Dominum, &c.*

ritas Dei est custos sanctitatis. *a* Adeoque verissimum est illud Augustini: *Amor est omnis virtus.* Amanti nihil difficile. Petrum in Olivarum clivo aspice; senem armavit amor contra exercitum, inermem contra armatos cuneos, Apostolum contra carnifices, piscatorem contra milites, tironẽ contra veteranos, Galilæum contra tot Romanos, discipulum Christi contra tot voraces lupos. Vis hæc solius fuit amoris, qui unũ tot centuriis armatorũ opposuit.

Sed Petro pæne fortior Magdalena. Adest illa præveniens solem, pretiosis unguentis instructa, amore munita. Sed quo tendit obsecro? num ad sepulchrum, immani saxo clausum, tot militum manipulis vallatum? Quid meditaris mulier? num insanis? tune una excubias armatas perrumpere? tam grande saxum amovere? defuncti corpus ungere, imo vero & tollere? si vis tollere, quare vis ungere? Nescio, ait, neque enim aliud scio quàm amare. *Ego eum tollam.* Verissime *Amanti nihil est difficile.* Maria autem stabat ad monumentum foris plorans. *b* Amor, inquit Origenes, faciebat eam stare, & dolor cogebat eam plorare. Ab eo die per annos triginta duos plorare non desiit, nec amando stare, imo etiam volare dedicit amando, & in die sæpius in altum extolli.

a *Chrysolog. serm.* 94. b *Ioan. c.* 20. *v.* 11.

§. VI.

Elegantissiè Bernardus: Arcanum grande Christus detegens: Ignem, inquit, veni mittere in terram. Opus meditabatur illustre

§. VII.

Fuit olim qui se ante suam mortem quotidiana tabe præmori sentiebat. Itaq; ob viciniam mortis nonnihil anxius, quæsivit ex homine religioso: Quid oro faciã? magnis passibus ad sepulchrnm propero: vocor palam ad plures. Neque hic moram licet trahere, eundum est. Tu ergo, vir optime, suade ac doce, qui multa brevi temporè queam perficere. Compendio hic opus est. Hoc enim jam totus agam, ut in via sim ad cælum, quo tamẽ non perveniunt, uti scis, nisi virtutis cultores. Huic religiosus senex: Non est, inquit, quod trepides: AMA, & numeros omnes explesti: Deum, inquam, ama, & tuum est cælum. Sed dices forsan: Jam amo Deum. Ergo magis ama. In dies, imo in horas, imo & in momenta hoc aurũ augeri potest; tanto auctiorẽ reddes divinam gratiã, tantoque cumulatiorem efficies cælestem gloriam, quanto magis auxeris tuum in Deum amorem. Deum nemo gratis amat: præsens redditur moneta, donum gratiæ, cui æquali gradu jungetur præmium futuræ gloriæ. Ergo si à promeritis censeri vis opulentus, *Deum ama*, tanto futurus opulẽtior, quanto Dei amantior. Vires tuæ fortassis impares sunt jejuniis, ciliciis, flagellis, aliisque carnis castigationibus? exhaustum corpus graviores labores respuit? En laborẽ facillimum simul & suavissimum, *Deum ama*, & satis laboratum est. Plus omnibus laborat, qui Deum sincere amat.

Nec utilior sane, nec brevior esse po-

ſententiæ applauſerunt Angeli, teſtes oculati: Vidimus eam, ajunt, digreſſis aliis ad monumentum plorantem; *dilexit multum*. Eidem ſententiæ beatiſſima Virgo Mater ſubſcribens: Individua doloris & amoris comes, ajebat, in gravioribus mœroribus me nuſquam deſeruit; *dilexit multum*. In eandem ſententiam ivit Joannes Euangeliſta, qui ſine æmulatione faſſus: Me teſte, inquit, ad crucem amplexandam, ad oſculandos Magiſtri pedes accurrit, penetravit, adſtitit, perſeveravit, *dilexit multum*. Et tu ereme ac ſolitudo, vos quercus & inviæ rupes quam fertis ſententiam? Vtique non aliam, ajunt, quam illam amoris, *dilexit multum*. Nobis teſtibus modo ad cælum velut Seraphim efferebatur, modo ad terram ut pœnitentiæ magiſtra demittebatur, *Amanti nil erat difficile*. Magdalena re alia nulla ſummam amoris avaritiam exſaturare potuit, quàm amore. Ut enim rectiſſime Bernardus affirmat: Verus amor ſeipſo contentus eſt.[a] Amor amore ſatiatur. Amas? ſatis eſt. Jam legem impleſti, jam amori reſpondiſti, jam cælum obtinuiſti. Neſcit amor mentiri, recuſat tegi: prodit ſe ignis & amorem ſuum loquitur. Amor ſumma gratiarum eſt, & præmium gloriæ non requirit, ſed meretur, ſeipſo contentus, in ſeipſo & gratia ſibi & gloria eſt. Amor omnia poteſt, & Deum vincere, & cælum rapere; *Amanti nihil difficile.*

a *Bernard. de diligendo Deo, c. 3.*

Fuit

virtutis definitio est : ORDO AMORIS. Amemus charitatis miracula, quod Gregorius monet, quæ tanto sunt securiora, quanto & occultiora, & de quibus apud DEUM eo major sit retributio, quo apud homines minor est gloria. *a* Dictorum omnium clausula sit divini Pauli monitum : Super omnia autem hæc charitatem habete. *b*

a *Greg.l.*18.*mor.c.*15. b *Coloss. c.*3.*v.*14.

ACTIONES
AMORIS IN DEUM.

1. Divinus Paulus plures simul recenset Amoris actiones. Charitas patiens est, benigna est. Charitas non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt, non irritatur, non cogitat malum: non gaudet super iniquitate: congaudet autem veritati. Omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet. *a*

2. Plures alii amoris actus compendio hi numerantur. 1. Pronissimo affectu cupere Deum videre. 2. Sua Deo bona omnia velle, uti sunt sapientia, bonitas, potentia, &c. 3. Impense gaudere, Deo ab Angelis, Beatis, probis omnibus serviri. 4. Vnice desiderare, ut res creatæ omnes honori divino sese impendant. 5. Animo dolere ob omnes in Deum injurias, & à se, & ab aliis commissas. 6. Aversari omnia quæ

a 1. *Cor. c.*13.*v.*4.*& seqq.*

test præceptio, præ hac una, Deum ama. Plenitudo legis est dilectio. *a* Ad hanc Augustinus stimulos subdens, Frumentum, inquit, si haberes in inferioribus, ne putresceret, levares ad superiora. Frumento tuo quæris mutare locum, & cor permittis in terra putrescere? Frumentum levares in superiora, cor leva in cælum. Et unde, inquis, possum? qui funes, quæ machinæ, quæ scalæ opus sunt? Gradus, affectus sunt: iter tuum, voluntas tua est. Amando ascendis, negligendo descendis. Stans in terra, in cælo es, si diligas Deum. Si ergo amator Dei esse vis, sincerissimis medullis castisque suspiriis illum dilige, ipsum ama, illi flagra, illi inhia, quo jucundius nihil invenis, quo melius, quo lætius, quo diuturnius. Quid enim tam diuturnum, quàm quod est sempiternum? Non times, ne aliquando à te pereat, qui facit ne tu pereas. *b*

Quid ergo tibi placet in sæculo? Quid est quodvis amare? Quocunq; corporis sensus converteris, occurrit tibi cælum, occurrit tibi terra. Vndique pulchritudo operis tibi commendat artificem. Miraris fabricam, ama fabricatorem. Non ita occuperis in eo quod factum est, ut recedas ab illo qui fecit. Hæc enim quibus occuparis, sub te fecit, quia sub seipso te fecit. Si hærebis superiori, calcabis inferiora: si autem recedas à superiore, ista tibi in supplicium convertentur. *c* Vera igitur & brevissima virtu-

a *Rom. c.* 13. *v.* 11. b *Aug. in Psal.* 85. *mihi pag.* 384. & 385. c *Idem in Psal.* 145.

eſt. Quo ſenſu veriſſimum eſt Ariſtotelis ſcitum: Vnicuique concupiſcenti delectabile eſt ea cogitare: quæ concupiſcit.

5. Verus amor ipſas etiam pœnas amat, omne quod affligit, requiem putat, amarum omne dulce æſtimat, idque in gratiam amati. Qui amat, aut non laborat, aut ipſum amat laborem. Quod Auguſtinus diſertiſſimè affirmans: Nullo modo, inquit, ſunt oneroſi labores amantium, ſed etiam ipſi delectant, ſicut venantium, aucupantium, piſcantium, vindemiantium, negotiantium, ludo aliquo ſeſe oblectantium. Intereſt ergo, quid ametur. Nam in eo, quod amatur, aut non laboratur, aut ipſe labor amatur. Et vide quàm pudendum & dolendum ſit, ſi delectat labor ut fera capiatur, ut cupa & ſacculus impleatur, & non delectat ut Deus acquiratur. *a* Omnia ſæva & immania, prorſus facilia, & prorſus nulla efficit amor. *b* Nec enim mortem formidat amor, ſed exire feſtinat, ut citius ad amatum perveniat. Dura omnia laborantibus, amantibus miteſcunt.

6. Amor Dei inter opprobria ſecurus, inter odia beneficus, inter iras placidus, inter invidias tutus, inter pericula generoſus, in tentatione magnanimus, inter amicos lætus, inter inimicos intrepidus, in adverſis tolerat, in proſperis temperat, in omnibus invictus eſt.

7. Verus Dei amor non eſt mercenarius.

a *Aug. tom. 4. de bono Viduitatis c. 21. mihi pag.* 327. b *Idem tom.* 10. *ſerm.* 9. *de verbis Domini c.* 2. *mihi pag.* 14.

quæ quis Deo diſplicere cognorit. 7. Sua omnia & ſeipſum ad quævis patienda offerre Deo. 8. Divini regiminis providentiam ubique agnoſcere & extollere. 9. Amoris augmentum & perſeverantiam aſſiduis precibus efflagitare. 10. Vnicam in omnibus Dei Voluntatem ſibi ſequendam proponere. Amor cum fervet, ſingulis horis aliquot ex actibus hic nominatis elicit.

3. Princeps amoris actus eſt, ſerio conſtituere, omnem Dei legem exacte obſervare. A Chriſto hoc diſcimus: Qui habet mandata mea, & ſervat ea, ille eſt qui diligit me. Si diligitis me, mandata mea ſervate. *a* Hinc Auguſtinus: In tantum, inquit, Deum diligimus, in quantum ejus præcepta obſervamus. *b* Veriſſima beati Gregorii vox eſt: Probatio dilectionis, exhibitio eſt operis. *c*

4. Amor Dei verus in omnes curas & cogitationes hominis dominatur, quas ſuaviter ad Deum trahit. Eodem modo totam ſibi voluntatem vindicat, quam cum Deo conglutinat. Voluntas vero ſic divinæ Voluntati agglutinata ceteras poſt ſe animæ vires trahit. Hinc illud Auguſtini: Pondus meum, amor meus: quocunque feror, amore feror. Minus Domine te amat, qui aliquid tecum amat, quod non propter te amat. Veræ Charitatis evidens eſt indicium, amatæ rei crebra cogitatio: ubi enim theſaurus tuus, ibi & cor tuum eſt.

a *Ioan.c.14.v.15.& 21.* b *Aug.tract. 82. in Ioan.* c *Greg.hom.30. in Evang.*

continuum Beatorum amorem modulo ſuo imitari nititur.

10. Divinus amor ſeipſum experitur in homine, in quo Deum agnoſcit & veneratur. Quicquid enim benevolentiæ & affectus exhibere vult Deo, id exhibet homini, perinde ut Deo, certè ut imagini Dei. Qua quidem ratione facit, quod in comœdiis fieri ſolet, quas prius in ſcenicis veſtibus, & choragio theatrali velut privatim agere ſolent, dein honoratiſſimum quemque ſpectatorem publicè admittunt. Ita prorſus amor ſeipſum explorat in *Charitate proximi*. Res certa, qui proximum non diligit, nec Deum deligit. Et qui nondum amare vult inimicos, Deum adhuc odiſſe convincitur. Si hominem tibi ſimilem, & quem vides, non diligis, quomodo diliges Deum quem non vides? Hic Auguſtinus epilogi vicem teſtis locupletiſſimus: Dilectio, inquit, ſola diſcernit inter filios Dei & filios diaboli. Signent ſe omnes ſigno crucis Chriſti; reſpondeant omnes, Amen; cantent omnes, Alleluja; baptizentur omnes; intrent Eccleſias, faciant parietes baſilicarum: non diſcernuntur filii Dei à filiis diaboli, niſi charitate. Qui habent charitatem, nati ſunt ex Deo; qui non habent, non ſunt nati ex Deo. Magnum judicium, magna diſcretio. Quidquid vis, habe, hoc ſolum non habeas, nihil tibi prodeſt. Alia ſi non habeas, hoc habe, & impleſti legem. Sed ubi debemus nos exercere? In amore fraterno. Potes mihi dicere: Non vidi Deum. Nun-

rius. Amor perfectus eſt,cum ſe animus humanus num omnibus ſuis viribus ardenter infundit Deo,adeoque ſummo bono propter illius ſanctitatem, bonitatem, beatitudinem,perfectionem afficitur. Qui amat Deum,ut ſibi bonus ſit, & beatitudinem communicet, hic nondum perfectè amat. Et quamvis amor præmium non ambit,non tamen ſine præmio diligit. Amori cauſſa diligendi Deum, Deus eſt; modus,ſine modo diligere. In ceteris rebus mediocritas ſuadetur,in amore quanto quis immoderatior, tanto erit Deo charior.

8. Divinus amor ſedulò cavere ſolet minimos etiam conſcientiæ nævos, qui amorem ſi non extinguunt,certe minuunt, & viam ſternunt ad graviora. Divinus amor omnes actiones ſuas exactiſſime ac perfectiſſime conatur peragere, cum ſincero propoſito ſoli Deo placendi, nec ulli alteri niſi propter Deum: tantumque ſtudii cuivis operi impendit, ac ſi illud ultimum ſit,& omnis ab eo ſalus pendeat.

9. Actuoſi amoris divus Thomas tres præcipue gradus ſtatuit. Primus atque infimus eſt,non admittere aliquid Charitati contrarium,quale foret creatori rem creatam præferre. Alter eſt, ſollerter ad tollenda omnia amoris impedimenta conniti,ſive peccata ſint, ſive alia quæcunque, uti eſt curarum ac negotiorum multitudo, & occaſiones delinquendi. Tertius eſt,amor pænè aſſiduus, qui ferè ſemper in actu eſt, quem *Unitivum* vocant, qui con-

quid potes mihi dicere : Non vidi hominem? Dilige fratrem : si enim fratrem, quem vides, dilexeris; simul videbis & Deum, quia vides ipsam charitatem. a Sit ergo spes nostra, Deus noster. Qui fecit omnia, melior est omnibus: qui fortia, fortior est: qui magna, major est: quicquid amaveris, ille tibi erit. Disce amare in creatura creatorem, & in factura factorem: ne teneat te quod ab illo factum est, & amittas eum à quo & ipse factus es. b Væ tali amori, qui suspicatur aliquid pulchrius, quàm sit ille à quo est omne pulchrum. Ergo qui verè amat, hominem etiam inimicum debito amore prosequitur, ut à se amari Deum testetur.

a *Aug. tom. 9. in 1. epist. Ioan. tract. 5. mihi pag. 250.*

b *Idem tom. 8. in Psal. 39. circa med. mihi pag. 142.*

F I N I S.

